

Beregnet til
Utdanningsdirektoratet

Dokument type
Rapport

Dato
September 2010

EVALUERING AV NORSKEKSAMENER VÅREN 2010

NOR1211, NOR1212 OG NOR1049

EVALUERING AV NORSKEKSAMENER VÅREN 2010 NOR1211, NOR1212 OG NOR1049

Rambøll Management Consulting
Postboks 427 Skøyen
0213 Oslo

Besøksadresse: Hoffsvæien 21-23
www.ramboll-management.no

INNHOILDSFORTEGNELSE

1.	Innledning	1
1.1	Kort om bakgrunn for evalueringen	1
1.2	Leseveiledning	2
2.	Sammendrag	3
2.1	Evaluering av eksamen i NOR1211	3
2.2	Evaluering av eksamen i NOR1212	4
2.3	Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1211 og NOR1212	4
2.4	Evaluering av eksamen i NOR1049	5
2.5	Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1049	6
2.6	Rambølls samlede vurderinger og anbefalinger	6
3.	Metoder og datakilder	7
3.1	Spørreundersøkelser	7
3.2	Kvalitative intervjuer	8
3.3	Metoder og datakilder i Skrivesenterets undersøkelse	8
4.	Evaluering av eksamen i NOR1211	11
4.1	Elever og lærere om forberedelse til eksamen i NOR1211	11
4.2	Elever om eksamensoppgavene i NOR1211	12
4.3	Elever om bruk av hjelpemidler under eksamen i NOR1211	14
4.4	Lærere og sensorer om eksamensordningen i NOR1211	16
4.5	Lærere og sensorer om eksamensoppgavene i NOR1211	18
4.6	Sensor om besvarelsene og sensuren	20
4.7	Elever, lærere og sensorer om eksamen i NOR1211 – funn fra kvalitative intervjuer	24
5.	Evaluering av eksamen i NOR1212	27
5.1	Elever og lærere om forberedelse til eksamen i NOR1212	27
5.2	Elever om eksamensoppgavene i NOR1212	28
5.3	Elever om bruk av hjelpemidler under eksamen i NOR1212	30
5.4	Lærere og sensorer om eksamensordningen i NOR1212	31
5.5	Lærere og sensorer om eksamensoppgavene i NOR1212	33
5.6	Sensor om besvarelsene og sensuren	35
5.7	Elever, lærere og sensorer om eksamen i NOR1212 – funn fra kvalitative intervjuer	38
6.	Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1211 og NOR1212	41
6.1	Om prøvens validitet	41
6.2	Om prøvens reliabilitet	42
6.3	Hva kan en forvente av elevene?	42
7.	Evaluering av eksamen i NOR1049	43
7.1	Om elever og lærere i NOR1049	43
7.2	Hvorfor valgte elevene å avlegge eksamen i norsk som andrespråk fremfor "ordinær" eksamen?	45
7.3	Hvordan ble elevene forberedt til eksamen i norsk som andrespråk? Funn fra spørreundersøkelse blant elever og lærere	47
7.4	Eksamen og eksamensdagen	49
7.5	Sensur av eksamen i NOR1049	54
7.6	Elever, lærere og sensorer om eksamen i NOR1049 – funn fra kvalitative intervjuer	60
8.	Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1049	63

VEDLEGG

Vedlegg 1: Fullstendig rapport fra Skrivesenteret med vedlegg

Vedlegg 2: Spørreskjemaer benyttet av Rambøll

1. INNLEDNING

Rambøll presenterer hermed rapport for evaluering av norskeksamener i NOR1211, NOR1212 og NOR1049 våren 2010 på oppdrag for Utdanningsdirektoratet. Evalueringen er gjennomført i perioden april – september 2010.

Fokus i evalueringen har vært på eksamensforberedelser, eksamensordningen, eksamensoppgavene og hjelpemiddelbruk. Evalueringen er gjennomført ved hjelp av spørreundersøkelser blant elever, lærere og sensorer som var omfattet av eksamen i NOR1211, NOR1212 og NOR1049 våren 2010. I tillegg er det også gjennomført 30 kvalitative intervjuer per telefon med et utvalg elever, lærere og sensorer.

Årets evaluering preges av relativt lave svarprosenten blant elever og lærere, og dette kan i hovedsak ses i sammenheng med to forhold. For det første er det utelukkende avgangselever på Vg3 som omfattes av evalueringen, og dette er elever som generelt er lite tilgjengelige på skolen under og etter eksamensperioden. For det andre ble en del skoler rammet av kommunestreik midt i eksamensperioden, og aktuelle skoler har oppgitt dette som årsak til at deres elever ikke har besvart undersøkelsen. Dette har ført til at det kan knyttes usikkerhet til besvarelsene i forbindelse med alle de tre eksamenene, med unntak av besvarelsene til sensorer.

Til tross for de nevnte forbeholdene skisserer denne evalueringen et bilde av erfaringene fra eksamen i NOR1211, NOR1212 og NOR1049 våren 2010, både når det gjelder forberedelser til og gjennomføring av eksamen. Erfaringene vil således være nyttige innspill i arbeidet med å videreutvikle og styrke grunnopplæringen generelt og norskfaget spesielt.

Evalueringen er gjennomført i samarbeid med Skrivesenteret ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Rambøll og Skrivesenteret har hatt en løpende dialog underveis i prosessen, og det er gjennomført felles møter der det er blitt utvekslet erfaringer og faglige perspektiver. Mens Rambøll har evaluert selve gjennomføringen av eksamen, har Skrivesenteret foretatt en *faglig vurdering* av årets eksamen. Deler av Skrivesenterets bidrag er integrert i hovedrapporten, mens Skrivesenterets egen rapport i sin helhet er vedlagt.

1.1 Kort om bakgrunn for evalueringen

I Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004) *Kultur for læring*, ble behovet for å styrke grunnleggende ferdigheter blant elever i norsk skole fremhevet. Begrunnelsen for dette var at grunnleggende ferdigheter er redskaper for annen læring, og fordi de bidrar til å styrke forutsetningene for allmenndannelse og livskvalitet. Utdanningsreformen *Kunnskapsløftet* ble innført høsten 2006 i både grunnskole og videregående opplæring. Dette førte til en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering. Et sentralt mål i Kunnskapsløftet er at alle elever skal utvikle grunnleggende ferdigheter og kompetanse for aktivt å kunne ta del i kunnskapssamfunnet. De grunnleggende ferdighetene det refereres til, er å kunne uttrykke seg muntlig, lese, skrive, regne og bruke digitale verktøy. De grunnleggende ferdighetene er integrert i læreplanens kompetansemål for hvert fag og for hvert trinn. Krav til digitale ferdigheter fører til at man ved sentralt gitt eksamen også vil måtte stille krav til digital kompetanse og til bruk av digitale hjelpemidler. Med Kunnskapsløftet ble det altså innført en målrelatert og helhetlig læreplan som bygger på at det skal formuleres så klare læringsmål som mulig for bestemte trinn i det trettenårige skoleløpet. I tråd med dette har forskrift til opplæringsloven fastsatt en vurderingspraksis der en skal se på elevens prestasjoner i lys av læreplanmålene.

De eksamenene som er evaluert skoleåret 2009/2010 er eksamen i norsk hovedmål, eksamen i norsk sidemål og eksamen i norsk som andrespråk. Eksamen i norsk hovedmål og sidemål bygger på læreplanen fra Kunnskapsløftet. Bakgrunnen for at disse eksamenene skal evalueres, er at det er innført to alternative eksamenstyper, enten eksamen med kortsvars- og langsvarsoppgave eller eksamen med langsvarsoppgave. Alle hjelpemidler er tillatt under hele eksamen. Eksamenstypene ble innført i videregående opplæring skoleåret 2008/2009.

Det finnes ikke lenger egen læreplan i norsk som andrespråk. Elevene med andrespråkbakgrunn får opplæring enten etter læreplanen i grunnleggende norsk eller etter ordinær læreplan i norsk, men har våren 2010 kunnet velge å ta eksamen etter den tidligere læreplanen i norsk som andrespråk som en forlenget overgangsordning. Spørsmålet om en eventuell egen eksamensordning i Kunnskapsløftet for elever med kort botid i Norge og som ikke har tilstrekkelig norskkunnskaper til å avlegge ordinær eksamen i norsk, skal utredes nærmere. Østbergutvalget leverte blant annet 1. juni 2010 sin innstilling vedrørende opplæringstilbudet for minoritetsspråklige i barnehage, skole og høyere utdanning¹.

1.2 Leseveiledning

Vi gir i denne innledningen kort rede for hva de ulike kapitlene inneholder. Vi gjør oppmerksom på at kapitlene vedrørende evaluering av eksamen i NOR1211 og NOR1212 følger tilnærmet lik struktur, mens kapitlet om evaluering av eksamen i NOR1049 er strukturert noe annerledes. Dette har sammenheng med at spørreskjemaene som ble benyttet i forbindelse med evalueringen av eksamen i NOR1049 inneholdt en del andre spørsmål enn skjemaene benyttet i forbindelse med eksamen i NOR1211 og NOR1212.

Rapporten består videre av følgende kapitler:

- Kapittel 2: Sammendrag
- Kapittel 3: Metoder og datakilder
- Kapittel 4: Evaluering av eksamen i NOR1211
- Kapittel 5: Evaluering av eksamen i NOR1212
- Kapittel 6: Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1211 og NOR1212
- Kapittel 7: Evaluering av eksamen i NOR1049
- Kapittel 8: Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1049

I tillegg foreligger fullstendig rapport fra Skrivesenteret (inkludert vedlegg) som vedlegg 1, mens spørreskjemaer benyttet av Rambøll foreligger som vedlegg 2.

¹ NOU 2010: 7. *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.*

2. SAMMENDRAG

Rambøll presenterer i dette kapittelet et sammendrag av rapport for evaluering av norskeksamen i NOR1211, NOR1212 og NOR1049 våren 2010. Evalueringen er gjennomført på oppdrag for Utdanningsdirektoratet i perioden april – september 2010.

Sentrale tema i evalueringen er eksamensforberedelser, eksamensordningen, eksamensoppgavene og hjelpemiddelbruk. Evalueringen er gjennomført ved hjelp av spørreundersøkelser blant elever, lærere og sensorer som var omfattet av eksamen i NOR1211, NOR1212 og NOR1049 våren 2010. I tillegg er det gjennomført 30 kvalitative intervjuer per telefon med et utvalg elever, lærere og sensorer. Dette er et relativt lavt antall intervjuer – og funn fra disse tillegges derfor mindre vekt enn funn fra spørreundersøkelsene. Årets evaluering preges av relativt lave svarprosenten blant elever og lærere, og dette kan i hovedsak ses i sammenheng med to forhold. For det første er det utelukkende avgangselever på Vg3 som omfattes av evalueringen, og dette er elever som generelt er lite tilgjengelige på skolen under og etter eksamensperioden. For det andre ble en del skoler rammet av kommunestreik midt i eksamensperioden, og aktuelle skoler oppgir dette som årsak til at deres elever ikke har besvart undersøkelsen. Dette har ført til at det kan knyttes relativt stor usikkerhet til besvarelsene, særlig når det gjelder besvarelser fra elever i NOR1049.

Evalueringen er gjennomført i samarbeid med Skrivesenteret ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Rambøll og Skrivesenteret har hatt en løpende dialog underveis i prosessen, og det er gjennomført felles møter der det er blitt utvekslet erfaringer og faglige perspektiver. Mens Rambøll har evaluert selve gjennomføringen av eksamenene, har Skrivesenteret foretatt en *faglig vurdering* av årets eksamen på bakgrunn av intervjuer, observasjon og dokumentanalyser.

Generelt er det få kontroverser knyttet til evalueringene av eksamen i NOR1211 og NOR1212. Eksamen i NOR1049 er mer omstridt, og det kan i større grad reises enkelte problemstillinger i tilknytning til funn fra evalueringen av denne eksamen. Under presenteres overordnede funn fra evalueringen av de tre eksamenene, samt vurderingene til både Skrivesenteret og Rambøll.

2.1 Evaluering av eksamen i NOR1211

Spørreundersøkelsen viser at flertallet av lærere og sensorer sier seg enig i at det er godt samsvare mellom de gitte eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanen. Lærere og sensorer vurderer også stort sett at oppgavene gav elevene mulighet til å vise sin kompetanse i norsk hovedmål.

Det fremgår at flertallet av elever sier seg helt eller delvis enig i det var enkelt å forstå både kortsvars- og langsvarsoppgaven. Kortsvarsoppgaven blir imidlertid i større grad vurdert som vanskelig. Halvparten av elevene oppgir at den var vanskelig, mens den andre halvparten synes at den verken var enkel eller vanskelig. Kun 4 prosent synes at den var enkel. Flertallet av lærere og sensorer er stort sett enig i at arbeidsmengde og vanskegrad i både kortsvarsoppgaven og langsvarsoppgaven er rimelig, men de er *i mindre grad enig* i dette når det gjelder kortsvarsoppgaven enn langsvarsoppgaven. Store andeler av elevene oppgir at de valgte å besvare enkelte oppgaver, nærmere bestemt oppgave 1 og oppgave 6. Sensorene bekrefter gjennom sine besvarelser at disse oppgavene ble besvart av store andeler elever, og de beskriver særlig oppgave 6 som en "typisk plankeoppgave". Sensorene oppgir videre at det var vanskeligere å foreta sensur av kortsvarsoppgaven enn langsvarsoppgaven. Sensorene har delte meninger om hvordan det var å vurdere elevenes kildebruk. Flertallet av sensorene vurderer at kjennetegn på måloppnåelse i vurderingsveiledningen var til god hjelp til å foreta sensuren, at vurderingsskjemaet i vurderingsveiledningen var til god hjelp, samt at vurderingsveiledningen samlet sett var til god hjelp.

I de kvalitative intervjuene har informantene delte meninger om kortsvarsoppgaven. Mens sensorene oppgir at det var en god oppgave, fremgår det at lærerne og elevene ikke er like fornøyde. Det oppgis fra lærere og elever at elevene i liten grad var forberedt på oppgaven. Informantene oppgir at det generelt var relativt vanskelige og krevende oppgaver. Oppgavene vurderes å være lite knyttet opp mot faglitteraturen, og det vurderes at elevene i liten grad behøvde fagkunnskap for å gjennomføre eksamen. Videre oppgis det at oppgavene i liten grad inviterte til bruk av kilder.

2.2 Evaluering av eksamen i NOR1212

Spørreundersøkelsen viser at flertallet av lærere og sensorer sier seg enig i at det er godt svar mellom de gitte eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanen. Lærere og sensorer vurderer også stort sett at oppgavene gav elevene mulighet til å vise sin kompetanse i norsk.

Flertallet av elevene oppgir at det var enkelt å forstå hva de skulle gjøre på eksamensoppgaven de valgte. En tredjedel oppgir at den oppgaven de valgte var vanskelig. Flertallet av lærere og sensorer er helt eller delvis enig i at både vanskegrad og arbeidsmengden i oppgavene var rimelig. Halvparten av elevene er helt eller delvis *uenig* i at oppgavene de kunne velge mellom var like vanskelige, mens 40 prosent er helt eller delvis enig i dette. Også lærere og sensorer har delte meninger om hvorvidt vanskegrad og krav til arbeidsinnsats var lik for de forskjellige oppgavene. Den klart største andelen av elever, om lag 40 prosent, oppgir at de valgte oppgave 6, mens en tredjedel ikke vet eller husker hva de valgte. Sensorene oppgir også gjennom sine besvarelser at oppgave 6 var klart mest besvart av elevene. Flertallet av sensorene vurderer at kjennetegn på måloppnåelse i vurderingsveiledningen var til god hjelp til å foreta sensuren, at vurderingsskjemaet i vurderingsveiledningen var til god hjelp, samt at vurderingsveiledningen samlet sett var til god hjelp.

Det fremgår av de kvalitative intervjuene at det er delte meninger om hvorvidt norsk sidemål som fag er blitt nedprioritert som følge av det er blitt et trekkfag. Lærerne mener de ikke har nedprioritert faget, men sensorer mener på bakgrunn av sensuren at kvaliteten på sidemålskompetansen har gått ned. Sensorene oppgir at svært mange elever har valgt samme oppgave, og at det var en del dårlige karakterer. Særlig sensorer er også kritiske til om elever klarer å benytte kilder på en relevant måte, mens elevene oppgir at de savner mer undervisning i bruk av kilder og i hvordan de skal referere til disse.

2.3 Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1211 og NOR1212

Skrivesenteret har i sin faglige vurdering av eksamen i NOR1211 og NOR1212 lagt vekt på å undersøke eksamenenes validitet og reliabilitet. Eksamenenes validitet forstås som følgende: om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene hver for seg, i lys av læreplanen, er egnet som grunnlag for å prøve elevenes faglige kompetanse i norsk, dvs. om oppgavene prøver det de skal. Eksamenenes reliabilitet forstås som følgende: om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene, er utarbeidet slik at det er mulig å vurdere elevenes prestasjoner slik de kommer til uttrykk i besvarelsene, på en faglig forsvarlig og rimelig måte, og at elevenes prestasjoner kan vurderes i forhold til hverandre på en rettfærdig måte. En må være sikker på at besvarelsene kan vurderes på en forsvarlig måte for å kunne si at en eksamen er pålitelig.

Hovedkonklusjonene i Skrivesenterets evaluering av NOR1211 og NOR1212 kan sammenfattes som følger:

- Eksamensordningen, oppgavetyperne og de enkelte oppgavene er et godt grunnlag for å vurdere elevenes kompetanse i norsk
- Evalueringen har til tross for dette brakt fram flere kritiske kommentarer til eksamensordningen, oppgavesettene og de enkelte oppgavene
- Flere av de kritiske kommentarene bunner i at den underliggende læreplanen i norsk er omfattende og kompleks
- Evalueringen viser at oppgavene innebærer en viss målforskyvning mot ferdighetsorienterte kompetansemål. Eksamen tenderer mot å bli en prøve av grunnleggende ferdigheter i skriveing der viktige sider i norskplanens kultur- og dannelsesdimensjon forsvinner
- Ordningen med fri bruk av hjelpemidler har flere svakheter
- Årets kortsvaroppgave i NOR1211 var ikke vellykket ut fra intensjonen
- Prosessene i sensurarbeidet med forhåndssensur og sensorskolering og bruk av minst to sensorer i fellessensuren og ved klagesensuren, sikrer en rimelig, rettfærdig vurdering av besvarelsene
- Til tross for dette viser evalueringen at de eksplisitte, faglige begrunnelsene som kommer fram i de ulike faser av prosessen, gjennomgående er for kortfattede og i for liten grad dekker alle de kompetanseområder som prøves. For eksempel er det sjelden at begrunnelsene i klagesensuren kommenterer den elementære språklige kompetansen hos elevene
- Det er klare indisier på at elever kan få for gode karakterer

På bakgrunn av dette foreslår Skrivesenteret:

- At en ser på om årsaken kan være at læreplanen og dermed oppgavene er for krevende og at sensorene derfor tilpasser nivået på karakterene
- At en ser nærmere på om skolene og lærerne underviser i samsvar med læreplanens mål og intensjoner
- Et alternativ til å beholde ordningen med kortsvar kan være å la eksamen i både hovedmål og sidemål (evt. etter Vg2) være obligatorisk for å få tilstrekkelig faglig bredde i eksamensoppgavene
- Hva en kan gjøre for å stimulere elevene til mer innsats
- At sensorskolering gjøres obligatorisk og desentraliseres. Nye sensorer bør få et ekstra kurs-tilbud med gjennomgang av tidligere besvarelser
- At veiledninger og vurderingsskjema revideres og utformes slik at de krever fullstendige faglige begrunnelser for alle kompetanseområdene og gjøres obligatoriske for sensorene. Uttrykket "helhet" fjernes fra veiledningene

2.4 Evaluering av eksamen i NOR1049

Det presiseres her at resultatene fra spørreundersøkelsen blant særlig elever i evalueringen av NOR1049 bør tolkes med varsomhet gitt svarprosenten og størrelsen på utvalget². Det fremgår av spørreundersøkelsen at flertallet av elevene ikke er født i Norge og de har heller ikke foreldre som er født i Norge. Den største andelen av elever har bodd i Norge mellom 4-6 år, mens om lag like mange har bodd i Norge hhv. 1-3 år og 7-10 år. 9 % av elevene oppgir at de har bodd i Norge i over 13 år. Nærmere 50 % av elevene oppgir at de har hatt inntil 1 år med opplæring i grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Den største andelen av elever oppgir muligheten for å få en god karakter som utslagsgivende for å ta eksamen i NOR1049 fremfor ordinær eksamen. Den største andelen av lærere oppgir derimot at ordinær eksamen i norsk hovedmål er for vanskelig.

Over halvparten (57 %) av lærerne mener eksamen i NOR1049 i stor grad avlegges av minoritetsspråklige elever med kort botid i Norge. Den største andelen av lærere oppgir at det er lærer/kontaktlærer som anbefaler elevene dette. Dette er i samsvar med det elevene oppgir. Den største andelen av lærerne oppgir at elever som velger denne eksamenen har fått undervisning etter (den ordinære) læreplanen i norsk, men også en betydelig andel som oppgir at elevene har fått ekstra timer i norsk/separat opplegg. Over halvparten av lærerne er helt eller delvis uenige i at denne eksamenen velges av elever som har forutsetninger til å gjennomføre ordinær eksamen. Blant sensorene vurderer en noe større andel at eksamenen velges av elever som har forutsetninger til å gjennomføre ordinær eksamen. Flertallet av sensorene beskriver imidlertid samlet sett kompetansen som fremkommer av besvarelsene, hvis besvarelsene hadde vært levert til eksamen i norsk hovedmål, som lav eller svært lav.

Eksamen ble for øvrig gjennomgående oppfattet som relativt enkel av elevene – overkommelige oppgaver og stort sett nok tid til å besvare dem. Drøyt 1 av 5 oppgir at oppgavene var vanskelige, og kortsvaroppgavene vurderes som noe vanskeligere enn langsvaroppgaven. Forberedelsesdag før eksamen oppleves som viktig og nyttig av et flertall av elevene.

Det fremgår av de kvalitative intervjuene at informasjon om muligheten til å avlegge eksamen i NOR1049 kom for sent, og at elevene var blitt forberedt på å gjennomføre ordinær eksamen i norsk. Det fremgår videre at det er ulike oppfatninger av hva "kort botid" er, og dette fører til at det er svært differensiert elevgruppe som gjennomfører eksamen. Ingen av informantene gir uttrykk for at det er behov for hjelpemidler under denne eksamen. Kortsvarsoppgavene blir beskrevet som vanskeligere enn langsvaroppgavene, og temaheftet beskrives som krevende. Forberedelsesdagen blir også i de kvalitative intervjuene fremhevet som svært nyttig og viktig for minoritetsspråklige elever med kort botid. Samtlige informanter uttrykker at minoritetsspråklige elever har behov for en tilrettelagt eksamen.

² 20 % (184 elever) av 894 elever besvarte undersøkelsen.

2.5 Skrivesenterets vurdering av eksamen i NOR1049

I Skrivesenterets faglige vurdering av eksamen i NOR1049 er det lagt vekt på å besvare problemstillinger om hvor stor variasjon i måloppnåelse det er blant elever som avlegger eksamen i NOR1049, samt om kompetansen denne elevgruppen viser er tilstrekkelig til å kunne avlegge ordinær eksamen.

Skrivesenterets evaluering av NOR1049 har følgende konklusjoner:

- Elever med minoritetsspråklig bakgrunn med kort botid i Norge kan ikke uten videre gå opp til ordinær eksamen
- Vi antar at noe over 20 % kunne bestått ved en ordinær eksamen
- Det hersker noe uklarhet om premisser for å melde opp minoritetsspråklige til den særskilte eksamen. Det åpner for "snarveier" til studiekompetanse
- Det er fornuftig at en på grunnlag av Østberg-utvalgets innstilling drøfter grundig hva slags læreplan, opplæring og eksamen denne elevgruppen skal ha

2.6 Rambølls samlede vurderinger og anbefalinger

Når det gjelder eksamen i NOR1211 og NOR1212 fremgår det av evalueringen at eksamensoppgavene og eksamensordningene har fungert godt. Rambøll vurderer likevel at det er rom for forbedring, og anbefaler at det fokuseres på

- Utarbeidelse av oppgavesett med mindre fremtredende "plankeoppgaver" – dette er basert på at store andeler av elever har valgt å besvare enkelte langsvarsoppgaver både på eksamen i NOR1211 og NOR1212
- Utarbeidelse av retningslinjer for hvordan det skal refereres til hjelpemidler og kilder – det fremgår av spørreundersøkelsen at sensorer har delte meninger om hvorvidt elever har benyttet hjelpemidler på en relevant måte, og om det var enkelt å vurdere elevenes kildebruk. Det fremgår også av de kvalitative intervjuene foretatt av Rambøll at sensorer oppgir at det er vanskelig å vurdere bruk av kilder, og at det er stor variasjon i hvordan elevene bruker kilder og refererer til dem

Når det gjelder eksamen i NOR1049 fremgår det av evalueringen at årets eksamensoppgaver har fungert godt, og at eksamensordningen med forberedelsesdag vurderes som viktig for elevgruppen. Det fremgår imidlertid av de kvalitative intervjuene at informasjon om eksamensordningen kom for sent, og at elevene stort sett var blitt forberedt på å gjennomføre ordinær eksamen i norsk.

Et sentralt spørsmål er om elevgruppen har behov for en tilrettelagt eksamen, og av evalueringen fremgår det at et flertall av både lærere og sensorer vurderer at ordinær eksamen i norsk er for vanskelig for elevgruppen. Et flertall av sensorene oppgir videre at de vurderer kompetansen som fremkommer av besvarelsene i NOR1049 som lav eller svært lav, dersom vurderingskriterier fra ordinær eksamen i norsk legges til grunn. Skrivesenteret vurderer også at minoritetsspråklige elever ikke uten videre kan gå opp til ordinær eksamen. Samtidig fremgår det av spørreundersøkelsen at det er en differensiert elevgruppe som gjennomfører denne eksamen, og om lag 10 % av elevene som har deltatt i evalueringen oppgir at de har bodd i Norge i over 13 år.

Rambøll vurderer at dette på den ene siden viser at det er behov for å avklare hva som forstås med kort botid. På den andre siden viser det at botid ikke nødvendigvis er det rette kriteriet å legge til grunn for oppmelding til eksamen, da det er grunn til å tro at enkelte elever med relativt lang botid også vil kunne ha behov for denne type eksamen.

3. METODER OG DATAKILDER

Evalueringen Rambøll har gjennomført baserer seg på spørreundersøkelser og kvalitative intervjuer blant elever, lærere og sensorer.

Resultatene fra spørreundersøkelsene utgjør hovedtyngden av datamaterialet. I tillegg er det gjennomført til sammen 30 kvalitative intervjuer med elever, lærere og sensorer. Dette er et relativt lavt antall intervjuer – og funn fra disse tillegges derfor mindre vekt enn funn fra spørreundersøkelsene. Ved oppstart av evalueringen ble det også gjennomført en analyse av relevante bakgrunnsdokumenter.

3.1 Spørreundersøkelser

Det ble gjennomført spørreundersøkelser blant elever, lærere og sensorer i forbindelse med evaluering av eksamen i NOR1211, NOR1212 og NOR1049.

3.1.1 Evaluering av eksamen i NOR1211 og NOR1212

Rambøll har gjennomført en spørreundersøkelse blant et representativt utvalg elever som har avlagt eksamen i NOR1211 og NOR1212, et utvalg lærere som var omfattet av eksamen i henholdsvis NOR1211 og NOR1212 og *samtlige* sensorer for begge eksamenstyper. Utvalget ble foretatt på bakgrunn av eksamenslister fra PAS, som Rambøll fikk tilsendt fra Utdanningsdirektoratet. Videre ble spørreskjema sendt til samtlige sensorer for begge eksamenene. Det ble utformet separate spørreskjema for hver respondentgruppe, nærmere bestemt elever, lærere og sensorer som var omfattet av NOR1211, og elever, lærere og sensorer omfattet av NOR1212.

Spørreskjema til elever ble oversatt til nynorsk. Elever og lærere ble tilsendt brev med informasjon om hvordan de kunne besvare spørreskjemaet på Internett. Spørreskjemaene til sensorer ble utsendt elektronisk, i form av e-post med lenke til spørreskjema. Spørreskjemaene til respondentgruppene i hhv. NOR1211 og NOR1212 er nokså like i sin utforming.

Spørreskjemaene til elevene har fokusert på forberedelser til eksamen, selve eksamensoppgavene og bruk av hjelpemidler. Lærerne har i stor grad blitt spurt om de samme temaene. I spørreskjemaene til sensorene har selve eksamensordningen vært fokus, i tillegg til eksamensoppgavene, eksamensbesvarelsene og selve sensuren.

3.1.2 Evaluering av eksamen i NOR1049

Når det gjelder evaluering av eksamen i NOR1049 er det gjennomført en fulltelling blant elever som var oppmeldt til denne eksamenen, privatister unntatt. Begrunnelsen for dette er at populasjonen er så vidt liten at en utvalgsundersøkelse ville kunne medføre høy grad av statistisk usikkerhet. Videre ble spørreundersøkelse sendt til lærere som har undervist elever som har avlagt eksamen i NOR1049 (populasjon ikke kjent) og samtlige sensorer i NOR1049. Det ble utformet separate spørreskjema for hver respondentgruppe, nærmere bestemt elever, lærere og sensorer som var omfattet av NOR1049.

Spørreskjema til elever ble oversatt til nynorsk. Distribusjon av spørreundersøkelsene skjedde på samme måte som for evalueringen av NOR1211 og NOR1212.

Spørreskjemaene til elevene har fokusert på forberedelser til eksamen, selve eksamensoppgavene og bruk av hjelpemidler. I tillegg ble elevene spurt om de er født i Norge, om de har foreldre som er født i Norge, botid, hvorvidt de har fått opplæring i grunnleggende norsk for språklige minoriteter og flere spørsmål knyttet til hvorfor de valgte å avlegge eksamen i NOR1049 fremfor "ordinær" norskeksamen. Lærerne har fått en del likelydende spørsmål, med fokus på forberedelser til eksamen og påstander knyttet til elevgruppas behov for separat eksamen i norsk. Sensorene er bedt om å vurdere både eksamensoppgaver og eksamensbesvarelses, med et særlig fokus på hvilke norskferdigheter elevene gir til kjenne gjennom eksamensbesvarelsene.

3.1.3 Om utvalg og usikkerhet

Tabell 3.1 viser populasjon, stikkprøve, svarprosent og beregnet usikkerhet blant de ulike respondentgruppene. Det er beregnet usikkerhetsgrader for de ulike respondentgruppene med unntak av for lærere der populasjonen er ukjent.

Tabell 3.1: Populasjon, stikkprøve og svarprosent

	Sensorer			Lærere			Elever		
	NOR1211	NOR1212	NOR1049	NOR1211	NOR1212	NOR1049	NOR1211	NOR1212	NOR1049
Populasjon	450	150	20				43382	21499	1182
Utvalg	457	237	16	463	237	246	1763	1517	894
Besvarelser	425	216	15	207	108	91	715	489	184
Svarprosent	93,0%	91,1%	93,8%	44,7%	45,6%	37,0%	40,6%	32,2%	20,6%
Maks usikkerhet	+/-1,3%	+/-2%					+/-2,8%	+/-3,6%	+/-6,4%

Som det fremgår av tabell 3.1, er svarprosentene for spørreundersøkelsene variable. Dette kan i hovedsak ses i sammenheng med to forhold. For det første er det utelukkende avgangselever på Vg3 som omfattes av evalueringen, og dette er elever som generelt er lite tilgjengelige på skolen under og etter eksamensperioden. For det andre ble mange skoler rammet av kommunestreik midt i eksamensperioden, og dette hindret at elever ved mange skoler ble distribuert undersøkelsen. Det går frem av tabell 3.1 at sensorundersøkelsene kjennetegnes av svært lav usikkerhet. Besvarelser fra elevundersøkelsene på NOR1211 og NOR1212 har også relativt lav grad av usikkerhet, mens det knyttes større usikkerhet til elevundersøkelsen på NOR1049. Resultatene fra elevundersøkelsen på NOR1049 skal derfor tolkes med varsomhet.

3.2 Kvalitative intervjuer

I etterkant av spørreundersøkelsen ble det gjennomført til sammen 30 kvalitative intervjuer med elever, lærere og sensorer i henholdsvis NOR1211, NOR1212 og NOR1049. Intervjuene ble gjennomført per telefon. For å sikre en viss spredning, var kriterier for utvelgelse av informanter basert på geografisk beliggenhet, samt prosentvis deltakelse i spørreundersøkelsene på skolenivå.

Elevene som ble intervjuet hadde oppgitt i spørreskjemaet at de ønsket om å stille opp til intervju og lagt ved sitt telefonnummer. Målet med de kvalitative intervjuene var å få kommentert, utdypet og kvalitetssikret sentrale funn fra spørreundersøkelsene. For hver av respondentgruppene ble det utformet separate intervjuguider. Intervjuguidene fokuserte i stor grad på de samme temaer som spørreundersøkelsene, i tillegg til at intervjuobjektene ble bedt om å utdype og kommentere på sentrale funn fra spørreundersøkelsene.

3.3 Metoder og datakilder i Skrivesenterets undersøkelse

Skrivesenteret er tildelt ansvaret for de skolefaglige vurderingene. Grunnlaget for dem er en rekke muntlige og skriftlige intervjuer, observasjoner og dokumentanalyser inklusive elevtekstanalyser.

3.3.1 Intervjuer

Ifølge avtale med Utdanningsdirektoratet skulle Skrivesenteret gjennomføre kvalitative dybdeintervjuer. Skrivesenterets prosjektgruppe fikk tilgang på lister over alle oppnevnte sensorer. Alle sensorene som var oppnevnt til å sensurere NOR1211 og NOR1212 i to eksamensregioner (eksamensregion 2 og 6) ble invitert til å stille til muntlige intervjuer. Vel 30 sensorer svarte positivt. Av dem ble 15 plukket ut og fordelt mellom prosjektgruppens tre medlemmer. Her ble det tatt noen geografiske hensyn av praktiske årsaker. 2/3 var hjemmehørende i Trøndelagsfylkene, mens seks var fra Oppland fylke. I tillegg ble et par sensorer tatt med etter direkte henvendelse av praktiske grunner (reiseopplegg). Blant sensorer oppnevnt til NOR1049, ble 5 intervjuet.

Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer³. Utgangspunktet var de samme spørreskjemaene som ble sendt ut av Rambøll. I tillegg laget prosjektgruppen to intervjuguider, en felles for NOR1211 og NOR1212 og en egen for NOR1049. Intervjuene av sensorer i NOR1211 og NOR1212 ble gjennomført før fellessensuren, i NOR1049 i tilknytning til fellessensuren. Vi valgte denne løsningen fordi vi ønsket å intervju sensorene mens de var midt i arbeidet og før de ble for påvirket av andre under fellessensuren.

Det er et relativt lite antall sensorer som er intervjuet av Skrivesenteret. Inntrykket er at de sensorene som sa seg villige til å stille opp, for en stor del var sensorer som hadde tydelige faglige

3 Nunan, D. (1992): Research Methods in Language Learning. Cambridge University Press.

synspunkter og som aktivt ønsket å bidra til evalueringen. Om en ser på bakgrunnen til de sensorene som ble intervjuet intervjuet, så har flere av dem hovedfag i norsk eller hovedfag/mastergrad med norsk i fagkretsen. Det er dermed langt fra et representativt utvalg som er intervjuet. En kan derfor ikke generalisere ut fra disse sensorenes svar. Vi ser på svarene fra denne gruppen som faglige innspill det er interessant å vurdere nærmere.

Underveis utarbeidet Skrivesenteret nye egne spørreskjema som ble sendt til alle fagekspertene som deltok i forhåndssensuren av NOR1211 og NOR12OR under hurtigklagesensuren på Vokse-
nåsen 6. – 9. juli. (Den såkalte "hurtigklagesensuren" organiseres av hensyn til elever som trenger rask behandling av klager fordi de søker opptak til høyere utdanning.) Dette er en utvidelse i forhold til tilbudet, men er gjort i forståelse med Utdanningsdirektoratet. Vi fikk svar fra 9 av 11 som deltok under forhåndssensuren og fra 22 av 34 som var oppnevnt som klagesensorer. De er alle rutinerne lærere og sensorer.

3.3.2 Observasjon

Skrivesenterets prosjektgruppe var observatører ved 4 skoler under gjennomføringen av eksamen i NOR1211 og NOR1212. Faget norsk dreier seg om "tekstkompetanse" i vid betydning, altså evnen til å forholde seg til ulike typer tekst, til å forstå, analysere og reflektere over tekst og til å kommunisere meninger, holdninger og opplevelser ved hjelp av tekst. Siden bruk av tekstvedlegg er viktig i eksamen i alle de tre kodene, var det interessant å se hvordan elevene arbeidet med tekstvedleggene. Elevenes bruk av hjelpemidler ble også observert, siden bruk av hjelpemidler er et av spørsmålene i undersøkelsen.

Prosjektgruppens medlemmer var observatører både under forhåndssensuren, sensorskoleringen og fellessensuren for alle de tre eksamenene fordi vi ville se i hvilken grad sensurprosessen bidro til å utvikle et "tolkningsfellesskap". En deltok under sensorskoleringen på Flesland (NOR1211), en på Gardermoen (NOR1211), en i Oslo (NOR1049) og alle tre på Gardermoen (NOR1212). To var til stede under fellessensuren i Trondheim.

Ett medlem av prosjektgruppen var også observatør under hurtigklagesensuren. Hurtigklagesensuren foregikk i tomanns klagenemnder, evt. med oppmann. Det ga mindre anledning til direkte observasjon av drøftinger og formuleringer av begrunnelser. Derfor ble det i stedet utarbeidet et eget spørreskjema som ble sendt sensorene i etterhånd. I tillegg har vi fått utlevert elevbesvarelser etter hurtigklagesensuren i alle de tre kodene, der klagenemndenes begrunnelser for endelig karakter følger med. Det ble tatt notater under alle observasjonene.

3.3.3 Dokumentanalyse

Dokumentgrunnlaget for Skrivesenterets skolefaglige vurdering er:

- Opplæringsloven med forskrifter – særlig lovens kapittel 4 og forskriftens kapittel 3 om vurdering
- Brev fra Kunnskapsdepartementet av 01.07.2009 til Utdanningsdirektoratet om eksamen i norsk for minoritetsspråklige
- Brev fra Utdanningsdirektoratet datert 25.01.2010 om påmelding til eksamen i videregående opplæring. Informasjonen som gjaldt norsk som andrespråk ble også publisert på direktoratets hjemmeside 22.01.2010
- Læreplanen i norsk
- Eksamensoppgavene NOR1211, NOR1212 og NOR1049
- Vurderingsveiledning 2010 fra Utdanningsdirektoratet. Den dekker NOR1211 og NOR1212, men ikke NOR1049.
- Sensorrettledning med oppgåvekommentarer datert 21.05.2010 for bl.a. NOR1211
- Sensorrettledning med oppgåvekommentarer datert 28.05.2010 for NOR1212.
- Sensorveiledning med oppgavekommentarer datert 21.05.2010 for NOR1049
- Momentliste til fellessensur og klagesensur NOR1211 og NOR1212
- Et utvalg elevbesvarelser
- Et utvalg begrunnelser fra klagenemnder under hurtigklagesensuren
- Foreløpig karakterstatistikk fra Utdanningsdirektoratet
- Foreløpig rapport om klagesensuren fra Fylkesmannen i Østfold

Lov, forskrifter og rundskriv fastlegger de formelle rammer for eksamen og sensureringen. Læreplanen er formelt sett også en forskrift hjemlet i opplæringsloven.

Gjennom dokumentanalysen har Skrivesenteret først skaffet seg en generell oversikt og en bakgrunn for vurderingsarbeidet. Derneft er ulike dokumenter trukket inn i de konkrete drøftingene av hovedspørsmålene. Et viktig aspekt er den indre konsistensen i dokumentene. Det er et velkjent fenomen at tester og eksamener virker styrende på undervisning og læringsarbeid. Eksamensoppgavene skal ta utgangspunkt i læreplanen. Det samme må de ulike veiledninger og momentlisten brukt under klagesensuren. Skrivesenteret har vært opptatt av at de ulike veiledningene ikke implisitt legger opp til en "styring" av vurderingen som kan komme i konflikt med lov og læreplan. Et kompliserende moment etter deres vurdering er at norske læreplaner (i motsetning til læreplanene i mange andre land) ikke har detaljerte bestemmelser om vurdering, og det er heller ikke utarbeidet nasjonale retningslinjer som supplement til læreplanen. Direktoratets årlige veiledninger blir dermed svært viktige og oppfattes av sensorene som like bindende som en forskrift.

4. EVALUERING AV EKSAMEN I NOR1211

I dette kapittelet setter vi fokus på eksamen i norsk hovedmål. Vi viser hvordan elever, lærere og sensorer vurderer ulike aspekter ved eksamen, herunder forberedelser til eksamen, eksamensordningen, eksamensoppgavene og bruk av hjelpemidler.

Dette kapittelet baserer seg på besvarelser fra 724 elever, 209 lærere og 428 sensorer. Når det gjelder elevene utgjør 80 % elever som har bokmål som hovedmål, mens 20 % har nynorsk som hovedmål. 42 % av elevene oppgir at de har kommet opp i kun norsk hovedmål, mens 58 % har kommet opp i både hovedmål og sidemål. 95 % av elevene som gjennomførte spørreundersøkelsen er født i Norge, og flertallet av de som *ikke* er født i Norge har bodd i landet i over 13 år. Rambøll har foretatt sammenlikninger av besvarelser fra elever som er født i Norge med besvarelser fra elever som *ikke* er født i Norge, og det viser seg at det ikke er vesentlige forskjeller på besvarelsene til disse to gruppene, for eksempel når det gjelder opplevelse av vanskegrad i oppgavene.

Når det gjelder lærere og sensorer fremgår det at 20 % av lærerne har vært sensor i faget i år, mens halvparten har vært det tidligere. Flertallet av sensorer har også undervist elever i norsk hovedmål skoleåret 2009/2010. Under, i tabell 4.1, viser vi aldersspredningen på lærere og sensorer.

Tabell 4.1: Aldersnivå på lærere og sensorer

	Lærere	Sensorer
30 år eller yngre	5 %	4 %
31- 40 år	22 %	23 %
41 - 50 år	19 %	19 %
51 - 60 år	36 %	42 %
61 år eller eldre	18 %	13 %

Tabell 4.1 viser at den største andelen av både lærere og sensorer oppgir at de er mellom 51 og 60 år, og at det er en noe større andel av lærere som er eldre enn 61 år sammenliknet med andelen av sensorer. I tabell 4.2 illustreres utdanningsnivå på lærere og sensorer.

Tabell 4.2: Utdanningsnivå på lærere og sensorer

	Lærere	Sensorer
Cand. philol./Master med norsk i fagkretsen	43 %	38 %
Cand. mag./Bachelor med norsk i fagkretsen	35 %	29 %
Hovedfag/Master i norsk	15 %	23 %
Lærerskoleutdanning	1 %	0 %
Avlagt eksamen i enkeltstående norskfag fra universitet/høyskole	2 %	3 %
Annet	4 %	7 %

Det fremgår at de fleste lærer er blitt kjent med eksamensordningen i norsk i Kunnskapsløftet gjennom informasjon fra skoleeier og skoleledelse, samt gjennom eksempeloppgaver på Utdanningsdirektoratets hjemmesider.

4.1 Elever og lærere om forberedelse til eksamen i NOR1211

I dette avsnittet gir vi en kort presentasjon av hvordan elever og lærere oppgir at elevene er blitt forberedt til eksamen i norsk hovedmål. Flertallet av elevene oppgir at de ble forberedt til eksamen gjennom

- heldagsprøve med både kortsvars- og langsvarsoppgave (76 %)
- gjennomgang av eksempeloppgaver eller tidligere eksamensoppgaver (58 %)
- heldagsprøve med langsvarsoppgave (56 %)

I tillegg oppgir om lag halvparten av elevene at de ble forberedt vha gjennomgang av læreplanen, undervisning i relevant kildebruk, og å bli gjort kjent med vurderingsveiledningen. Lærere

har en generelt høyere prosentandel på de enkelte kategoriene enn elever. Et betydelig flertall av lærerne oppgir at elevene ble forberedt gjennom

- heldagsprøve med både kortsvars- og langsvarsoppgave (93 %)
- sentralt gitte eksempeloppgaver eller tidligere eksamensoppgaver ble brukt som heldagsprøve (87 %)
- heldagsprøve med langsvarsoppgave (84 %)
- læreplanen ble gjennomgått (81 %)

Et vesentlig flertall oppgir videre at elevene ble forberedt gjennom undervisning i å benytte kilder og vise til kilder, og undervisning spesielt rettet mot eksamen.

Det er verdt å merke seg at om lag 40 prosent av elevene oppgir at de har fått undervisning i å vise til kilder, mens tilsvarende andel for lærere er om lag 80 prosent. Når det gjelder hva slags undervisning elevene har fått i å vise til kilder, fremgår det at respektive elever og lærere er samstemte i at dette i like stor grad har dreid seg om undervisning i å markere sitat og i å lage litteraturliste.

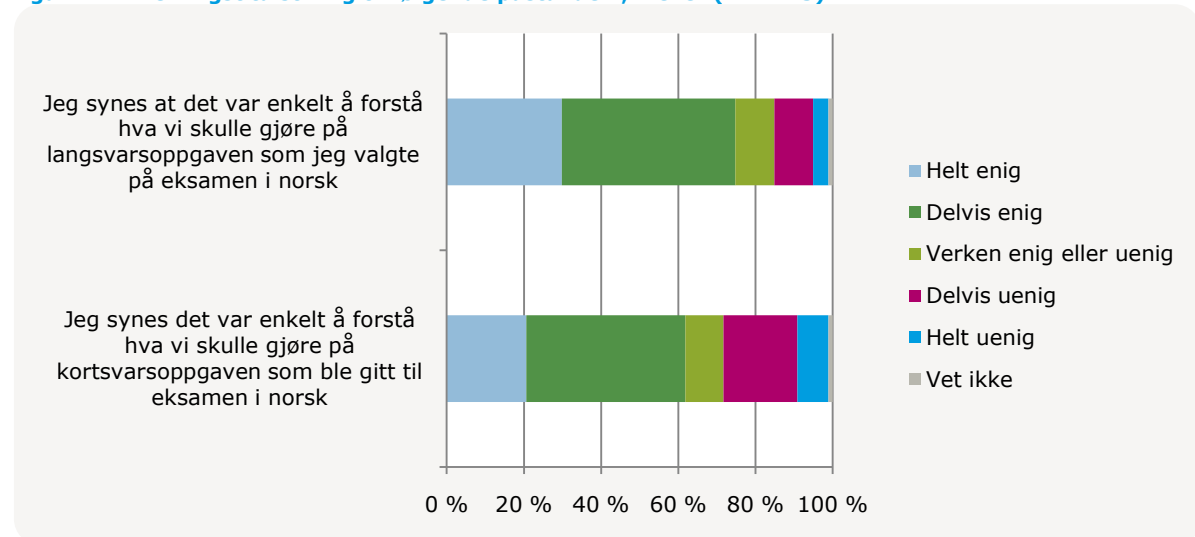
4.2 Elever om eksamensoppgavene i NOR1211

I dette avsnittet retter vi søkelys på hvordan elever opplevde eksamensoppgavene som ble gitt til eksamen i norsk hovedmål når det gjelder forståelse av oppgavetekst, vanskegrad og arbeidsmengde.

4.2.1 Forståelse av oppgavetekst

Det fremgår av spørreundersøkelsen at flertallet av elevene vurderer at det stort sett var enkelt å forstå hva de skulle gjøre på eksamensoppgavene, både langsvarsoppgaven de valgte og kortsvarsoppgaven. Imidlertid vurderer de at det var noe mer vanskelig å forstå kortsvarsoppgaven. Dette fremgår av figur 4.1.

Figur 4.1: "Vennligst ta stilling til følgende påstander", Elever (N = 723)

75 % av elevene er enten helt eller delvis enig i at det var enkelt å forstå hva de skulle gjøre på langsvarsoppgaven, mens andelen er noe mindre når det gjelder kortsvarsoppgaven. Her er til sammen 62 % enten helt eller delvis enig i at det var enkelt å forstå hva de skulle gjøre. Om lag en fjerdedel, 27 %, er enten helt eller delvis *uenig* i at det var enkelt å forstå hva de skulle gjøre på kortsvarsoppgaven.

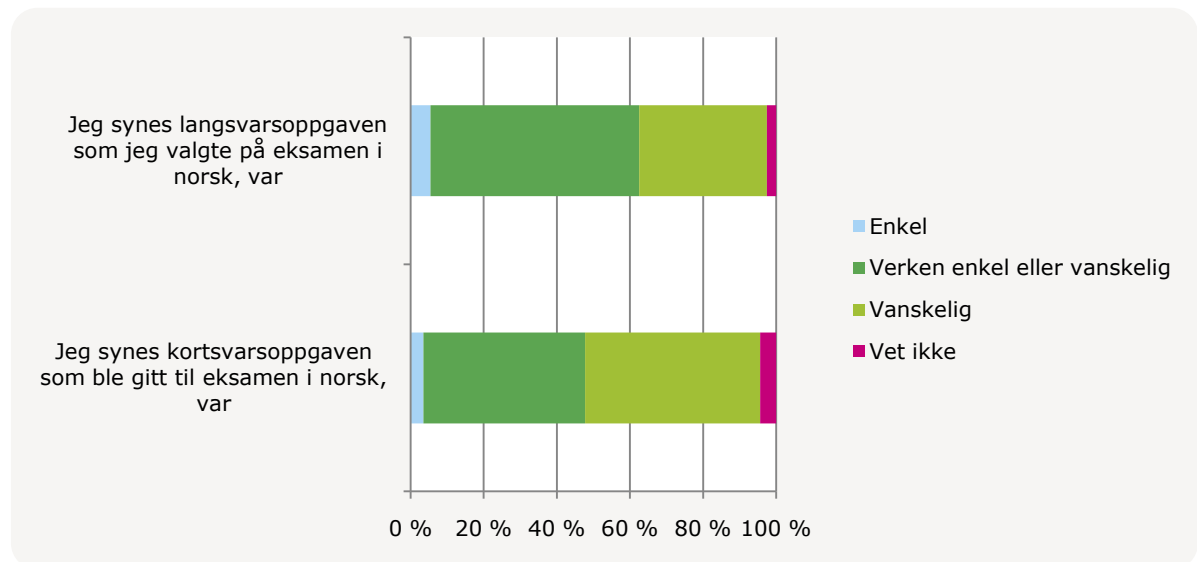
Vi har i våre analyser undersøkt om det er en sammenheng mellom hvor enkelt det var for elevene å forstå hva de skulle gjøre, og om de er født i Norge eller ikke. Våre analyser viser at det kun er mindre forskjeller mellom svar fra elever som oppgir at de er født i Norge og de som oppgir at de ikke er det på dette spørsmålet. Elever som oppgir at de ikke er født i Norge har opplevd det som noe enklere å forstå hva de skulle gjøre på kortsvarsoppgaven, og som noe vanske-

ligere å forstå hva de skulle gjøre på langsvarsoppgaven. Analysene viser derfor ikke noen klar sammenheng mellom de to forholdene.

4.2.2 Vanskegrad og arbeidsmengde

Det fremgår at elevene har opplevd eksamensoppgavene gitt til norsk hovedmål som relativt vanskelige, og de har opplevd kortsvarsoppgaven som vanskeligere enn langsvarsoppgaven. Dette illustreres under av figur 4.2.

Figur 4.2: "Vennligst ta stilling til følgende påstander", Elever (N = 723)

Det kommer frem av spørreundersøkelsen at 35 % av elevene vurderer at langsvarsoppgaven de valgte var vanskelig. Flertallet, 57 %, vurderer at langsvarsoppgaven de valgte verken var enkel eller vanskelig, mens 5 % vurderer at den var enkel. Når det gjelder kortsvarsoppgaven vurderer om lag halvparten av elevene, 48 prosent, at den var vanskelig. 44 prosent vurderer at den verken var enkel eller vanskelig, mens 4 prosent vurderer at den var enkel.

Elevenes vurderinger av kortsvarsoppgaven spesielt er blitt utdypet i de kvalitative intervjuene, der det fremkommer at elever opplevde den som en utfordrende oppgave fordi den fremstod som meget annerledes enn oppgaver de er blitt gitt tidligere.

Det fremgår av spørreundersøkelsen at de fleste elevene har valgt oppgave 6 og oppgave 1. Dette fremgår av tabell 4.3.

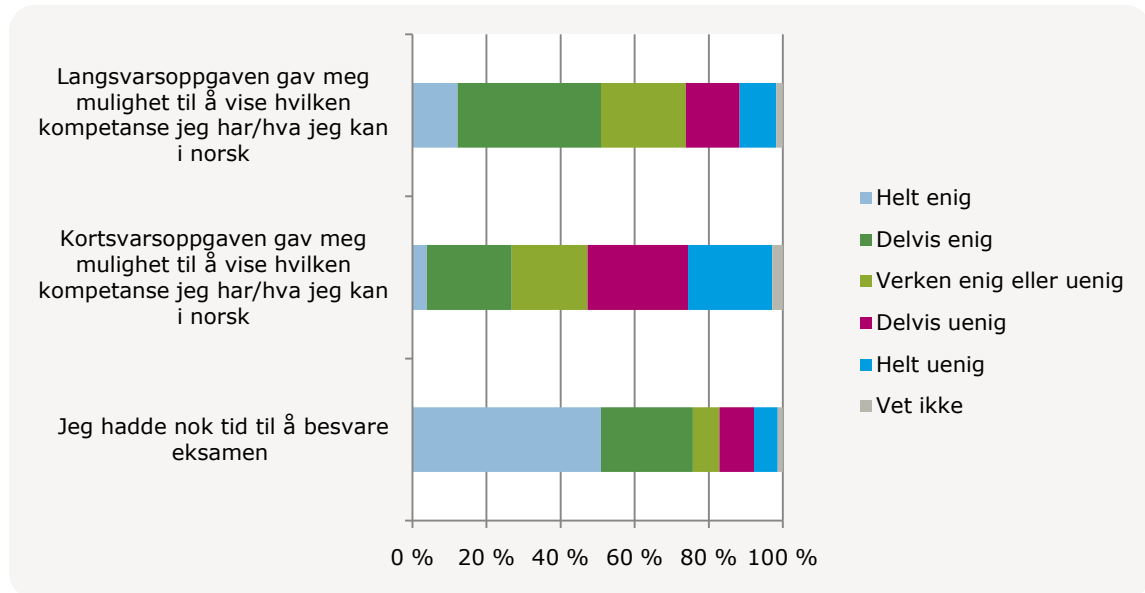
Tabell 4.3: "Hvilken langsvarsoppgave valgte du?", Elever (N = 723)

	Prosent
Oppgave 1	15 %
Oppgave 2	9 %
Oppgave 3	6 %
Oppgave 4	9 %
Oppgave 5	10 %
Oppgave 6	19 %
Vet ikke/Husker ikke	32 %

Som illustrert av tabell 4.3 oppgir de største andelene av elever at de valgte oppgave 6 og oppgave 1. Imidlertid skal det nevnes at hele 32 % av elevene oppgir at de ikke vet eller husker hvilken oppgave de valgte. Elevene har delte meninger om hvorvidt oppgavene de kunne velge mellom var omtrent like vanskelige. 39 % er enten helt eller delvis enige i at de var omtrent like vanskelige, mens 46 % er enten helt eller delvis uenige.

Elevene er også blitt stilt spørsmål om de vurderer at oppgavene gav dem mulighet til å vise sin kompetanse i norsk, og om de hadde nok tid til å besvare eksamen. Deres svar presenteres under i figur 4.3.

Figur 4.3: "Vennligst ta stilling til følgende påstander", Elever (N = 723)

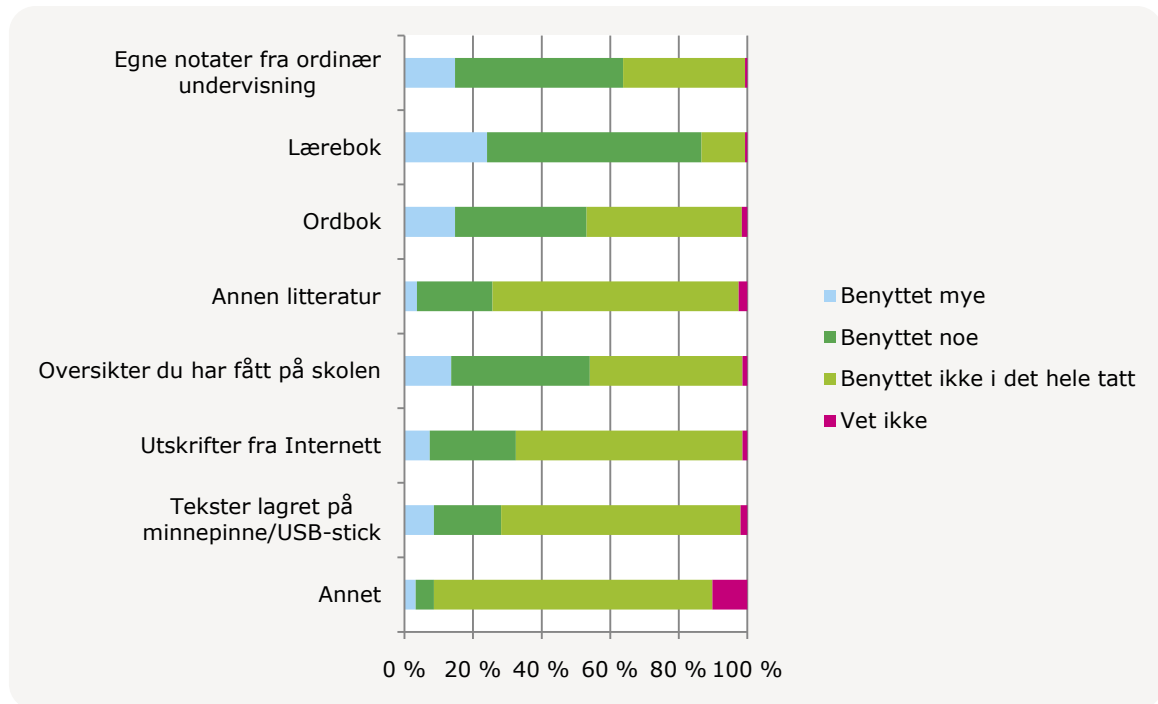

Spørreundersøkelsen viser at elevene vurderer at langsvarsoppgaven i større grad enn kortsvarsoppgaven gav dem mulighet til å vise sin kompetanse i norsk. Halvparten, eller 51 %, av elevene er enten helt eller delvis enig i at langsvarsoppgaven gav dem mulighet til å vise sin kompetanse, mens tilsvarende andel for kortsvarsoppgaven er 27 %. Halvparten av elevene er faktisk enten helt eller delvis *uenig* i at kortsvarsoppgaven gav dem mulighet til å vise sin kompetanse. Når det gjelder tidsbruk så vurderer flertallet at de hadde tilstrekkelig tid til å besvare eksamen, hele 76 % er enten helt eller delvis enig i at de hadde nok tid.

4.3 Elever om bruk av hjelpemidler under eksamen i NOR1211

Bruk av hjelpemidler under eksamen er et sentralt element i Kunnskapsløftet, og elever har kunnet bruke hjelpemidler også under eksamen i norsk. Det fremgår av spørreundersøkelsen at 78 % benyttet hjelpemidler under årets eksamen, og hvilke som er benyttet fremgår av figur 4.4.

Figur 4.4: "I hvilken grad benyttet du deg av ulike hjelpemidler i norsk?", Elever (N = 723)

Som illustrert av figur 4.4 fremgår det at lærebok og egne notater fra ordinær eksamen er de hjelpemidlene som er benyttet mest under eksamen i norsk hovedmål. 87 % har benyttet lærebok mye eller noe, mens tilsvarende andel for hjelpemiddelet egne notater fra ordinær undervisning er 64 %. Ordbok og oversikter elevene har fått fra skolene er blitt benyttet mye eller noe av hhv 53 og 54 %, mens en mindre andel har benyttet de øvrige hjelpemidlene under eksamen i norsk hovedmål. Når det gjelder nytten av hjelpemidlene som elevene benyttet, fremgår det at hele 96 % av elevene oppgir at hjelpemidlene i stor eller noen grad var nyttige. Et betydelig flertall av elever som ikke benyttet hjelpemidler eller ikke hadde nytte av dem⁴ oppgir årsaken til dette som at de ikke hadde bruk for de hjelpemidlene som de hadde med.

Flertallet av elevene oppgir videre at de henviste til de hjelpemidler og kilder de benyttet under eksamen. 67 % oppgir dette, mens 23 % oppgir at de ikke henviste til dem. 10 % vet ikke om de gjorde det. Flertallet av de som ikke henviste til kilder og hjelpemidler har spesifisert sine svar, og disse svarene inkluderer årsaker som at de ikke benyttet hjelpemidler, at de ikke vurderte det som nødvendig å henvise til for eksempel tekstvedlegg, og at de rett og slett glemte det.

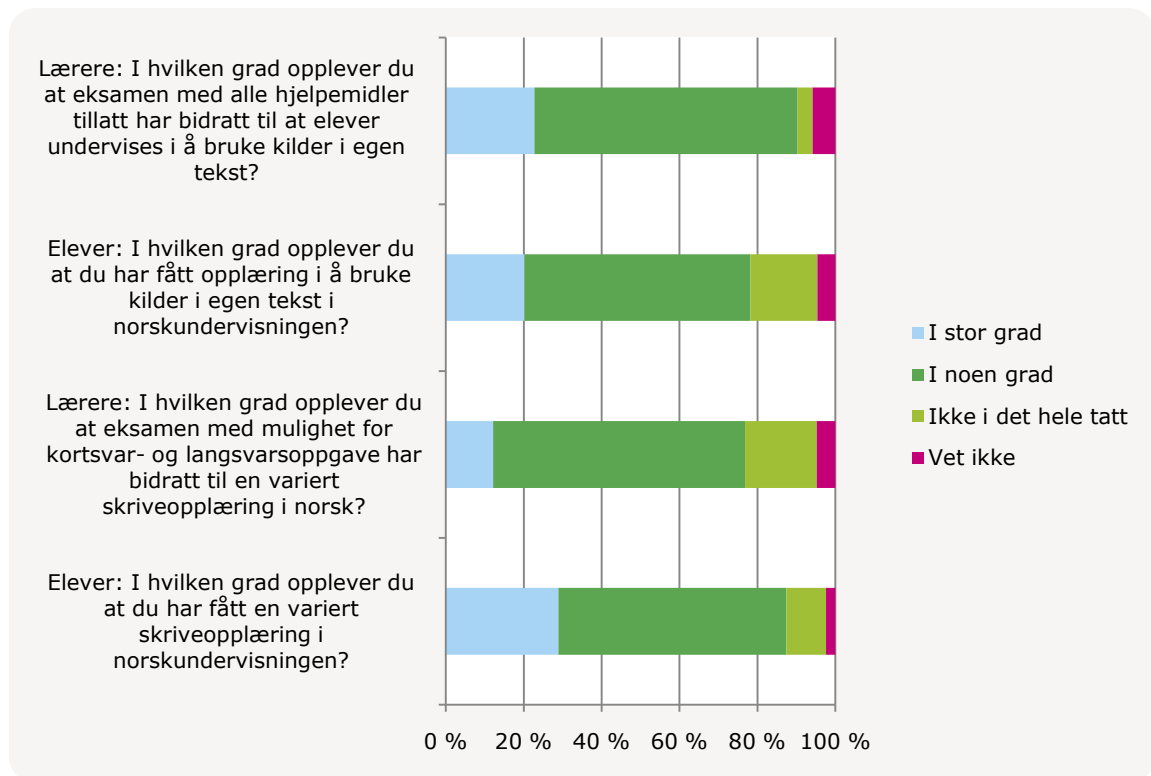
I de kvalitative intervjuene fremgår det at det stilles spørsmål ved at alle hjelpemidler er tillatt under eksamen, og dette ses av elevene i sammenheng med at oppgavene i liten grad inviterte til bruk av hjelpemidler. Dette beskrives nærmere i avsnitt 4.7.

4.3.1 Elever og lærere om opplæringen

Elever og lærere er blitt stilt spørsmål om et par elementer ved undervisningen som elevene har fått i forkant av eksamen i norsk hovedmål. De er blitt stilt spørsmål om undervisning i å bruke kilder i egen tekst, samt om elevene har fått variert skriveopplæring i norskundervisningen. Elevenes svar på disse spørsmålene illustreres av figur 4.5.

⁴ Dette gjelder totalt 179 elever.

Figur 4.5: "Elever og lærere om undervisning i norsk" Elever (N = 723) og lærere (N = 208)

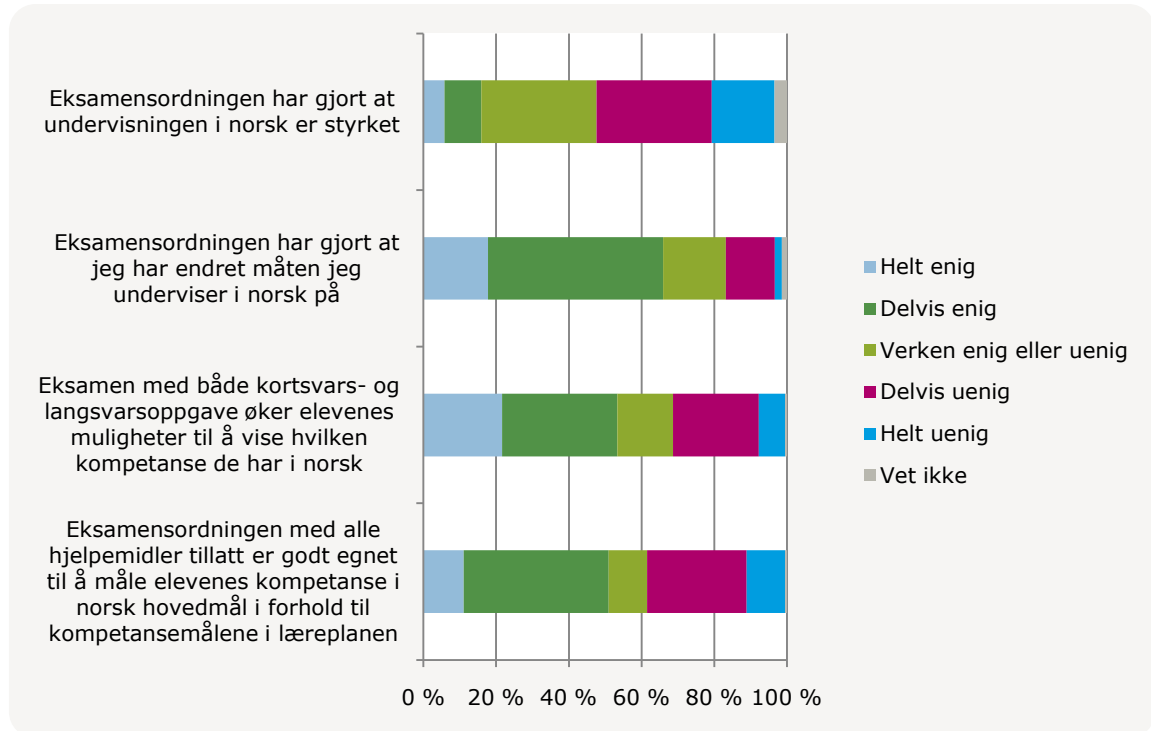
23 % av lærere vurderer at eksamen med alle hjelpemidler tillatt har bidratt til at elever undervises i å bruke kilder i egen tekst. Flertallet på 68 % vurderer at dette i noen grad har skjedd. Det fremgår at 20 % av elevene vurderer at de i stor grad har fått opplæring i å bruke kilder i egen tekst i norskundervisningen, mens hele 60 % vurderer at de i noen grad har fått dette. Spørreundersøkelsen viser altså at både elever og lærere stort sett vurderer at elever har fått opplæring i å vise til kilder i egen tekst. Imidlertid fremkommer det av de kvalitative intervjuene som er gjennomført at elever savner mer undervisning i hvordan man skal referere til kilder, samt at sensorer i liten grad vurderer at elever referer til kilder. Dette gjøres nærmere rede for i avsnitt 4.7.

Når det gjelder spørsmål om de har fått en variert skriveopplæring, er det 30 % som vurderer at de i stor grad vurderer at de har fått dette. 60 % vurderer at de i noen grad har fått en variert skriveopplæring i norskundervisningen. Lærere er blitt stilt spørsmål om de opplever at eksamen med mulighet for kortsvars- og langvarsoppgave har bidratt til en variert skriveopplæring, og flertallet vurderer at dette i noen grad har forekommet.

4.4 Lærere og sensorer om eksamensordningen i NOR1211

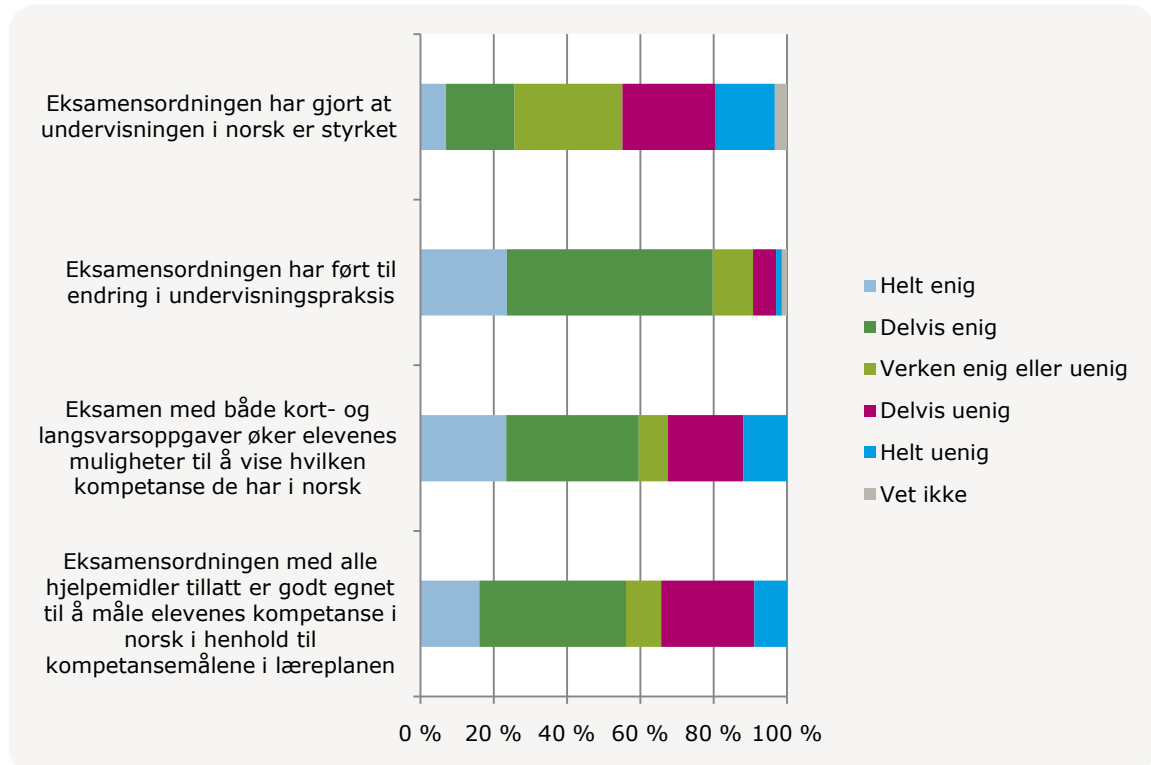
I dette avsnittet setter vi fokus på eksamensordningen som lå til grunn for gjennomføring av eksamen i norsk hovedmål, og hvordan lærere og sensorer vurderer ordningen. Først viser hvordan lærere vurderer eksamensordningen, noe som fremgår av figur 4.6.

Figur 4.6: Lærernes vurderinger av eksamensordningen. Lærere (N = 208)

Lærernes vurderinger kan sammenlignes med sensorenes vurderinger, og sensorenes vurderinger fremgår av figur 4.7.

Figur 4.7: Sensorenes vurderinger av eksamensordningen. Sensorer (N = 428)

Lærere vurderer, som illustrert av figur 4.6, i liten grad at eksamensordningen har gjort at undervisningen i norsk er styrket, da kun til sammen 16 % er helt eller delvis enig i dette. Om lag halvparten er helt eller delvis *uenig* i at eksamensordningen har bidratt til at undervisningen i norsk er styrket. Sensorer vurderer heller ikke at ordningen har bidratt til å styrke undervisning-

en, da 26 % er helt eller delvis enig i at undervisningen er styrket, mens 42 % er helt eller delvis *uenig*. Respondentene er i større grad enig i at eksamensordningen har ført til endring i undervisningspraksis. 66 % av lærerne er helt eller delvis enig i at ordningen har bidratt til at de har endret måten de underviser på, mens 80 % av sensorene er helt eller delvis enig i at ordningen har ført til endring i undervisningspraksis.

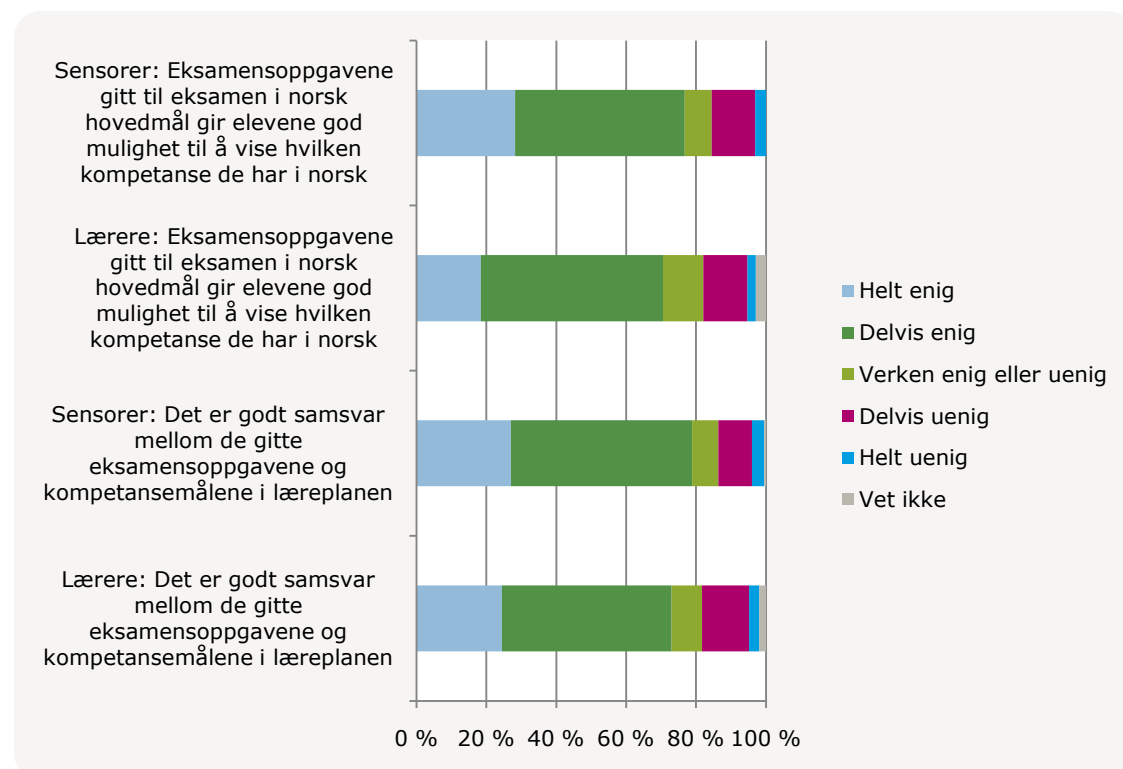
Flertallet av både lærere og sensorer vurderer at eksamen med både kort- og langvarsoppgaver øker elevenes muligheter til å vise hvilken kompetanse de har i norsk. 53 % av lærerne er helt eller delvis enig i dette, mens tilsvarende andel for sensorer er 60 %. Om lag en tredjedel av både lærere og sensorer er imidlertid helt eller delvis uenige i dette. Det fremgår av spørreundersøkelsen at lærere og sensorer også har delte meninger om hvorvidt ordningen med alle hjelpemidler tillatt er godt egnet til å måle elevenes kompetanse i norsk iht. kompetansemålene i læreplanen. 51 % av lærerne er helt eller delvis enig, mens tilsvarende andel for sensorer er 56 %. På den andre siden er 39 og 34 % av hhv lærere og sensorer helt eller delvis *uenig*.

Av de kvalitative intervjuene som er gjennomført med lærere og sensorer kommer det frem at særlig sensorer er noe kritiske til at alle hjelpemidler er tillatt, og at få elever makter å bruke kilde/hjelpemidler på en aktiv og god måte.

4.5 Lærere og sensorer om eksamensoppgavene i NOR1211

Lærere og sensorer er blitt stilt spørsmål om hvordan de vurderer ulike aspekter ved eksamensoppgavene. I figur 4.8 har vi sammenstilt svar fra lærere og sensorer om i hvilken grad de vurderer at oppgavene gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i norsk, og hvorvidt de vurderer at det er samsvar mellom oppgavene og kompetansemålene i læreplanen.

Figur 4.8: Lærere og sensorer om eksamensoppgavene. Lærere (N = 208) og sensorer (N = 428)

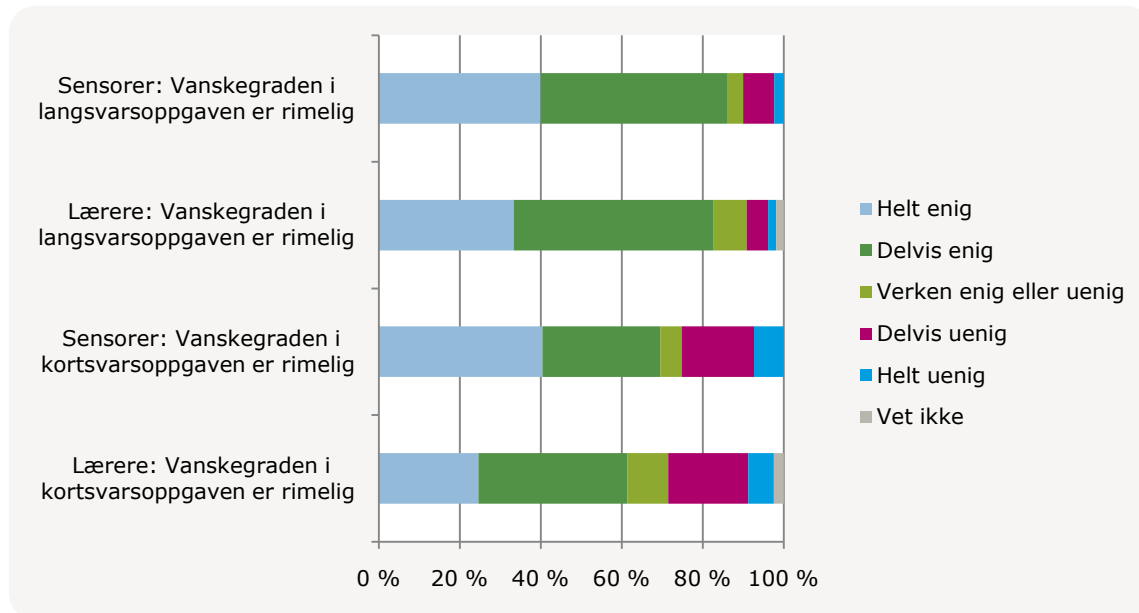

Det fremgår av spørreundersøkelsen at flertallet av lærere og sensorer er helt eller delvis enig i at oppgavene gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i norsk. Sensorer er i noe større grad enige enn lærere, og deres respektive andeler er 77 og 71 %. Det fremgår videre at det også er et stort flertall av begge respondentgrupper som er helt eller delvis enig i at det er godt samsvar mellom eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanen. 79 % av sensorer og 73 % av lærere er helt eller delvis enig i dette.

4.5.1 Lærere og sensorer om vanskegrad og arbeidsmengde

Når det gjelder vanskegrad har vi vist til at elever i større grad vurderte kortsvarsoppgaven som utfordrende enn langvarsoppgaven. I figur 4.9 illustrerer vi hvordan hhv lærere og sensorer vurderer vanskegraden av kortsvars- og langvarsoppgaven.

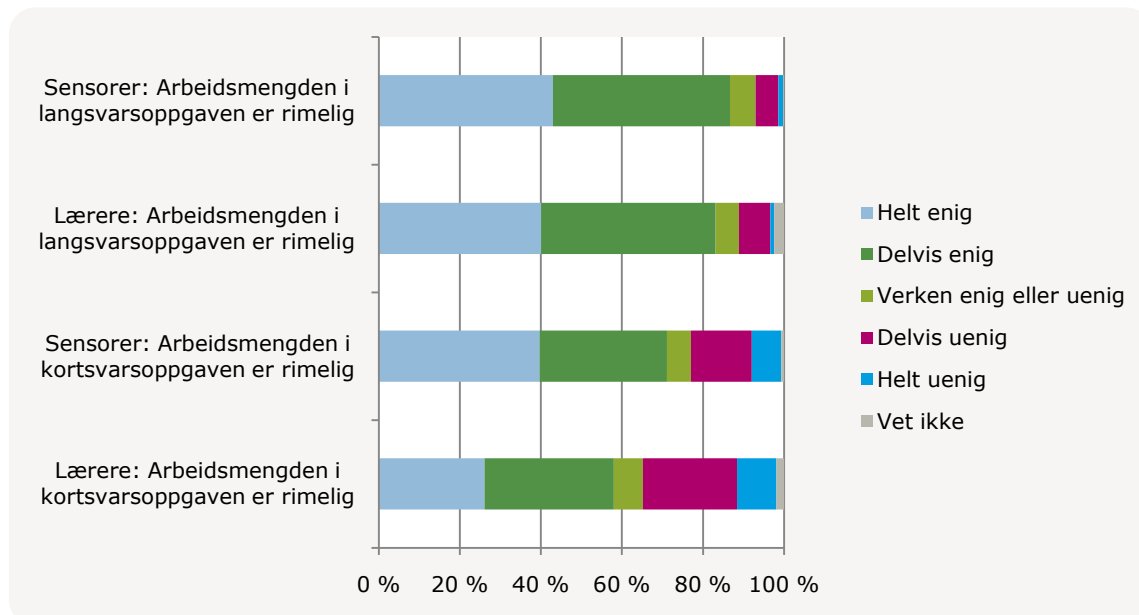
Figur 4.9: Lærere og sensorer om vanskegrad. Lærere (N = 208) og sensorer (N = 428)

Det fremgår av figur 4.9 at lærere og sensorer, i likhet med elever, i mindre grad er enig i at vanskegraden i kortsvarsoppgaven er rimelig enn i langvarsoppgaven. 86 % av sensorer er helt eller delvis enig i at vanskegraden i langvarsoppgaven er rimelig, mens tilsvarende andel for lærere er 82 %. Når det gjelder kortsvarsoppgaven er andelen 69 og 62 % for hhv sensorer og lærere. Om lag en fjerdedel av både lærere og sensorer er helt eller delvis *uenig* i at vanskegraden i kortsvarsoppgaven er rimelig.

Når det gjelder arbeidsmengde, fremkommer det at lærere og sensorer er relativt samstemte i at arbeidsmengden i langvarsoppgaven er rimelig, mens særlig lærere er mer uenige i at arbeidsmengden i kortsvarsoppgaven er rimelig.

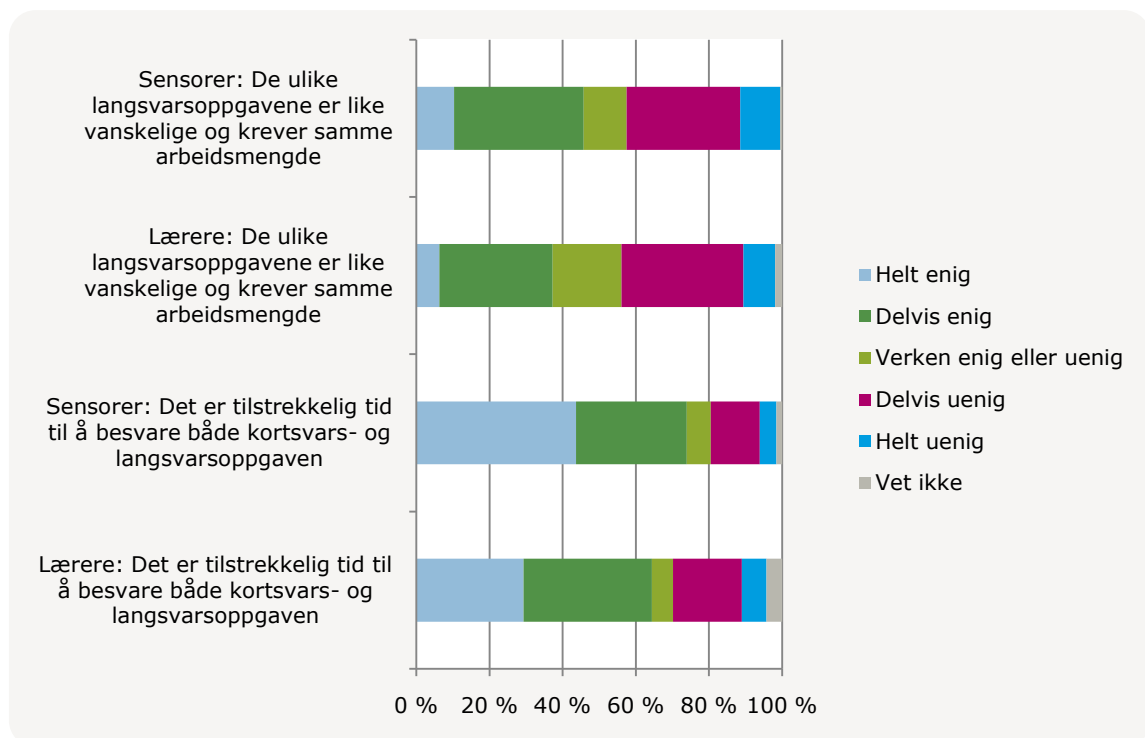
Figur 4.10: Lærere og sensorer om arbeidsmengde. Lærere (N = 208) og sensorer (N = 428)

Figur 4.10 viser at 87 % av sensorene, og 83 % av lærerne, er helt eller delvis enige i at arbeidsmengden i langsvarsoppgaven er rimelig. 71 % av sensorene er helt eller delvis enige i at arbeidsmengden i kortsvarsoppgaven er rimelig, mens tilsvarende andel for lærere er 58 %. 22 % av sensorene er helt eller delvis *uenig* i at arbeidsmengden er rimelig, mens tilsvarende andel for lærere er 33 %.

Det fremgår at både lærere og sensorer i liten grad er enige i at de ulike langsvarsoppgavene var tilnærmet like i vanskegrad og arbeidsmengde. Lærere er i mindre grad enige i at det var tilstrekkelig tid for elevene å besvare både kortsvars- og langsvarsoppgaven. Dette illustreres under av figur 4.11.

Figur 4.11: Lærere og sensorer om langsvarsoppgavene og tidsbruk. Lærere (N = 208) og sensorer (N = 428)

Lærere og sensorer har delte meninger om hvorvidt de ulike langsvarsoppgavene var like vanskelige og krevde samme arbeidsmengde. 46 % av sensorene er helt eller delvis enige i påstanden, mens 42 % er helt eller delvis *uenige*. 37 % av lærerne er helt eller delvis enige i at langsvarsoppgavene var like vanskelige og krevde samme arbeidsmengde, mens en større andel på 42 % er helt eller delvis *uenige*.

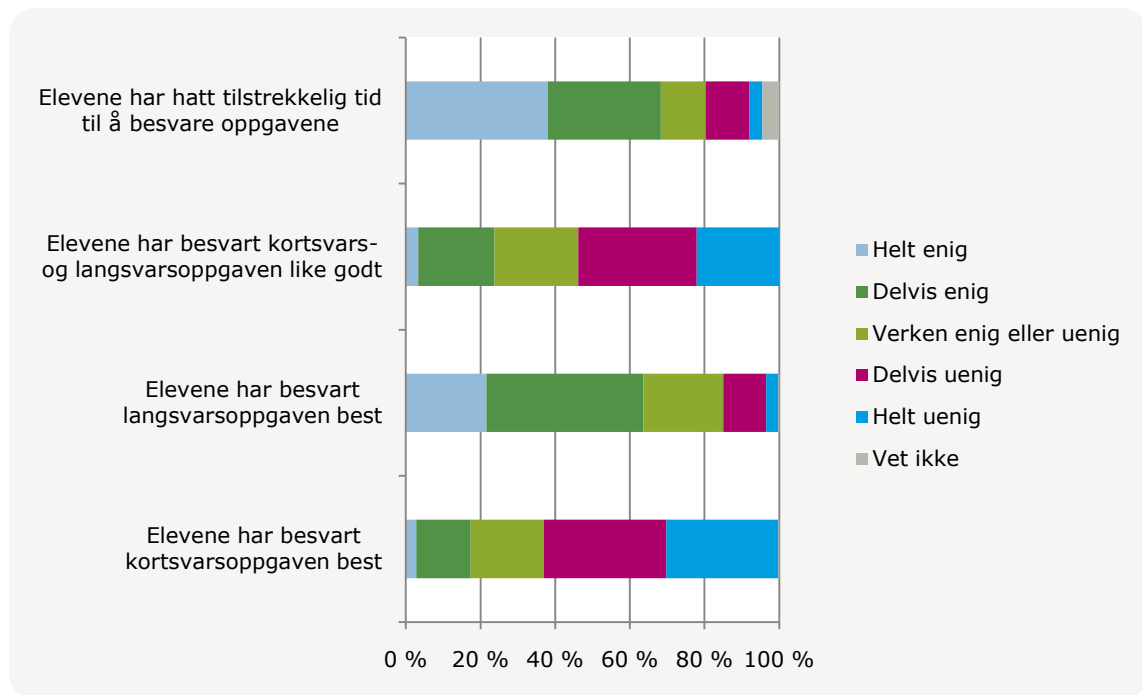
Når det gjelder tidsbruk fremkommer det at et flertall på 74 % av sensorer er helt eller delvis enig i at det var tilstrekkelig tid til å besvare både kortsvars- og langsvarsoppgaven, mens tilsvarende andel for lærere er 64 %. Om lag en femtedel av sensorer og en fjerdedel av lærere er helt eller delvis *uenig* i denne påstanden.

I de kvalitative intervjuene oppgir elever og lærere at kortsvarsoppgaven var krevende, og at elevene i liten grad forberedte seg på oppgaven pga at de i liten grad har møtt liknende oppgaver tidligere. Sensorer som er intervjuet er mer positivt innstilt til kortsvarsoppgaven.

4.6 Sensor om besvarelsene og sensuren

I dette avsnittet setter vi fokus på hvordan sensorene vurderer besvarelsene, elevenes bruk av kilder og hjelpemidler, samt hvordan det var å foreta sensuren.

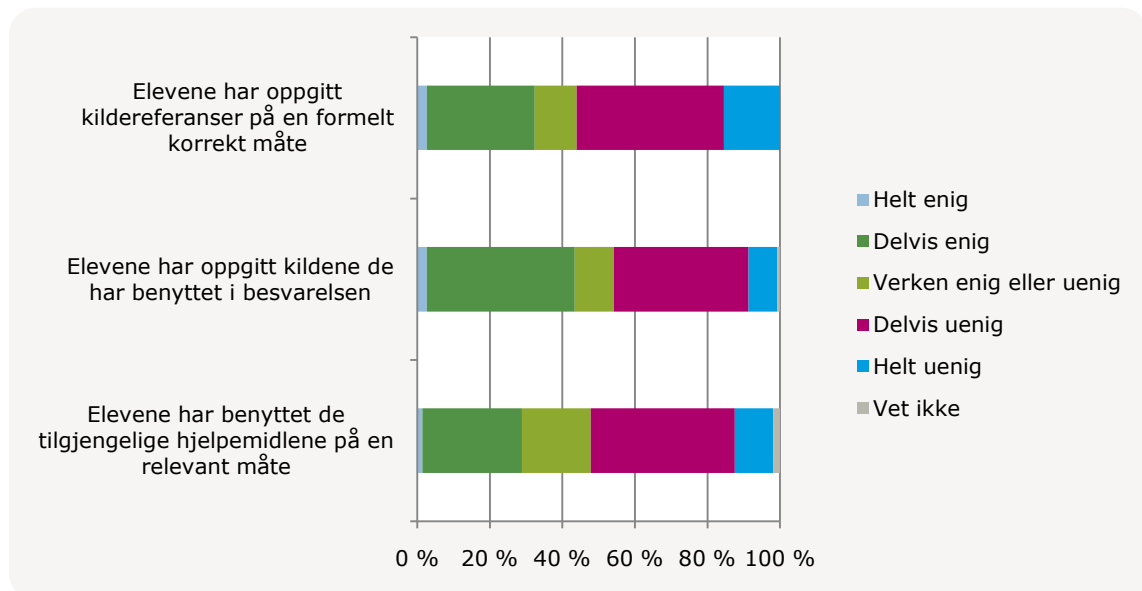
Figur 4.12: Sensor om besvarelsene. Sensorer (N = 428)

Det fremgår av spørreundersøkelsen at flertallet av sensorene er helt eller delvis enig i at elevene har hatt tilstrekkelig tid til å besvare oppgavene. Et flertall av sensorene er helt eller delvis *uenig* i at elevene har besvart kortsvars- og langvarsoppgaven like godt. Flertallet av sensorene er videre enige i at elevene har besvart langvarsoppgaven best, og er uenige i at elevene har besvart kortsvarsoppgaven best.

Når det gjelder bruk av kilder har sensorene delte meninger, og dette illustreres av figur 4.13.

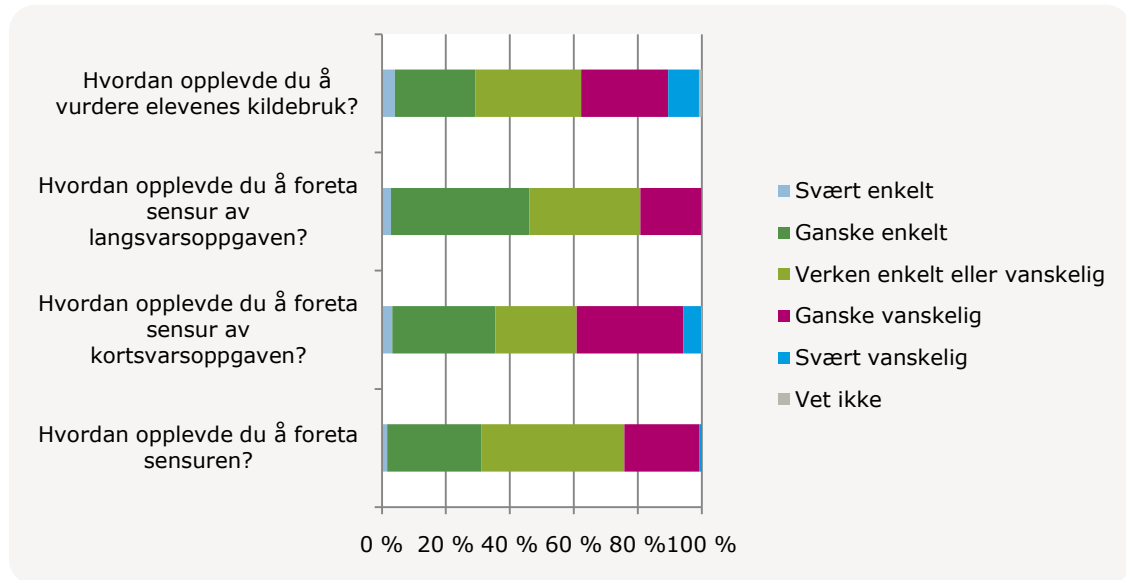
Figur 4.13: Sensor om elevenes bruk av kilder og hjelpemidler. Sensorer (N = 428)

Det fremkommer av spørreundersøkelsen at en større andel av sensorer er *uenige* enn enige i at elevene har oppgitt kildereferanser på en formelt korrekt måte. 33 % av sensorene er helt eller delvis enige i dette mens 56 % er *uenige*. 43 % er helt eller delvis enige oppgir at elevene har oppgitt kilder i det hele tatt, mens 45 % er helt eller delvis *uenige*. Når det gjelder påstanden om at elevene har benyttet tilgjengelige hjelpemidler på en relevant måte er halvparten av sensorene helt eller delvis *uenige*, mens 29 % er helt eller delvis enige.

Sensorene er også blitt stilt spørsmål om hvordan de opplevde å foreta sensuren, og sensorenes samlede svar på dette fremstilles under i figur 4.14.

Figur 4.14: Sensor om å foreta sensuren. Sensorer (N = 428)

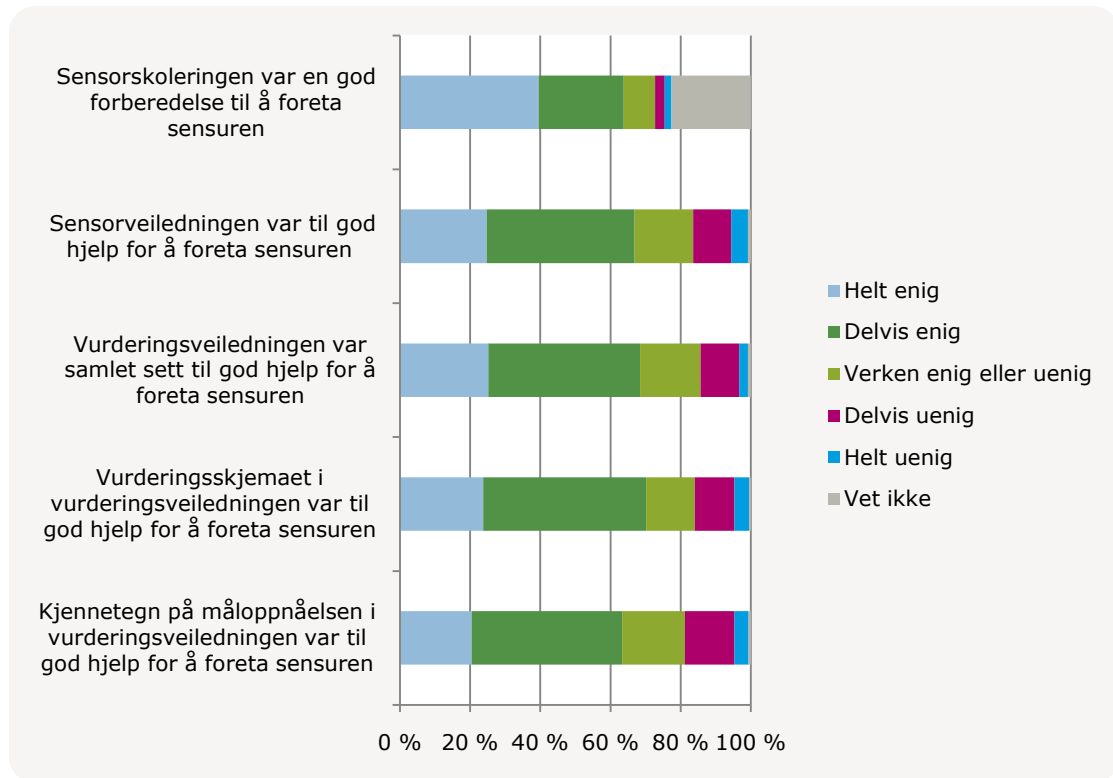

Det fremgår av figur 4.14 at sensorene har delte meninger om hvordan det var å vurdere elevenes kildebruk, 29 % vurderer at det var svært eller ganske enkelt, mens 37 prosent vurderer at det var svært eller ganske vanskelig. Det kommer frem at sensorene vurderer at det var vanskeligere å foreta sensur av kortsvarsoppgaven enn langsvarsoppgaven. Når det gjelder spørsmål om hvordan de samlet sett opplevde å foreta sensuren har sensorene delte meninger.

4.6.1 Sensor om forberedelse til sensur

I dette avsnittet fokuserer vi på hvordan sensorene vurderer forberedelsene til sensur, og hvorvidt de fikk nytte av de ordningene som er tilgjengelige for dem.

Figur 4.15: Sensor om forberedelse til sensur. Sensorer (N = 428)

Det fremgår at flertallet er helt eller delvis enige i at sensorskoleringen var en god forberedelse til å foreta sensuren. Flertallet vurderer også at sensorveiledningen var til god hjelp til å foreta sensuren.

Når det gjelder bruk av vurderingsveiledningen kommer det frem at denne samlet sett var til god hjelp for sensorerne, da et flertall på 68 % er helt eller delvis enige i dette. Flertallet er helt eller delvis enige i at vurderingsskjemaet i vurderingsveiledningen, og kjennetegn på måloppnåelsen i vurderingsveiledningen, var til god hjelp.

I spørreundersøkelsen er sensorer også blitt bedt om å kommentere de ulike oppgavene som er gitt til eksamen i norsk hovedmål, og de mest gjennomgående kommentarene er gjengitt i figur 4.16.

Figur 4.16: Sensor om oppgavene i NOR1211

KORTSVARSOPPGAVEN

Sensor om kortsvarsoppgaven

- Helt grei oppgave
- Egentlig en grei oppgave, men mange har hatt problemer med den
- Krevende oppgave
- Omfattende oppgave med to tekster som er vanskelig å svare godt og kort på
- Vanskelig å skille mellom elevene da det ble mange like svar

LANGSVARSOPPGAVENE

Sensor om oppgave 1

- God oppgave
- God oppgave, kombinerer tekstforståelse og evne til refleksjon
- Få elever kjenner til hvem Kane er

Sensor om oppgave 2

- God og klassisk oppgave
- God og krevende oppgave
- God oppgave som krever innsikt

Sensor om oppgave 3

- Meget god oppgave
- God oppgave med mange gode svar
- Få har besvart den

Sensor om oppgave 4

- Få valgte oppgaven
- God oppgave
- Essay er en krevende sjanger

Sensor om oppgave 5

- God og spennende oppgave
- Svært krevende oppgave, en oppgave for de sterkeste

Sensor om oppgave 6

- Den mest valgte oppgaven, en "planke"
- Mange elever har lykket dårlig med sjangeren kåseri
- Mange elever har skrevet mye om generasjoner, og lite om språk

4.7 Elever, lærere og sensorer om eksamen i NOR1211 – funn fra kvalitative intervjuer

Det fremgår av de kvalitative intervjuene at de ulike informantgruppene har ulike meninger om kortsvarsoppgaven. Sensorene som vi har intervjuet vurderte den som god, mens lærerne og elevene mente at den var annerledes enn det elevene var vant til og noe uklar. Generelt vurderer informantene at oppgavene var vanskelige og krevende, og særlig oppgaven om retorikk blir fremhevet som utfordrende. Generelt oppgir informantene at oppgavene var lite knyttet opp mot pensum, og at elevene ikke behøvde å kunne noe om faget for å gjennomføre eksamen. Informantene vurderer også at oppgavene ikke inviterte til bruk av kilder.

4.7.1 Elevers perspektiver på eksamen i NOR1211

Alle elevene som er intervjuet oppgir at de har hatt heldagsprøve med kortsvars- og langsvarsoppgave som forberedelse, samt at de har fått opplæring i refereringsteknikk, sjangertrekk. I tillegg oppgir enkelte elever at de har fått opplæring i hvordan de skal slå opp i norskboka og referere til den. Flere elever vurderer at de ikke hadde trengt å forberede seg noe utover det med tanke på oppgavene som ble gitt.

Elevene oppgir at de var forberedt på at de skulle få kortsvars- og langsvarsoppgave på eksamen. Men de syns oppgavene som ble gitt var kjedelige, det var lite variasjon, og oppgavene var alt for lite faglige. "De målte kun skrivekunnskap" oppgav en elev som mente at man ikke hadde trengt å forberede seg til eksamen. Flere elever uttrykker at kortsvarsoppgaven var ganske spesiell, og dette bekrefter funn fra spørreundersøkelsen.

Det fremgår av elevintervjuene at elevene i liten grad benyttet hjelpemidler/kilder, og de vurderer at det ikke var behov for bruk av hjelpemidler under eksamen. Når det gjelder eksamensoppgavene oppgir flere elever at kortsvarsoppgaven var utfordrende, at den var uklar, og det var vanskelig å skrive så kort og konsist. Langsvarsoppgavene vurderes som mindre problematiske.

4.7.2 Læreres perspektiver på eksamen i NOR1211

Årets eksamen vurderes som vanskeligere enn tidligere eksamener, og oppgavene på hovedmål vurderes gjennomgående av lærerne som for lite relatert til faglitteratur. Hovedmåls eksamen bør etter lærernes vurdering knyttes til faget i større grad.

En lærer setter spørsmålsteget ved bruk av PC, og mener at det er vanskelig å sikre seg mot fusk når elever kan besvare eksamen ved bruk av PC. Flere av lærerne mener det er negativt med to-delt eksamen, eleven bruker for mye tid på kortsvar og for lite tid på langsvar. En lærer oppgir også at enkelte tekster var vanskelige å lese for mange elever, og særlig dem med fremmedspråklig bakgrunn. Det som fremheves som positivt med eksamensformen av en lærer er at elevene kommer i en mer virkelighetsnær situasjon.

4.7.3 Sensorers perspektiver på eksamen i NOR1211

Eksamensmodellen var som forventet, ifølge sensorene. En sensor trekker frem at det positive ved eksamensmodellen er at den ikke favoriserer de som er flinke til å pugge årstall. Men samtidig mener alle sensorene at hjelpemidlene fungerer som en sovepute, og at elevene jevnt over er dårlige til å benytte seg av kilder. Det blir også nevnt at det er negativt å gi plankeoppgaver, som man ikke trenger forkunnskaper for å besvare. En av sensorene mener allikevel at eksamen var en høy terskel for de svakeste elevene.

Samtlige sensorer er fornøyd med kortsvarsoppgaven som ble gitt: Den vurderes å skille godt mellom elevene og kombinerer moderne/klassisk på en god måte. En sensor mener dog at den hadde vært bedre egnet som langsvarsoppgave. Det fremgår videre at sensorene oppgir at elevene i begrenset grad referer til kilder, og en sensor spør seg om elevene har benyttet noen hjelpemidler i det hele tatt.

5. EVALUERING AV EKSAMEN I NOR1212

I dette kapittelet setter vi fokus på eksamen i norsk sidemål. Vi viser hvordan elever, lærere og sensorer vurderer ulike aspekter ved eksamen, herunder eksamensordningen, eksamensoppgavene og bruk av hjelpemidler.

Innledningsvis gir vi en kort beskrivelse av hvem som har besvart undersøkelsen ved å vise til enkelte kjennetegn ved respondentene. Funnene som presenteres i dette kapittelet er basert på 499 besvarelser fra elever, 108 besvarelser fra lærere og 216 besvarelser fra sensorer.

Det fremgår at det er en større andel jenter enn gutter som har besvart undersøkelsen, med andeler på hhv 60 og 40 %. Nær ingen av lærerne har vært sensor til eksamen i norsk sidemål i skoleåret 2009/2010, men 35 % vært sensor tidligere. I tabell 5.1 illustreres aldersnivå på lærere og sensorer.

Tabell 5.1: Aldersnivå på lærere og sensorer. Lærere (N = 108) og sensorer (N = 216)

	Lærere	Sensorer
30 år eller yngre	12 %	3 %
31 - 40 år	23 %	21 %
41 - 50 år	19 %	19 %
51 - 60 år	38 %	37 %
61 år eller eldre	8 %	21 %

Det fremgår av tabell 5.1 at lærere samlet sett er noe yngre enn sensorer. En andel på 12 % av lærerne er 30 år eller yngre, mens kun 3 % av sensorene befinner seg i samme kategori. Videre er det tilnærmet like store andeler som befinner seg i alderskategoriene som spenner mellom 31 og 60 år. Når det gjelder kategorien 61 år og eldre, er sensorer høyere representert enn lærere med hhv 21 og 8 %.

Det er små forskjeller mellom lærere og sensorer når det gjelder utdanningsnivå, og dette illustreres under av tabell 5.2.

Tabell 5.2: Utdanningsnivå på lærere og sensorer

	Lærere	Sensorer
Cand. philol./Master med norsk i fagkretsen	35 %	39 %
Cand. mag./Bachelor med norsk i fagkretsen	32 %	31 %
Hovedfag/Master i norsk	22 %	23 %
Lærerskoleutdanning	3 %	0 %
Avlagt eksamen i enkeltstående norskfag fra universitet/ høyskole	4 %	4 %
Annet	5 %	3 %

Som illustrert av tabell 5.2 er det tilnærmet like store andeler lærere og sensorer som har Cand. philol./Master med norsk i fagkretsen, med hhv 35 og 39 %. De største andelene både blant lærere og sensorer har denne typen utdanning. 32 og 31 % av hhv lærere og sensorer har Cand. mag./Bachelor med norsk i fagkretsen. 22 % av lærere og 23 % av sensorer oppgir at de har Hovedfag/Master i norsk, mens mindre andeler har krysset av for de øvrige kategoriene.

5.1 Elever og lærere om forberedelse til eksamen i NOR1212

I dette avsnittet gir vi en kort presentasjon av hvordan elever og lærere oppgir at elevene er blitt forberedt til eksamen i norsk hovedmål. Flertallet av elevene oppgir at de ble forberedt til eksamen gjennom

- Heldagsprøve med både kortsvars- og langsvarsoppgave (63 %)
- Gjennomgang av eksempeloppgaver eller tidligere eksamensoppgaver (60 %)
- Heldagsprøve med langsvarsoppgave (54 %)

- Undervisning i relevant kildebruk (50 %)

I tillegg oppgir nær halvparten at de er blitt forberedt gjennom å bli gjort kjent med vurderingsveiledningen, undervisning i å vise til kilder i egen tekst, gjennomgang av læreplanen samt undervisning spesielt rettet mot eksamen.

Lærere har gjennomgående høyere svarandeler på de ulike typene forberedelsene enn elevene. De forberedelsene som lærere i størst grad oppgir å ha gjennomført er

- Det ble gjennomført heldagsprøve med kortsvars- og langsvarsoppgave (89 %)
- Sentralt gitte eksempeloppgaver eller tidligere eksamensoppgaver ble brukt som heldagsprøve (87 %)
- Undervisning i å benytte kilder (85 %)
- Undervisning i å vise til kilder i egen tekst (82 %)
- Læreplan i norsk ble gjennomgått (81 %)
- Det ble gjennomført heldagsprøve med langsvarsoppgave (81 %)

I tillegg oppgir et betydelig flertall at elevene ble forberedt gjennom å bli gjort kjent med vurderingsveiledningen, undervisning spesielt rettet mot eksamen og ved bruk av kjennetegn på mål-opnåelsen i opplæringen.

Når det gjelder hva slags undervisning elevene har fått i å vise til kilder i egen tekst, oppgir nær samtlige av både elever og lærere at dette har dreid seg om undervisning i å markere sitat og undervisning i å lage litteraturliste.

Elevene er også blitt stilt spørsmål om hvordan de er blitt forberedt til å skrive på sidemålet sitt før eksamen, og dette kommer frem av tabell 5.3.

Tabell 5.3: " Hvordan ble du forberedt til å skrive på sidemålet ditt før eksamen? Du kan sette flere kryss". Elever (N = 499)

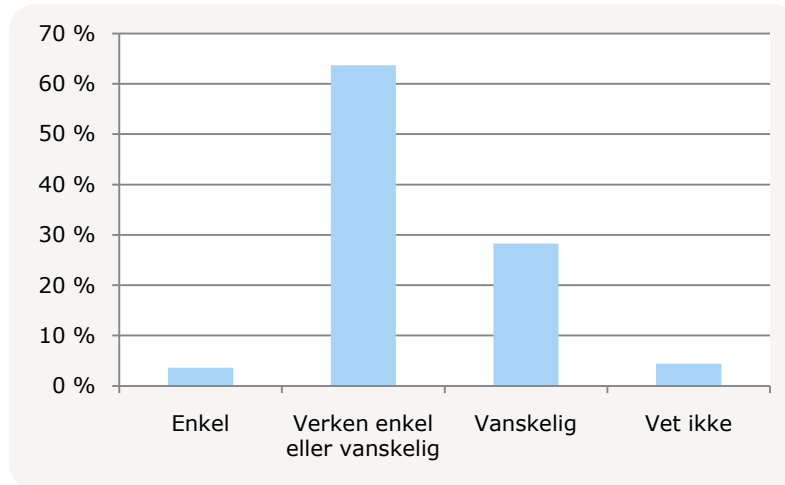
	Prosent
Skrive lengre tekster	49 %
Skrive kortere tekster	49 %
Bearbeide tekster du har skrevet tidligere	45 %
Repetere formverk og rettskriving	65 %
Øve på ordforråd	31 %
Vet ikke	6 %

Flertallet av elevene oppgir at de er blitt forberedt til å skrive på sidemålet sitt gjennom å repetere formverk og rettskriving, mens om halvparten av elevene oppgir at de ble forberedt gjennom å skrive lengre tekster, og å skrive kortere tekster. Nær halvparten oppgir videre at de er blitt forberedt gjennom å bearbeide tekster de har skrevet tidligere. 31 % oppgir at de er blitt forberedt gjennom å øve på ordforråd.

5.2 Elever om eksamensoppgavene i NOR1212

I dette avsnittet setter vi søkelys på hvordan elevene vurderer eksamensoppgavene. Det fremgår av undersøkelsen at flertallet av elevene vurderer at eksamensoppgaven de valgte verken var enkel eller vanskelig. Dette illustreres av figur 5.1.

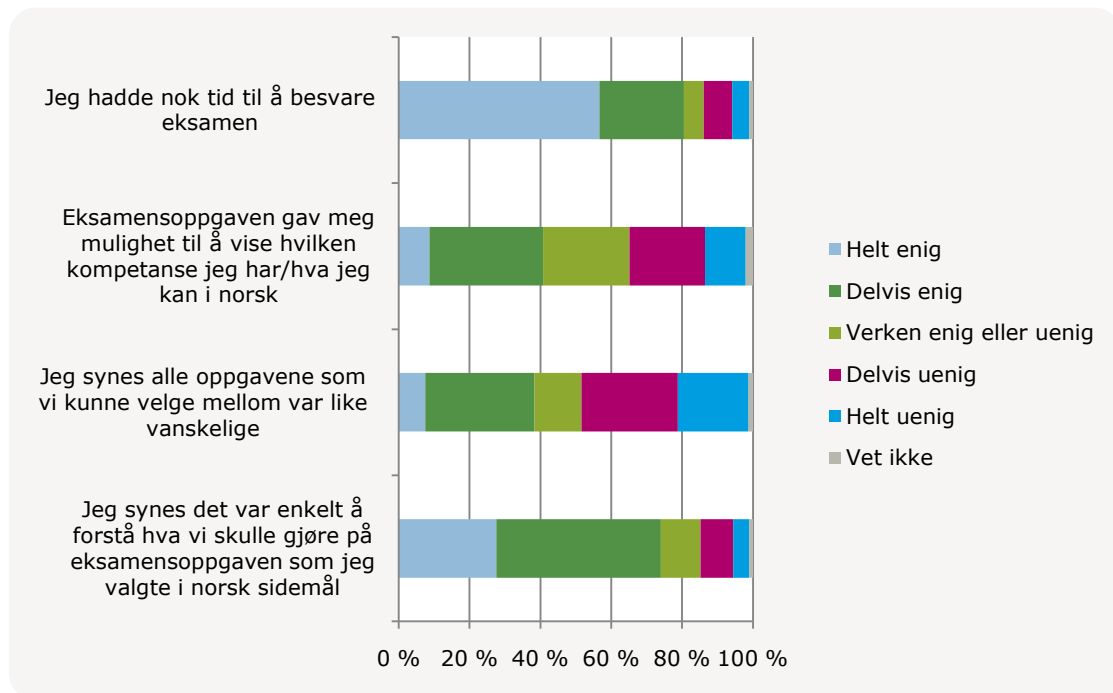
Figur 5.1: "Jeg synes eksamensoppgaven som jeg valgte i norsk sidemål, var" Elever (N = 499)

Som vist av figur 5.1 vurderer flertallet av elevene at oppgaven verken var enkel eller vanskelig. 28 % vurderer at oppgaven var vanskelig, mens kun 4 % vurderer at oppgaven var enkel.

Vider går det frem av undersøkelsen at elevene vurderer at de hadde nok tid til å besvare eksamen, og dette m.m. illustreres av figur 5.2.

Figur 5.2: Elevers vurderinger av eksamensoppgavene. Elever (N = 496)

Hele 81 % av elevene er enten helt eller delvis enig i at de hadde nok tid til å besvare eksamen. Elevene har delte meninger om hvorvidt oppgaven gav dem mulighet til å vise sin kompetanse, her er 41 % helt eller delvis enig, mens 33 % er helt eller delvis *uenig*.

Elevene er i større grad *uenige* enn enige i at alle oppgavene de kunne velge mellom var like vanskelige. 47 % er helt eller delvis *uenig*, mens 38 % er helt eller delvis enig i at oppgavene de kunne velge mellom var like vanskelige. Når det gjelder påstanden om at det var enkelt for elevene å forstå hva de skulle gjøre på eksamensoppgaven de valgte, er et betydelig flertall på 74 % helt eller delvis enig. Videre fremkommer det at den største andelen av elever valgte oppgave 6, og dette vises av tabell 5.4.

Tabell 5.4: "Hvilken oppgave valgte du?". Elever (N = 496)

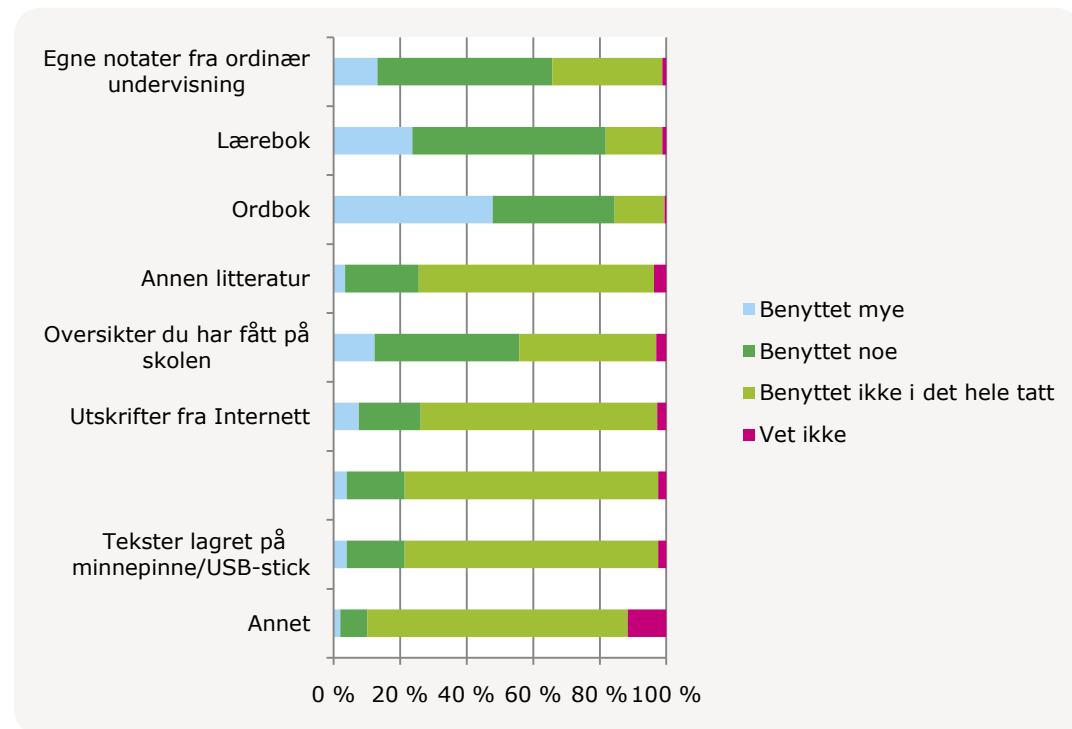
	Prosent
Oppgave 1	5 %
Oppgave 2	10 %
Oppgave 3	4 %
Oppgave 4	10 %
Oppgave 5	5 %
Oppgave 6	40 %
Vet ikke/husker ikke	27 %

Spørreundersøkelsen viser at 40 % av elevene oppgir at de valgte oppgave 6, mens betydelig mindre andeler oppgir at de valgte de øvrige oppgavene. Imidlertid fremkommer det at 27 % ikke vet eller husker hvilken oppgave de valgte. I sine kommentarer til de ulike oppgavene bekrefter sensorene at det store flertallet av elever valgte å besvare oppgave 6, og dette beskrives under avsnitt 5.6.

5.3 Elever om bruk av hjelpemidler under eksamen i NOR1212

Det går frem av spørreundersøkelsen at 82 % av elevene oppgir at de benyttet hjelpemidler under eksamen i norsk sidemål. Det vil si at et stort flertall oppgir at de benyttet hjelpemidler under eksamen, og at det er en andel på 18 % som oppgir at de ikke gjorde det.

Figur 5.3: "I hvilken grad benyttet du deg av ulike hjelpemidler?" Elever (N = 469)

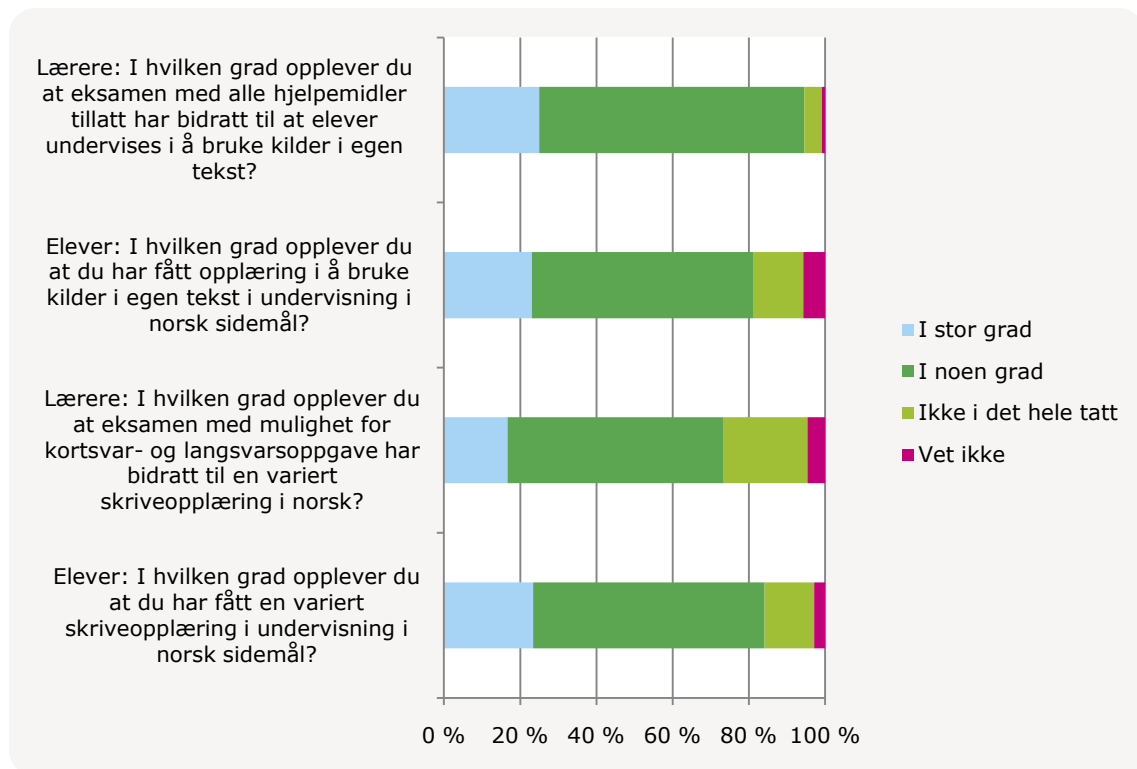
Nær samtlige, 98 %, vurderer at de enten i stor eller i noen grad hadde nytte av hjelpemidlene. Flertallet av de som ikke benyttet hjelpemidler, eller ikke opplevde dem som nyttige, oppgir at de ikke hadde bruk for de hjelpemidlene som de hadde med.

71 % oppgir at de henviste til de hjelpemidlene de benyttet. Flertallet av de som ikke henviste til hjelpemidler, oppgir at de ikke visste at det var nødvendig, eller at de glemte det.

5.3.1 Elever og lærere om opplæringen

Elever og lærere er blitt bedt om å svare på spørsmål om ulike forhold ved undervisningen som elevene har fått i forkant av eksamen. Deres svar på disse spørsmålene presenteres under i figur 5.4.

Figur 5.4: Elever og lærere om undervisningen. Elever (N = 496) og lærere (N = 108)

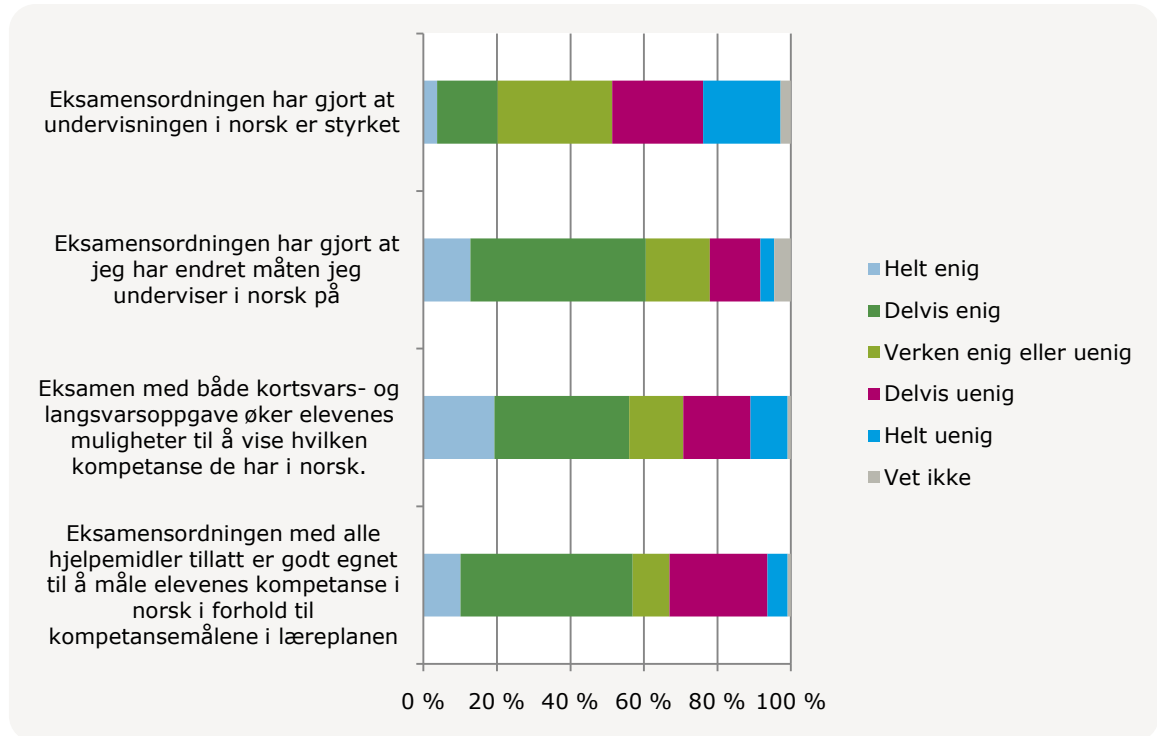
Figur 5.4 viser at en fjerdedel av lærerne vurderer at eksamen med alle hjelpemidler tillatt i stor grad har bidratt til at elever undervises i å bruke kilder i egen tekst. Om lag en fjerdedel av elevene vurderer at de i stor grad har fått opplæring i å bruke kilder i egen tekst i undervisningen i norsk sidemål. Flertallet av lærerne og elevene har benyttet kategorien "I noen grad" på dette spørsmålet.

Et annet forhold ved undervisningen som er undersøkt, dreier seg om elevene har fått en variert skriveopplæring. Det fremgår at 17 % av lærerne oppgir at eksamen med mulighet for kortsvars- og langsvareoppgave har bidratt til en variert skriveopplæring. En større andel på 22 % av lærerne vurderer at eksamensordningen *ikke i det hele tatt* har bidratt, mens flertallet på 57 % har krysset av for at eksamensordningen i noen grad har bidratt til en variert skriveopplæring. Om lag en fjerdedel av elevene vurderer at de i stor grad har fått en variert skriveopplæring, mens 13 % har krysset av for "Ikke i det hele tatt". Flertallet har også her valgt å krysse av for "I noen grad".

5.4 Lærere og sensorer om eksamensordningen i NOR1212

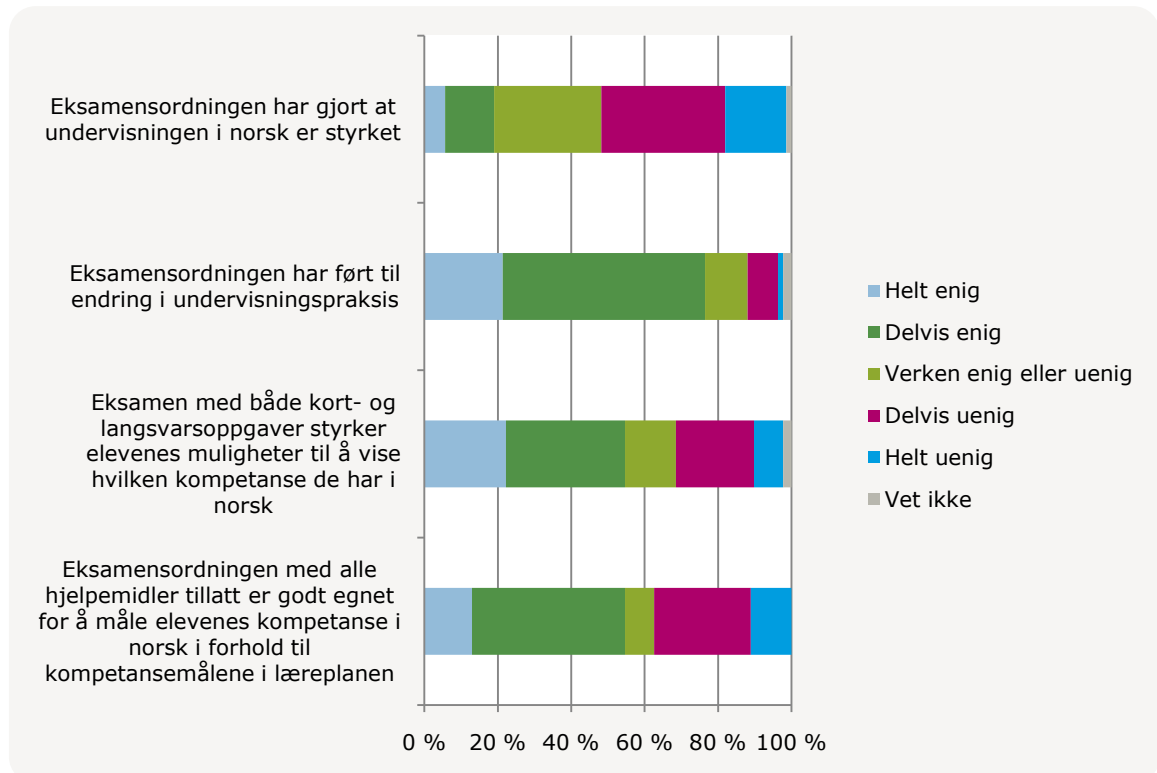
Vi går i dette avsnittet nærmere inn på læreres og sensorers vurderinger av eksamensordningen, både med hensyn til hvordan denne har påvirket undervisningen i norsk, samt hvilke muligheter denne gir til elevene til å vise sin kompetanse i norsk sidemål. Lærernes vurderinger av eksamensordningen presenteres i figur 5.5, mens sensorenes presenteres i figur 5.6.

Figur 5.5: Lærere om eksamensordningen. Lærere (N = 108)

Lærernes vurderinger av eksamensordningen kan sammenlignes med sensorenes, som fremgår under av figur 5.6.

Figur 5.6: Sensorer om eksamensordningen. Sensorer (N = 216)

Det fremgår av spørreundersøkelsen at både lærere og sensorer er relativt *uenige* i at eksamensordningen har gjort at undervisningen i norsk er styrket. 46 % av lærerne er helt eller delvis *uenige* i at eksamensordningen har gjort at undervisningen er styrket, mens tilsvarende andel for sensorer er 51 %. Om lag en femtedel av både lærere og sensorer er helt eller delvis enige i denne påstanden.

Lærere og sensorer er i større grad enige i at eksamensordningen har ført til endring i undervisningspraksis. Et flertall på 76 % av sensorer er helt eller delvis enige i at ordningen har ført til endring i undervisningspraksis, og et flertall på 61 % av lærere er helt eller delvis enige i at de har eksamensordningen har gjort at de har endret måten de underviser på.

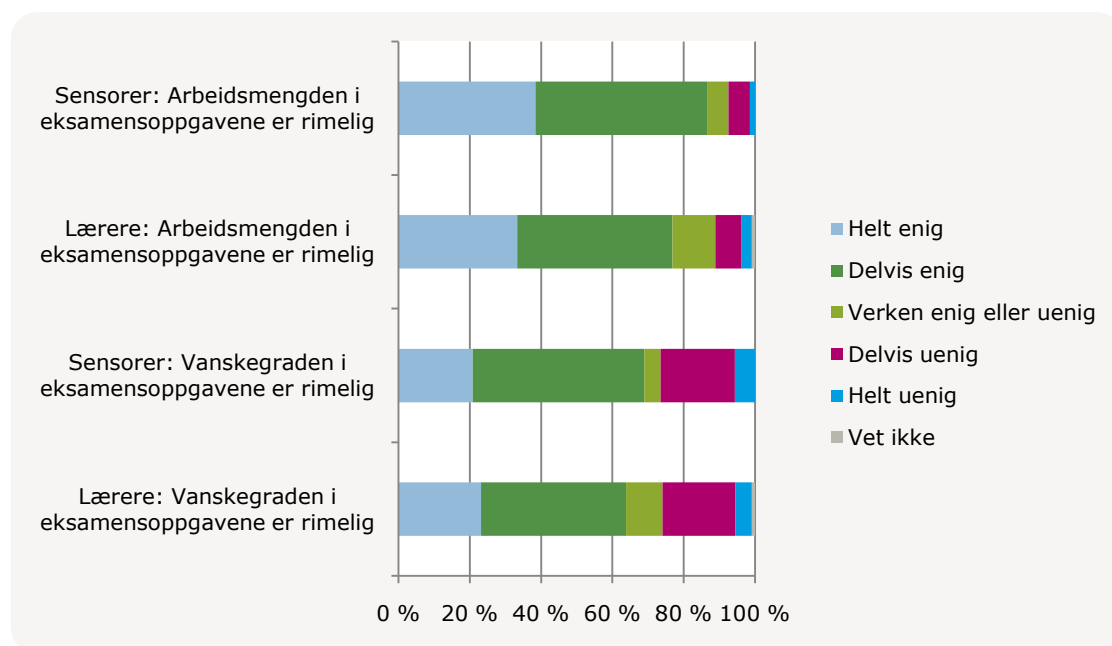
Flertallet av lærere og sensorer vurderer også at eksamen med både kortsvars- og langvarsoppgave øker elevenes muligheter til å vise sin kompetanse. 56 % av lærere er helt eller delvis enige i denne påstanden, mens tilsvarende andel for sensorer er 54 %.

Når det gjelder påstanden om at eksamen med alle hjelpemidler tillatt er godt egnet til å måle elevenes kompetanse i norsk sett opp mot kompetansemålene i læreplanen, er flertallet av både lærere og sensorer helt eller delvis enige. 57 og 55 % av hhv lærere og sensorer er helt eller delvis enige i denne påstanden. Imidlertid er 33 og 37 % av hhv lærere og sensorer helt eller delvis *uenige* i påstanden. Det vil si at til tross for at flertallet er enig, er det også en betydelig andel av begge respondentgrupper som er uenig.

5.5 Lærere og sensorer om eksamensoppgavene i NOR1212

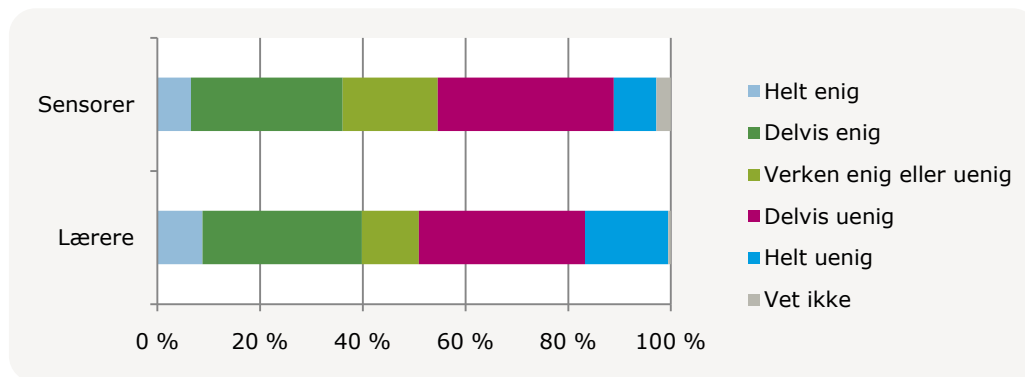
I spørreundersøkelsen stilles lærere og sensorer, i likhet med elever, spørsmål om vanskegrad og arbeidsmengde i eksamensoppgavene. Lærernes og sensorenes svar på disse spørsmålene presenteres i figur 5.7.

Figur 5.7: Lærere og sensorer om vanskegrad og arbeidsmengde. Lærere (N = 108) og sensorer (N = 216)

Det fremgår at et betydelig flertall av både sensorer og lærere er helt eller delvis enige i at arbeidsmengden i eksamensoppgavene er rimelig. Flertallet er noe større blant sensorer enn lærere, med hhv 86 og 77 %. Et flertall av begge respondentgrupper er også helt eller delvis enig i at vanskegraden i eksamensoppgaven er rimelig. 69 % av sensorene og 64 % av lærerne er helt eller delvis enig i denne påstanden. Om lag en fjerdedel av begge respondentgrupper er helt eller delvis *uenige* i at vanskegraden er rimelig.

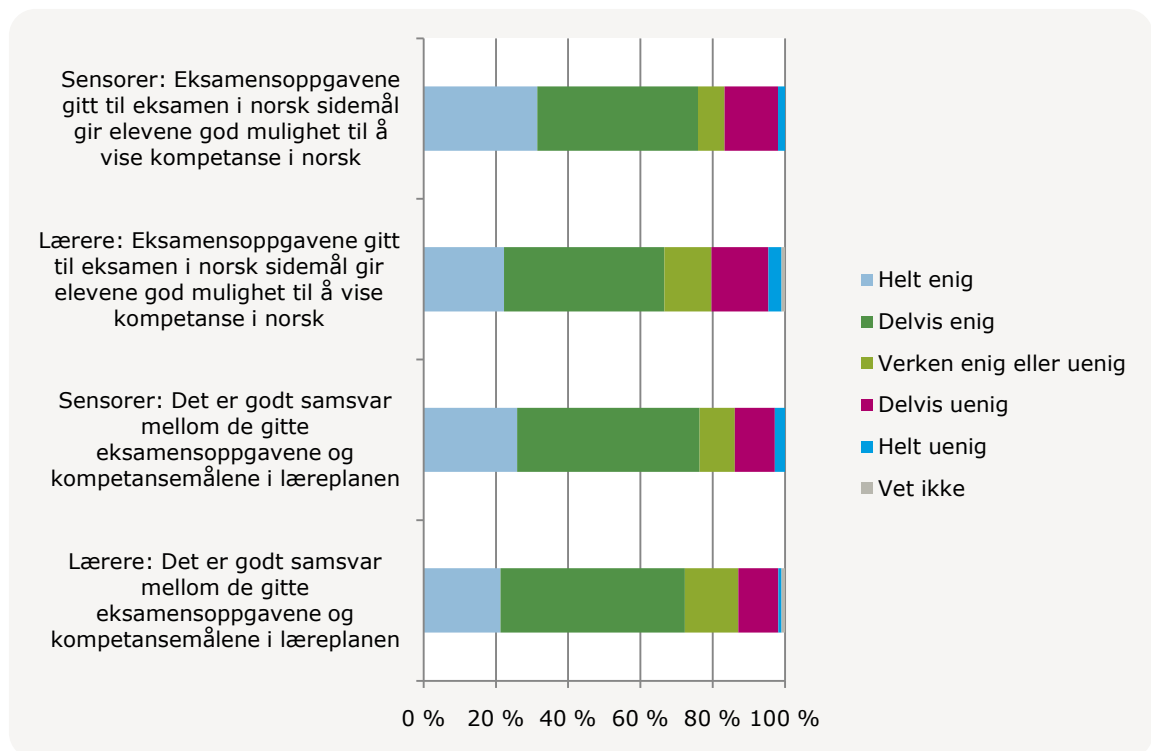
Figur 5.8: "Vennligst ta stilling til følgende påstand: Vanskegrad og krav til arbeidsinnsats var lik for de forskjellige oppgavene". Lærere (N = 108) og sensorer (N = 216)

Det fremgår av spørreundersøkelsen både lærere og sensorer har delte meninger om hvorvidt vanskegrad og krav til arbeidsinnsats var lik for de forskjellige oppgavene. 40 og 37 % av hhv sensorer og lærere er helt eller delvis enig i påstanden, mens 42 og 48 % er helt eller delvis *uenig* i denne påstanden. En større andel av begge respondentgrupper er med andre ord *uenig* enn enig i at vanskegrad og arbeidsinnsats var lik for de ulike oppgavene.

Hvordan lærere og sensorer vurderer sammenhengen mellom eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanverket, kommer frem av figur 5.9.

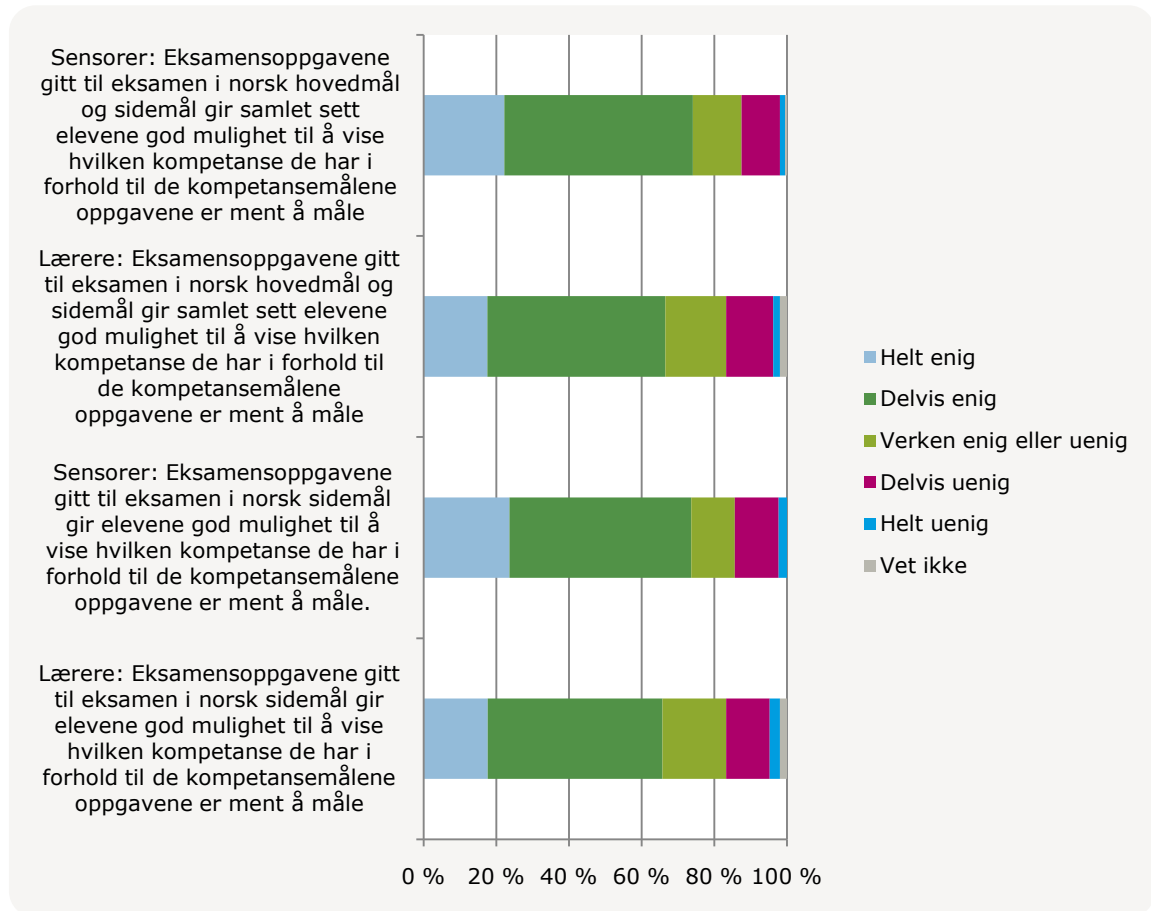
Figur 5.9: Lærere og sensorer om eksamensoppgavene. Lærere (N = 108) og sensorer (N = 216)

Flertallet av både lærere og sensorer er helt eller delvis enig i at eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk sidemål gir elevene god mulighet til å vise sin kompetanse i norsk, mens om lag en femtedel av begge respondentgrupper er helt eller delvis *uenig*.

Flertallet av lærere og sensorer er også helt eller delvis enig i at det er godt samsvar mellom de gitte eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanen. Et mindretall av respondentgruppene er uenige i denne påstanden.

Figur 5.10: Lærere og sensorer om sammenheng mellom oppgaver og kompetansemål. Lærere (N = 108) og sensorer (N = 216)

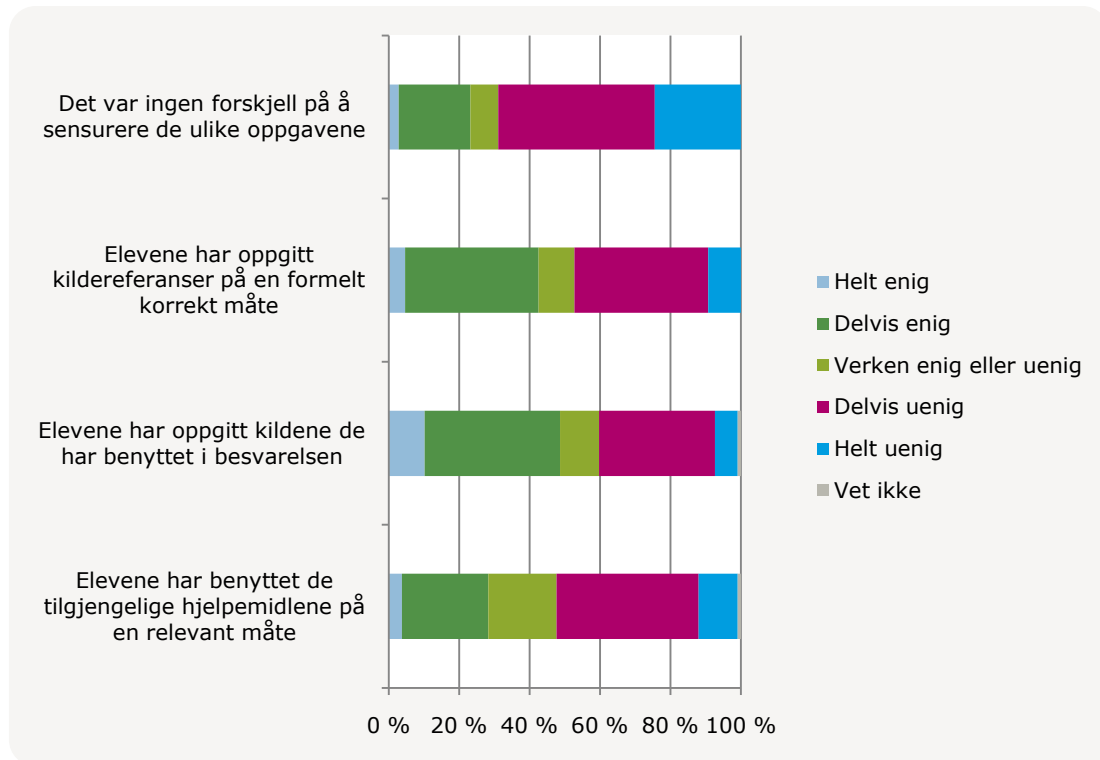
Det går frem av spørreundersøkelsen at flertallet av lærere og sensorer er helt eller delvis enig i at eksamen i norsk hovedmål og sidemål samlet sett gir elevene mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i norsk i forhold til de kompetansemålene de er ment å måle. Det er et tilnærmet like stort flertall som er helt eller delvis enig i at eksamen i norsk *sidemål* alene gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i forhold til de kompetansemålene de er ment å måle.

Spørreundersøkelsen viser videre at til sammen 71 % av sensorer er helt eller delvis enig i at eksamen i norsk sidemål og hovedmål samlet sett gir elevene god mulighet til å vise bredden av sin kompetanse i norsk.

5.6 Sensor om besvarelsene og sensuren

I dette avsnittet går vi dypere inn i hvordan sensorene har vurdert besvarelsene, og hvordan de har opplevd å foreta sensuren. I figur 5.11 presenterer vi hvordan sensor vurderer elevenes bruk av hjelpemidler.

Figur 5.11: Sensor om elevenes bruk av hjelpemidler, Sensorer (N = 216)

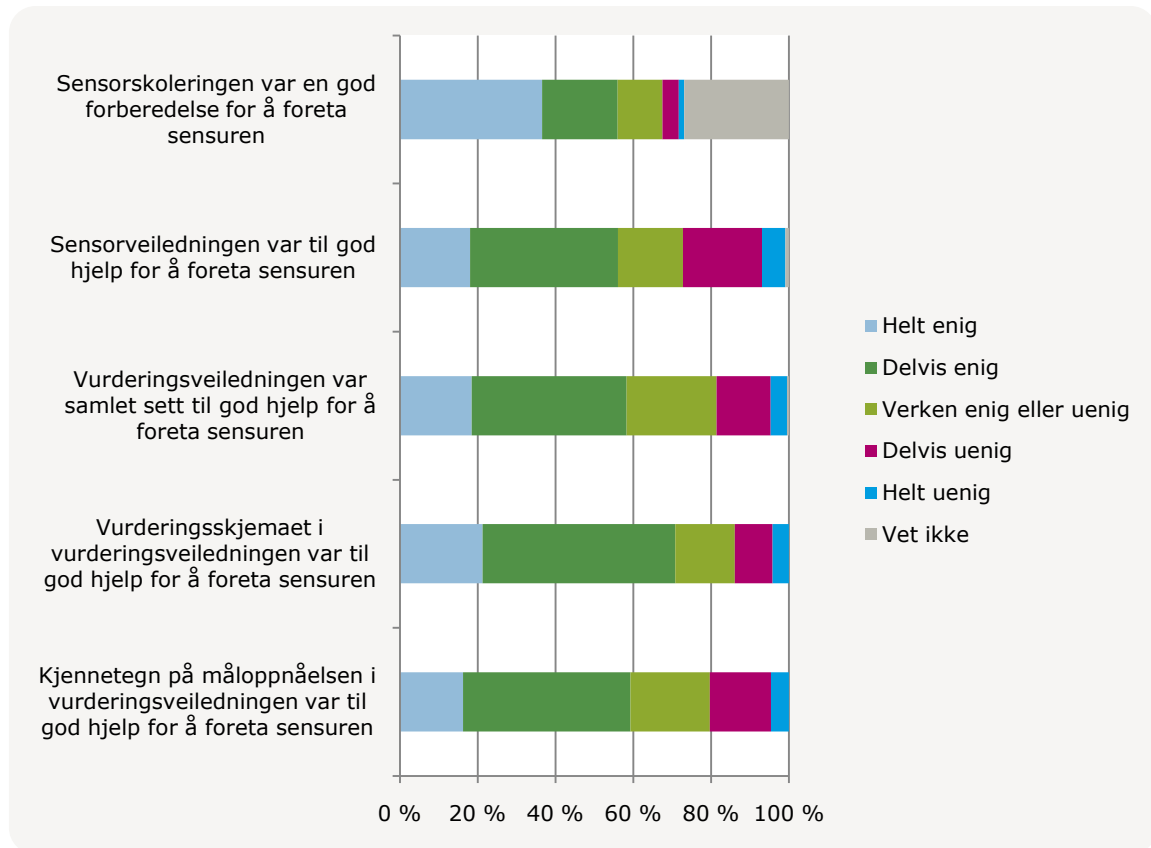
Det fremkommer av spørreundersøkelsen at et vesentlig flertall av sensorene på 69 % er helt eller delvis *uenig* i påstanden om at det var ingen forskjell på å sensurere de ulike oppgavene.

Videre har sensorene delte meninger om hvorvidt elevene har oppgitt kildereferanser på en formelt sett korrekt måte. 43 % er helt eller delvis enig i denne påstanden, mens 47 % er helt eller delvis *uenig*. 48 % er helt eller delvis enig i at elevene har oppgitt kildene de har benyttet i besvarelsen, mens 40 % er helt eller delvis *uenig* i dette. Når det gjelder påstanden om at elevene har benyttet tilgjengelige hjelpemidler på en relevant måte, er flertallet helt eller delvis *uenig*, mens om lag en tredjedel er helt eller delvis enig.

5.6.1 Sensor om forberedelse til sensur i NOR1212

Dette avsnittet dreier seg om sensorenes forberedelser til å foreta sensurene, og om bruken av de ordningene som sensorene kan benytte seg som hjelpemidler under sensuren.

Figur 5.12: Sensor om forberedelsene, Sensorer (N = 216)

Flertallet vurderer at sensorskoleringen var en god forberedelse. Imidlertid har en betydelig andel krysset av for "Vet ikke", og dette kan ha sammenheng med at ikke alle sensorer var til stede under sensorskoleringen. Sensorveiledningen vurderes av flertallet å ha vært til god hjelp, samtidig som om lag en fjerdedel vurderer at den *ikke* var til god hjelp.

Flertallet er helt eller delvis enig i at vurderingsveiledningen samlet sett var til god hjelp, og at vurderingsskjemaet og kjennetegn på måloppnåelsen i vurderingsveiledningen var til god hjelp til å foreta sensuren.

Figur 5.13: Sensor om oppgavene i NOR1212

LANGSVARSOPPGAVENE

Sensor om oppgave 1

- Krevende tekst som få elever forstod
- Vanskelig oppgave som ble valgt av et fåtall elever
- God oppgave som skilte

Sensor om oppgave 2

- Språket i Wergelands tekst er krevende
- Krevende oppgave som få valgte
- Essay er en vanskelig sjanger for mange

Sensor om oppgave 3

- Besvart av ytterst få
- Ok oppgave, men lite egnede tekster
- God språkoppgave, men vanskelig

Sensor om oppgave 4

- God oppgave
- God oppgave, men hva menes med "verdier"?
- God sammensatt tekst

Sensor om oppgave 5

- God og spennende oppgave
- Få elever valgte den

Sensor om oppgave 6

- Svært mange valgte denne oppgaven
- Usikkerhet blant elevene om hva som menes med "vurdere"
- God oppgave, men noe enkel

5.7 Elever, lærere og sensorer om eksamen i NOR1212 – funn fra kvalitative intervjuer

Sensor, lærere og elever oppgir i de kvalitative intervjuene at de var godt forberedt på eksamensmodellen. Det fremkommer forskjellige meninger i forbindelse med at sidemål har blitt trekkfag: Lærerne mener at de ikke har nedprioritert det i undervisningen, men flere av sensorene vurderer at kvaliteten på sidemålskompetansen har blitt dårligere.

Sensorene oppgir at svært mange elever har valgt samme oppgave, og at dette kan tyde på et dårlig oppgavesett. Det fremgår at oppgavene oppleves som lite fagrelatert, og flere av informantene er kritiske til tekstene i settet. Elevene savner mer undervisning i bruk av hjelpemidler og hvordan referere til kilder.

5.7.1 Elevers perspektiver på eksamen i NOR1212

Når det gjelder forberedelse til eksamen fremgår det at alle elevene har hatt heldagsprøver og flere har løst den sentralt gitte eksempeloppgaven. En av elevene forteller at de har lest og fremført nynorsk bøker, og at det har hjulpet mye på språket. Elevene har hatt ganske begrenset undervisning i sidemål i forhold til i hovedmål, men ingen gir uttrykk for at de ønsker så mye mer.

Elevene hadde med seg en del hjelpemidler på eksamen: Lærebok, ordliste (elektronisk) og notater, men de har ikke benyttet seg av alle. En av elevene brukte læreboka til oppsett og fakta, en annen brukte egne notater hvor hun hadde skrevet ned typiske "feller" hun har gått i tidligere for å forhindre småfeil. En tredje elev brukte kun ordbok. Flere elever mener hjelpemidlene gir mer tid til å konsentrere seg om språket, man trenger ikke pugge fakta. Alle elevene uttrykker at de gjerne skulle hatt mer opplæring i refereringsteknikk.

Elevene mener stort sett at oppgavene var varierte. Generelt var de lette å forstå, men et par av tekstene beskrives som "kronglete". En av elevene mener hun ikke fikk vist hva hun kunne, og etterlyste større variasjon i sjanger.

5.7.2 Læreres perspektiver på eksamen i NOR1212

Lærerne oppgir at undervisning i norsk sidemål ikke har blitt nedprioritert etter at det ble trekkfag: Det er fortsatt noen elever som kan komme opp. Flere mener at faget egner seg bedre som trekkfag: Elevene får allerede vist norskkunnskaper i hovedmål, og nå kan de heller bli trukket opp i andre fag.

Lærerne vurderer at kravene til elevene blir større, og at skillet mellom sterke og svake blir forsterket, når de får ha med alle hjelpemidler på eksamen. Lærerne oppgir at de bruker mye tid på å undervise i bruk av kilder, samtidig som de uttrykker at det har blitt mye mer krevende å rette stiler og prøver, fordi de må kontrollere for avskrift.

Når det gjelder oppgavene som ble gitt oppgir lærerne at disse dekker kompetansemålene, og at de var godt egnet til å skille mellom elevene. Det var oppgaver for alle, også de svake, men en av lærerne savnet noe for de aller svakeste elevene. En annen av lærerne var heller ikke helt fornøyd med tekstene som ble gitt, da flere av dem handlet om døden, og særlig en oppgave utmerket seg som ganske makaber: "Mann med koffert".

5.7.3 Sensorers perspektiver på eksamen i NOR1212

Sensorene var forberedt på den gitte eksamensmodellen med langsvarsoppgave ettersom dette er den mest tradisjonelle modellen, men flere gir uttrykk for at det kunne vært mer spennende om elevene fikk både kortsvars- og langsvarsoppgave på eksamen. Flere sensorer uttrykker at de skulle ønske oppgavene var mer fagrelaterte, og at de gitte oppgavene ikke krevde at elevene skulle vise kunnskap om pensum.

Fordelen ved eksamensmodellen med bruk av hjelpemidler er at elevene er i en situasjon som ligner den man møter i hverdagen. En sensor legger vekt på at hjelpemidler ikke gjør eksamen lettere, da det er krevende å forholde seg til kilder. Ellers oppgir samtlige sensorer at det er mye diskusjon rundt eksamensmodellen, nettopp fordi det er usikkert om elevene klarer å nyttiggjøre seg av hjelpemidlene. Sensorene uttrykker at hjelpemidlene kan virke mot sin hensikt, fordi elevene får et falskt inntrykk av at de ikke trenger å kunne noe på forhånd. Få elever vurderes å være flinke nok til å bruke hjelpemidlene og henvise til kilder, og mange bruker ikke hjelpemidler i det hele tatt. Mange av elevene mangler også kompetanse i forhold til å bruke ordliste.

Oppgavene som ble gitt stiller ifølge sensorene få krav til forkunnskaper, og de fleste innbyr heller ikke til kildebruk. Dette betyr at det er mange kompetansemål elevene ikke blir prøvd i på eksamen, og man risikerer at elevene ikke får mulighet til å vise hva de kan. Flere av sensorene syns mange av tekstene som ble gitt var dårlige, ikke alle var like godt egnet. Videre er alle enige om at det er uheldig med plankeoppgaver, i år var det veldig mange som valgte oppgave nummer seks, og dette var en oppgave som stilte svært få krav til elevene. En av dem lurer på om de andre oppgavene kan ha vært for vanskelige for elevene.

Alle sensorene forteller at det var utfordrende å sensurere i år fordi så mange hadde besvart samme oppgave, oppgave 6. Et tema som sensorene ønsket å diskutere videre på fellessensur var grensen for stryk på nettopp denne oppgaven. Sensorene er av den oppfatning at bestemmelsen om at sidemål er blitt et trekkfag har ført til en forringelse av kvaliteten på eksamensbesvarelser i norsk sidemål.

6. SKRIVESENTERETS VURDERING AV EKSAMEN I NOR1211 OG NOR1212

Skrivesenteret har tolket oppdraget slik at evalueringen skal dreie seg om to forhold:

- Eksamens validitet – dvs. om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene hver for seg, er egnet som grunnlag for å prøve elevenes faglige kompetanse i norsk med læreplanen i norsk som grunnlag, dvs. om eksamen prøver det den skal.
- Eksamens reliabilitet – dvs. om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene, er utarbeidet slik at det er mulig å vurdere elevenes prestasjoner slik de kommer til uttrykk i besvarelsene, på en faglig forsvarlig og rimelig måte, og at elevenes prestasjoner kan vurderes i forhold til hverandre på en rettferdig måte, dvs. at besvarelsene kan sensureres og er sensurert på en pålitelig måte.

Punkt to er blitt såpass utførlig utformet fordi muligheten for pålitelig sensurering er en viktig premiss også for oppgavesettets validitet.

6.1 Om prøvens validitet

Det er ingen uenighet om at fagnemnda har gjort en svært god jobb med hensyn til å utvikle oppgavetyper som passer til den nye læreplanen. Det kan likevel være grunn til å se nærmere på dette, men da ut fra et mer overordnet syn på hvilke krav elevene må møte til en eksamen.

Skolereformene fra og med 1994 har hatt et utvetydig mål om at opplæringen må ta sikte på å heve kompetansen til både flinke og mindre flinke elever. Eksamen er i tillegg til læreplanene et av de viktigste styringsredskaper en har.

Kunnskapsløftet understreker at elevenes kunnskaper skal heves. Norske elever presterer svake enn de burde både i TIMSS, PISA og ved nasjonale prøver. Mange sensorer sier i intervjuer og samtaler under sensorskoleringen at de synes de får for mange svake besvarelser. Noen har vært nødt til å oppjustere karaktersettingen sin underveis for at det ikke skal bli for mange stryk.

Siden eksamen er et viktig styringsmiddel, må en se på eksamen og eksamensoppgavene i lys av dette. Om en skal ta Kunnskapsløftet på alvor, betyr det etter vår mening at en må sørge for at eksamen stiller en del faglige krav som elevene ikke kan omgå om den skal ha tilstrekkelig validitet.

Kanskje kan en se nærmere på forholdet mellom muntlig og skriftlig eksamen i lys av dette.

Skrivesenterets vurderinger er:

- Måten å konstruere oppgaver på kan i hovedsak beholdes siden den er godt tilpasset læreplanens hovedprinsipper.
- Kompleksiteten i oppgavene må vurderes. Mange av årets oppgaver ble for sammensatte ved at de hadde for mange deloppgaver og delvis forutsatte at elevene måtte kombinere ulike skrivemåter, for eksempel tolkning og essay.
- Kortsvaroppgaven beholdes, men formen blir noe strammere ved mer entydige instruksjoner. Et alternativ kan være å gjøre sidemåls eksamen obligatorisk i det studieforberedende programmet etter andre årstrinn.
- Antallet langsvaroppgaver reduseres til 3-4, og en må unngå oppgaver som har karakter av å være "planke".
- Flere oppgaver må ha tydelige relasjoner til hovedavsnittet i læreplanen om språk og kultur. Evt. må en drøfte forholdet mellom muntlig og skriftlig prøving i faget.
- En begrenser sjangerkravene noe og legger mer vekt på at elevene må beherske en rimelig sakprosa.
- Vurderings- og sensorveiledninger oppfattes som viktige og brukes av sensorene. Veiledningene må understreke at sensorene må omtale alle kompetanseområdene, og de må understreke tydeligere at elevenes generelle skriveferdigheter må være på et akseptabelt nivå.
- En drøfter om det er hensiktsmessig at elevene skal ha fri tilgang på hjelpemidler.

6.2 Om prøvens reliabilitet

- Vurderingsprosessen har mange positive sider og bidrar til at sensureringen foregår på en rimelig forsvarlig måte.
- Vi mener elevene i det store og hele har fått en rettferdig vurdering til tross for at det har hersket uklarhet rundt vurderingsprinsipper og ikke minst vektlegging av ulike mål og kriterier.
- Utdanningsdirektoratet bør se nærmere på hvordan oppgavesettene samlet sett kan sikre tilstrekkelig bredde i vurderingen av elevenes kompetanse.
- Utdanningsdirektoratet tar arbeidet med å bringe sensorene inn i et "tolkningsfellesskap" på alvor. Organiseringen av forhåndssensur, sensorskolering, fellessensur og klagesensur er viktige bidrag til det.
- Sensorskoleringen er en nøkkel til en mest mulig rettferdig vurdering. Sensorskolering bør gjøres obligatorisk og bør desentraliseres noe mer for å gjøre det enklere for sensorene å møte. Ferske sensorer bør få en særskilt introduksjon til arbeidet.
- Utvalget av eksempelbesvarelser var hensiktsmessig, men kanskje kunne en valgt et par besvarelser som det var litt mer problematisk å sette karakter på for å stimulere til faglige drøftinger.
- Som et ledd i skoleringsarbeidet må det legges enda sterkere vekt på at faglige begrunnelser må gjøres tydelige og dekke alle de aktuelle kompetanseområdene i en oppgave.
- Vurderingsveiledningen og sensorveiledningene er godt forankret i læreplanen. De forklarer intensjonen med oppgavene og viser til aktuelle kompetansemål. Vurderingsskjemaet i vurderingsveiledningen blir for generelt og kan bidra til at de faglige vurderingene ikke kommer så klart fram som ønskelig. En løsning kunne være å knytte vurderingsskjemaet til sensorveiledningen og gjøre dem mer detaljerte relatert til årets oppgaver.
- Vi foreslår at en ikke bruker uttrykket "helhet" i vurderings- og sensorveiledninger, men henviser til konkrete kompetanseområder og kompetansemål.
- Sensorene er godt fornøyd med vurderingsveiledningen og sensorveiledningene. Mange, men slett ikke alle, sier at de brukes underveis.
- Fellessensuren er greit organisert. Mange peker på at arbeidet til tider går for raskt og at det trengs mer eksplisitte faglige drøftinger.
- Organiseringen av hurtigklagesensuren er god. Som under fellessensuren går arbeidet til tider for raskt. Det går utover faglige drøftinger og formulering av begrunnelser.
- Utdanningsdirektoratet bør se på om det bør lages tydeligere retningslinjer for hvordan begrunnelsene skal utformes ved behandling av klager.

6.3 Hva kan en forvente av elevene?

Elevene presterer i gjennomsnitt for svakt. Vi finner få gode besvarelser. Det er flere forklaringer på at elevene presterer svakt til eksamen:

- Oppgavene er krevende fordi vi har en for omfattende læreplan. Når elevene likevel kan få brukbare karakterer, gir det falske forestillinger om egne prestasjoner.
- Elever kan også komme til å prestere dårligere enn de egentlig er i stand til, nettopp fordi oppgavene er komplekse i instruksene.
- Læreplanen er for omfattende. Den bør forenkles: Med en mindre omfattende læreplan kan en være tydeligere i kravene til elevene.
- Ikke alle lærere har tatt kunnskapsløftet og den nye læreplanen inn over seg. Det må arbeides intensivt med sammenhengen mellom "leseforståelse" og "skrivekompetanse".
- Vi vet fra mange undersøkelser at svake prestasjoner også kan knyttes til at holdningene til faget, motivasjon og arbeidsinnsats ikke er på høyde med det som er nødvendig i et studieforberedende program.

7. EVALUERING AV EKSAMEN I NOR1049

I likhet med evalueringen av NOR1211 og NOR1212 er det gjennomført spørreundersøkelser blant elever, lærere og sensorer, men til forskjell fra disse ble det ikke foretatt en utvalgsundersøkelse, men en fulltelling. Dette betyr at samtlige elever som var oppmeldt til NOR1049 ble invitert til å besvare spørreundersøkelsen. Begrunnelsen for å foreta fulltelling er at elevpopulasjonen for NOR1049 er såpass liten (1182 elever) at en utvalgsundersøkelse ville kunne medføre lite pålitelige resultater. Til tross for at det altså ble gjennomført en fulltelling er det oppnådd en relativt lav svarprosent i denne undersøkelsen. Av 894 elever som ble invitert til å besvare spørreundersøkelsen har 184 besvart. Dette tilsvarer en svarprosent på 20,6 % og en statistisk usikkerhet på 6,6 %, noe som betyr at funnene i undersøkelsen må tolkes med varsomhet. Dette er nærmere redegjort for i kapittel 3.

Når det gjelder lærere har 37 % besvart spørreundersøkelsen, noe som er relativt lavt sammenlignet med tidligere år. Som tidligere nevnt er det i tilfelle lærere som kjent ikke er mulig å beregne usikkerhet som en følge av at populasjonen ikke er kjent. Det medfører at også funnene fra spørreundersøkelsen blant lærerne må tolkes med varsomhet.

Når det gjelder sensorene i NOR1049 har hele 93,8 % besvart spørreundersøkelsen, noe som indikerer at det kan knyttes høy reliabilitet til besvarelsene, til tross for at populasjonen er såpass liten (16 sensorer) at usikkerhetsberegningen ikke kan anvendes helt på samme måte som for større populasjoner.

7.1 Om elever og lærere i NOR1049

I dette avsnittet gjør vi rede for sentrale trekk ved respondentgruppene elever og lærere.

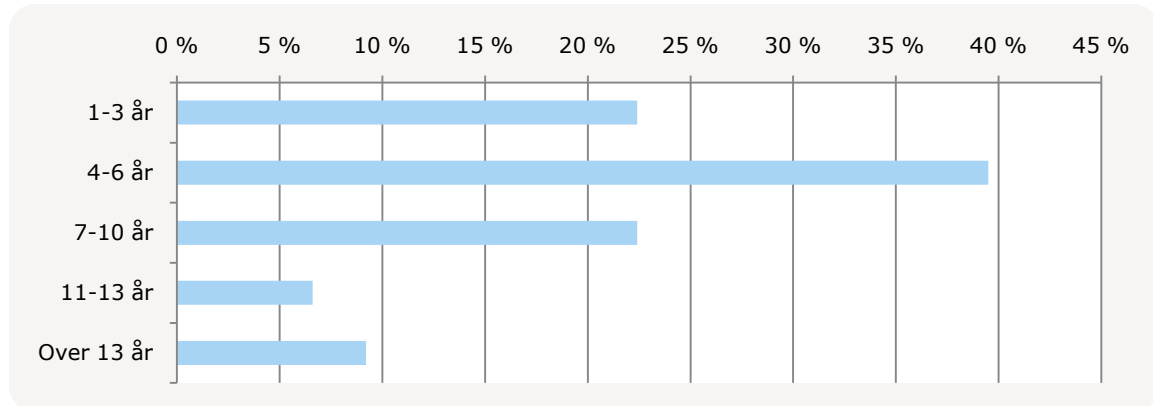
7.1.1 Hva kjennetegner elever som har valgt å avlegge eksamen i norsk som andrespråk

Som nevnt hefter det usikkerhet ved besvarelsene fra elevrespondentene idet kun 184 av totalt 894 elever som ble invitert til å delta i undersøkelsen har besvart. Funn fra spørreundersøkelsen blant elevene viser at det er en overvekt av jenter (59 %) som har besvart undersøkelsen og at de aller fleste har valgt å besvare på bokmål. Krysstabulering viser at det gjennomgående ikke er store forskjeller i besvarelser fra jenter og gutter.

Når det gjelder elevenes opprinnelsesland er det ikke spurt om dette, men drøyt 80 % av elever som har besvart undersøkelsen oppgir at de ikke er født i Norge. 13,8 % oppgir at de er født i Norge, mens 5,3 % oppgir at de ikke ønsker å besvare dette spørsmålet. Det er også et svært lite mindretall som har foreldre som er født i Norge og 98 % av elevene som har besvart oppgir at ingen av foreldrene er født i Norge. Heller ikke når det gjelder foreldre er det spurt om opprinnelsesland.

Botid er i utgangspunktet en sentral variabel når det gjelder NOR1049 idet det heter at eksamen er rettet mot elever med kort botid i Norge og i analysen av funn er det derfor systematisk foretatt krysstabuleringer av de ulike variablene med respondentenes botid. Som tidligere nevnt foreligger det ingen definisjon når det gjelder hva som skal forstås som "kort botid" og det er følgelig opp til den enkelte skole/lærer å beslutte hvilke elever som skal få tilbud om å avlegge eksamen i NOR1049. "Kort botid" er følgelig heller ikke definert i spørreundersøkelsen, selv om respondentene har fått spørsmål som inkluderer begrepet. Figur 7.1 viser hvor lenge elevene som har besvart spørreundersøkelsen har bodd i Norge.

Figur 7.1: Hvor mange år har du bodd i Norge. Elever, N=152

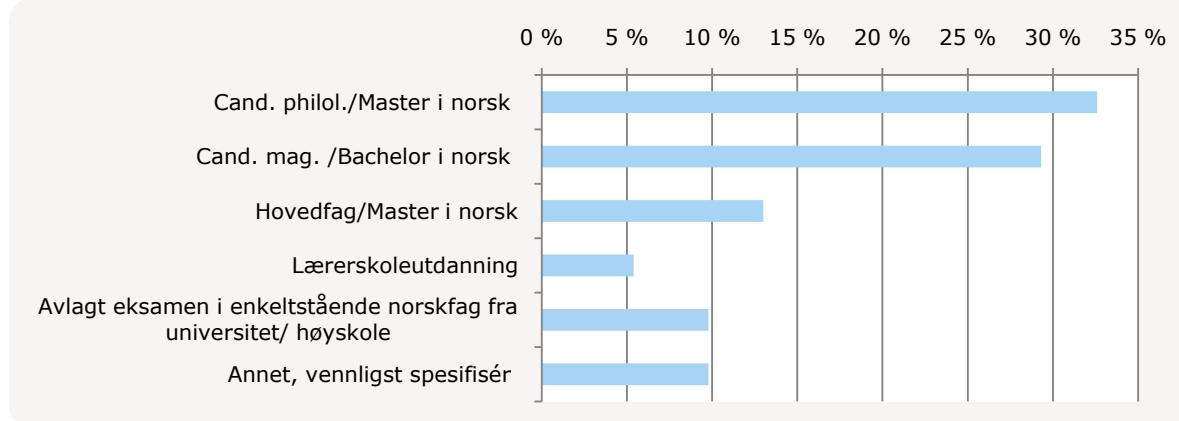

Figur 7.1 viser at den største andelen av elevene som har besvart spørreundersøkelsen har bodd i Norge mellom 4-6 år (39,5 %), mens det er en like stor andel som oppgir at de har bodd i Norge mellom 1-3 år og mellom 7-10 år (22,4 %). I underkant av 10 % oppgir at de har bodd i Norge over 13 år. Blant elevene som har besvart undersøkelsen oppgir nærmere 50 % at de har fått inntil ett års opplæring i norsk for språklige minoriteter. Krysstabulering viser at den største andelen i denne gruppa utgjøres av elever med hhv. 1-3 års botid og elever med 11-13 års botid. 21 % oppgir å ha fått denne type opplæring i inntil to år, og her er det få forskjeller blant elever med ulik botid. Det er imidlertid noen forskjeller i besvarelser fra jenter og gutter. Flere jenter har kun hatt opplæring i ett år (63 % versus 29 %), mens flere gutter enn jenter har hatt opplæring i inntil to år (35 % versus 11 %). 19 % oppgir at de ikke har fått opplæring i dette i det hele tatt. Krysstabulering viser at det blant dem som oppgir at de ikke har fått opplæring i det hele tatt stort sett er snakk om elever som har bodd i Norge mer enn 13 år.

7.1.2 Trekk ved lærere som underviser elever som har avlagt eksamen i norsk som andrespråk

Funn fra spørreundersøkelsen viser at blant lærere som har besvart undersøkelsen, oppgir et flertall (66 %) at de tidligere har undervist elever som skulle ta eksamen i norsk som andrespråk. Svært få (2 %) oppgir at de er sensor til denne eksamenen våren 2010 og det er også relativt få (9 %) som oppgir at de tidligere har vært sensor til eksamen i norsk som andrespråk. Figur 7.2 illustrerer utdanningsnivå blant lærerne som har besvart undersøkelsen.

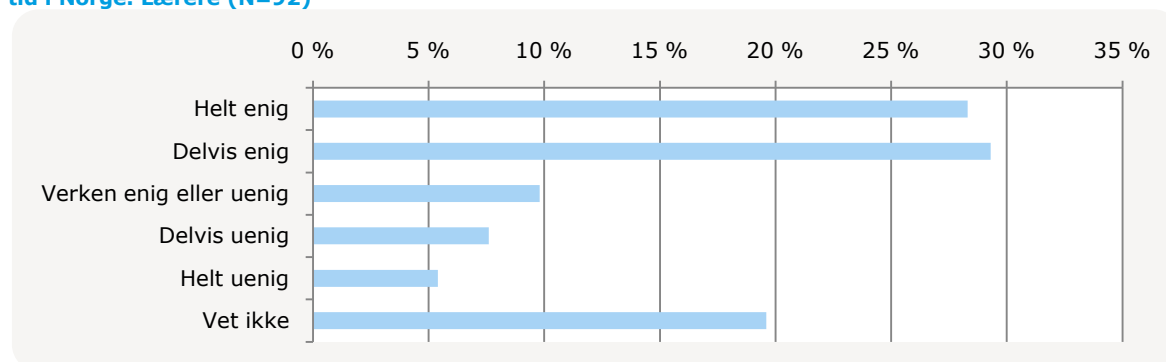
Figur 7.2: Hva er din høyeste fullførte utdanning? Lærere (N=92)

Som figur 7.2 viser, oppgir den største andelen (33 %) av respondentene at de har cand. philol- eller mastergrad i norsk og en nesten like stor andel (29 %) oppgir at de har cand.mag- eller bachelorgrad i norsk. På spørsmål om de har utdanning i faget norsk som andrespråk, oppgir et flertall (74 %) at de ikke har det, mens 12 % oppgir at de har tatt dette faget ved universitet/høyskole og 14 % oppgir at de har tatt dette i form av kurs/etterutdanning. Over halvparten av lærerne som har besvart undersøkelsen oppgir at de er over 50 år.

I de innledende intervjuene knyttet til evalueringen kom det frem at informasjon om muligheten til å avlegge denne eksamenen først kom vinteren 2010. I spørreundersøkelsen er lærerne som har undervist elever i norsk som andrespråk spurt om hvordan de ble klar over at overgangsordningen i eksamen i norsk som andrespråk ble forlenget våren 2010. Det fremgår at det er skoleeier eller skoleledelse som i hovedsak har formidlet informasjon om at overgangsordningen ble forlenget. 22 % av respondentene har også krysset av for at de fikk denne informasjonen fra andre lærere. Kun 4 % oppgir media som kilde til denne informasjonen. Blant respondenter som oppgir at de ble klar over overgangsordningen på andre måter, går det frem av fritekstsvarene at dette ofte har vært i forbindelse med kurs eller via samtale med rådgiver, kontorsjef eller eksamensansvarlig ved skolen. Som nevnt i avsnitt 6.1.1 fremkommer det at den største andelen av elevene som har besvart undersøkelsen oppgir å ha bodd i Norge mellom 4 – 6 år. Dette gjelder som sagt de som har besvart undersøkelsen og det vites ikke hvorvidt dette er representativt for den samlede populasjonen. I spørreundersøkelsen er lærerne bedt om å ta stilling til en påstand som sier noe om hvilke elever *de* mener velger å avlegge eksamen i norsk som andrespråk og deres besvarer illustreres i figur 7.3.

Figur 7.3: Eksamen i norsk som andrespråk velges i stor grad av minoritetsspråklige elever med kort botid i Norge. Lærere (N=92)

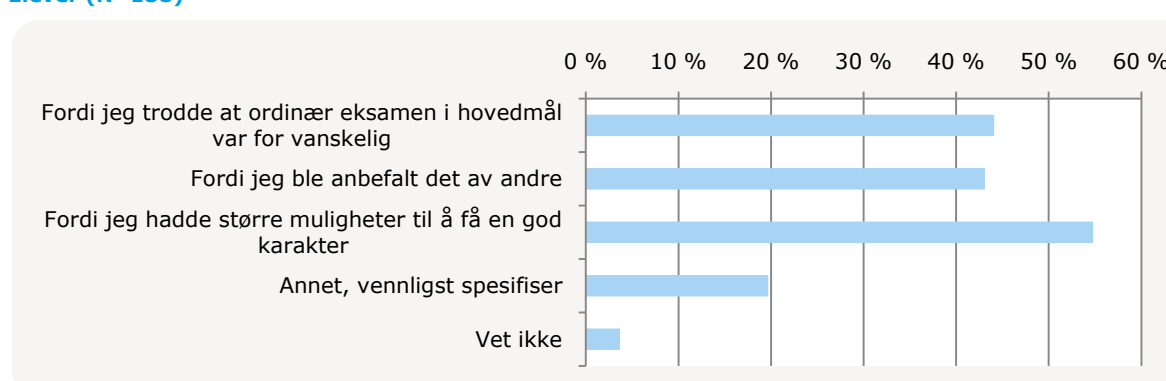

Som figur 7.3 viser, sier de fleste lærerne som har besvart undersøkelsen seg helt eller delvis enige i at eksamen i norsk som andrespråk velges av elever med kort botid. En utfordring er imidlertid at spørreskjemaet ikke gir noen definisjon av hva som skal forstås som "kort botid", jfr. begrepsdiskusjonen innledningsvis. Fritekstsvarene viser dog at ingen lærere oppgir dette som problematisk. Begrepet problematiseres imidlertid i de kvalitative intervjuene. Det er også verdt å merke seg at nærmere 20 % av respondentene oppgir at de ikke vet hvorvidt eksamen i norsk som andrespråk velges av denne gruppa, samtidig som i underkant av 10 % sier seg verken enig eller uenig i denne påstanden.

7.2 Hvorfor valgte elevene å avlegge eksamen i norsk som andrespråk fremfor "ordinær" eksamen?

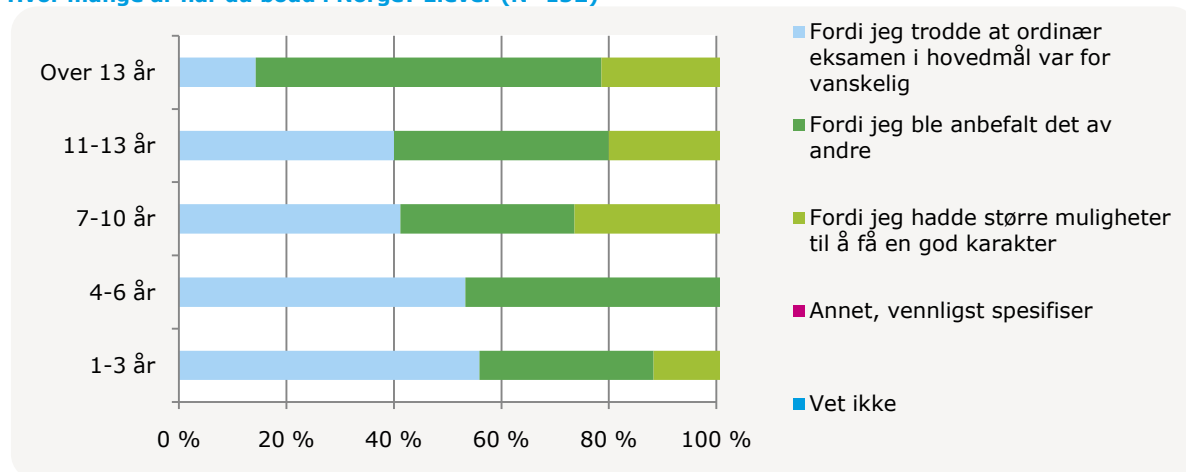
Et kjernespmå i spørreundersøkelsen blant elever som har gjennomført eksamen i NOR1049 er *hvorfor* de valgte å ta denne eksamenen fremfor "ordinær" eksamen i norsk. Figur 7.4 illustrerer svarfordelingen på denne variabelen.

Figur 7.4: Hvorfor valgte du å gjennomføre eksamen i norsk som andrespråk? Du kan sette flere kryss. Elever (N=188)

Figur 7.4 viser at større muligheter til å få en god karakter fremstår som den viktigste begrunnelsen for at elevene ville avlegge eksamen i NOR1049 fremfor å avlegge "ordinær" eksamen i norsk. Samtidig er det over 40 % som oppgir at de valgte dette eksamensalternativet fordi de trodde ordinær eksamen ville være for vanskelig (44 %) og fordi de ble anbefalt det av andre (43 %). Dersom denne variabelen krysses med botid, fremkommer det at det er forskjeller mellom elever med ulik botid. Dette illustreres under.

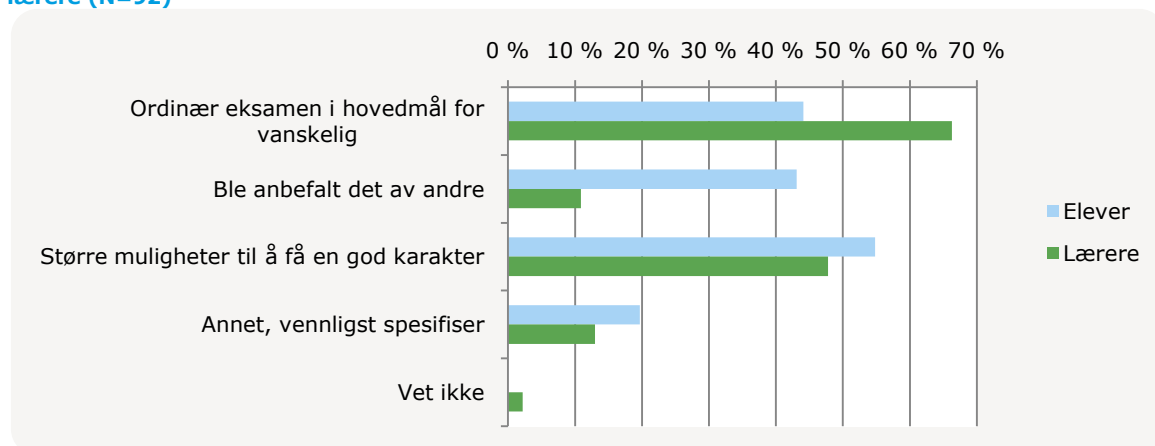
Figur 7.5: Hvorfor valgte du å gjennomføre eksamen i norsk som andrespråk? Du kan sette flere kryss X
Hvor mange år har du bodd i Norge? Elever (N=152)

Figur 7.5 viser at større muligheter for god karakter fremstår som en viktig grunn for alle elever uansett botid, mens antagelsen om at ordinær eksamen ville bli for vanskelig reduseres i takt med økende botid, med et markant skille ved mer enn 13 års botid. For elever som oppgir at de har bodd i Norge i over 13 år er det flere som oppgir anbefalinger fra andre som utslagsgivende for at de valgte denne eksamenen, selv om større muligheter for å oppnå god karakter også fremstår som viktig. Blant respondenter som har krysset av for "annet", fremkommer det av fri-tekstsvarene at (antatt) manglende norskkunnskaper som følge av kort botid og det faktum at norsk ikke er morsmålet er hovedårsaker til at elevene valgte å avlegge eksamen i NOR1049. Det er også enkelte som nevner at de ble anbefalt av læreren sin å avlegge denne eksamenen fremfor "ordinær" norskeksamen.

Dersom besvarelser fra elevene sammenholdes med besvarelser fra lærerne som har undervist i faget, fremkommer det at også lærerne fremholder muligheten for å få en god karakter som en befordrende faktor for å avlegge eksamen i NOR1049 fremfor "ordinær" eksamen i norsk, men den største andelen oppgir at den mest fremtredende årsaken er at elevens karakternivå tilsa at ordinær hovedmåls eksamen ville bli for vanskelig. Forholdet mellom besvarelser fra elever og lærere illustreres i figur 7.6.

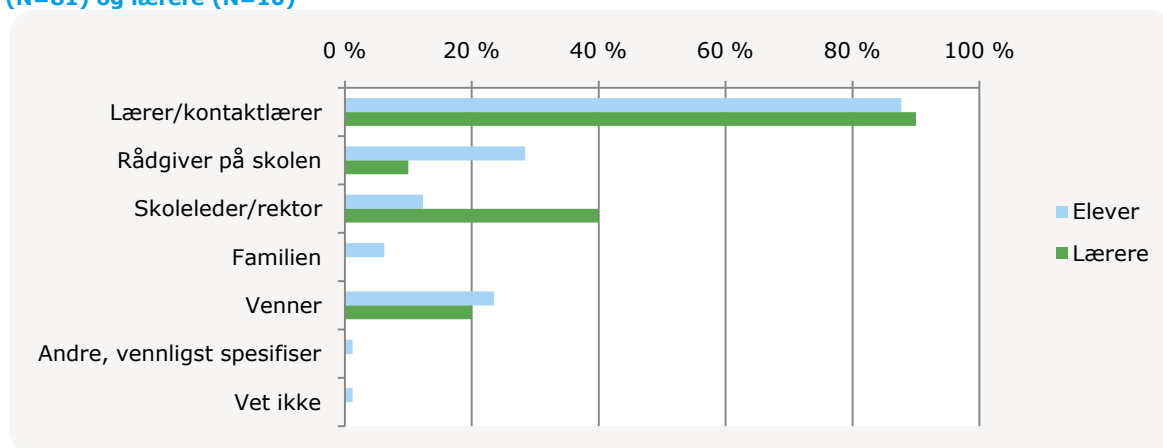
Figur 7.6: Hvorfor valgte elevene å gjennomføre eksamen i norsk som andrespråk? Elever (N=152) og lærere (N=92)

Figur 7.6 viser videre at lærerne oppfatter anbefalinger fra andre som en mindre viktig faktor når det gjelder elevenes valg enn det elevene selv gjør. Når det gjelder andre forhold av betydning fremkommer det i fritekstsvarene at lærerne vurderer at elevenes språklige nivå – i flere tilfeller som følge av kort botid – tilsa at ordinær eksamen ville bli for vanskelig for elevene.

Når det gjelder anbefalinger fra andre, fremkommer det i undersøkelsen at det er lærer/kontaktlærer som i størst grad oppgis å ha anbefalt elevene å avlegge denne eksamen. Så vel elever som lærere oppfatter at dette er tilfelle. Utover dette har elever og lærere litt ulike oppfatninger om hvem som anbefalte elevene å avlegge eksamen i norsk som andrespråk, noe figur 7.7 viser.

Figur 7.7: Hvem anbefalte elevene å ta eksamen i norsk som andrespråk? Du kan sette flere kryss. Elever (N=81) og lærere (N=10)

Figur 7.7 viser at elever og lærere er relativt samstemte om at lærer/kontaktlærer i stor grad har anbefalt elevene å avlegge eksamen i norsk som andrespråk, mens elevene også nevner rådgiver ved skolen og venner som anbefalingsinstanser av (en viss) betydning. Lærere fremhever skoleleder/rektor, men også venner, som personer som har anbefalt elevene å avlegge nettopp denne eksamen. Dersom besvarelser fra elever med ulik botid sammenlignes, fremkommer det at lærer/kontaktlærer oppgis som viktigste anbefalingsinstans blant samtlige elever, uavhengig av om de har bodd i Norge 1-3 år eller i mer enn 13 år. Familie fremstår samlet sett som en lite viktig anbefalingsinstans, men unntak for elever med 1-3 års botid. Innenfor denne respondentgruppen er det 27 % som oppgir familie som (en av flere) som har anbefalt dem å velge denne eksamen fremfor "ordinær" eksamen og blant elever med 4-6 års botid oppgir 3 % av respondentene det samme. Elever med 7 års botid eller mer som har besvart undersøkelsen oppgir ikke familie i det hele tatt på spørsmål om hvem som anbefalte dem å gjennomføre eksamen i norsk som andrespråk. Derimot synes venner å spille en viss rolle, både for elever med hhv. 1-3 års botid og 7-10 års botid, og særlig når det gjelder elever med over 13 års botid. 56 % av respondentene i denne gruppen oppgir venner som en (av flere) som anbefalte dem å gjennomføre denne eksamen og at nest etter lærer/kontaktlærer er venner den viktigste gruppa når det gjelder hvem som anbefalte dem å avlegge eksamen i norsk som andrespråk. Krysstabulering viser videre at anbefalinger fra venner fremstår som litt viktigere for jenter enn for gutter.

7.3 Hvordan ble elevene forberedt til eksamen i norsk som andrespråk? Funn fra spørreundersøkelse blant elever og lærere

Både elever og lærere er i spørreundersøkelsene bedt om å besvare spørsmål og/eller ta stilling til påstander knyttet til eksamensforberedelser i løpet av undervisningen generelt og på forberedelsesdagen spesielt. Av de tre norskeksamenene som inngår i herværende evaluering er det som nevnt kun NOR1049 som har egen forberedelsesdag og det har i evalueringen vært viktig å belyse elevenes vurderinger av nytten av en slik forberedelsesdag.

Innledningsvis kan det være verdt å belyse hva slags opplæring elevene har fått, noe lærerne har fått spørsmål om i undersøkelsen. Tabell 7.1 gir en oversikt over hva slags opplæring som er gitt.

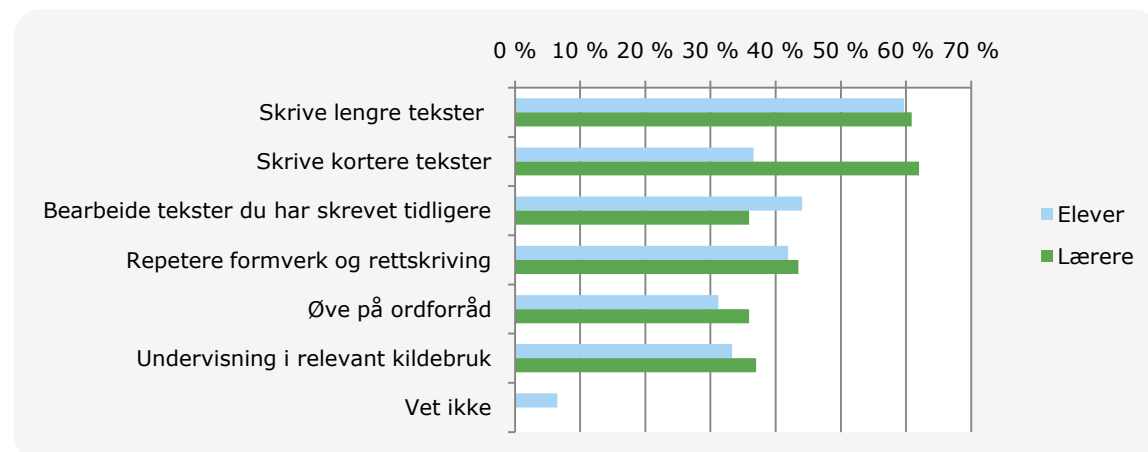
Tabell 7.1: Hva slags opplæring har eleven(e) fått i norsk? Du kan sette flere kryss. Lærere (N=92)

Type opplæring	Prosent
Undervisning etter læreplanen i norsk	97 %
Undervisning etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter	22 %
Ekstra timer i norsk	40 %
Vet ikke	0 %
Annet vennligst spesifiser	12 %
I alt	100 %

Tabell 7.1 illustrerer at elevene som ble meldt opp til eksamen i norsk som andrespråk i hovedsak har fått undervisning etter ordinær læreplan i norsk, da dette alternativet oppgis av så godt som alle lærere som har besvart undersøkelsen. I tillegg oppgir 40 % at elevene har fått supplerende opplæring i form av ekstratimer i norsk. Fritekstsvarene som oppgis under "annet" viser at det i enkelte tilfeller har vært etablert separate supplerende opplegg for minoritetsspråklige elever, basert på deres behov. I overkant av 20 % av lærerne som har besvart undersøkelsen oppgir at elevene har fått undervisning etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Det fremkommer i fritekstsvarene at norskundervisningen i enkelte tilfeller ble lagt om i vårsemesteret 2010 etter at det ble kjent at elevene hadde mulighet til å avlegge eksamen i norsk som andrespråk. Flere av respondentene oppgir at de aktuelle elevene fikk opplæring i norsk etter ordinær læreplan høsten 2009, men at de f.o.m. januar/februar 2010 fikk opplæring etter læreplanen for språklige minoriteter.

7.3.1 Forberedelser i den ordinære undervisningen

I spørreundersøkelsene er så vel elever som lærere bedt om å oppgi hvordan de ble forberedt til eksamen i (den ordinære) undervisningstiden. Et mer eller mindre likelydende spørsmål ble rettet til begge respondentgrupper. Figur 7.8 sammenligner besvarelser fra de to gruppene.

Figur 7.8: Hvordan ble du forberedt til å skrive på eksamen?/Hvordan forberedte du eleven(e) på eksamen i norsk som andrespråk? Du kan sette flere kryss. Elever (N=186) og lærere (N=92)

Som figur 7.8 viser, oppgir både elever og lærere at det å (øve på å) skrive lengre tekster er den mest utbredte forberedelsesaktiviteten og her er det omlag like stor andel elever som lærere som oppgir dette. Når det gjelder å (øve på å) skrive kortere tekster viser figur XX at det er divergerende oppfatninger mellom de to respondentgruppene. 62 % av lærerne som har besvart spørsmålet oppgir at denne aktiviteten har funnet sted, mens (kun) 37 % av elevene som har besvart oppgir at dette er tilfelle. Når det gjelder øvrige forberedelsesaktiviteter synes de to gruppene å være mer samstemte, selv om mindre variasjoner forekommer.

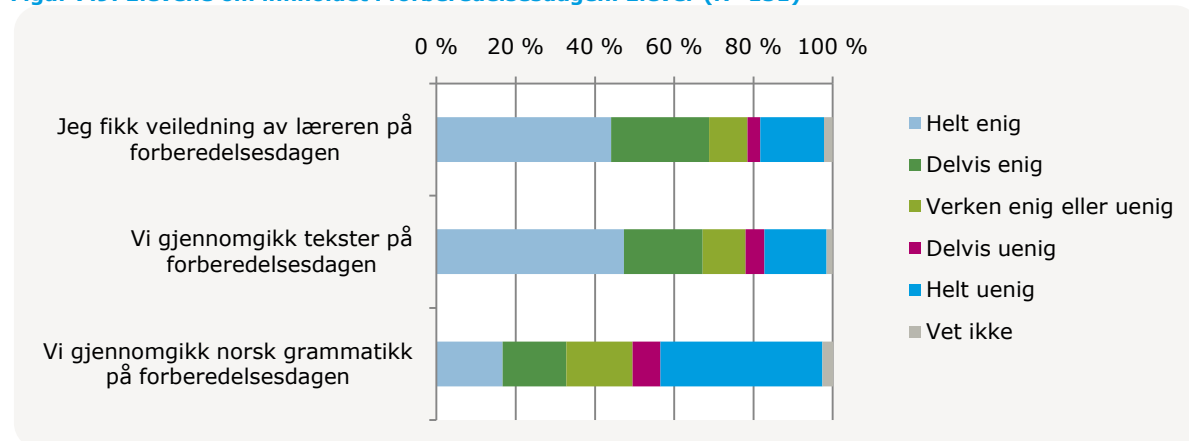
Lærerne fikk i tillegg spørsmål om hvorvidt de hadde gjennomført heldagsprøve med tidligere gitte eksamensoppgaver i norsk som andrespråk og om tidligere gitte eksamensoppgaver hadde blitt gjennomgått. Hhv. 82 % og 63 % av lærerne som har besvart undersøkelsen oppgir at disse

aktivitetene har funnet sted. Kun 4 % av lærerne som har besvart undersøkelsen oppgir at eleven(e) ikke ble spesielt forberedt på eksamen i norsk som andrespråk.

7.3.2 Forberedelsesdagen

Til forskjell fra eksamen i norsk hovedmål og norsk sidemål har eksamen i norsk som andrespråk en egen forberedelsesdag, hvor elevene får utdelt ressurshefte med aktuelle tekster til gjennomlesning, i tillegg til at elevene kan få veiledning og repetisjon/gjennomgang av ønskede emner fra lærer. I spørreundersøkelsen er elevene bedt om å ta stilling til noen påstander om forberedelsesdagen, noe som illustreres i figur 7.9.

Figur 7.9: Elevene om innholdet i forberedelsesdagen. Elever (N=151)

Figur 7.9 viser at et flertall av elevene som har besvart undersøkelsen sier seg helt eller delvis enige i at de fikk veiledning av læreren på forberedelsesdagen (69 %) og helt eller delvis enige i at de gjennomgikk tekster (67 %). Gjennomgang av norsk grammatikk fremstår imidlertid som en aktivitet som det ble lagt mindre vekt på, idet 48 % sier seg helt eller delvis uenige i at dette fant sted. Det er dog 33 % som sier seg helt eller delvis enige i at de gjennomgikk norsk grammatikk denne dagen.

Som nevnt innledningsvis har det i evalueringen vært viktig å innhente elevenes holdninger til forberedelsesdagen, nærmere bestemt om de opplever den som hensiktsmessig. I spørreundersøkelsen ble elevene bedt om å ta stilling til tre påstander i tilknytning til dette. Undersøkelsen viser at elevene som har besvart spørreundersøkelsen gjennomgående sier seg helt eller delvis enige i at de hadde nytte av og behov for forberedelsesdagen og 84 % sier seg helt eller delvis enige i at det er viktig å ha en forberedelsesdag før eksamen i norsk. Krysstabulering viser at dette gjelder for så vel elever med 1-3 års botid som elever med over 13 års botid, men det fremkommer at elever med 13 års botid eller mer i noe mindre grad sier seg enige i at forberedelsesdagen er viktig for dem. Det er også blant disse elevene at det er størst andel (14 %) som sier seg helt *uenige* i at det er viktig for dem å ha en forberedelsesdag.

7.4 Eksamen og eksamensdagen

Både elever og lærere er i spørreundersøkelsen bedt om å ta stilling til en rekke påstander knyttet til selve eksamensdagen, herunder hvordan de vurderte eksamensoppgavene, hvorvidt arbeidsmengden i oppgavene stod i forhold til eksamenstiden, samt hjelpemiddel- og kildebruk.

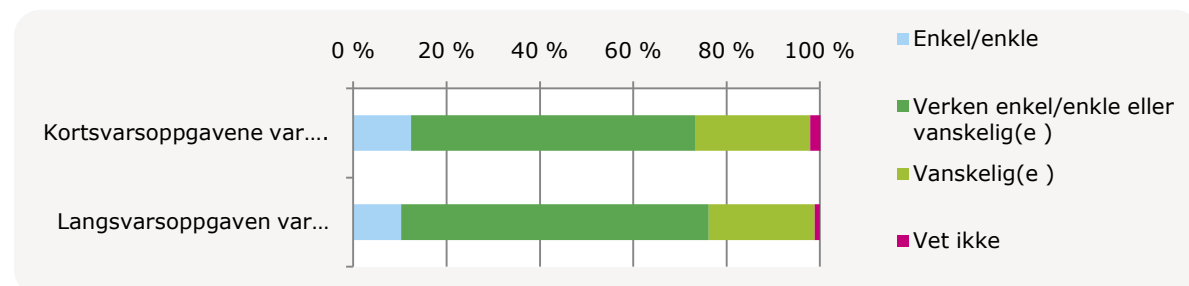
7.4.1 Eksamensoppgavene

Elever som avla eksamen i norsk som andrespråk skulle besvare til sammen tre oppgaver, hvorav to var kortsvarsoppgaver og en var langsvarsoppgave. En av kortsvarsoppgavene var obligatorisk, den andre inneholdt to ulike alternativer hvorav elevene skulle velge ett. Elevene skulle videre velge en av 6 langsvarsoppgaver.

Elevene ble først bedt om å ta stilling til hvorvidt de syntes at det var enkelt å forstå hva de skulle gjøre på hhv. kortsvarsoppgavene og langsvarsoppgaven. Funn fra spørreundersøkelsen viser at flertallet av elevene som har besvart sier seg helt eller delvis enige i at dette var tilfelle, men at det var litt enklere å forstå hva de skulle gjøre på langsvarsoppgaven. 64 % av elevene sier

seg helt eller delvis enige i at de synes det var enkelt å forstå hva de skulle gjøre på kortsvarsoppgavene, mens 77 % sier seg helt eller delvis enige i at de synes det var enkelt å forstå hva de skulle gjøre på langsvarsoppgaven. Krysstabulering viser at elever med botid på 13 år eller mer ikke nødvendigvis synes det var enklere å forstå hva de skulle gjøre på oppgavene enn elever med kortere botid og siden antall respondenter innenfor hvert botidsstratum er så vidt lite er det trolig snakk om tilfeldig variasjon. Når det gjelder hvorvidt de syns selve eksamensoppgavene var enkle eller vanskelige, illustreres dette av figur 7.10.

Figur 7.10: Elevenes vurdering av eksamensoppgavene (N=151)

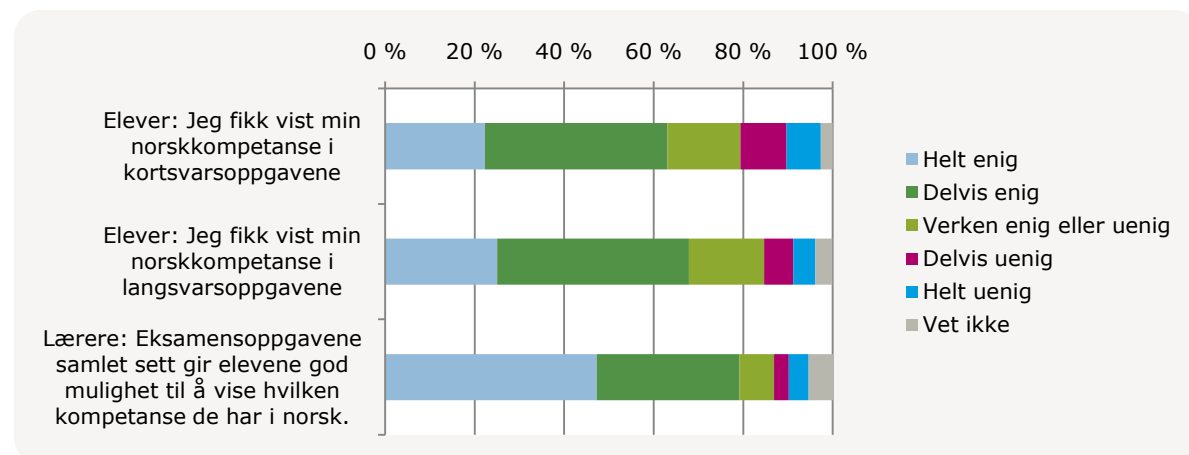

Figur 7.10 viser at et flertall av elevene som har besvart undersøkelsen syns eksamensoppgavene verken var enkle eller vanskelige. I overkant av 10 % oppgir at de syns eksamensoppgavene var enkle, mens 25 % og 23 % av elevene som har besvart synes at hhv. kortsvarsoppgavene og langsvarsoppgaven var vanskelig(e). Samlet sett viser funnene at elevene syns langsvarsoppgaven var noe enklere enn kortsvarsoppgavene, men prosentvis forskjell er svært liten. Krysstabulering viser ingen entydige tendenser når det gjelder hvordan elever med ulik botid vurderer eksamensoppgavene. Det synes med andre ord ikke å være slik at jo lengre enn elev har bodd i Norge, jo enklere syns vedkommende at eksamensoppgavene er.

Også lærerne er bedt om å vurdere hvorvidt vanskegraden i eksamensoppgavene var rimelig ut fra elevenes opplæring og forutsetninger. Funn fra spørreundersøkelsen viser at 78 % av lærerne som har besvart undersøkelsen sier seg helt eller delvis enige i at det var rimelig vanskegrad i kortsvarsoppgavene, mens 76 % oppgir at så er tilfelle for langsvarsoppgavene. Hhv. 14 % og 12 % av lærerne som har besvart sier seg helt eller delvis uenige i at vanskegraden i oppgavene var rimelig.

Både elever og lærere er videre bedt om å vurdere hvorvidt elevene fikk mulighet til å vise sin norskkompetanse/hva elevene kan i eksamensoppgavene. Figur 7.11 viser hvordan elever vurderer hhv. kortsvarsoppgaver og langsvarsoppgaven, mens lærerne er bedt om å gi en samlet vurdering av kortsvars- og langsvarsoppgavene.

Figur 7.11: Elevenes mulighet til å vise norskkompetanse i eksamensoppgavene. Elever (N=151) og lærere (N=91)

Figur 7.11 viser at elevene som har besvart undersøkelsen gjennomgående sier seg helt eller delvis enige i at de fikk vist sin norskkompetanse i så vel kortsvars- som langsvarsoppgavene.

Funnene viser at elevene i noe større grad opplever at de fikk vist sin norskkompetanse i langsvarsoppgavene, men forskjellene er små. Det er svært få som oppgir at de er helt uenige i at de fikk vist sin kompetanse i begge oppgavetyper. Elever med mer enn 13 års botid som har besvart undersøkelsen er de som i størst grad sier seg helt eller delvis enige i at de fikk vist sin norskkompetanse. Dette gjelder så vel kortvars- som langsvarsoppgavene. For øvrig er det mindre variasjoner mellom elevgrupper med ulik botid, men funnene viser at det ikke nødvendigvis er slik at jo lengre botid elevene har, jo mer enige er de i at de fikk vist hvilken norskkompetanse de har. Figur 7.11 videre at lærerne som har besvart undersøkelsen i stor grad sier seg helt eller delvis enige i at eksamensoppgavene sett under ett ga elevene god mulighet til å vise sin norskkompetanse.

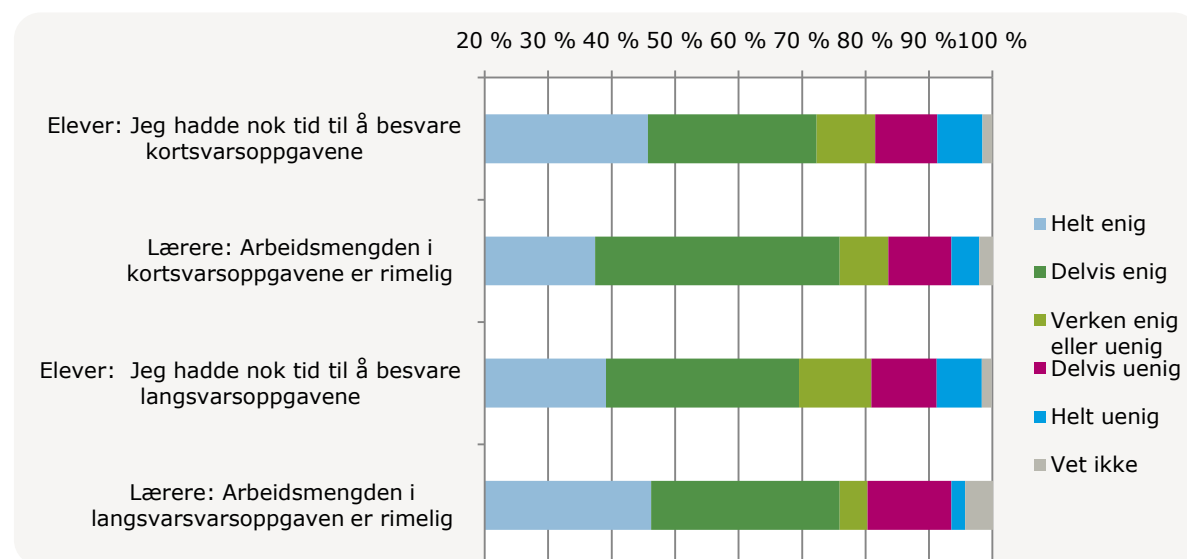
Fritekstsvarene viser at elevene både uttrykker tilfredshet og misnøye med eksamensoppgavene. Et forhold flere trekker frem er at de fikk for liten tid fordi det var mye å gjøre på kortvarsoppgavene. Noen oppgir også at de syns kortvarsoppgavene var vanskelige og flere oppgir at det var problematisk at enkelte oppgaver tok utgangspunkt i tekster på nynorsk. Det er også enkelte som nevner at mange av oppgavene krevde en mottaker og at de ikke har fått opplæring i å skrive leserinnlegg og lignende.

Fritekstsvar fra lærerne viser at flere syns det ble gitt gode oppgaver, men at særlig kortvarsoppgavene var (tid)krevende for elevene. Enkelte oppgir at flerleddete oppgaver er utfordrende for denne gruppa. Flere trekker også frem at elevene fant nynorsktøkene vanskelige og at begreper som for eksempel "formelle trekk" er vanskelige å forstå for mange elever. Når det gjelder formen på oppgaver er det flere som trekker frem som negativt at samtlige oppgaver krever en mottaker. Enkelte oppgir også som uheldig at problemstillingene i enkelte oppgaver kun var rettet mot elever med muslimsk bakgrunn, noe både elever med muslimsk bakgrunn og øvrige elever er lei av.

7.4.2 Arbeidsmengde/tid

Undersøkelsen viser at elevene som har besvart undersøkelsen i stor grad syns eksamensoppgavene var enkle eller verken enkle eller vanskelige. Videre fremkommer det at lærerne som har besvart undersøkelsen gjennomgående er enige i at vanskegraden i oppgavene var rimelig på bakgrunn av elevenes opplæring og forutsetninger. I tillegg til spørsmål om vanskegrad er både elever og lærere bedt om å ta stilling til hvorvidt de mener at de hadde nok tid til å besvare eksamensoppgavene (elever) eller at arbeidsmengden i eksamensoppgavene var rimelig ut fra elevenes opplæring og forutsetninger (lærere). Besvarelser fra begge respondentgrupper illustreres i figur 7.12.

Figur 7.12: Tid/arbeidsmengde til oppgaveløsning. Elever (N=150) og lærere (N=91)

Figur 7.12 viser at elever og lærere gjennomgående sier seg (helt eller delvis) enige i at elevene hadde tilstrekkelig tid til å løse eksamensoppgavene eller at arbeidsmengden i oppgavene opplevdes som rimelig ut fra elevenes opplæring og forutsetninger. Krysstabulering viser at både

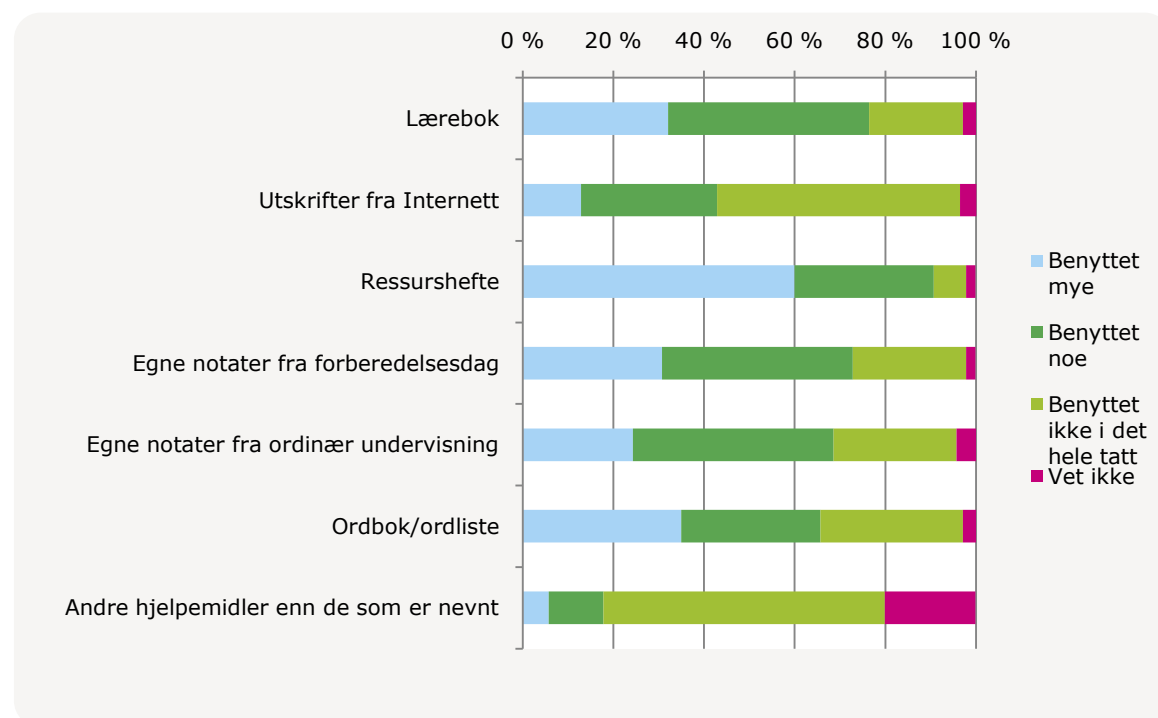
elever med relativt kort (1-3 år) og lang (mer enn 13 år) botid gjennomgående sier seg enige i at de hadde nok tid til å besvare eksamensoppgavene, men det fremkommer at elever med mer enn 13 års botid er de som i størst grad sier seg helt eller delvis enige i dette. Blant elever med mer enn 13 års botid som har besvart undersøkelsen sier 93 % og 86 % seg helt eller delvis enige i at de hadde nok tid til å besvare hhv. kortsvars- og langsvarsoppgavene. Når det gjelder hvem som sier seg helt eller delvis uenig i at de hadde nok tid til å besvare eksamensoppgavene, er det elever med 7-10 års botid som i størst grad oppgir dette, men det er gjennomgående ingen store forskjeller i besvarelser fra elever med ulik botid.

7.4.3 Hjelpemidler og kildebruk

Hvorvidt det benyttes hjelpemidler, type hjelpemidler og i hvilket omfang de benyttes er et sentralt tema i eksamensevalueringen. I likhet med hovedmåls- og sidemålsksamen har elever som har valgt å avlegge eksamen i norsk som andrespråk tilgang til alle hjelpemidler unntatt de som tillater kommunikasjon.

Funn fra spørreundersøkelsen viser at 76 % av elevene som har besvart undersøkelsen oppgir at de benyttet hjelpemidler under eksamen. Krysstabulering viser at elever med 1-3 års botid er dem som i størst grad oppgir å ha benyttet hjelpemidler (83 %), mens elever med mer enn 13 års botid er dem som i minst grad oppgir dette (64 %). Her synes omfang av hjelpemiddelbruk å synke med økt botid, men som nevnt er det stor usikkerhet knyttet til funnene fra denne undersøkelsen og det er dermed uvisst om de er representative for populasjonen. Figur 7.13 viser hvilke hjelpemidler elevene oppgir å ha benyttet under eksamen og i hvilket omfang.

Figur 7.13: I hvilken grad benyttet du deg av ulike hjelpemidler? Vennligst kryss av for det alternativ som passer best for hvert enkelt hjelpemiddel. Elever (N=140)

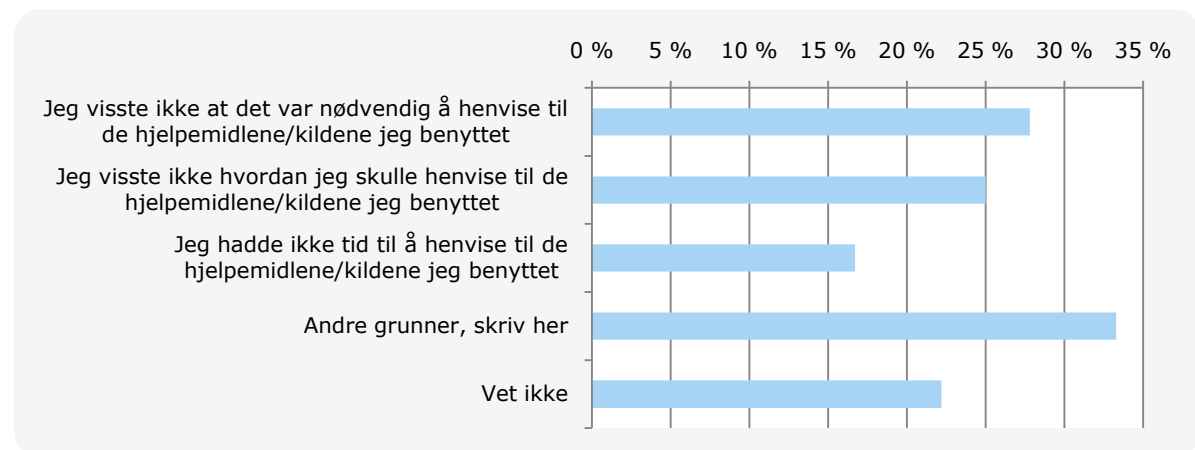

Figur 7.13 viser at ressurshefte er det hjelpemiddelet som i størst grad ble benyttet og til sammen 91 % av elevene som har besvart oppgir at dette ble benyttet i større eller mindre grad. Også lærebok og egne notater (både fra ordinær undervisning og – i litt høyere grad – forberedelsesdag) ble benyttet i ganske stort omfang. Det samme gjelder ordbok/ordliste, hvor 66 % av elevene som har besvart spørsmålet oppgir å ha benyttet dette. Det er relativt få (18 %) som oppgir å ha benyttet hjelpemidler utover de som er nevnt og blant dem som oppgir dette, fremkommer det at det stort sett er snakk om å repetere de hjelpemidler som er nevnt over. Krysstabulering viser gjennomgående ingen store forskjeller blant elever med ulik botid når det gjelder hva slags hjelpemidler som er benyttet og antall besvarelser innenfor hver botidskategori er så vidt små at de variasjoner som forekommer antagelig skyldes tilfeldigheter.

Et stort flertall (93 %) av elevene som har oppgitt at de benyttet hjelpemidler under eksamen oppgir også at hjelpemidlene i stor eller noen grad var nyttige for dem, og heller ikke her fremkommer det store forskjeller i besvarelser fra elever med ulik botid. Av elever som har oppgitt at de ikke benyttet hjelpemidler under eksamen, oppgir den største andelen (67 %) at årsaken til at de ikke benyttet hjelpemidler var at de ikke hadde bruk for de hjelpemidlene de hadde tatt med. Funn fra fritekstsvarene viser at flere oppgir at de ikke hadde bruk for hjelpemidler fordi eksamensoppgavene var av en slik art at det ikke var behov for å bruke hjelpemidler, fordi *"oppgaven[e] gikk ikke ut på noe faglig stoff,"*, for å sitere flere av respondentene. En andel på 25 % oppgir at de ikke benyttet hjelpemidler fordi de ikke hadde tid til det.

I spørreundersøkelsen er elevene også bedt om å svare på hvorvidt de henviste til hjelpemidler og kilder som de benyttet under eksamen. Her oppgir 58 % av elevene som har besvart undersøkelsen at de henviste til hjelpemidler/kilder, 20 % oppgir at de ikke gjorde det og 22 % oppgir at de ikke vet. Figur 7.14 illustrerer svarfordeling blant dem som oppgir at de ikke henviste til hjelpemidler/kilder.

Figur 7.14: Hva er grunnen til at du ikke henviste til hjelpemidler/kilder under eksamen i norsk? Du kan sette flere kryss. Elever (N=36)

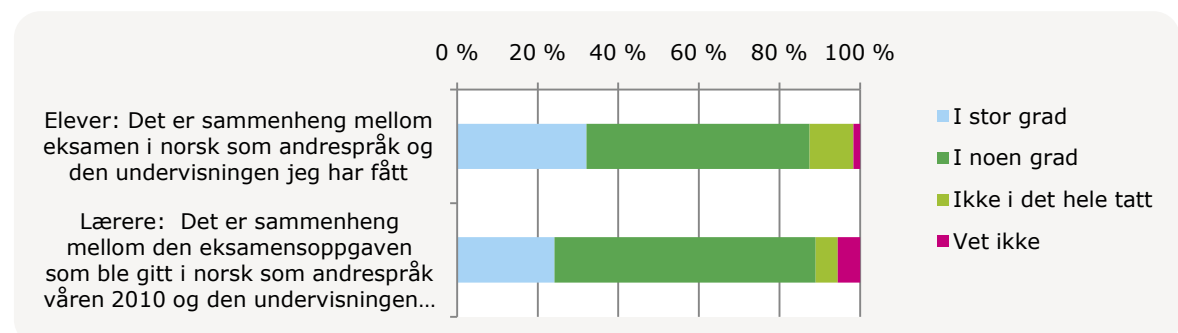

Undersøkelsen viser at den største andelen av elever som oppgir at de ikke henviste til hjelpemidler/kilder gjorde det av såkalte "andre grunner" og fritekstsvarene indikerer at dette var fordi de ikke benyttet hjelpemidler/kilder under eksamen. Utover dette er det 28 % av respondentene som har krysset av for at de ikke visste at det var nødvendig å vise til hjelpemidler/kilder og en nesten like stor andel som oppgir at de ikke visste *hvordan* de skulle gjøre dette.

7.4.4 Sammenheng mellom undervisning og eksamen

Eksamen skal – i alle fall til en viss grad – gjenspeile de temaer/emner som har blitt gjennomgått i den ordinære undervisningen. Når det gjelder eksamen i norsk som andrespråk foreligger det som kjent ikke noen egen læreplan rettet mot denne eksamenen og det fremkommer at et flertall av elevene som ble meldt opp til eksamen i norsk som andrespråk har fulgt undervisning etter ordinær læreplan i norsk. Både elever og lærere er i undersøkelsene spurt om hvorvidt de vurderer at det er sammenheng mellom eksamen og undervisning i form av relativt likelydende spørsmål. Besvarelsene fra begge respondentgrupper vises i figur 7.15.

Figur 7.15: Sammenheng mellom eksamen og undervisning. Elever (N=150) og lærere (N=91)

Figur 7.15 viser at elever og lærere er nokså samstemte om at det i stor eller noen grad er sammenheng mellom eksamen og undervisning. 87 % av elevene og 89 % av lærerne som har besvart undersøkelsen oppgir at dette er tilfelle. Kun 11 % av elevene og 6 % av lærerne oppgir at det ikke i det hele tatt er sammenheng mellom eksamen og den undervisningen som har funnet sted.

Funn fra fritekstsvarene blant elever og lærere viser at elevene i liten grad har kommentert forholdet mellom undervisning og eksamen. Når det gjelder fritekstsvar fra lærerne er det imidlertid en god del som oppgir at sammenhengen mellom undervisning og eksamen kunne vært bedre. Det oppgis at dette skyldes at informasjonen om at det var mulig å avlegge eksamen i norsk som andrespråk kom (for) sent, slik at det var vanskelig/utfordrende å legge opp til en optimalt eksamensrettet undervisning.

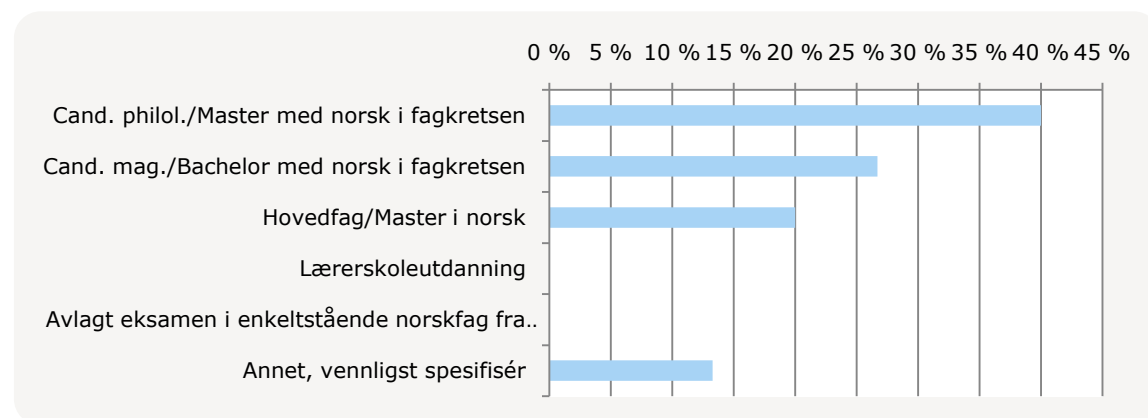
7.5 Sensur av eksamen i NOR1049

I dette avsnittet ser vi nærmere på vurderinger av besvarelsene og sensuren i eksamen i norsk som andrespråk.

7.5.1 Hva kjennetegner sensorer som har sensurert besvarelser i norsk som andrespråk?

Funn fra spørreundersøkelsen viser at 15 av 16 sensorer som sensurerer besvarelser fra NOR1049 har besvart, noe som gir en svarprosent på 93,8 %. Dette styrker funnenes reliabilitet, til tross for at populasjonen er svært liten sammenlignet med sensorpopulasjonene for NOR 1211 og NOR1212, slik at enkeltbesvarelser kan ha/har stort påvirkning på de samlede svarene. Funn fra spørreundersøkelsen viser videre at 73 % av sensorene har vært sensor til denne eksamen tidligere og at samtlige sensorer underviser eller tidligere har undervist elever som har hatt eksamen i norsk som andrespråk som mål. Figur 7.16 illustrerer sensorenes utdanningsnivå.

Figur 7.16: Hva er din høyeste fullførte utdanning. Sensorer (N=15)

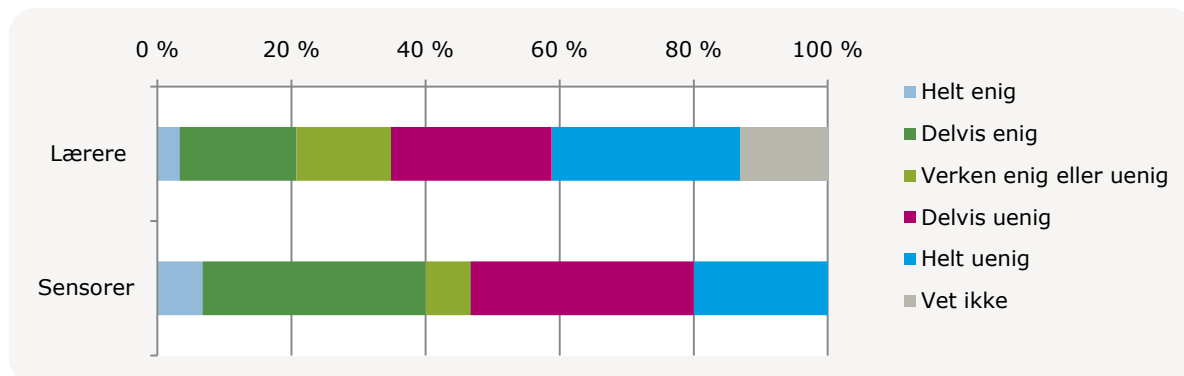
Figur 7.16 viser at den største andelen av sensorene (40 %) har cand.philol- eller mastergrad med norsk i fagkretsen. Det er også 20 % som oppgir at de har hovedfag eller mastergrad i norsk. Sammenlignet med lærere som har undervist elever som har avlagt eksamen i norsk som andrespråk, er det flere som oppgir at de har utdanning i faget norsk som andrespråk. 33 % av sensorene som har besvart undersøkelsen oppgir at de har utdanning på universitet- eller høyskolenivå, 33 % oppgir å ha tatt denne utdanningen i form av kurs/etterutdanning, mens de resterende 33 % oppgir at de ikke har tatt denne type utdanning. 13 av 15 respondenter oppgir at de er over 50 år.

7.5.2 Forutsetninger for sensuren: Sensorers og læreres overordnede vurdering av eksamen i norsk som andrespråk og kjennetegn ved elever som velger å avlegge den

Sensorene som har sensurert besvarelser i NOR1049 kjenner naturlig nok ikke til hvor lenge de enkelte elevene har bodd i Norge og er følgelig ikke bedt om å ta stilling til hvorvidt elever som avlegger denne eksamenen er minoritetsspråklige med kort botid. Både lærere og sensorer er imidlertid bedt om å ta stilling til hvorvidt elevene som avlegger denne eksamenen har forutsetninger til å gjennomføre ordinær eksamen i norsk, noe som for sensorenes del vil basere seg på hvordan de vurderer besvarelsene fra elevene. Figur 7.17 illustrerer hvorvidt lærere og sensorer

vurderer at eksamen i norsk som andrespråk velges av elever som har forutsetninger til å gjennomføre ordinær norskeksamen.

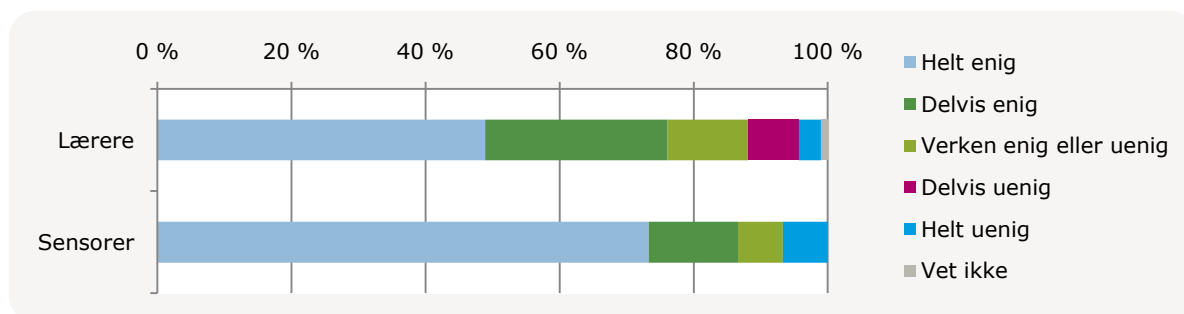
Figur 7.17: Eksamen i norsk som andrespråk velges i stor grad av elever som har forutsetninger til å gjennomføre ordinær eksamen i norsk hovedmål. Lærere (N=92) og sensorer (N=15)

Figur 7.17 viser at lærere og sensorer har noe ulike oppfatninger av hvorvidt elever som velger eksamen i norsk som andrespråk har forutsetninger til å gjennomføre ordinær norskeksamen. Mens 20 % av lærerne sier seg helt eller delvis enige i denne påstanden, er det dobbelt så stor prosentandel (40 %) av sensorene som mener dette. Blant lærerne som har besvart undersøkelsen sier til sammen 52 % seg helt eller delvis *u*enige i at elever som velger denne eksamenen har forutsetninger til å gjennomføre ordinær norskeksamen, mens dette gjelder for 53 % av sensorene som har besvart og andelen som sier seg hhv. delvis enig og delvis uenig er like stor blant sensorene. Blant lærerne er det 13 % som oppgir at de ikke vet, mens ingen av sensorene oppgir dette.

Lærere og sensorer er videre bedt om å ta stilling til hvorvidt egen eksamen i norsk som andrespråk øker elevenes muligheter til å vise hvilken kompetanse de har i norsk og deres tilbakemeldinger illustreres i figur 7.18.

Figur 7.18: Egen eksamen i norsk som andrespråk øker elevenes muligheter til å vise hvilken kompetanse de har i norsk. Lærere (N=92) og sensorer (N=15)

Figur 7.18 viser at både lærere og sensorer langt på vei sier seg helt eller delvis enige i at separat eksamen i norsk som andrespråk øker elevenes muligheter til å vise hvilken kompetanse de har i norsk. Dette gjelder til sammen 76 % av lærerne som har besvart undersøkelsen og 86 % av sensorene. Relativt få blant både lærere og sensorer sier seg helt eller delvis uenige i dette, hhv. 11 % og 7 %.

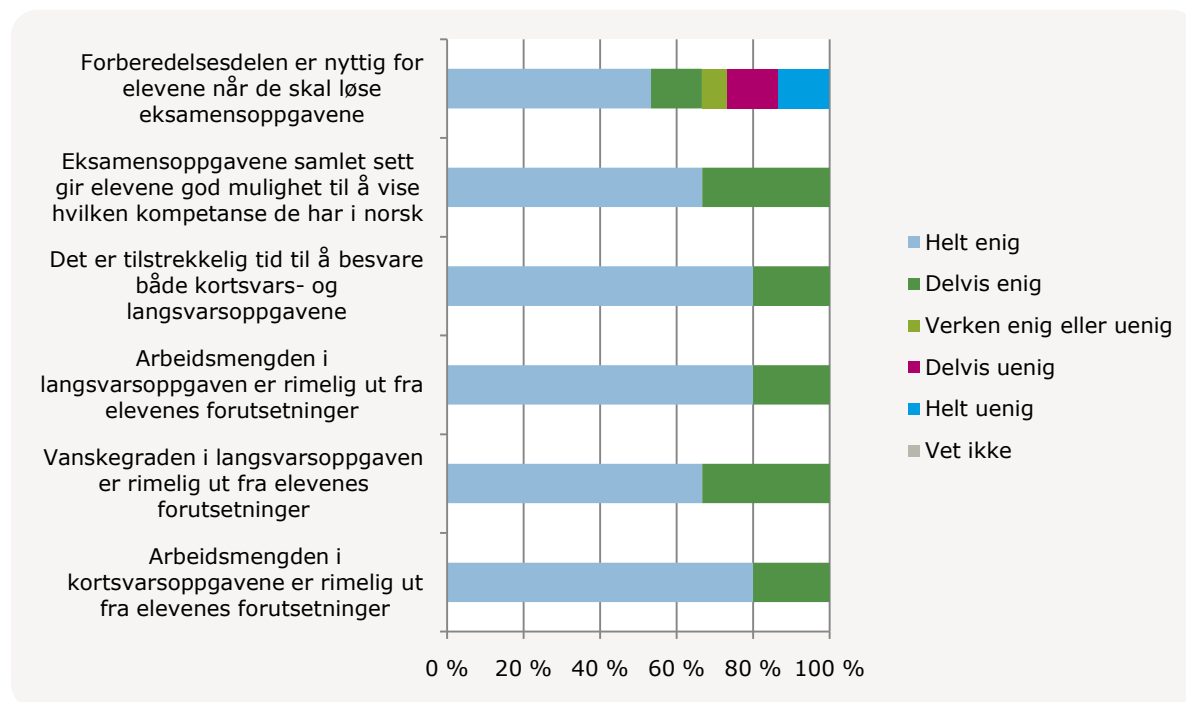
I tilknytning til dette skal det nevnes at lærerne i tillegg er bedt om å ta stilling til hvorvidt de vurderer at (ordinær) eksamen i norsk hovedmål er for vanskelig for denne elevgruppen. 59 % av lærerne som har besvart undersøkelsen sier seg helt enig i denne påstanden, mens 34 % sier seg delvis enige. Kun 3 % sier seg helt eller delvis uenige i denne påstanden.

7.5.3 Eksamensoppgavene - forberedelse, tid og vanskegrad

I likhet med elever og lærere er også sensorene bedt om å ta stilling til en rekke påstander om eksamensoppgavene, herunder vanskegrad, arbeidsmengde og hvorvidt de var egnet til å få frem elevens kompetanse i faget. Sensorene ble også spurt om de vurderte at forberedelsesdelen var

nyttig for elevene når de skulle løse eksamensoppgavene. Sensorenes samlede vurdering av sentrale påstander knyttet til eksamensoppgavene presenteres i figur 7.19.

Figur 7.19: Sensorene om eksamensoppgavene. Sensorer (N=15)

Figur 7.19 illustrerer at sensorene gjennomgående sier seg helt eller delvis enige i at eksamensoppgavene samlet sett gir elevene god mulighet til å vise sin norskkompetanse, at arbeidsmengde og vanskegrad i så vel kortsvars- som langvarsoppgavene var rimelig. Det er dog enkelte av sensorene (7 %) som sier seg delvis uenige i at vanskegraden i kortsvarsoppgavene var rimelig på bakgrunn av elevenes forutsetninger. Bildet er også litt mer sammensatt når det gjelder hvorvidt de vurderer at elevene hadde nytte av forberedelsesdelen når de skulle løse eksamensoppgavene, men også når det gjelder denne påstanden sier til sammen 66 % av sensorene som har besvart seg helt eller delvis enige i at denne var nyttig for elevene. I fritekstsvarene fremkommer det at enkelte sensorer opplever forberedelsesdagen og -heftet som nyttig for elevene. En sensor oppgir imidlertid at mengden ny informasjon som dette medfører kan virke forvirrende for elevene og slik sett kan bidra til at den kunnskapen elevene har tilegnet seg i løpet av samtlige år i videregående opplæring kommer i bakgrunnen.

Sensorene er i spørreundersøkelsen også bedt om å kommentere de ulike eksamensoppgavene og omfang/innhold av besvarelser knyttet til den enkelte oppgave. En sammenfatning av deres kommentarer gjengis i figur 7.20:

Figur 7.20: Sensorene om oppgavene i eksamen i NOR1049

KORTSVARSOPPGAVENE

Sensor om oppgave 1:

- God og relevant oppgave
- Mange elever har ikke forstått hva "formelle trekk" betyr
- Oppgaven skiller godt mellom elever med og uten fagkunnskaper

Sensor om oppgave 2a)/2b):

- Relevant og god oppgave
- Litt vanskelig oppgave
- Måler eksaminandens evne til argumentasjon
- Vanskelig å vurdere, fordi leserbrev ikke er en entydig sjanger

LANGSVARSOPPGAVENE

Sensor om oppgave 1

- God, men krevende oppgave
- Få elever valgte denne oppgaven

Sensor om oppgave 2

- God og grei oppgave
- Oppgaveteksten burde presisert hvilken sjanger elevene skulle anvende, sender forvirrende signaler
- Få elever valgte denne oppgaven

Sensor om oppgave 3

- God oppgave
- "Plankeoppgave" som mange har valgt
- Stor spredning i besvarelsene, mange har ikke helt forstått teksten(e) de skulle ta utgangspunkt i og mange har problemer med å drøfte

Sensor om oppgave 4

- God, men krevende oppgave – novelle er en vanskelig sjanger
- Få gode besvarelser
- Få elever valgte denne oppgaven

Sensor om oppgave 5

- God oppgave, litt krevende for mange
- Engasjerende og relevant oppgave
- Mange elever valgte denne oppgaven

Sensor om oppgave 6

- OK oppgave, men vanskelig å besvare for elevene
- Kåseri er en (for) vanskelig sjanger
- Flere likelydende besvarelser hentet fra Internett

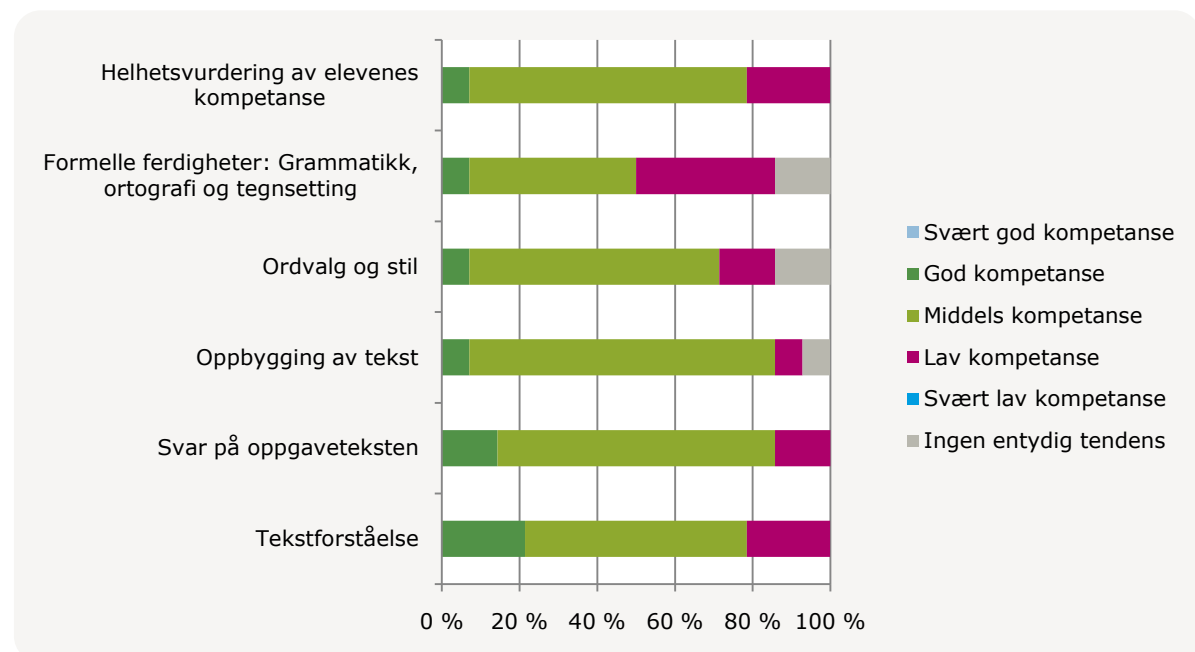
7.5.4 Hva forteller eksamensbesvarelsene om elevenes kompetanse i norskfaget?

Som det fremgår av avsnitt 6.5 oppgir sensorene gjennomgående at eksamensoppgavene samlet sett gir elevene god mulighet til å vise sin norskkompetanse og at innhold, vanskegrad, og arbeidsmengde var rimelig sett i forhold til eksaminandenes forutsetninger.

På bakgrunn av disse vurderingene har det i spørreundersøkelsen vært viktig å innhente sensorenes vurderinger av hva slags kompetanse elevenes eksamensbesvarelser gir uttrykk for. Sensorene er bedt om å ta stilling til en rekke spørsmål som blant annet belyser tekstforståelse, skriftlige ferdigheter, ortografi, samt helhetlig vurdering av elevenes kompetanse slik de kommer til uttrykk i eksamensbesvarelsene.

Figur 7.21 viser hvordan sensorene vurderer ulike sider ved elevenes norskkompetanse, slik den fremgår av eksamensbesvarelsene.

Figur 7.21: Hvordan vil du samlet sett beskrive kompetansen som fremkommer i besvarelsene du har sensurert, på bakgrunn av kriteriene i sensorveiledningen i norsk som andrespråk? Sensorer (N=15)

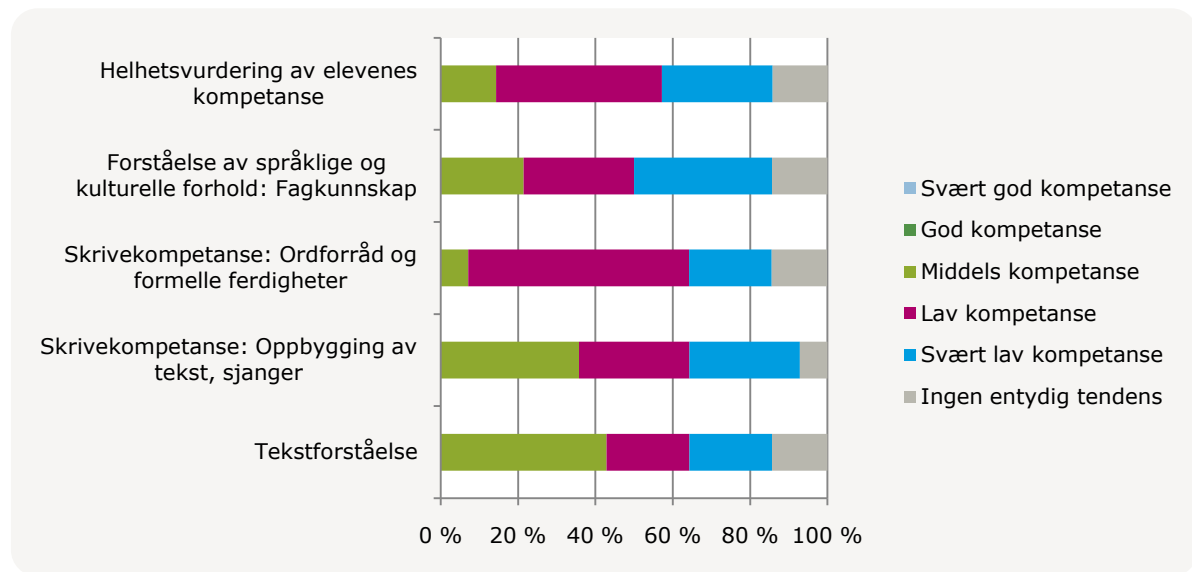

Figur 7.21 viser at sensorene gjennomgående vurderer elevenes norskkompetanse som "middels", på bakgrunn av de kriteriene som gis i sensorveiledningen. Ingen sensorer vurderer den samlede kompetansen som svært god, men 7 % av sensorene som har besvart oppgir den som god. 21 % oppgir at de vurderer elevenes samlede kompetanse som lav, men ingen vurderer den som svært lav. Når det gjelder enkelte kompetansene for seg, fremkommer det at kompetanse på oppbygging av tekst og svar på selve oppgaveteksten er de områdene elevene har best kompetanse på (på begge områder oppgir til sammen 86 % av sensorene at elevene har god eller middels kompetanse). Lavest kompetanse vurderer de at elevene har når det gjelder formelle ferdigheter knyttet til grammatikk, ortografi og tegnsetting. Her oppgir 43 % av sensorene at elevene har middels kompetanse, mens 36 % vurderer den som lav. Enkelte sensorer oppgir at de ikke ser noen entydig tendens når det gjelder kompetansen som fremkommer i elevenes eksamensbesvarelser, noe som kan tyde på (stort) sprik i kvaliteten på eksamensbesvarelsene.

7.5.5 Hvordan hadde eksaminandene greid seg dersom de hadde blitt vurdert etter kriteriene som gjelder for ordinær eksamen i norsk?

I forlengelsen av spørsmålene om elevenes kompetanse slik den fremgår av eksamensbesvarelsene, er sensorene i tillegg bedt om å vurdere hvordan de ville vurdert denne kompetansen dersom vurderingskriteriene for ordinær eksamen i norsk hadde blitt lagt til grunn. Sensorenes vurdering illustreres i figur 7.22.

Figur 7.22: Hvordan vil du samlet sett beskrive kompetansen som fremkommer i besvarelsene du har sensurert, hvis besvarelsene hadde vært levert til eksamen i norsk hovedmål? Sensorer (N=15)

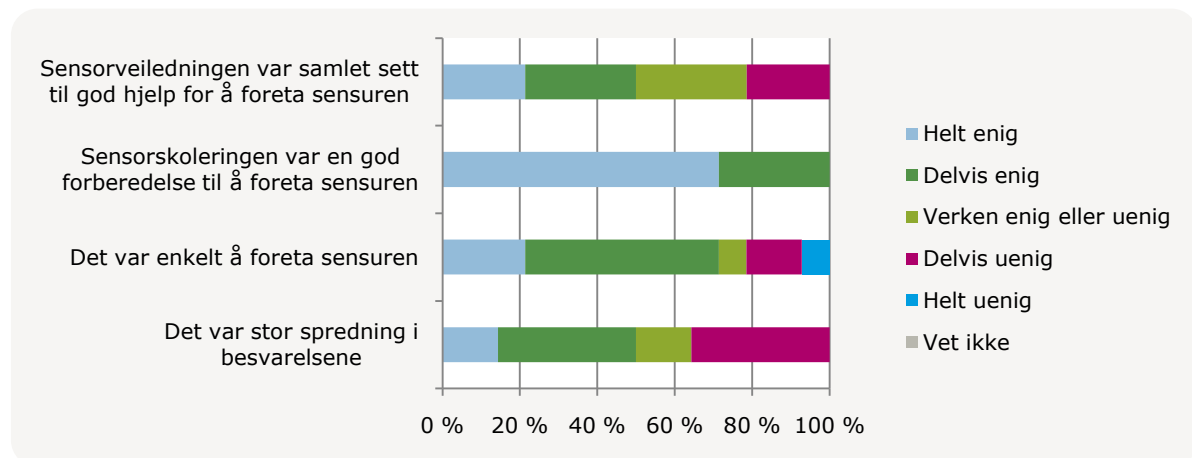
Figur 7.22 viser at sensorene gjennomgående vurderer elevenes norskkompetanse som lavere dersom vurderingskriteriene som gjelder for ordinær eksamen i norsk legges til grunn. Når det gjelder helhetsvurdering av elevenes kompetanse vurderes denne gjennomgående å være lav, hvor 43 % oppgir at de vurderer denne som lav og 29 % at de vurderer den som svært lav. Når det gjelder de ulike kompetansene vurdert for seg, er det elevenes kompetanse når det gjelder tekstforståelse som vurderes som best (eller minst dårlig), mens skrivekompetanse knyttet til ordforråd og formelle ferdigheter er den som vurderes som dårligst. Igjen oppgir enkelte sensorer at de ikke ser noen entydig tendens når det gjelder kompetansen som fremkommer i elevenes eksamensbesvarelser.

7.5.6 Sensorenes vurdering av forberedelser til og gjennomføring av sensuren

I forbindelse med sensur er det fra Utdanningsdirektoratets siden iverksatt flere tiltak for å veilede sensorer og etablere noen felles retningslinjer for sensuren for å sikre størst mulig grad av likebehandling og "rettferdig" sensur på tvers av fylkene.

For å få en tilbakemelding på sensorenes tilfredshet med disse tiltakene er de i spørreundersøkelsen bedt om å ta stilling til flere påstander som belyser både forberedelsene til og selve gjennomføringen av sensuren. Disse oppsummeres i figur 7.23:

Figur 7.23: Sensorene om forberedelse til og gjennomføring av sensuren (N=15)

Figur 7.23 viser at sensorene som har besvart undersøkelsen ikke er helt omforente når det gjelder hvorvidt de opplevde at sensorveiledningen var til god hjelp for å foreta sensuren. Mens halvparten sier seg helt eller delvis enige i at den var til hjelp, er det 29 % som oppgir at verken

er enige eller uenige i dette og 21 % som sier seg delvis uenige i dette. Når det gjelder sensor-skoleringen er den gjennomgående tilbakemeldingen fra sensorene at denne var en god forberedelse, idet 71 % sier seg helt enige i dette og 29 % oppgir at de er delvis enige i dette. 71 % sier seg helt eller delvis enige i at det var enkelt å foreta sensuren, mens 20 % sier seg helt eller delvis uenige i dette.

Når det gjelder hvorvidt sensorene opplever at det var stor spredning i besvarelsene er det like stor andel (36 %) som sier seg delvis enige og delvis uenige i denne påstanden og like stor andel (14 %) som sier seg helt enige eller at de verken er enige eller uenige i denne påstanden. Det synes med andre ord som om sensorene ikke er helt omforente når det gjelder vurderingen av dette.

7.6 Elever, lærere og sensorer om eksamen i NOR1049 – funn fra kvalitative intervjuer

I etterkant av spørreundersøkelsene ble det gjennomført kvalitative telefonintervjuer med hhv. tre elever, tre lærere og fire sensorer.

7.6.1 Elevenes perspektiver på eksamen i NOR1049

I forbindelse med evalueringen er det gjennomført kvalitative telefonintervjuer med til sammen tre elever som hadde gjennomført eksamen i norsk som andrespråk. Funn fra disse intervjuene viser at elevene gjennomgående synes de fikk for lite informasjon i forkant av eksamen og at informasjonen om muligheten til å avlegge denne eksamenen kom for sent. Begrunnelsen for å velge denne eksamenen fremfor ordinær norskeksamen er at de regnet med "mildere" vurdering og således større mulighet for å oppnå en god karakter.

Oppgavene får gjennomgående gode skussmål, gode temaer og godt tilpasset deres nivå. Langsvarsoppgaven oppgis å være lettere enn kortsvarsoppgavene, men flere oppgir at det ble travelt å skulle besvare til sammen tre oppgaver. De fleste elevene som er intervjuet sier at de kun benyttet ordbok og ressurshefte, men at de synes det er greit å ha tilgang til hjelpemidler.

Forberedelsesdagen opplevdes gjennomgående som nyttig og eksamen i norsk som andrespråk oppgis å være enklere enn "vanlig" eksamen – noe som tilskrives forberedelsestid og oppgaver om kjente temaer. På direkte spørsmål oppgir informantene at denne eksamenen bør beholdes, både fordi norsk (særlig skriftlig) er vanskelig og fordi eksamensoppgavene i større grad er tilpasset elever med en annen kulturbakgrunn enn norsk.

7.6.2 Lærernes perspektiver på eksamen i NOR1049

Når det gjelder intervjuer med lærerne er den gjennomgående tilbakemeldingen at informasjon om (muligheten til å avlegge) denne eksamenen kom for sent og følgelig var det utfordrende å legge opp undervisningen i hht. dette. I forlengelsen av dette nevnes det at undervisningsform varierer og at mens flinke elever profiterer på ordinær norskundervisning, trenger de svakeste tilpasset undervisning.

Tekstheftet som elevene mottok i forkant av eksamen oppgis å være krevende, men lærerne oppgir at de synes det ble gitt gode eksamensoppgaver. En lærer oppgir imidlertid at både elevene og vedkommende selv er lei av det som karakteriseres som "innvandreroppgaver".

Det fremkommer i intervjuene at hjelpemidler er en utfordring, de genererer mye avskrift og lærerne oppgir at det er usikkert om de egentlig er til hjelp.

Det fremkommer videre at det er uklarheter når det gjelder hva som skal defineres som "kort bostid", noe som medfører stort sprik innad i elevgruppa. Følgen er at eksamen i norsk som andrespråk blir for lett for enkelte elever, mens det oppgis at andre elever ikke ville bestått ordinær eksamen. Den overordnede tilbakemeldingen er dog at en del fremmedspråklige elever har behov for å kunne velge denne eksamenen, selvom det kan være behov for å differensiere tydeligere når det gjelder hvem som skal få anledning til å velge denne eksamenen.

7.6.3 Sensorenes perspektiver på eksamen i NOR1049

Funn fra intervjuer med sensorene viser at de er opptatt av svært mange av de samme problemstillingene som lærerne.

I likhet med lærerne oppgir sensorene som er intervjuet at det verserer ulike tolkninger av hva "kort botid" er, noe som medfører stort sprik blant elever som meldes opp til og avlegger eksamen i norsk som andrespråk. Det fremheves imidlertid som bra at elevene vurderes utfra egne forutsetninger idet "vanlig" norskeksamen ofte vil være for vanskelig.

Når det gjelder eksamensoppgavene oppgir sensorene som er intervjuet at det var "passe vanskelige oppgaver", men at mange elever har misforstått eller ikke forstått formuleringer som for eksempel "formelle trekk". Dette fremheves også av sensorer som har besvart spørreundersøkelsen.

Når det gjelder arbeidsmengde mener sensorene som er intervjuet at tre oppgaver er for mye. I likhet med lærerne som er intervjuet, mener også sensorene at hjelpemidler er en utfordring og at de ofte er lite hensiktsmessige. Det fremheves blant annet at svake elever ikke greier å nyttiggjøre seg dem og at de i en del tilfeller medfører plagiat/avskrift.

Når det gjelder selve sensuren, fremkommer det at denne kan oppleves som problematisk og at det derfor er viktig med sensormøter og diskusjon i forkant. Sensorene som er intervjuet oppgir videre at det ikke er stor spredning blant elevene når det gjelder karakterer, noe som til del ser i tråd med det som fremkommer i spørreundersøkelsen.

8. SKRIVESENTERETS VURDERING AV EKSAMEN I NOR1049

- Elever med minoritetsspråklig bakgrunn med kort botid i Norge kan ikke uten videre gå opp til ordinær eksamen.
- Vi antar at noe over 20 % kunne bestått ved en ordinær eksamen.
- Det hersker noe uklarhet om premisser for å melde opp minoritetsspråklige til den særskilte eksamen. Det åpner for "snarveier" til studiekompetanse.
- Det er fornuftig at en på grunnlag av Østberg-utvalgets innstilling drøfter grundig hva slags læreplan, opplæring og eksamen denne elevgruppen skal ha.

VEDLEGG 1: FULLSTENDIG RAPPORT FRA SKRIVESENTERET MED VEDLEGG

Greier vi

Skriveløftet ?

Evaluerings av eksamen i norsk –
NOR1211, NOR1212 og NOR1049 –
Våren 2010

Oktober 2010

Innhold

1	SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER.....	3
2	OPPDRAGET	7
3	FAGLIG BAKGRUNN FOR OPPDRAGET	8
3.1	HVORDAN FORSTÅ ”KOMPETANSE” I NORSK?	8
3.2	MÅLFORMULERINGER OG KJENNETEGN PÅ MÅLOPPNÅELSE	10
4	METODE OG GJENNOMFØRING	11
4.1	INTERVJUENE	11
4.2	OBSERVASJONER	12
4.3	DOKUMENTANALYSE	13
5	PRØVER EKSAMEN DET DEN SKAL? OM PRØVENS GYLDIGHET.....	14
5.1	KUNNSKAPSLØFTET OG LÆREPLANEN I NORSK	14
5.2	OPPGAVESETTENE I NOR1211 OG NOR1212 OG KOMPETANSEMÅL I LÆREPLANEN ..	16
5.2.1	Kortsvaroppgaven - NOR1211	17
5.2.2	Langsvaroppgavene – NOR1211.....	17
5.2.3	Oppgavene i sidemål – NOR1212	22
5.2.4	Oppgavesettet som helhet.....	26
5.3	BRUK AV HJELPEMIDLER OG NOEN OBSERVASJONER UNDER EKSAMEN	30
5.4	SAMMENFATTENDE VURDERING	31
6	VURDERINGSKRITERIER OG SENSUR – OM PRØVENS PÅLITELIGHET.....	32
6.1	GENERELLE BETRAKTNINGER	32
6.2	FORHÅNDSSENSUR.....	34
6.3	SENSORSKOLERINGEN OG FELLESENSUREN.....	36
6.4	HURTIGKLAGESENSUREN.....	37
6.5	KAN VI STOLE PÅ SENSUREN?	37
6.5.1	Kriteriene	38
6.5.2	Brukes kriteriene likt?	39
6.5.3	Oppgavesettet og reliabilitet	42
6.5.4	Den foreløpige karakterstatistikken	43
6.6	SAMMENFATTENDE VURDERINGER	45
7	HVA KAN EN FORVENTE AV ELEVENE?	46
7.1	HVOR SVIKTER DET?	46
7.2	VAR OPPGAVENE FOR VANSKELIGE?	47
7.3	SAMMENFATTENDE VURDERINGER	48
8	EKSAMEN NOR1049	48
8.1	EKSAMENSOPPGAVENE	49
8.1.1	Kortsvaroppgavene	49
8.1.2	Langsvaroppgavene	50
8.2	HVOR LIGGER KOMPETANSENIVÅET TIL DENNE ELEVGRUPPEN?	51
8.2.1	Noen besvarelser	52
8.3	OM EKSAMENSORDNINGEN	54
8.4	SAMMENFATTENDE VURDERINGER	54
9	VEDLEGG	55

1 Sammendrag og konklusjoner

Utdanningsdirektoratet tildelte i mai 2010 Nasjonalt senter for skriveopplæring ved Høgskolen i Sør-Trøndelag et evalueringsoppdrag. Oppgaven gikk ut på å evaluere noen sider ved skriftlig eksamen i norsk, VG3 (eksamenskodene NOR1211, NOR1212 og NOR1049), våren 2010.

Oppdraget var todelt.

1. Når det gjaldt kodene NOR1211 og NOR1212, var oppdraget formulert slik:

”Oppgavesettet har to deler: en obligatorisk kortsvaroppgave med faglig innhold og en langsvardel der eksaminanden velger én av flere oppgaver. Av disse kan noen være kreative oppgaver som novelle eller kåseri.

Hvor god dekning har oppgavesettene i læreplanen?
Hvor god dekning har vurderingsveiledningen med kjennetegn på måloppnåelse i læreplanen? Er den ene oppgavetypen bedre egnet enn den andre til å prøve elevenes kompetanse i forhold til kompetansemålene i læreplanen?”

2. For kode NOR1049:

”Hvor stor er variasjonen i måloppnåelse blant elever som avlegger eksamen i NOR1049 Norsk som andrespråk?

Er kompetansen denne elevgruppen viser tilstrekkelig til å kunne avlegge ordinær eksamen i norsk? Er det noen hovedområder/kompetansemål som skiller seg ut i denne sammenhengen?”

Med balgrunn i Skrivesenterets tilbud og møter med direktoratet ble oppdraget for NOR1211 og NOR1212 tolket slik:

- Eksamens validitet – dvs. om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene hver for seg, i lys av læreplanen, er egnet som grunnlag for å prøve elevenes faglige kompetanse i norsk, dvs. om oppgavene prøver det de skal.
- Eksamens reliabilitet – dvs. om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene, er utarbeidet slik at det er mulig å vurdere elevenes prestasjoner slik de kommer til uttrykk i besvarelsene, på en faglig forsvarlig og rimelig måte, og at elevenes prestasjoner kan vurderes i forhold til hverandre på en rettferdig måte. En må være sikker på at besvarelsene kan (og) vurderes på en forsvarlig måte for å kunne si at en eksamen er pålitelig.

For NOR1049 trengtes ingen ytterligere presiseringer.

Hovedkonklusjonene i evalueringen av NOR1211 og NOR1212 kan sammenfattes som følger:

- Eksamensordningen, oppgavetyperne og de enkelte oppgavene er et godt grunnlag for å vurdere elevenes kompetanse i norsk.
- Evalueringen har til tross for det brakt fram flere kritiske kommentarer til eksamensordningen, oppgavesettene og de enkelte oppgavene.

- Flere av de kritiske kommentarene bunner i at den underliggende læreplanen i norsk er omfattende og kompleks.
- Evalueringen viser at oppgavene innebærer en viss målforskyvning mot ferdighetsorienterte kompetansemål. Eksamen tenderer mot å bli en prøve av grunnleggende ferdigheter i skriving der viktige sider i norskplanens kultur- og dannelsesdimensjon forsvinner.
- Ordningen med fri bruk av hjelpemidler har flere svakheter.
- Årets kortsvaroppgave i NOR1211 var ikke vellykket ut fra intensjonen.
- Prosessene i sensurarbeidet med forhåndssensur og sensorskolering og bruk av minst to sensorer i fellessensuren og ved klagesensuren, sikrer en rimelig, rettferdig vurdering av besvarelsene.
- Til tross for dette viser evalueringen at de eksplisitte, faglige begrunnelsene som kommer fram i de ulike faser av prosessen, gjennomgående er for kortfattede og i for liten grad dekker alle de kompetanseområder som prøves. For eksempel er det sjelden at begrunnelsene i klagesensuren kommenterer den elementære språklige kompetansen hos elevene.
- Det er klare indisier på at elever kan få for gode karakterer.

På bakgrunn av dette foreslår vi:

- At en ser på om årsaken kan være at læreplanen og dermed oppgavene er for krevende og at sensorene derfor tilpasser nivået på karakterene.
- At en ser nærmere på om skolene og lærerne underviser i samsvar med læreplanens mål og intensjoner.
- Et alternativ til å beholde ordningen med kortsvar kan være å la eksamen i både hovedmål og sidemål (evt. etter Vg2) være obligatorisk for å få tilstrekkelig faglig bredde i eksamensoppgavene.
- Hva en kan gjøre for å stimulere elevene til mer innsats.
- At sensorskolering gjøres obligatorisk og desentraliseres. Nye sensorer bør få et ekstra kurstilbud med gjennomgang av tidligere besvarelser.
- At veiledninger og vurderingsskjema revideres og utformes slik at de krever fullstendige faglige begrunnelser for alle kompetanseområdene og gjøres obligatoriske for sensorene. Uttrykket ”helhet” fjernes fra veiledningene.

Evalueringen av NOR1049 har følgende konklusjoner:

- Elever med minoritetsspråklig bakgrunn med kort botid i Norge kan ikke uten videre gå opp til ordinær eksamen.
- Vi antar at noe over 20 % kunne bestått ved en ordinær eksamen.
- Det hersker noe uklarhet om premisser for å melde opp minoritetsspråklige til den særskilte eksamen. Det åpner for ”snarveier” til studiekompetanse.
- Det er fornuftig at en på grunnlag av Østberg-utvalgets innstilling drøfter grundig hva slags læreplan, opplæring og eksamen denne elevgruppen skal ha.

Hvert kapittel i rapporten har fremhevet kommentarer og anbefalinger i kursiv og har et sammenfattende avsnitt til slutt.

Nedenfor følger et kort sammendrag av de enkelte kapitlene. Vi har prøvd å redigere rapporten slik at den i hovedsak følger spørsmålene i de intervju skjema Rambøll Management AS har benyttet.¹

Kapittel 2 presenterer oppdraget. Kapittel 3 gjør rede for det faglige grunnlaget for de vurderingene som er gjennomført. Det tar opp forståelsen av ”tekstkompetanse” og ”skriftkyndighet” som den nye læreplanen i norsk bygger på og som også fagnemnda tar utgangspunkt i når oppgavene konstrueres. Det viser også kort til hvordan dette fagsynet i kombinasjon med den målstyrte læreplanen får konsekvenser for sensureringen.

I kapittel 4 gjøres det rede for metode og gjennomføring. Prosjektgruppa har gjennomført observasjoner, intervjuer og dokumentanalyser.

Prosjektgruppemedlemmer har vært observatører under eksamen, under forhåndssensur, sensorskolering, fellessensur og hurtigklagesensur.

Et utvalg av sensorer fra to eksamensregioner ble intervjuet. I hovedsak fulgte intervjuene det spørreskjemaet som også ble sendt ut av Rambøll Management AS. Prosjektgruppa hadde utarbeidet en intervjuguide i tillegg som grunnlag for semistrukturerte intervjuer (se vedlegg). Etter gjennomføringen av forhåndssensuren og hurtigklagesensuren, fikk vi aksept på å sende ut ekstra sett av spørreskjema som gikk mer direkte inn på sensureringsarbeidet (se vedlegg).

Det er foretatt dokumentanalyser av læreplan, eksamensoppgaver, veiledninger og eksamensbesvarelser. Vi har hentet inn et bredt utvalg av eksamensoppgaver som ble behandlet under hurtigklagesensuren, med klagenemndenes begrunnelser og beslutninger.

Kapitel 5 drøfter spørsmålet om eksamens validitet. De enkelte oppgavene og oppgavesettene som helhet blir drøftet i lys av læreplanen i norsk. Det er videre lagt stor vekt på å se på om oppgavene har vært tydelige nok, lette å forstå og at de ikke kan oppfattes på forskjellig måte. Her har vi brakt inn synspunkter fra sensorer og registrert de diskusjonene som oppsto under forhåndssensuren og sensorskoleringen. Vi har også gått gjennom et antall eksamensbesvarelser. Når vi refererer til eksamensbesvarelser, bruker vi elevens eksamenskode som benevnelse, men legger ikke ved besvarelsen.

I kapittel 5 tar vi også opp spørsmålet om bruk av hjelpemidler.

Kapittel 6 drøfter sensureringsprosessen med sikte på å avklare spørsmålet om eksamens reliabilitet. Vi går gjennom sensureringsprosessen fra forhåndssensur til hurtigklagesensur. Vi konstaterer den avgjørende betydning disse prosessene har for å etablere en rimelig grad av sensorreliabilitet – eller et tolkningsfellesskap – som vi kaller det. En av evalueringens viktigste konklusjoner er at sensorskolering må gjøres obligatorisk.

Vi ser videre noe nærmere på de kriterier som brukes og konstaterer at det er et sentralt problem at kriterier kan vektlegges ulikt av forskjellige sensorer. Til tross for det kommer vi fram til at resultatet av sensuren i hovedsak forekommer

¹ Skjemaene følger som vedlegg i hovedrapporten fra Rambøll Management AS

oss tilforlatelig. Vi har lagt karakterstatistikken til grunn og kommentert den. Forklaringen finner vi først og fremst i at sensorene med sin erfaring og etter sensorskoleringen for det meste er i stand til å vurdere på en rimelig og rettferdig måte. Argumentasjonsgrunnlaget vårt er imidlertid noe tynt. Det ligger også indikasjoner i evalueringen på at karaktersnittene i den lavere delen av skalaen kan ligge for høyt. Samtidig har vi også funnet eksempler på åpenbart urimelig sensurering. På bakgrunn av dette er det svært viktig at en kommer fram til ordninger der sensorene må levere mer eksplisitte og fullstendige, faglige begrunnelser.

Gjennom hele evalueringen har vi sett at problemer oppstår fordi læreplanen etter vår oppfatning er for omfattende og kompleks. Det truer eksamens validitet siden oppgavene nå knyttes så tett opp til læreplanens kompetansemål. Vi har derfor tatt opp det i kapittel 7, og mener at en må arbeide for å få et mer rimelig samsvar mellom læreplaner og eksamensoppgaver og det en kan forvente av elever i denne aldersgruppen. Vi er spesielt opptatt av at vi ser at elever i den nedre halvdel av karakterskalaen ikke behersker elementære ferdigheter i norsk. Derfor er det ekstra uheldig at klagenemndene ikke peker på det mer utførlig i sine vurderinger av besvarelser på hovedmål.

Kapittel 8 tar opp evalueringen av eksamen i NOR 1049. Her er det andre problemstillinger. Det viktige spørsmålet er om elever som melder seg til denne eksamenen, vil være i stand til å avlegge ordinær eksamen. Også i denne delen av evalueringen har vi gått gjennom oppgavesettet og veiledningen. Oppgavesettet og de enkelte oppgavene er av samme type som de vi finner i hovedmål og sidemål, men instruksene er noe enklere. Vi har sammenlignet kriteriene i sensorveiledningene for NOR1049 og NOR1211. Da finner vi at kriteriene for ”over middels” i eksamen NOR1049, samsvarer ganske godt med kriterier for under middels nivå i veiledningen for hovedmål. Vi har i tillegg sett ganske nøye på et utvalg besvarelser og forsøkt å vurdere hvordan de ville blitt bedømt om de var levert til eksamen i hovedmål. Vi har også trukket inn at selve eksamensordningen er forskjellig. Vi konkluderer med at omtrent 20 % av elevene kanskje kunne fått karakteren 2 eller bedre om de avla eksamen i norsk hovedmål.

2 Oppdraget

Skrivesenteret ved Høgskolen i Sør-Trøndelag (Skrivesenteret) og Utdanningsdirektoratet inngikk i mai 2010 avtale om at Skrivesenteret skulle gjennomføre en evaluering av skriftlig eksamen i norsk i videregående skole våren 2010(eksamenskodene NOR1211- hovedmål, NOR1212 - sidemål og NOR1049 norsk for minoritetsspråklige). Evalueringen gjennomføres i samarbeid med Rambøll Management AS.

Skrivesenteret satte sammen en prosjektgruppe som har bestått av: Gun Svartaas, Ingrid Metliaas, Ola Moe og Trond Hedde Bergh. I tillegg er det etablert en ressursgruppe som et ledd i kvalitetssikringen. Den har bestått av: Synnøve Matre, Lars Sigfred Evensen og Knut Ole Lysø. Knut Ole Lysø er matematiker og skulle være vår fagekspert i tilfelle vi brakte inn statistiske analyser. Han er ikke benyttet siden det ikke ble aktuelt.

Utdanningsdirektoratet utarbeidet i sak 2010/504 et konkurransegrunnlag for evalueringen og inviterte tre fagmiljøer til å levere tilbud. Avtalen er inngått med grunnlag i Skrivesenterets tilbud datert 7. mai 2010 og to møter der premissene for evalueringen ble gjennomgått.

I Konkurransegrunnlaget formuleres oppdraget slik:

”I Kunnskapsløftet er det to varianter av eksamensoppgavene i norsk i videregående opplæring:

- Oppgavesettet har flere oppgaver, som alle krever faglig innhold. Eksaminanden skal velge én av oppgavene.

- Oppgavesettet har to deler: en obligatorisk kortsvaroppgave med faglig innhold og en langsvardel der eksaminanden velger én av flere oppgaver. Av disse kan noen være kreative oppgaver som novelle eller kåseri.

Begge variantene kan bli brukt som eksamensoppgaver både ved eksamen i norsk hovedmål og i norsk sidemål. Det blir ikke oppgitt på forhånd hvilken variant som blir gitt som hovedmål.

Evalueringa skal belyse:

Hvor god dekning har oppgavesettene i læreplanen?

Hvor god dekning har vurderingsveiledningen med kjennetegn på måloppnåelse i læreplanen? Er den ene oppgavetypen bedre egnet enn den andre til å prøve elevenes kompetanse i forhold til kompetansemålene i læreplanen?

Det finnes ikke lenger egen læreplan i norsk som andrespråk. Elevene med andrespråkbakgrunn får opplæring enten etter læreplanen i grunnleggende norsk eller etter ordinær læreplan i norsk, men kan våren 2010 velge å ta eksamen etter den tidligere læreplanen i norsk som andrespråk som en forlenget overgangsordning. Spørsmålet om en eventuell egen eksamensordning i Kunnskapsløftet for elever med kort botid i Norge og som ikke har tilstrekkelig norskkunnskaper til å avlegge ordinær eksamen i norsk, skal utredes nærmere.

Problemstillinger:

Hvor stor er variasjonen i måloppnåelse blant elever som avlegger eksamen i NOR1049 Norsk som andrespråk?

Er kompetansen denne elevgruppen viser tilstrekkelig til å kunne avlegge ordinær eksamen i norsk? Er det noen hovedområder/kompetansemål som skiller seg ut i denne sammenhengen?”

Skrivesenteret har tolket oppdraget slik at evalueringen skal dreie seg om to forhold:

- Eksamens validitet – dvs. om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene hver for seg, er egnet som grunnlag for å prøve elevenes faglige kompetanse i norsk med læreplanen i norsk som grunnlag, dvs. om eksamen prøver det den skal.
- Eksamens reliabilitet – dvs. om oppgavesettene som helhet og de enkelte oppgavene, er utarbeidet slik at det er mulig å vurdere elevenes prestasjoner slik de kommer til uttrykk i besvarelsene, på en faglig forsvarlig og rimelig måte, og at elevenes prestasjoner kan vurderes i forhold til hverandre på en rettferdig måte, dvs. at besvarelsene kan sensureres og er sensurert på en pålitelig måte.

Punkt to er blitt såpass utførlig utformet fordi muligheten for pålitelig sensurering er en viktig premiss også for oppgavesettets validitet.

Konkurranses grunnlaget setter opp egne problemstillinger for evalueringen av eksamen i norsk som andrespråk:

- Hvor stor er variasjonen i måloppnåelse blant elever som avlegger eksamen i NOR1049, norsk som andrespråk?
- Er kompetansen denne elevgruppen viser tilstrekkelig til å kunne avlegge ordinær eksamen i norsk? Er det noen hovedområder/kompetansemål som skiller seg ut i denne sammenhengen?

3 Faglig bakgrunn for oppdraget

I tilbudet formulerte Skrivesenteret noen faglige premisser for arbeidet med vurderingen som vi summerer opp i dette kapitlet.

Med Kunnskapsløftet ble det innført målrelaterte læreplaner. I tråd med dette har forskrift til opplæringslova fastsatt at all vurdering skal ta utgangspunkt i kompetansemålene i læreplanen. Både opplæringsloven og forskriften til opplæringsloven er endret for at dette skal komme tydelig fram, seinest da vurderingskapitlene i forskriften ble endret med virkning fra 1.august 2009.

Forskriften skiller mellom underveisvurdering og sluttvurdering. Underveisvurderingen skal først og fremst være et verktøy i den løpende læringsprosessen, mens sluttvurderingen skal gi informasjon om elevens kompetanse ved avslutningen av de ulike faglige forløp. Begge vurderingsformene stiller sine krav. Til sluttvurderingen må det stilles særlige krav til gyldighet og rettferdighet, validitet og reliabilitet. Vi kommer tilbake til dette i kapittel 6.1.

3.1 Hvordan forstå "kompetanse" i norsk?

I vurderingsveiledningen² for eksamen i bl.a. NOR1211 og NOR1212 (2010) heter det:

”Kompetanse er i denne sammenhengen definert som evnen til å møte en kompleks utfordring eller utføre en kompleks aktivitet eller oppgave. I Stortingsmelding nr. 30 (2003–2004) Kultur for læring er kompetanse beskrevet som det man gjør og får til i møte med utfordringer. I læreplanene for fag er kompetansen beskrevet som mål for opplæringen. Eksamensoppgavene blir utformet slik at de prøver denne kompetansen.”

Den gjennomgående læreplanen i norsk og dermed arbeidet med å lage eksamensoppgaver, bygger på noen sentrale trekk i utviklingen av norskfaget de senere årene. Magne Rogne gir et godt oversyn i artikkelen ”*Mot eit moderne norskfag*”³. Magne Rogne peker på at norskplanen i dag bygger på målet om at elevene skal utvikle det en kan kalle ”tekstkompetanse”. Rogne viser til Jon Smidt og skriver:

”Med norskdidaktikaren Jon Smidt (2004) kan ein seie at det særleg er tre sider ved tekstkompetansen til eleven ein kan prøve å utvikle i faget, nemleg, tekstresepsjon, tekstproduksjon og tekstrefleksjon. Tekstresepsjon kan vere det å vere lesar, publikum og responsivar. Tekstproduksjon kan vere det å ytre seg munnleg, skriftleg og multimodalt. Tekstrefleksjon kan utviklast i samspel med dei to første og vil krevje perspektiv, kunnskapar og metaspråk.”

Professor Kjell Lars Berge har skrevet artikkelen ”Skriving som grunnleggende ferdighet og som nasjonal prøve”.⁴ I artikkelen går Berge særlig inn på begrepet ”skriveferdighet”. Slik Berge bruker det ligger det nær opp til ”tekstkompetanse” og Berge utdyper forståelsen på en måte som er av betydning for denne evalueringen:

”I en internasjonal sammenheng kalles den type kunnskap som har med kompetanser i skrijving, og lesing å gjøre, for ”literacy” (Goody 1986). Når jeg i denne artikkelen bruker ”skriftkyndighet” er det som et forsøk på å finne en god avløserterm for ”literacy” i norsk. Ordet dekker noe av den samme betydningen som det tyske ”Bildung” og det norsk-danske ”dannelse”. Men literacybegrepet er både smalere og videre enn dannelsesbegrepet. Det bringer inn og fokuserer spesielt skriftspråket og andre skriftlige semiotiske ressurser som grunnlag for menneskets dannelse. Med ”literacy” forstås også utvikling- og læringsprosesser som forutsetter og tar i bruk alle mulige meningsskapingsressurser, ikke bare hverdagsspråket, men også matematiske formler og visuelle framstillinger. Området for ”literacy” inkluderer alle de meningsskapende aktivitetene vi inngår i der vi skaper mening med og i tekster, og det dekker den innflytelsen skriftkyndigheten har for vår måte å tenke på. For å forstå reformen Stortinget har vedtatt på en relevant måte, er det derfor viktig å innse at den er en literacy-reform. Den er en reform der skriftkyndighet åpent erklæres som grunnlaget for den type avansert læring som vi oppretter skoler for å ta seg av.”

Senere i artikkelen sies det at en må ”definere hva skrijving er både som kognitivt og sosiokulturelt fenomen, ” og videre at ”skriveferdighet må forstås som et komplekst fenomen som ikke kan generaliseres ut i fra en type skrijving. Å skrive innebærer å kunne delta i mange ulike aktiviteter som krever svært ulike strategier.”

Berge opererer med fem grunnleggende skrivekompetanser, *selvrefleksjon*, *meningsdanning*, *samhandling*, *tekstverdenkonstruksjon*, *kunnskapsutvikling* og *kunnskapslagring*. Disse kompetanseområdene knytter Berge til det han kaller

² Se Utdanningsdirektoratets hjemmeside, eksamen videregående skole

³ Acta Didactica Norge, Vol.2. Nr.1. Art.2.

⁴ <http://folk.uio.no/kjellbe/Skriving.pdf>

grunnleggende skrivehandlinger: uttrykke egne erfaringer, hevde meninger, opprettholde kontakt mellom mennesker, finne på noe, finne ut noe og strukturere kunnskap. På denne måten blir noen grunnleggende meningsskappingsoperasjoner (kompetansene) koplet til bruken (handlingene).

De grunnleggende premissene er her meningsskaping og kommunikasjon. Sentralt står tanken om at tekster brukes til ulike former for meningsformidling i bestemte sammenhenger. Det må legges til at Hognes artikkel tar for seg læreplaner i norsk, mens Berge tar for seg ”grunnleggende skriveferdigheter” (i alle fag) som basis for de nasjonale prøvene i skriving. Berge trekker derfor ikke fram det viktige dannelseselementet i læreplanen i norsk.

Eksamenssettet har tekstvedlegg som elevene skal sette seg inn i før de begynner å skrive. Det betyr at elevene under eksamen vil prøves i alle sider av det en kan kalle ”tekstkompetanse”.

3.2 Målformuleringer og kjennetegn på måloppnåelse

Forskriftene krever en målrelatert vurderingspraksis. Læreplanen kombinerer fakta- og substansorienterte kunnskapsmål med mer sammensatte kompetansemål knyttet til refleksjon, forståelse og kreativitet. I tillegg kommer mer ferdighetsorienterte målsettinger knyttet til språklige handlinger.

En målrelatert læreplan og vurderingspraksis forutsetter at det utvikles kriterier – eller kjennetegn – på måloppnåelse. I sammenheng med eksamen utarbeider Utdanningsdirektoratet generelle vurderingsveiledninger knyttet til enkelte fag og i tillegg mer konkrete sensorveiledninger⁵ som gjelder bestemte eksamener.

Dette er spørsmål av betydning for validiteten i eksamen. En analyse av eksamensoppgavene må gjøres i lys av læreplanmål og veiledninger.

Det er et hovedpunkt i Berges artikkel når han skriver:

”Skrivekompetanse er et meget komplekst fenomen som krever store ressurser i vurderingsarbeidet. Dette arbeidet måtte basere seg på lærernes tekstnormer. Objektive kriterier for vurderinger av tekstkvalitet må bygge på et intersubjektivt utviklet skjønn. Det må systematisk utvikles et tolkningsfellesskap blant bedømmerne. Et slikt utviklingsarbeid er tidkrevende. Siden tekstnormer er ustabile og endrer seg raskt, må arbeidet med å utvikle tolkningsfellesskap pågå fortløpende.”

Selv med tydelige læringsmål, gode veiledninger og sensorskolering vil subjektive elementer slå inn i sensorenes vurderingsarbeid. Sensorenes egne teksterfaringer, faglige bakgrunn og personlige prioriteringer av hva som er viktig og mindre viktig vil ha direkte betydning for reliabiliteten av eksamen. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 6.

Berge summerer opp problematikken rundt vurderingskriteriene med å anviser fem hovedkriterier: kommunikativ kvalitet, innhold, tekstopppbygging, språkbruk, rettskrivning og tegnsetting og bruk av skriftmediet. Disse kriteriene finner vi igjen i de veiledninger Utdanningsdirektoratet har laget. Rubrikkene ”forståelse

⁵ Se Utdanningsdirektoratets hjemmeside – eksamen videregående skole

og bruk av vedlagte tekster” og ”forståelse av språk og kultur” i vurderingsskjemaet dekker til sammen Berges kriterium ”innhold”.

4 Metode og gjennomføring

I Konkurranses grunnlaget fastsatte Utdanningsdirektoratet noen rammer for gjennomføringen:

”Evalueringsene skal bestå av en kombinasjon av representative spørreundersøkelser og skolefaglige evalueringer. Utdanningsdirektoratet har inngått en avtale med Rambøll Management om årlige spørreundersøkelser som følges opp med intervju. Berørte grupper får anledning til å uttale seg om hvordan de opplever at en gitt eksamen fungerer.

Spørreundersøkelsene skal kombineres med skolefaglige evalueringer. Evalueringene skal inneholde en analyse av sammenhengen mellom blant annet læreplaner, vurderingsveiledninger og eksamensoppgaver. Videre skal den faglige evalueringen også inneholde en vurdering av et utvalg besvarelser, samt intervjuer av sensorer.”

Spørreundersøkelsen omfatter elever, lærere og elever. Skrivesenteret er tildelt ansvaret for de skolefaglige vurderingene. Grunnlaget for dem er en rekke muntlige og skriftlige intervjuer, observasjoner og dokumentanalyser inklusive elevtekstanalyser. Prosjektgruppen fikk anledning til å uttale seg om spørsmålene i Rambølls spørreundersøkelser, men det skjedde først i sluttfasen av arbeidet med skjemaene.

4.1 Intervjuene

Ifølge avtalen skulle Skrivesenteret gjennomføre kvalitative dybdeintervjuer. Prosjektgruppen fikk tilgang på lister over alle oppnevnte sensorer. Alle sensorene som var oppnevnt til å sensurere NOR1211 og NOR1212 i to eksamensregioner (eksamensregion 2 og 6) ble invitert til å stille til muntlige intervjuer. Vel 30 sensorer svarte positivt. Av dem ble 15 plukket ut og fordelt mellom prosjektgruppens tre medlemmer. Her ble det tatt noen geografiske hensyn av praktiske årsaker. 2/3 var hjemmehørende i Trøndelagsfylkene, mens seks var fra Oppland fylke. I tillegg ble et par sensorer tatt med etter direkte henvendelse av praktiske grunner (reiseopplegg). Blant sensorer oppnevnt til NOR1049, ble 5 intervjuet.

Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer⁶. Utgangspunktet var de samme spørreskjemaene som ble sendt ut av Rambøll Management AS. I tillegg laget prosjektgruppen to intervjuguider (se vedlegg), en felles for NOR1211 og NOR1212 og en egen for NOR1049. Intervjuene av sensorer i NOR1211 og NOR1212 ble gjennomført før fellessensuren, i NOR1049 i tilknytning til fellessensuren. Vi valgte denne løsningen fordi vi ønsket å intervju sensorer mens de var midt i arbeidet og før de ble for påvirket av andre under fellessensuren. Vi ser av erfaringer fra tidligere evalueringer at det

⁶ Nunan, D. (1992): *Research Methods in Language Learning*. Cambridge University Press).

også kan være vanskelig å få kontakt med sensorer om en venter til etter fellessensuren (jfr. rapporten om evalueringen av eksamen i matematikk 2009).

Det er et relativt lite antall sensorer som er intervjuet. Inntrykket er at de sensorene som sa seg villige til å stille opp, for en stor del var sensorer som hadde tydelige faglige synspunkter og som aktivt ønsket å bidra til evalueringen. Om en ser på bakgrunnen til de sensorene vi intervjuet, så har flere av dem hovedfag i norsk eller hovedfag/mastergrad med norsk i fagkretsen. Det er dermed langt fra et representativt utvalg som er intervjuet. En kan derfor ikke generalisere ut fra disse sensorenes svar. Vi ser på svarene fra denne gruppen som faglige innspill det er interessant å vurdere nærmere.

Underveis ble det utarbeidet nye, egne spørreskjema som ble sendt til alle fagekspertene som deltok i forhåndssensuren av NOR1211 og NOR12OR under hurtigklagesensuren på Voksenåsen 6. – 9. juli. (Den såkalte ”hurtigklagesensuren” organiseres av hensyn til elever som trenger rask behandling av klager fordi de søker opptak til høyere utdanning.) Dette er en utvidelse i forhold til tilbudet, men er gjort i forståelse med Utdanningsdirektoratet. Vi fikk svar fra 9 av 11 som deltok under forhåndssensuren og fra 22 av 34 som var oppnevnt som klagesensorer. De er alle rutinerne lærere og sensorer.

4.2 Observasjoner

Prosjektgruppen var observatører ved 4 skoler under gjennomføringen av eksamen i NOR1211 og NOR1212. Faget norsk dreier seg om ”tekstkompetanse” i vid betydning, altså evnen til å forholde seg til ulike typer tekst, til å forstå, analysere og reflektere over tekst og til å kommunisere meninger, holdninger og opplevelser ved hjelp av tekst. Siden bruk av tekstvedlegg er viktig i eksamen i alle de tre kodene, var det interessant å se hvordan elevene arbeidet med tekstvedleggene. Elevenes bruk av hjelpemidler ble også observert, siden bruk av hjelpemidler er et av spørsmålene i undersøkelsen.

Prosjektgruppens medlemmer var observatører både under forhåndssensuren, sensorskoleringen og fellessensuren for alle de tre eksamenene fordi vi ville se i hvilken grad sensurprosessen bidro til å utvikle et ”tolkningsfellesskap”. En deltok under sensorskoleringen på Flesland (NOR1211), en på Gardermoen (NOR1211), en i Oslo (NOR1049) og alle tre på Gardermoen (NOR1212). To var til stede under fellessensuren i Trondheim.

Ett medlem av prosjektgruppen var også observatør under hurtigklagesensuren. Hurtigklagesensuren foregikk i tomanns klagenemnder, evt. med oppmann. Det ga mindre anledning til direkte observasjon av drøftinger og formuleringer av begrunnelser. Derfor ble det i stedet utarbeidet et eget spørreskjema som ble sendt sensorene i etterhånd. I tillegg har vi fått utlevert elevbesvarelser etter hurtigklagesensuren i alle de tre kodene, der klagenemndenes begrunnelser for endelig karakter følger med.

Det ble tatt notater under alle observasjonene.

Som vi har pekt på ovenfor, gir ikke de svarene vi har fått under intervjuer og spørreskjemaer og de synspunkter vi har notert fra møtene, grunnlag for bastante generaliseringer. I analysen er vi derfor noe tilbakeholdende med å trekke entydige konklusjoner. Konklusjonene vil ha mer karakter av faglige vurderinger og synspunkter som vi mener det er grunn til å gå nærmere inn på i arbeidet med å forbedre eksamen og sensur - og kanskje undervisningen. Konklusjonene har vi samlet i slutten av kapitlene 5, 6, 7 og 8 og i sammendraget.

4.3 Dokumentanalyse

Dokumentgrunnlaget for evalueringen er:

- Opplæringsloven med forskrifter – særlig lovens kapittel 4 og forskriftens kapittel 3 om vurdering
- Brev fra Kunnskapsdepartementet av 01.07.2009 til Utdanningsdirektoratet om eksamen i norsk for minoritetsspråklige
- Brev fra Utdanningsdirektoratet datert 25.01.2010 om påmelding til eksamen i videregående opplæring. Informasjonen som gjaldt norsk som andrespråk ble også publisert på direktoratets hjemmeside 22.01.2010
- Læreplanen i norsk
- Eksamensoppgavene NOR1211, NOR1212 og NOR1049
- Vurderingsveiledning 2010 fra Utdanningsdirektoratet. Den dekker NOR1211 og NOR1212, men ikke NOR1049.
- Sensorrettlegging med oppgavekommentarer datert 21.05.2010 for bl.a. NOR1211
- Sensorrettlegging med oppgavekommentarer datert 28.05.2010 for NOR1212.
- Sensorveiledning med oppgavekommentarer datert 21.05.2010 for NOR1049
- Momentliste til fellessensur og klagesensur NOR1211 og NOR1212
- Et utvalg elevbesvarelser
- Et utvalg begrunnelser fra klagenemnder under hurtigklagesensuren
- Foreløpig karakterstatistikk fra Utdanningsdirektoratet
- Foreløpig rapport om klagesensuren fra Fylkesmannen i Østfold

Lov, forskrifter og rundskriv fastlegger de formelle rammer for eksamen og sensureringen. Læreplanen er formelt sett også en forskrift hjemlet i opplæringsloven.

Gjennom dokumentanalysen har vi først skaffet oss en generell oversikt og en bakgrunn for vurderingsarbeidet. Dernest er ulike dokumenter trukket inn i de konkrete drøftingene av hovedspørsmålene. Et viktig aspekt er den indre konsistensen i dokumentene. Det er et velkjent fenomen at tester og eksamener virker styrende på undervisning og læringsarbeid. Eksamensoppgavene skal ta utgangspunkt i læreplanen. Det samme må de ulike veiledninger og momentlisten brukt under klagesensuren. Vi har vært opptatt av at de ulike veiledningene ikke implisitt legger opp til en ”styring” av vurderingen som kan komme i konflikt med lov og læreplan. Et kompliserende moment er at norske læreplaner (i motsetning til læreplanene i mange andre land) ikke har detaljerte bestemmelser om vurdering, og det er heller ikke utarbeidet nasjonale retningslinjer som supplement til læreplanen. Direktoratets årlige veiledninger

blir dermed svært viktige og oppfattes av sensorene som like bindende som en forskrift.

I siste instans er det sensorenes kriterier og begrunnelser som avgjør elevenes karakterer. Vi har derfor spurt om i hvilken grad veiledningene har vært brukt av sensorene.

5 Prøver eksamen det den skal? Om prøvens gyldighet.

5.1 Kunnskapsløftet og læreplanen i norsk

Nedenfor drøfter vi først noen generelle trekk ved eksamen og forholdet til læreplanen som gjelder alle de tre eksamenene. Deretter går vi mer konkret inn på forhold som gjelder NOR1211 og NOR1212. Eksamen NOR1049 kommer vi tilbake til i kapittel 8 siden problemstillingene er noe annerledes.

Det første hovedspørsmålet i konkurranseutkastet er om oppgavesettet har god dekning i læreplanene.

St.meld. nr. 30 (2002-2003) innvarslet en revisjon av utdanningspolitikken og læreplanene. En kan si at den preges av to dominerende trekk: For det første varsles at en nå på en mer systematisk måte vil gjennomføre den målstyring av utdanningssektoren som ble lansert allerede tidlig på 90-tallet⁷. For det andre presiseres det at en i utdanningen må gjennomføre et kunnskapsløft. Og "Kunnskapsløftet" har senere vært betegnelsen både på reformen og på læreplanene. Etter stortingsbehandlingen presenterte Utdannings- og forskningsdepartementet reformen slik:

"Visjonen er å skape en bedre kultur for læring for et felles kunnskapsløft. Målene det skal arbeides mot, skal bli tydeligere. Elevenes og læringenes grunnleggende ferdigheter skal styrkes. Samtidig ligger skolens sentrale rolle som formidler av verdier, allmenndannelse og kultur fast. Skolen møter et stadig større mangfold av elever og foresatte. Alle elever og læringer har krav på tilpasset og differensiert opplæring ut fra deres egne forutsetninger og behov. En skole basert på likeverd forutsetter at alle elever og læringer får de samme muligheter til å utvikle seg."⁸

Dette er en ambisiøs plan, som følges opp med at det innføres læreplaner med omfattende og krevende målsettinger – kanskje for omfattende – ikke minst i norsk. Med Kunnskapsløftet fikk en også realisert en ide fra tidlig 90-tall om at noen av læreplanene skulle være gjennomgående for hele det 13-årige skoleløpet. Det gjelder blant annet norsk. Noen klipp fra innledningen av planen viser hvor ambisiøs den er:

"Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling. Gjennom aktiv bruk av det norske språket i arbeid med egne tekster og i møte med andres innlemmes barn og unge i kultur og samfunnsliv. Norskfaget åpner en arena der de får anledning til å finne sine egne stemmer, ytre seg, bli hørt og få svar. Slik representerer faget en demokratisk offentlighet som rustet til deltakelse i samfunnsliv og arbeidsliv.

... Et hovedmål for opplæringen i norsk gjennom hele grunnopplæringen er språklig selvtilit og trygghet i egen kultur som grunnlag for utvikling av identitet, respekt for andre kulturer, aktiv

⁷ St.meld. nr. 37 (1990-1991) og St.prp. nr. 75 (1991-1992)

⁸ Rundskriv F 13/04, Dette er Kunnskapsløftet, innledningen.

samfunnsdeltakelse og livslang læring. Norskfaget etablerer seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Å se norsk språk og kultur i et historisk og nasjonalt perspektiv kan gi elevene innsikt i og forståelse for det samfunnet de er en del av. Internasjonale perspektiver i norskfaget kan bidra til å utvikle kulturforståelse, toleranse og respekt for mennesker fra andre kulturer.”

Disse avsnittene kan et stykke på veg ses som omskrivninger av tidligere målsettinger i norskfaget – noe justert inspirert av teoretikere som Vygotsky og Bakhtin. Men i innledningen finner en også et avsnitt som peker på den nyorientering faget har gjennomgått:

”Norskfaget forholder seg til et bredt spekter av tekster, både muntlige, skriftlige og sammensatte tekster, der skrift, lyd og bilder spiller sammen. Et norskfag for vår tid bygger på et utvidet tekstbegrep som inkluderer alle disse tekstformene. Faget skal hjelpe elevene til å orientere seg i mangfoldet av tekster og gi rom for opplevelse, læring, refleksjon og vurdering.”

”Språk” og ”tekst” er de nye basisbegrepene. ”Språk” kan enkelt sagt kanskje knyttes til ideen at mennesket som vesen har en ”språkevne” – en evne til abstraksjon og kommunikasjon, mens ”tekst” betegner konkrete kommunikative ytringer – språklige handlinger av ulikt slag i bestemte kontekster. Dette innebærer at det å forstå tekst, analysere tekst og skape tekster forstås på en litt annen måte. Et klassisk, avgrenset kognitivt perspektiv, suppleres med et sosiokulturelt dialogperspektiv. Tekster skapes og må forstås i kontekstuelle sammenhenger.

Dette er det bærende faglige prinsippet i norskplanen. Faget er delt inn i fire hovedområder: Muntlige tekster, skriftlige tekster, sammensatte tekster og språk og kultur. I tillegg inneholder læreplanene for alle fag i kunnskapsløftet egne avsnitt om utvikling av grunnleggende ferdigheter i skriving, lesing, regning og bruk av digitale verktøy i det aktuelle faget.

Det kan sies en del om denne oppdelingen – slik ”tekstkompetanse” defineres, truer oppdelingen den *integrerte* forståelsen av at alle tekster må forstås i et kontekstuellt, kulturelt perspektiv. Noen av de kommentarene vi har til eksamensoppgavene og vurderingsveiledningene nedenfor må ses i sammenheng med det.

Læreplanen er bygd opp med disse fire hovedområdene som hjørnesteiner for hele det 13-årige løpet. Det er formulert spesifikke kompetansemål i hvert av hovedområdene for 2. 4. 7. og 10. trinn i grunnskolen og for 1. 2. og 3. trinn i videregående i det studieforberedende programmet som evalueringen befatter seg med. Det er naturlig at kompetansemålene, særlig på de lavere trinnene, konsentrerer seg om praktiske ferdigheter i det å beherske muntlig og skriftlig kommunikasjon. På videregående nivå blir læreplanen tydeligere på at å beherske muntlig og skriftlig kommunikasjon også innebærer en både implisitt og eksplisitt forståelse av den (sosio-)kulturelle ramme ytringene forekommer i. Da gjør oppdelingen i de fire hovedområdene vanskeligere. For eksempel finner vi ”lese og tolke eksperimenterende og modernistiske tekster og kunne bruke disse som utgangspunkt for egen tekstproduksjon” som kompetansemål for vg. 3 under *Skriftlige tekster*. Men kompetansemålet ”gjøre rede for den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag” er plassert under *Språk og kultur*. I avsnittet *Sammensatte tekster* finner vi kompetansemålet ”analysere og vurdere argumentasjon i og påvirkning fra

tekster i aviser, på TV og Internett ved hjelp av begreper fra retorikken”. Det er vanskelig å forstå hvorfor det skal være spesifikt for sammensatte tekster. Retorisk analyse kunne like gjerne vært plassert som kompetansemål under både muntlige og skriftlige tekster. Ett av problemene ved årets eksamen kan delvis knyttes til dette.

Det er ikke enkelt å lage en læreplan i et så omfattende fag som norsk. Den må ha en viss ryddighet. Men det er lett å se at dagens plan er et slags kompromiss mellom den tidligere måten å lage planer i språkfag og dagens fagsyn. Den gamle måten hadde en hovedinndeling i ”språk” og ”kultur”. Språkdelen bygget deretter i hovedsak på språkvitenskapelige disipliner, mens kulturdelen bygget mest på historieforskning, litteraturvitenskap og geografi. De ulike delene ble dermed ulike kunnskapsområder som bare i liten grad hang sammen. I dag er ”kommunikasjon” og ”funksjonalitet” stikkordene, og det viktige er hvordan mening kommuniseres gjennom ulike språklige virkemidler. Nå er det altså ikke oppdeling, men sammenheng, som er viktig. Samtidig er læreplanene bygd ut med nye, omfattende kompetansemål i avsnittene ”Muntlige tekster”, ”Skriftlige tekster” og ”Sammensatte tekster”. Klassisk språkvitenskap er erstattet med nyere tekstanalyse ikke minst av sammensatte tekster, retorikk og sjangerforståelse. Disse avsnittene har naturlig nok mange kompetansemål knyttet til strukturelle og formelle sider ved tekstene. De problemstillingene vi peker på er:

- Hvordan balanserer oppgavene kompetansemålene i de ulike hovedavsnittene? Fører den økte vekten på strukturelle og formelle sider ved tekster til en uheldig målforskyvning?
- Hvordan skal en definere ”faglighet” i forhold til norskplanen?
- Blir det rom for tilstrekkelig arbeid med de elementære sider ved skriftlig framstilling innenfor det komplekse univers av tekster og skrivemåter som læreplanen forutsetter at det skal arbeides med?
- Prøver eksamensoppgavene elevenes kompetanse i tilstrekkelig bredde?
- Men vi må også spørre: Er elevene i det hele tatt i stand til å utvikle det brede og komplekse kompetansespekteret som læreplanen legger opp til?

5.2 Oppgavesettene i NOR1211 og NOR1212 og kompetansemål i læreplanen

Hovedinntrykket er at fagnemnda har gjort et godt arbeid med å utvikle oppgavetyper som skal være tilpasset norskplanen i Kunnskapsløftet. Fagnemnda har også stort sett funnet spennende tekstutdrag til de enkelte oppgavene. Rambølls undersøkelser og våre dybdeintervjuer bekrefter i hovedsak det for alle de tre eksamenene. I intervjuene og gjennom dokumentanalysene finner vi likevel noen kommentarer og innvendinger som det kan være av interesse å peke på.

Oppgavene er i tråd med læreplanen ved at det de prøver elevenes ”tekstkompetanse”. Elevene skal kunne lese, oppfatte og analysere vedlagte tekster og produsere tekster selv med grunnlag i lesningen av dem og av og til egne refleksjoner.

Med sensorveiledningene er det gjort et godt arbeid med å relatere de enkelte oppgaver til kompetansemål i læreplanen. Likevel ser vi at noen av oppgavene skapte vanskeligheter både for sensorene og for elevene (se mer om dette også i kapitlene 5 og 6).

Nedenfor skal vi først trekke fram noen momenter om de enkelte oppgavene i NOR1211 og NOR1212. De bygger på innspill fra sensorer, lesing av elevbesvarelser og faglige betraktninger. Deretter vil vi i et eget avsnitt forsøke å vurdere oppgavesettene som helhet. Oppgavesettene vil etter hvert bli tilgjengelige i sin helhet på Utdanningsdirektoratets hjemmeside. Vår presentasjon av dem er derfor noe kortfattet.

5.2.1 Kortsvaroppgaven - NOR1211

Vi kommer tilbake til forholdet mellom kortsvaroppgaven og langsvaroppgavene også avsnitt 5.2.4.

Oppgaven går ut på å sammenligne ”noen trekk ved innhold og fortellemåte” i et utdrag av en islendingesaga og en tegneseriestripe. En spesiell sammenstilling ved første øyekast. Sensorveiledningen referer til et kompetansemål fra vg.1, som sier at elever skal kunne foreta sammenlignende analyser av tekster fra ulike perioder.

Mange sensorer syntes det var god sammenheng mellom tekstene tross avstand i sjanger og tid. Men kanskje ligger problemet nettopp i den historiske dimensjonen. Tekster må alltid forstås i en kulturhistorisk dimensjon selv om de kan ses i et nytt lys i en annen tid. Fortellemåten i begge tekstene avspeiler sin egen samtid. Den ene teksten er dessuten en sammensatt tekst. I sensorveiledningen sies det at ”noen kan ha en historisk vinkling, men det er ikke noe krav”. Det er litt uklart hva direktoratet egentlig mener, men det er litt merkelig siden temaet er ”foreldre – barn”. Islendingesagaen kan ikke forstås uten at en leser den på bakgrunn av det islandske ættesamfunnet. Om ikke det skal trekkes inn, har det liten mening å bruke en sagatekst.

Oppgaven sier elevene skal sammenligne noen trekk ved både innhold og fortellemåte. Det er krevende innenfor en ramme på 250 ord, spesielt fordi elevene på dette nivået gjerne går inn i det konkrete i tekstene og ofte har vansker med å abstrahere i et metaperspektiv. Elevene vil derfor gjerne trenge mer plass for å kunne svare på en noenlunde god måte. Dermed får både elever og sensorer vansker. Oppgaven er heller ikke særlig spesifikk i sine faglige krav. Dermed blir vurderingen vanskelig.

Sensorene synes gjennomgående at denne oppgaven ikke var videre vellykket. Mange klaget over at de rettet et utall av kortsvaroppgaver som var middels eller svake. Vi fant også bare et fåtall gode besvarelser i de besvarelsene vi leste.

5.2.2 Langsvaroppgavene – NOR1211

Oppgave 1 – Om menn og mannsidealer

Sensorveiledningen peker på flere kompetansemål:

- Vurdere fortellemåter og verdier i et representativt utvalg samtidstekster sammenlignet med tekster fra norrøn og samisk litteratur, myter og folkediktning fra flere land (Vg1)
 - Skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon (Vg3)
- Analysere tekster i ulike sjangere for å kunne ta stilling til spørsmål tekstene tar opp og verdier de representerer (Vg2)

Oppgaven krever at dette skal sammenfattes i en artikkel.

Denne oppgaven er for lik kortsvaroppgaven etter mange sensors oppfatning. Men her har elevene mer tid og plass om den velges. Noe av det samme kan sies om denne oppgaven som om kortsvaroppgaven. Det er helt nødvendig å se ”framstillingen av menn” i sagaen i lys av det islandske ættesamfunnet. Steen Jensens tekst er også svært tidsbestemt i språk og innhold. Mange sensorer peker på at elevene mangler forutsetninger for å forstå noen av de tidsbestemte kulturelle ”kodene” som ligger i Steen Jensens tekst og bildevalg. Teksten har også et tydelig innslag av ironi, som ikke gjør det lettere for elevene å få tak i hva Steen Jensen egentlig mener. Flere sensorer peker på at mange av besvarelsene preges av referat og gjenfortelling av tekstene uten selvstendig drøfting.

Mot denne oppgaven kommer en type innvending med større rekkevidde. Oppgaveformuleringen og sensorveiledningen er svært tydelig med å relatere oppgaven til bestemte kompetansemål. Og instruksene til sensorene er at elevene skal følge ”bestillingen” i oppgaven. Innvendingen er at det er vanskelig å forene svarene på de to spørsmålene, at det er vanskelig å forene den teksttro analysen som det første spørsmålet ber om, med den friere drøftingen det inviteres til i spørsmål to i en og samme besvarelse. Oppgaven inviterer egentlig elevene til å skrive i to ulike sjangre. En sensor peker på det pussige forholdet at en elev har levert et tredelt svar der delene ikke er knyttet sammen. Altså har eleven først sagt noe om framstillingen av menn i de to tekstene, deretter skrevet en selvstendig bit om ungdommens mannsidealer og til slutt skrevet en artikkel uten klar forbindelse til de to delene foran.

Vi har gått inn i klagebehandlingen av en del besvarelser. *Sensorenes begrunnelser viser at de ofte har vansker med å bli enig om hvordan de skal forstå de ulike instruksene i en oppgave og – ikke minst – hvordan en skal balansere vurderingen når elever ikke forholder seg til alle instruksene, men likevel har levert noe positivt.* Vi ser at sensorene kan trekke i ulike retninger. Blant klagen lå godt skrevne besvarelser som hadde fått dårlig karakter fordi elevene ikke hadde fulgt oppgaveinstruksene slik noen sensorer oppfattet dem. I kommentaren til oppgave 2 i sidemålet har vi tatt med et eksempel der klagenemnda hevet karakteren fra 1 til 3. På den annen side kan en se at klagenemnder løfter karakteren til tross for svakhetene når det er noe positivt å finne. En besvarelse (OLE 0431) av oppgave 1 heves fra 1 til 2 :

”Klagen tas til følge. I del a sammenligner kand. bare innhold, ikke fortellemåte. I del b nevner kand. begge tekstene og har noen fornuftige betraktninger om mannsidealer. Kandidaten viser lav kompetanse i faget, og karakteren 1 settes opp til 2.”

Kandidaten nevner tekstene, men sier lite fornuftig om hvordan menn er framstilt i dem. Det kan legges til at språket i denne besvarelsen er dårlig med svært svak setningsbygging, grove ortografiske feil og gal bruk av mange ord og uttrykk. *Klagenemnda kommenterer ikke språket i det hele tatt.*

Mange elever valgte denne oppgaven, og den har appellert til mange svake elever som nok har undervurdert de krav oppgaven stiller til analyse av sammensatte tekster og til saklig og ryddig drøfting.

Oppgave 2 – To dikt om barndom

Om oppgave 2 sier sensorveiledningen:

”Den første delen av oppgåva er ei tradisjonell tolkingsoppgåve, men ho byggjer på to dikt. Ein kan leggje ulik vekt på form og innhald, og kunnskap om litterære verkemiddel og tekstforståing skal vektleggjast. Dikta har ulike perspektiv, og det skal trekkje opp om eksaminandane kan seie noko om det, anten som ein del av tolkinga eller i den siste delen av oppgåva. I den siste delen skal sensorane leggje vekt på om eksaminandane klarer å problematisere, og om dei kan grunngi synet sitt.”

Både sensorer og elever så denne oppgaven som nokså grei. De to diktene er relativt enkle, men flere sensorer peker på at de er korte, og at det derfor kan være ”litt lite å ta tak i”. Denne oppgaven har også appellert til mange svake elever.

Som i oppgave 1 bes elevene om å skrive et svar som kombinerer to ulike skrivemåter: en tradisjonell litterær analyse og en essaypreget drøfting. På den måten kan en prøve eleven opp mot flere kompetansemål. Dette kan være redaksjonelt vanskelig fordi en litterær tolkning krever at en holder seg pinlig nøye til teksten, mens det å vurdere om diktene er ”aktuelle i dag” forutsetter en mye friere tilnærming, som krever en mental omstilling som ikke er helt enkel under eksamen. Når en har brukt mye energi på tolkingen tidlig på dagen, kan det bli lite igjen til den frie tenkning lenger utpå.

Fagnemnda er bedt om å lage oppgaver som kan knyttes direkte til kompetansemål i læreplanen. Det har fagnemnda gjort. Men det er gjort med en nidkjærhet som også kan skape vansker for elevene og sensorene. *Instruksene blir så sammensatt at det kan være vanskelig å lage gode besvarer.*

Oppgave 3 - Lillelord

Dette er en tradisjonell oppgave. Tekstutdraget er ikke komplisert, og det spørres om en litterær tolkning. Noen sensorer sier det ikke er helt heldig at en har valgt et kapittel fra en roman, det ville vært bedre med en avrundet novelle. Få elever kjenner romanen. Det fører til at noen av tolkningene ikke overensstemmer med romanen som helhet. Sensorene aksepterer likevel det fordi det er vanskelig å se helheten ut fra bare dette kapitlet. En kan spørre hvor heldig det er. Oppgaven er et godt eksempel på at elevene inviteres til å vise ”tekstkompetanse”, men at det aksepteres at tekstene forstås i et avgrenset tekstanalytisk perspektiv uten det kontekstuelle perspektivet som trengs for å forstå tekstene. Elevene kan altså bli bedømt på en positiv måte for tolkninger og en forståelse som egentlig ikke er faglig holdbar. Dette illustrerer noe av det vi tok opp i kapittel 3 – faren for en

målforskyvning over mot de strukturelle og formelle sidene ved tekster. Samtidig har sensorene egentlig ikke noe valg. De tekstene som brukes, kan godt være ukjente tekster for elevene slik læreplanen nå er laget. *Egentlig er mange av oppgavene for vanskelige – med svært få unntak greier ikke elevene å svare på en faglig akseptabel måte, men de kan likevel få bra karakterer. Hvordan skal vi se på det?* Vi kommer tilbake til det i kapittel 7.

Oppgave 4 – Om barns plass i de voksnes verden

Oppgaven er å skrive et essay ”med utgangspunkt i minst to av tekstvedleggene”.

Mange elever har valgt denne oppgaven, sannsynligvis fordi den er relativt fri. Essayet er en vanskelig sjanger som krever høy grad av språkbeherskelse om det skal bli vellykket. Og sensorene peker rent generelt på at elever har vanskeligheter med friere skriveformer som novelle, kåseri og essay. Dette er likevel en oppgave der sensorer rapporterer om få stryk.

Oppgaveformuleringen har noen uklarheter som ble livlig diskutert under forhåndssensuren og under sensorskoleringen. Hva vil det si ”å ta utgangspunkt i”, og hva kreves for at en skal kunne si at ”det skal komme tydelig fram” hvilke tekster eleven har brukt? Flere sensorer insisterte på en praksis der teksten ble presentert med navn på forfatter, tittel, når den ble trykt og kanskje noe om innholdet. Usikkerheten førte til at punktet ble kommentert også i den momentlista som Utdanningsdirektoratet laget før klagesensuren.

Fra samtaler med klagesensorer kjenner vi et konkret eksempel der karakteren først ble satt til 2. Eleven klaget. Klagenemnda ville sette ned karakteren til 1 fordi eleven ikke ”hadde tatt utgangspunkt i de to tekstene”. Oppmann ble tilkalt. Oppmannen bestemte at karakteren skulle være 3.

Oppgaven kan også være litt lurende fordi eleven bes om å skrive om ”barns plass i de voksnes verden”, ikke om forholdet mellom barn og voksne generelt. Og tekstvedlegget i oppgave 6, som også kan brukes her, har kanskje mer med voksne i barns verden å gjøre enn omvendt. *Når elever bommer på dette, er det blant mange eksempler på at elevene ikke makter å holde en distansert, kritisk, vurderende tilnærming til tekstene. Det kan kanskje være en tilbakemelding til lærerne.*

Oppgave 5 – Generasjon Kane

Steen Jensens artikkel ”Generasjon Kane” skulle brukes også i denne oppgaven. Oppgaven var å ”analysere” den sammensatte teksten og bruke ”omgrep fra retorikken”. Ikke mange elever valgte denne oppgaven ifølge sensorene vi intervjuet. Sannsynligvis skremte henvisningen til at det skulle brukes begrep fra retorikken.

Læreplanen sier at elevene skal kunne ”analysere og vurdere argumentasjon i og påvirkning fra tekster i aviser, på TV og Internett ved hjelp av begreper fra retorikken”. Vi har tidligere pekt på det påfallende i at dette er plassert under

avsnittet Sammensatte tekster. En kan også spørre om hvorfor det er avgrenset til analyse av stoff fra aviser, TV og Internett og ikke ”ulike sjangere” generelt som det sies i sensorveiledningen..

Om en ser på kompetansemål som er nevnt i avsnittene om sammensatte tekster på de tidligere trinnene, skal elevene ha tilegnet seg en relativt bred forståelse av ulike typer sammensatte tekster, deres virkemidler og funksjon.. Bildene spiller en vesentlig rolle i Steen Jensens tekst. De som har valgt denne oppgaven, har sett det. Likevel er det et gjennomgående trekk – ifølge mange sensorer – at elevene er svake i analyse av sammensatte tekster (både i NOR1211 og NOR1212), og særlig når oppgavene ikke gir eksplisitte anvisninger. I stedet for analyse blir det ofte parafrase og en slags ”videreskriving” på det som står i teksten (jfr. kommentarene til oppgave 6 i sidemålet). I oppgave 5 hemmes elevene åpenbart av at det sies eksplisitt at en skal bruke termer fra retorikken. Elevene forstår ikke de mange kulturelle kodene i teksten. Videre nevnes et knippe forfattere med kjente mannlige hovedpersoner. Som reklamemann er Steen Jensen fortrolig med stilistiske virkemidler som til tider er vanskelig å gjennomskue. Artikkelen bruker for eksempel humor og ironi på en utsøkt måte. Alt dette skal så egentlig de stakkars elevene bygge inn i en retorisk analyse. *Ikke rart avstanden mellom oppgavens forventninger og elevenes prestasjoner kan bli stor.*

I tillegg kan en nevne at de ulike læreverkene som brukes, behandler retorikken på høyst forskjellig måte. I læverket *Grip teksten* finnes en hendig katalog med retoriske fagtermer for dem som evt. hadde den tilgjengelig (s. 293). Andre læreverker tar knapt opp retorikk som tema. Dessuten har sensorene vært noe uenig i om en må bruke latinske fagtermer, eller om det er greit med norske. Oppgaven er krevende og sensorene tar hensyn til det i vurderingen. *Oppgave 5 er et eksempel på en oppgave der elever kan få bra uttelling for objektivt sett faglig svake besvarelser.*

Oppgave 6 – Om språk og generasjoner

En av sensorene sier om denne oppgaven:

”Tekstutdraget er kort og kanskje ikke så spennende. Som oppgave 1 appellerer den til elever med lite faglighet. De ambisiøse elevene har ikke valgt 6. Samtidig er oppgaven krevende og den har mange fallgruver – blant annet at det spørres om ”språk”. Det er vanskelig å skrive et godt kåseri.”

Det viste seg at det blant sensorene lett oppsto uenighet om karakteren når elever hadde svart på oppgave 6. Som den siterte sensoren er inne på: Kåseriet skal handle om ”språk og generasjoner” ikke om generasjonsmotsetninger generelt. Uenigheten blant sensorene knytter seg gjerne til om en mener eleven har greid å skrive et bra kåseri. Det viser seg alltid at det er vanskeligst å bli enig om karakteren når det inviteres til friere, mer kreativ skriving.

Sensorer har uttrykt at besvarelsene gjennomgående er lite faglige i omtalen av språkbruk. Elevene tar stort sett utgangspunkt i den vedlagte teksten og parafraserer den ukritisk. Samtidig skal dette skal være et kåseri. Sensorene ser derfor primært på formelle sider ved språket og om eleven har greid å fylle

sjangerkrav. Under sensorskoleringen var det størst spredning blant sensorene i vurderingen av eksempelbesvarelsene på oppgave 6 (se nedenfor i kap.6.1).

5.2.3 Oppgavene i sidemål – NOR1212

Oppgave 1 – ”Mannen med koffert”

Oppgaven er todelt. Første del er en litterær tolking. I andre del skal eleven vise litteraturhistorisk oversikt ved å peke på modernistiske trekk i teksten. Dette er den eneste oppgaven i de to settene som direkte forutsetter litteraturhistorisk kunnskap.

Dette var åpenbart en av de vanskeligste oppgavene i NOR1211 og NOR1212 sett under ett. Elevene greier ikke å tolke de absurde innslagene i teksten fordi de velger en naiv, realistisk lese måte. Ifølge sensorene hadde elever som valgte oppgaven, problemer med å si noe meningsfullt om modernistisk litteratur. Elever kunne likevel få rimelig bra karakter dersom de kunne anvende noen fagbegrep i tolkingen sin og sidemålet var rimelig bra, selv om eleven hadde misforstått innholdet i teksten fullstendig. *Dette er kanskje den oppgaven som tydeligst avslører at det kan være en tendens til målforskyvning mot de mer formelle og strukturelle sider ved tekstkompetansen og at en dermed knytter ”faglighet” først og fremst til mer ferdighetsorienterte kompetansemål.*

Oppgave 2 – To dikt om kjærlighet

Tekstgrunnlaget er et dikt av Wergeland og et dikt av Magli Elster.

I sensorveiledningen sies det:

”Oppgaven bygger på to dikt som er skrevet med mer enn hundre års mellomrom, og tanker fra dem skal knyttes til eksaminandenes egne tanker. Det kan derfor være naturlig å velge et historisk perspektiv, men det er ikke noe krav. Det er f. eks. også mulig å skrive ut fra et kjønnsperspektiv, eller å velge andre tilnærmingsmåter. Evne til refleksjon, evne til å trekke linjer og kunnskap om essaysjangeren skal vektlegges.”

En relativt krevende oppgave. Wergelandteksten er ikke lett tilgjengelig. Oppgaven er også krevende fordi den peker i flere retninger: Eleven må først tolke og forstå de to tekstene siden både oppgaven og veiledningen sier at ”tanker” fra de to tekstene skal komme fram i besvarelsen. Men det sies ikke noe om at selve tolkingsprosessen skal avspeiles i besvarelsen. Det er ”tanker fra tekstene som skal reflekteres i essayet”. Deretter skal det skrives et essay der det primære er egne tanker om kjærlighet, men en skal ”ta utgangspunkt i” de to tekstene og ”tankene” fra diktene skal komme klart fram.

Denne oppgaven appellerte til flinke elever med ambisjoner, og som dermed også var i stand til å vise sjangerkompetanse. Til tross for at Wergelandteksten er krevende, har likevel ganske mange elever valgt denne oppgaven. Det skyldes sannsynligvis at oppgaven er å skrive et essay der det er elevens egne tanker om kjærlighet som skal være det viktige. Eleven skal ta utgangspunkt i de vedlagte tekstene, og sensorveiledningen forutsetter at det betyr at ”tanker fra dem skal knyttes til eksaminandens egne tanker”. Det er på ingen måte klart hva dette

betyr, spesielt innenfor rammen av et essay. Under sensorskoleringen ble det derfor en god del diskusjon om hvordan dette skulle forstås, og det var stor sprik i forhåndsvurderingen av den valgte eksempelbesvarelsen, fra 3 til 6. 24 av de fremmøtte ville gi 6, ekspertgruppa hadde vurdert besvarelsen til 5.

En besvarelse (St S 0211) fra hurtigklagesensuren belyser dette godt. Karakteren var opprinnelig satt til 1. Etter klagebehandlingen ble karakteren 3 med denne begrunnelsen:

”Klagen tas til følge. Eleven viser evne til refleksjon og god kunnskap om essaysjangeren. Det er mange gode sitater i teksten, men tanker fra de to vedlagte tekstene kommer dessverre ikke klart fram i besvarelsen. Eleven har et variert og godt ordforråd. Teksten fungerer nokså godt som helhet. Karakteren 1 er urimelig og heves til 3.”

En besvarelse som isolert sett som essay sannsynligvis fortjente en enda bedre karakter siden det er uklarheten om hva det vil si at ”tanker fra de to vedlagte tekstene skal komme klart fram” trekker ned.

Oppgave 3 – Språkhistorie

Tekstgrunnlaget er det samme som i oppgave 2. Ordlyden i oppgaven er:

”Samanlikt språket i dei to tekstane, og finn eksempel som viser karakteristiske trekk ved skriftspråket i Noreg i 1830-åra og 1950-åra. Korleis vil du forklare endringane?”

Her skal elevene skrive en ren fagtekst. Denne oppgaven kan ikke besvares godt uten kunnskaper i språkhistorie selv om en også i denne oppgaven skal ta utgangspunkt i foreliggende tekster. Oppgavetypen er dermed en fremmed fugl i settene siden den krever språkhistoriske kunnskaper. Vi finner ingen tilsvarende oppgaver i hovedmålsettet. Det skyldes at intensjonen med kortvaroppgaven er å ha en oppgave med obligatoriske fagkrav av en annen type enn i langvaroppgavene.

Dessverre ble denne oppgaven skjemet av et uheldig tekstutvalg. Det karakteristiske for 50-tallet var konfliktene rundt samnorskpolitikken. Både riksmålsforkjempere og konservative nynorskfolk var mot denne politikken. Elsterteksten er svært kort. Den er i et konservativt bokmål – eller riksmål – (stuen) i den grad en kan si noe om den. Dermed er den utydelig som eksempel. Wergelanddiktet følger stort sett dansk mal og mangler nærmest eksempler på såkalte ”norvagismer” som Wergeland ellers var glad i. Det er også vanskelig å si noe om setningsstrukturen siden dette er et dikt. Dermed forsvinner en dimensjon i den språkpolitikken som flere skribenter fulgte gjennom 1800-tallet ved å hente norske ord og uttryksmåter inn i skriftspråket.

Denne oppgaven forutsetter språkhistoriske kunnskaper og innbød spesielt til bruk av hjelpemidler. Det falt uheldig ut for noen elever siden de forholdt seg for mye til læreboka og for lite til tekstene – kanskje ikke så vanskelig å forstå på bakgrunn av oppgaven og siden tekstene ga så magert grunnlag. Under sensorskoleringen argumenterte et par sensorer for at en besvarelse skulle få god karakter fordi eleven viste solid ”faglighet” ved å gjøre rede for de relevante

språkhistoriske forhold selv om det var få referanser til tekstene. *Her er det den mer tradisjonelle oppfatningen av "faglighet" som kommer til uttrykk.*

Oppgave 4 - "Dunk,dunk"

Oppgaven er å analysere den sammensatte teksten "Dunk, dunk" og kommentere "verdiene" i teksten. Dersom analysen og kommenteringen av "verdiene" skal "treffe", må eleven få fram at dette er en reklame for et begravelsesbyrå. Det var det ikke mange som gjorde, ifølge sensorene. Dermed mistet mange det kommersielle aspektet i teksten – og dermed hovedpoenget i analysen og kommentaren.

Forbausende mange unnlot også å vise til at dette er en sammensatt tekst, der den litterære delen bygger på stemningen i bildet.

Ut fra en samtidskulturell forståelse av teksten er den interessant. Slik oppgaven er laget, ligger det implisitt at det legges opp til at eleven skal "avsløre" kommersialiseringen av døden og den kanskje litt spekulative referansen til yngres (de etterlattes ?) sterke og gjerne følelsesladde forhold til musikk. Valget av Arild Nykvists stillferdige tekst "Kjære død" i oppgave 5 som motsats til annonsen, forsterker inntrykket. Samtidig illustrerer begge tekstene på ulikt vis det en kanskje kan kalle "en moderne livsfølelses forhold til døden".

Sensorene sier at elever som har besvart oppgave 4, gjennomgående ikke ser dette. Det reflekterer kanskje at elevene representerer denne bevisstheten og derfor ikke greier å se det utenfra. I dag er det blitt mer vanlig å bruke musikk i kirkelige sammenhenger som bryllup og begravelse på en litt "uprotestantisk" måte. Musikken er ofte personlig valgt og kan for eksempel høre til den avdødes favoritter. Annonsen reklamerer dessuten først og fremst for minnekonsserter – "avskjedsseremonier" nevnes bare så vidt. Det ser ut til at denne tilnærmingen tydeligvis passer med en mer moderne livsfølelse, der musikken er en viktig del av følelseslivet. Slik sett er det kanskje en noe alderdommelig fagnemnd som her blir avslørt - og ikke byrået. Et eksempel kan være en besvarelse fra klagesensuren (HAD 0059) som sier verdiene i annonsen har med medmenneskelighet og kjærlighet å gjøre og konkluderer slik:

"Annonsen for Jølstad begravelsesbyrå «Dunk dunk» kan eg se for meg bli lese opp som reklame på tv. Det er ein reklame som ville vært naturleg at kom på fjernsyn i heilagdagane i påska eller i pinsa når det ikkje er tillate med «vanleg» reklame, kun reklame for diverse lidingar og hjelpeorganisasjonar."

Flere sensorer pekte på at oppgave 2 og 4 var de vanskeligste å sette karakter på.

Oppgave 5 – Om forholdet til døden

Tekstene "Dunk,dunk" og Nykvists "Kjære død" skal "sammenlignes". Om oppgaven sier sensorveiledningen:

"Dei to tekstane i oppgåva tek for seg døden på svært ulike måtar. Eksaminandane skal sammenlikne tekstane, men det er ikkje noko krav at dei skal sjå på både form og innhald. Dei

kan altså velje å berre sjå på verdiane tekstane formidlar, men dei kan også sjå på forma dei har. Evne til refleksjon og til å kunne trekkje slutningar, skal vektleggjast.”

Sensorveiledningen viser til to konkrete kompetansemål, hvorav det ene er å ”drøfte det moderne prosjektet slik det uttrykkes i tekster av sentrale forfattere fra opplysningstiden via realismen til i dag (Vg3)”.

Oppgaven tenkes altså i relasjon til kompetansemål som har med tekstanalyse og tekstforståelse å gjøre. Og teksten ”Dunk,dunk” er altså en sammensatt tekst. Samtidig peker veiledningen på at verdiene skal drøftes. En tenker seg vel at elevene skal få fram at begge tekstene på hver sin måte representerer ”det moderne prosjektet” i sitt forhold til døden. Er det en rimelig forventning til elevene? Sensorveiledningen er dessuten egentlig på ville veier her, siden annonsen ikke tar for seg døden, men reklamerer for minnekonsserter.

Ut fra sensorenes rapporter har elevene vansker med dette perspektivet. De beste leverer en formalorientert tekstanalyse - uten særlig dybde.

Oppgave 6 – Risikosport – og - risikoanalyse

Oppgaven: ”Gjør kort greie for hovedsynet i teksten og vurder argumentasjonen. Hva mener du selv om risikosport?”

Relevante kompetansemål ifølge veiledningen:

- skrive klart disponerte tekster med tydelig fokus og saklig argumentasjon (Vg3)
- vurdere argumentasjon i andres tekster og underbygge egne påstander ved saklig argumentasjon (Vg3)

En oppgave som forutsetter evne til å lese kritisk og drøfte på en saklig måte. Svært mange elever hadde valgt denne oppgaven, og det førte til mange svake karakterer. Forklaringen på det er ganske åpenbar. Elevene oppfattet oppgaven nærmest som det en i gamle dager kalte ”planken”. Det kan se ut som oppgaven kan besvares med litt sunn kritisk sans og evne til å uttrykke seg på en rimelig måte, altså uten spesifikke fagkunnskaper. Men oppgaven er ved nærmere ettersyn krevende.

Både under forhåndssensuren og under sensorskoleringen oppsto diskusjoner om hva en skulle legge i ”vurder argumentasjonen” i oppgaveteksten. Noen tenderte mot en retorisk-analytisk, formal tilnærming, mens andre påpekte at elevene måtte legge vekt på argumentenes saklighet og relevans.

Den vedlagte teksten er ikke helt lett å gjennomskue. Det er en sammensatt tekst ved at det brukes bilder. Den tar utgangspunkt i den dramatiske historien med Jarle Traa som ville nå Mount Everest alene uten bruk av surstoff. Elevene blir derfor lett involvert i en diskusjon om hvorvidt Jarle Traas oppførsel kan forsvares eller ikke. Artikkelen skli imidlertid litt unna det – den sier bare at ”å framstille slike klatreekspedisjoner einast som tåpelege og dumdristige, blir merkeleg og historielaust”. Artikkelen henter deretter fram en del argumenter for å akseptere ”risikosport” mer generelt uten at den konkluderer entydig om Jarle Traa.

Noe av det interessante med artikkelen er at den bruker mange retoriske triks. Den spiller på følelser, og bladets redaksjon prøver å understøtte egen autoritet ved å vise til at bladet var tildelt en pris for sine holdninger. Argumentene drøftes ikke, og det hentes overhodet ikke inn motargumenter, for eksempel som har med konsekvenser for andre mennesker eller samfunnet å gjøre. Denne teksten hadde passet svært godt som tekstgrunnlag for retorisk analyse.

Elevene har vanskelig for å avdekke dette. De fanges inn av artikkelens emosjonelle undertoner og skriver følelsesmessig til tross for at det inviteres til saklig drøfting. I stedet for drøftinger finner sensorene gjerne bare supplerende parafrasering av det som står i artikkelen. Det ble derfor svært mange svake karakterer. På den annen side ble en besvarelse hevet fra 5 til 6 under klagebehandlingen. Denne besvarelsen (NOR 0317) avslører nettopp kompleksiteten i artikkelen og klagenemnda sier at ”kandidaten gjør fint rede for hovedsynet, og kommenterer, gjennomskuer og vurderer argumentasjonen godt, til tider svært godt.”

Flere sensorer har stilt spørsmålsteget ved hvorfor Utdanningsdirektoratet har oversatt artikkelen til nynorsk.

5.2.4 Oppgavesettet som helhet

Relevans til læreplanens hovedavsnitt

Det er ingen tvil om at oppgavene og oppgavesettene som helhet holder seg stramt til læreplanen og på den måten inviterer elevene til å vise at de behersker noen av læreplanens kompetansemål.

Alle oppgavene i hovedmålsettet har noe med generasjoner, med gammel og ung å gjøre. I sidemålsettet kan en kanskje si at ”det moderne” kan være et stikkord for i alle fall fire av seks oppgaver.

Alle oppgavene er langt på vei skåret over samme lest. Eleven skal kombinere og demonstrere ulike sider ved sin ”tekstkompetanse” ved at oppgavene først forutsetter lesing av en eller flere vedlagte tekster og deretter egen tekstproduksjon, der forståelsen av den/de vedlagte tekstene skal integreres på en eller annen måte. Oppgavene er dermed på en måte svært like, samtidig er de ulike, noe verbene i instruksene illustrerer: *analyser, tolk, sammenlign, vurder, drøft, ta utgangspunkt i, hva mener du om*. Ifølge sensorveiledningen forventes elevene å si noe om: innhold, form, fortellemåte, verdier, argumenter og språk. Oppgavene og sensorveiledningen inviterer videre til besvarelser i ulike sjangre: kåseri, essay, ulike typer sakprosa/fagtekster som: tolking, analyser, drøfting, redegjørelse for saksforhold. Til sammen dekker derfor oppgavene mange av læreplanens kompetansemål.

Til tross for at begge settene har et felles underliggende tema og på et overordnet plan er svært like, er det likevel stor variasjon i begge settene. En begrunnelse kan være at alle elevene skal kunne finne noe de behersker.

Oppgavene refererer først og fremst til kompetansemål i de tre hovedavsnittene ”Muntlige tekster”, ”Skriftlige tekster” og ”Sammensatte tekster”. Mange av kompetansemålene i disse avsnittene er formal- og ferdighetsorientert. En økt vektlegging av en formalorientert tekstkompetanse er det nye trekket i læreplanen i Kunnskapsløftet.

Oppgavene, og ikke minst veiledningene, blir mer problematiske når en ser dem i forhold til hovedavsnittene om ”Språk og kultur”. Vi siterte innledningsvis fra Rundskriv 13/04, som understreket at Kunnskapsløftet representerte noe nytt, *samtidig* som en skulle ta vare på det gamle. *Vi har allerede pekt på at kulturperspektivet ikke er helt heldig håndtert i læreplanen, at hovedavsnittet Språk og kultur ikke henger godt nok sammen med de andre avsnittene. Når vi analyserer det som skjer under eksamen, er denne tendensen forsterket.*

Som gjennomgangen ovenfor har vist, blir mange av de vedlagte tekstene mer komplekse nettopp når en ser dem i et kulturhistorisk perspektiv. Oppgaveformuleringene og veiledningene synes primært å være innrettet mot at elevene skal demonstrere en formal- og ferdighetsorientert tekstkompetanse. Elevene har et godt utvalg av oppgaver der tematikken er hverdagslig og kan behandles uten spesifikke fagkunnskaper. Det er ufravikelige krav knyttet til ”tolk”, ”analyser”, ”skriv et essay”, ”skriv et kåseri, mens ”det ikke er noe absolutt krav at en har en historisk tilnærming” verken i kortsvaroppgaven eller langsvareoppgaven, når en skal bruke utdrag av en islendingesaga. Sidemålsoppgavene 1 og 3 er unntakene ved at oppgaveteksten forutsetter et historisk perspektiv i besvarelsen.

Mange av sensorene har etterlyst oppgaver som var tydeligere relatert til kompetansemål i avsnittene om språk og kultur. Noen oppgaver er formulert slik at elever kan bringe inn et kulturhistorisk perspektiv, men det er altså ikke noe krav.

Elevene kan velge mellom 6 oppgaver både i hovedmål og sidemål. Dermed skal alle elevene kunne finne noe de behersker. Riktignok er kortsvaroppgaven til hovedmål obligatorisk, men den er relativt åpen. Det kommer vi tilbake til nedenfor. Oppgavesettene dekker samlet sett svært mange kompetanseområder. Men siden elevene skal velge bare en langsvareoppgave, betyr det også at elevene ”kan velge bort” ganske mye.

Det er tre poenger i dette:

For det første:

Både St.meld.nr. 30, rundskrivet og læreplanen bruker begrepet ”dannelse”. Norsk skal være et dannelsesfag: ”Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling” står det i aller første linje i læreplanen. I rundskriv 14/03 sies det: *”Elevenes og lærlingenes grunnleggende ferdigheter skal styrkes. Samtidig ligger skolens sentrale rolle som formidler av verdier, allmenndannelse og kultur fast.”*

”Dannelse” er et vanskelig begrep. En grov inndeling av ulike dannelsesidealer kan være å skille mellom ”material dannelse”, ”formal dannelse” og ”kategorial dannelse” som forener det materiale og det formale. St.meld. nr. 30 i Kunnskapsløftet er kritisert for å ha tendert for mye mot et formalorientert

dannelsesideal der det først og fremst dreier seg om å lære ferdigheter, metoder og utvikle redskaper i et praktisk orientert kompetanseperspektiv. Norskplanen har elementer av dette, først og fremst i hovedavsnittene om muntlige og skriftlige tekster. Om en sammenligner med norskplanen i R-94 og L-97 blir dette åpenbart.

Eksamensoppgavene våren 2010 kan langt på vei forstås i samme retning. Til tross for at oppgavene åpner for demonstrasjon av et bredt kompetanseregister, ser vi at eksamen i hovedsak tenderer mot å være en prøve der formalorientert lese- og skriveferdighet vektlegges på bekostning av det substansielle og der kulturhistorisk kompetanse vektlegges mindre. Elever kan få gode karakterer til tross for at de objektivt sett demonstrerer svake kunnskaper så lenge de behersker noen formalbegrep og kan skrive på en rimelig måte. Svært mange sensorer har pekt på dette.

For det andre:

Beherskelse av bestemte sjangre spiller en viktig rolle. Samlet sett representerer de to oppgavesettene en rik flora av sjangre. Samtidig åpner oppgavesettene for at elevene relativt fritt kan velge hvilken sjanger de vil skrive i. Erfaringen er at elevene gjerne velger oppgaver der det inviteres til friere skriveformer: essay, kåseri, novelle (som riktignok ikke var aktuelt denne gangen). Samtidig er det noe paradoksalt i det at både planen og oppgavene spenner over et så vidt register av sjangre. Under forhåndssensur, sensorskolering og klagesensur kommer det fram at elevene, bortsett fra de aller flinkeste, har store problemer med å oppfylle sjangerkrav. Sensorene sier videre at elevene generelt skriver dårlig norsk. Men det kommer ikke tydelig fram under klagebehandlingen. Ferske studenter er lite trent i å skrive sakprosa, der kritisk analyse og drøfting er det sentrale. Siden eksamen NOR1211 og NOR1212 er eksamener i et *studieforberedende* program, må det være betenkelig. *Når vi går gjennom klagenemndenes begrunnelser, kommenteres grad av sjangerbeherskelse i generelle ordelag, men det legges forbausende liten vekt på elevenes elementære ferdigheter i skriving.*

For det tredje:

Hvor skal en sette nedre grense for de krav en skal sette til elevene ved eksamen? Vi har antydnet ovenfor at oppgavesettet som helhet er laget slik at elevene ”kan velge bort” det meste. Litt populært sagt heter det at en kan ”komme inn fra gata” og stå til eksamen. På den ene side er det en tradisjon at en ønsker å legge til rette for at alle elever ”skal få vise kompetanse på sitt nivå”. På den annen side forutsetter Kunnskapsløftet sterkere vekt på faglig kompetanse. Dette er kanskje ikke så lett å forene, spesielt dersom det noen elever kan, egentlig er svært lite.

Momentene ovenfor er sentrale når en skal vurdere eksamens validitet – om eksamen prøver det den skal. Men under dette ligger spørsmålene: Er læreplanen for omfattende? Er eksamensoppgavene for vanskelige? Har elevene lagt for liten innsats i læringsarbeidet sitt? Og er det kanskje en sammenheng i dette?

Kort svar og lang svar

Diskusjonen om bruk av kortsvar- og langsvaroppgaver henger sammen med dette. Begrunnelsen for å ha kortsvaroppgaver har vært at en skulle ha et element av obligatoriske faglige krav, som skulle sikre at elevene må ha arbeidet med alle læreplanmålene. I årets sett synes det lite vellykket. Noe av forklaringen har vi allerede vært inne på ovenfor. For det første er kortsvaroppgaven svært lik den ene langsvaroppgaven. For det andre sier sensorveiledningen:

”I kortsvaret skal to tekster som sier noe om forholdet mellom foreldre og barn sammenliknes, men tekstene er fra ulike tider og de er ulike sjangermessig. Eksaminandene blir bedt om å sammenlikne noen sentrale trekk ved tekstene. Sensorene må være åpne for at innhold og fortellemåte vektlegges i ulik grad i svarene. Det er mulig å ha hovedfokus på både sjangerforskjeller og på ulikheter på innholdssiden. Noen kan ha en historisk vinkling, men det er ikke noe krav.”

Her viser både oppgaveformuleringen og sensorveiledningen at det nærmest er fritt fram i ulike retninger når svarene skal skrives. Resultatet er at oppgaven ikke har fått den betydning en kanskje har tenkt. Mange sensorer sier at de har rettet titalls besvarelser som ble relativt like og havnet på omtrent 3. Flere peker på at oppgaveinstruksen var for upresis. Under sensorskoleringen ble det dessuten presisert fra direktoratets representant at en ikke nødvendigvis skulle stryke selv om kortsvaret mangler. Dersom langsvaret var brukbart skulle eleven stå. Det ble bekreftet under klagesensuren, bl.a. i direktoratets momentliste. Vi forundrer oss litt over direktoratets rolle i denne sammenhengen. *Det som skrives i momentlista, svekker forutsetningen om at dette skulle være en obligatorisk fagprøve.*

Når mange sensorer sier en like gjerne kunne unnvært kortsvaroppgaven, må det ses på bakgrunn av dette.

Sidemål og hovedmål

Eksamen i hovedmål er obligatorisk, mens en ved sidemåls eksamen trekker ut en andel av elevmassen. Sensorveiledningen sier:

”Kompetansemåla i læreplanen er felles for skriving på bokmål og nynorsk, men i avsnittet om sluttvurdering er nemningane ”hovudmål” og ”sidemål” brukte. Det er ingen fagleg nivåforskjell på innhaldet i hovudmåls eksamen og sidemåls eksamen. Matrisa med kjenneteikn på måloppnåing er felles for dei to eksamensdagane, men når det gjeld underpunktet om meistring/stort sett meistring/delvis meistring av ortografi og formverk, kan sensorane vente at eksaminandane meistrar hovudmålet sitt noko betre enn sidemålet.”

Intervjuene og drøftingene under sensorskoleringen viser at sensorene likevel legger mer vekt på elementære språkferdigheter når en fastsetter karakteren i sidemål enn i hovedmål, på den måten at god beherskelse av sidemålet kan kompensere for andre mangler i en besvarelse. Det gjelder særlig når nynorsk er sidemålet.

Som vi har pekt på ovenfor, er oppgavetyperne svært like. Innholdsmessig var sannsynligvis sidemåloppgavene vanskeligere enn oppgavene til hovedmål. Oppgave 1 om modernisme og 3, der språkhistorie var tema, var de to oppgavene som samlet sett var tydeligst i krav om bakgrunnskompetanse.

Om en vil styrke kravene til eksamen, ligger det en mulighet i å gjøre sidemåleksamen obligatorisk, evt. etter Vg2. Som sensorveiledningen sier, skal det i prinsippet stilles de samme faglige krav ved sidemåleksamen. Dermed kan en prøve elevene i et bredere spektrum. Det kan være et alternativ til kortsvaroppgaver.

5.3 Bruk av hjelpemidler og noen observasjoner under eksamen

Det er fritt fram for å bruke hjelpemidler under eksamen med unntak av internett og hjelpemidler som kan brukes til kommunikasjon. Intervjuede sensorer synes stort sett dette er greit. I intervjuene kommer det likevel fram noen momenter det kan være verdt å se på.

Paradoksalt nok mener mange at tilgang til hjelpemidler kan være en ulempe for mindre flinke elever. Det kan føre til at de kaster bort tid. De vil ikke ha faglig bakgrunn til å bruke dem på en systematisk måte og ofte ikke vite hvordan de kan utnyttes. Samtidig sier flere at dyktige elever ikke vil ha bruk for dem.

At elevene har fri tilgang på hjelpemidler, ser ut til å styre fagnemnda når de lager oppgaver. Det virker som fagnemnda lager oppgaver som prøver å redusere behovet for bruk av hjelpemidler mest mulig. Elevene må forholde seg til tekster som ofte er ukjente på forhånd. Instruksene krever at besvarelsene på forskjellig måte skal bruke tekstene som grunnlag. Elevene skal ikke kunne hente stoff direkte fra læreboka til besvarelsen. Oppgavene er gjerne formulert slik at dersom en elev henter inn mye bakgrunnsstoff i en besvarelse, kan det trekke besvarelsen ned, fordi oppgaven går ut på å ta utgangspunkt i vedlagte tekster. Det virker frustrerende på noen elever som føler at de ikke får vist det de kan. Under sensorskoleringen ble det vist til at en elev som hadde valgt oppgave 3 til sidemål, fikk svak karakter fordi eleven hadde trukket inn generell språkhistorie uten å relatere det til de vedlagte tekstene.

Samtidig er det også slik at fornuftig bruk av hjelpemidler opplagt kunne ha styrket mange besvarelser. Derfor er det overraskende når sensorene sier at elevene bare i liten grad bruker hjelpemidler. Sensorene trekker også gjerne fram at elevene ikke greier å angi referansene på en korrekt måte, noe som er et kompetansemål i læreplanen. Det er noe overraskende fordi begge eksamenssettene viser hvordan det skal gjøres i den trykte vedleggslista. I hovedmålsoppgave 5 skal elevene bruke begrep fra retorikken. Her kan hjelpemidler opplagt gi støtte, men de ulike læreverkene behandler retorikk svært ulikt. I læreverket *Grip teksten* kan elever som bruker den, finne en hendig katalog over retoriske begrep.

Gjennom PAS har sensorene tilgang på dataprogrammet Ephorus, som skal kunne avsløre ulovlig plagiat. Mange peker på at det ikke virket eller arbeidet så langsomt at det ikke var til særlig hjelp. Likevel er sensorene ikke særlig bekymret for at elever skal kunne ha fordeler av fordekt plagiering. De mener språket avslører ulovligheter, og oppgavene er utformet slik at det nesten ikke vil gi noen gevinst.

Vi gjennomførte observasjoner i noen få eksamenslokaler begge eksamensdagene. De elevene vi observerte, brukte i svært liten grad medbrakte

bøker eller trykksaker. Men det var påfallende at mange elever utnyttet egne notater og utskrifter av forskjellig slag: Gamle besvarelser, læreroppsummeringer, utskrifter fra internett om bestemte tema m.m. Noen hadde tydeligvis systematiserte arkiver i mapper som de kunne slå opp i. Det må også påpekes at i et par av de eksamenslokalene vi besøkte, hadde elevene svært liten plass til hjelpemidlene. Mange hadde bare en vanlig elevpult. Der skulle det være en datamaskin, kladdeark og skrivesaker. Da var det ikke plass til hjelpemidler. Dermed måtte gulvet og fanget brukes – ikke særlig gunstig. Dessuten observerte vi at det var forskjeller fordi noen elever hadde vært så heldig å få to pulter stilt ved siden av hverandre til egen bruk. *Skal en fortsette med bruk av hjelpemidler, må elevene ha en arbeidsplass som er hensiktsmessig.*

Med tilgang på hjelpemidler trenger ikke elevene anstrenge seg så mye for å lagre fakta og detaljkunnskaper i hukommelsen. Vi ser det slik at prinsippet om fri tilgang på hjelpemidler innebærer et noe uavklart forhold til hvilke faglige krav en skal kunne stille til elevene ved eksamen. Ulempen er at både elever og lærere kan komme til å overvurdere den støtten hjelpemidlene kan gi, og at det kan virke negativt inn på undervisning og læring. Det trengs fagkompetanse for å kunne bruke hjelpemidler.

Vi tror at kombinasjonen av fri tilgang på hjelpemidler under eksamen og et bredt utvalg av oppgaver, til sammen gir uheldige signaleffekter som kan virke negativt inn på lærernes undervisning og elevenes læringsarbeid.

5.4 Sammenfattende vurdering

Det er ingen uenighet om at fagnemnda har gjort en svært god jobb med hensyn til å utvikle oppgavetyper som passer til den nye læreplanen. Som vi har vist ovenfor, kan det likevel være grunn til å se nærmere på dette, men da ut fra et mer overordnet syn på hvilke krav elevene må møte til en eksamen.

Skolereformene fra og med 1994 har hatt et utvetydig mål om at opplæringen må ta sikte på å heve kompetansen til både flinke og mindre flinke elever. Eksamen er i tillegg til læreplanene et av de viktigste styringsredskaper en har.

Kunnskapsløftet understreker at elevenes kunnskaper skal heves. Norske elever presterer svakere enn de burde både i TIMSS, PISA og ved nasjonale prøver. Mange sensorer sier i intervjuer og samtaler under sensorskoleringen at de synes de får for mange svake besvarelser. Noen har vært nødt til å oppjustere karaktersettingen sin underveis for at det ikke skal bli for mange stryk.

Siden eksamen er et viktig styringsmiddel, må en se på eksamen og eksamensoppgavene i lys av dette. Om en skal ta Kunnskapsløftet på alvor, betyr det etter vår mening at en må sørge for at eksamen stiller en del faglige krav som elevene ikke kan omgå om den skal ha tilstrekkelig validitet.

Kanskje kan en se nærmere på forholdet mellom muntlig og skriftlig eksamen i lys av dette.

Våre vurderinger er:

- Måten å konstruere oppgaver på kan i hovedsak beholdes siden den er godt tilpasset læreplanens hovedprinsipper.
- Kompleksiteten i oppgavene må vurderes. Mange av årets oppgaver ble for sammensatte ved at de hadde for mange deloppgaver og delvis forutsatte at elevene måtte kombinere ulike skrivemåter, for eksempel tolkning og essay.
- Kortsvaroppgaven beholdes, men formen blir noe strammere ved mer entydige instruksjoner. Et alternativ kan være å gjøre sidemåls eksamen obligatorisk i det studieforberedende programmet etter andre årstrinn.
- Antallet langsvaroppgaver reduseres til 3-4, og en må unngå oppgaver som har karakter av å være ”planke”.
- Flere oppgaver må ha tydelige relasjoner til hovedavsnittet i læreplanen om språk og kultur. Evt. må en drøfte forholdet mellom muntlig og skriftlig prøving i faget.
- En begrenser sjangerkravene noe og legger mer vekt på at elevene må beherske en rimelig sakprosa.
- Vurderings- og sensorveiledninger oppfattes som viktige og brukes av sensorene. Veiledningene må understreke at sensorene må omtale alle kompetanseområdene, og de må understreke tydeligere at elevenes generelle skriveferdigheter må være på et akseptabelt nivå.
- En drøfter om det er hensiktsmessig at elevene skal ha fri tilgang på hjelpemidler.

6 Vurderingskriterier og sensur – Om prøvens pålitelighet.

6.1 Generelle betraktninger

Før vi kommer til de mer konkrete drøftingene vil vi se litt nærmere på noen prinsipielle og faglige sider ved elevvurdering, spesielt knyttet til begrepet ”tolkingsfelleskap” (Berge og Evensen⁹).

Fra slutten av 80-tallet og med reformene på 90-tallet kom en fornyet interesse for vurdering og vurderingsprinsipper. I arbeidet med Kunnskapsløftet er dette fulgt opp. Elevvurdering har vært en vanskelig utdanningspolitisk sak i Norge helt siden det såkalte evalueringsutvalgets innstillinger kom på 70-tallet. Diskusjonen har i hovedsak vært ført ut fra politiske prinsipper og har vært tett knyttet til ideen om enhetsskolen. I debatten har en på den ene side sett en engstelse for at en uheldig vurderingspraksis skulle gjeninnføre en form for eliteskoletenkning og være en trussel mot teorivake elever. På den annen side har en sett en voksende bekymring for at uklare prinsipper og en uklar vurderingspraksis har vært en medvirkende årsak til at norske elever ikke lærer så mye som ønskelig. Fra midten av 90-tallet ble det satt fart på arbeidet med å utvikle et nasjonalt vurderingssystem¹⁰. Kvalitetsutvalgets to utredninger er en milepel¹¹. Et interessant bidrag i forskningen og debatten er Dale og Wærness

⁹ Lars S. Evensen ”En gyldig vurdering av elevers skrivekompetanse?” foreløpig upublisert

¹⁰ St.meld. nr. 47. (1995-1996) Om elevvurdering, skolebasert vurdering og et nasjonalt vurderingssystem

¹¹ NOU 2002:10. Førsteklasses fra første klasse og NOU 2003:16. I første rekke.

bok *Vurdering og læring*,¹² der de spesielt ser på forholdet mellom målrelatert vurdering og tilpasset opplæring.

Arbeidet følger to hovedlinjer:

- Det arbeides for å etablere et ”nasjonalt” vurderingssystem. I det ligger en mer systematisk vurderingspraksis på alle nivå fra den enkelte skole til det statlige nivået.
- For det andre har vi fått stadfestet tydeligere og delvis nye prinsipper for vurdering¹³

Flere forskere har pekt på at vurderingspraksisen ikke holder mål:

- *I barneskolen er elevvurderingen for upresis og usystematisk og ikke forankret i tydelige læringsmål (Klette)*¹⁴
- *Standpunkt karakterene er lærer- og skoleavhengige og fører dermed til en urettferdig fordeling (Lauvås og Sverre Tveit)*¹⁵
- *Mye vurdering representerer misforstått målorientering uten perspektivet ”tilpasset opplæring” (Dale og Wærness)*
- *Det er lite testteoretisk kompetanse i vårt land (Svein Lie)*¹⁶

En skiller gjerne mellom grupperelatert, individrelatert og målrelatert elevvurdering. Med Kunnskapsløftet ble læreplanene mer gjennomført målrelatert. Departementet og Utdanningsdirektoratet har fulgt opp med å understreke at også vurderingspraksisen må relateres til kompetansemålene. Det betyr at en skal nedtone prinsippet om grupperelatering (for eksempel relatert til GAUSS-kurven) og at individrelatering skal knyttes til ”tilpasset opplæring” og avgrenses til en mer diagnostisk og løpende vurdering. I forskriften slås det nå utvetydig fast:

”I vurderinga i fag skal ikkje føresetnadene og haldningane til den enkelte, fråvær, eller andre forhold knytt til ordenen og åtferda til eleven, lærlingen eller lærekandidaten trekkjast inn (§ 3-3).”

Samtidig understrekes det at vurderingen må ta utgangspunkt i det eleven faktisk kan – den kompetanse som vises – og ikke først og fremst det eleven ikke kan¹⁷.

Forholdet mellom målorientering og grupperelatering er ikke uproblematisk. Også i en målrelatert praksis må en ta utgangspunkt i hva som antas å være rimelige forventninger til elevenes nivå på det aktuelle aldertrinn. Prøver og eksamener må derfor gjerne ”pilotes”. Organisering av forhåndssensur, sensorskolering og utnyttelse av erfarne sensorsers erfaring er også viktige faser i vurderingsarbeidet når en skal prøve å bli enig om nivået på prestasjonene.

I all elevvurdering vil en form for grupperelatering spille en rolle. Forskriften til opplæringsloven og direktoratets vurderingsveiledning illustrerer dette. I forskrift til opplæringsloven § 3-3 heter det:

¹² Universitetsforlaget 2006

¹³ Seinest gjennom endring av forskriften til opplæringsloven i august 2009.

¹⁴ *Klasserommets praksisformer etter Reform 97*. Evaluering av Reform 97.

¹⁵ I Tveit (red.) (2007): *Elevvurdering i skolen*. Oslo.

¹⁶ ”Evalueringen av de nasjonale prøver . . .” i Tveit (red.) (2007).

¹⁷ Se f.eks Dale og Wærness og direktoratets prosjekt ”Bedre vurderingspraksis”.

Dei enkelte karaktergradene har dette innhaldet:

- a) Karakteren 6 uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget.
- b) Karakteren 5 uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget.
- c) Karakteren 4 uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget.
- d) Karakteren 3 uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget.
- e) Karakteren 2 uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget.
- f) Karakteren 1 uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget.

Uttrykkene ”god”, ”bedre” og ”best” har med relativ prestasjon innenfor en gruppe å gjøre.

I vurderingsveiledningen er det satt inn en tabell der kompetansemål og kjennetegn knyttes til ulike karakternivå. I denne tabellen kommer de relative begrepene tilbake når en skal skille mellom de ulike karakternivåene:

	Karakter 2 Svaret viser at eleven kan	Karakter 3–4 Svaret viser at eleven kan	Karakter 5–6 Svaret viser at eleven kan
Helhet	skrive en tekst som kommuniserer og <i>til en viss grad</i> fungerer som en helhet svare <i>delvis</i> relevant på oppgaven	skrive en tekst som fungerer <i>godt</i> som en helhet svare <i>stort sett</i> relevant på oppgaven	skrive en tekst som fungerer <i>svært godt</i> som en helhet svare <i>utfyllende</i> og relevant på oppgaven

Dette er den første raden i tabellen. Uthevingene er gjort her. Her finner vi relative begreper som ”til en viss grad”, ”godt” og ”svært godt”. Poenget er at selv om en utvikler kriterier på måloppnåelse, så må en vurdere hvilket nivå på måloppnåelse en skal knytte til de enkelte karaktertrinn for elever i ulike aldersgrupper. Måloppnåelsen kan være både høy og lav. Dette viser:

- At arbeidet med å utvikle et ”tolkningsfellesskap” er viktig (Berge og Evensen). Utarbeidelsen av veiledninger, organiseringen av forhåndssensur, sensorskolering, fellessensur og klagesensur er viktige bidrag .
- At om vurderingen skal bli transparent, må sensorene bruke eksplisitte faglige begrunnelser.

6.2 Forhåndssensur

Forhåndssensuren arrangeres av Utdanningsdirektoratet. 8 erfarne norsklærere drøftet et utvalg av besvarelser til eksamen NOR1211, 7 deltok i forhåndssensuren ved eksamen NOR1212. Hver sensor hadde på forhånd plukket ut et utvalg av besvarelser på ulike oppgaver som skulle eksemplifisere et bestemt karakternivå. Gruppen arbeidet seg så fram til et avgrenset utvalg, som til sammen skulle dekke alle oppgavene og samtidig representere ulike karakternivå. Uvalget dekket i NOR1211 alle oppgavene unntatt oppgave 2. Det ble tatt med to eksempler på besvarelse av oppgave 6 siden vurderingen av besvarelser på den oppgaven var vanskeligere. Kortsvaret ble en del av helheten i alle besvarelsene siden den var obligatorisk. I NOR1212 dekket eksemplene alle

oppgavene unntatt oppgave 5, og det ble også her tatt med to besvarelser på oppgave 6. Disse oppgavene ble seinere brukt som eksempler under sensorskoleringen.

Drøftingene under forhåndssensuren var etter vår oppfatning grundige og viste stor faglig innsikt. Det ble lagt stor vekt på at besvarelsene skulle holde seg til instruksene – ”svare på oppgaven” - der ikke minst forståelsen og bruken av tekstvedleggene var sentral. Begrepet ”faglighet” var ofte framme – også under sensorskoleringen senere. En kunne ha ønsket seg en noe mer systematisk drøfting av det. Under sensorskoleringen kom det fram at for noen er tydeligvis ”faglighet” fremdeles først og fremst substansiell kunnskap knyttet til området språk og kultur. For andre dreier det seg kanskje først og fremst om ferdigheter i å analysere og produsere tekster. En kunne ønsket seg en grundigere debatt om sammenhengene ikke minst på bakgrunn av norskplanens understreking av dannelsesmålene.

Det ble ofte drøftet hvordan en skulle vekte ulike kompetansemål: Hvor streng en skal være mht. til oppfyllelse av sjangerkrav, eller for så vidt, hvor god uttelling et godt kåseri skal gi, er en gjenganger. Den relative vekten av kortsvaroppgaven ble diskutert, men langt fra inngående til tross for at den er obligatorisk og med som garantist for at elevene skal vise ”faglighet”. Det var enighet om at besvarelsen av oppgave 1 i sidemålet kunne få 3 til tross for fullstendig misforståelse av innholdet i teksten. Videre ble det pekt på at en måtte ta hensyn til et uheldig tekstutvalg i oppgave 3. Forståelsen av hva det ville si å ”vurdere argumentasjon” (oppgave 6) ble inngående drøftet.

I direktoratets momentliste til fellessensur og klagesensur sies det at karakterene skal settes på grunnlag av elevenes faktiske prestasjoner, ikke ut fra hva de ikke har gjort. *Det som da tydelig skaper problemer er å veie positive trekk innenfor ett kompetanseområde opp mot svakheter i andre kompetanseområder (Vurderingsveiledningen s. 8.).*

Under forhåndssensuren til 1212 ble den relative vekt en skulle legge på beherskelse av sidemålet drøftet.

”Tekstkompetanse” betyr også ”leseferdighet”. Vi etterlyser kanskje en grundigere drøfting av hvilke krav en kan stille til elevene med hensyn til tekstforståelse. To av prosjektgruppens medlemmer observerte elever under eksamen i NOR1211 og NOR1212. Disse observasjonene kan selvfølgelig ikke gi generelle svar. *Men det var påfallende hvor usystematisk elevene arbeidet med de utleverte tekstvedleggene.* Etter relativt hurtige gjennomlesinger, der elevene kanskje først og fremst skulle bestemme seg for hvilken oppgave som skulle velges, var elevene raskt i gang med skriving. Og det så ikke ut til at elevene seinere brukte særlig mye tid på å gå gjennom tekstvedleggene. En kunne for eksempel telle på en hånd elever som laget understrekinger eller merknader i marginen på tekstvedleggene. Når elevene i besvarelsene ofte viser mangelfull forståelse av tekstvedleggene, ligger sikkert også noe av svaret her.

Notatene fra forhåndssensuren viser at drøftingene mellom sensorene i hovedsak dreide seg om formelle sider, særlig oppbygging og struktur, på at elevene oppfyller instruks som: ”tolk”, ”analyser”, ”ta utgangspunkt i” og ”diskuter”. Kvaliteten på tolkingen, analysen eller drøftingen syntes å spille mindre rolle,

spesielt i svake besvarelser. Det avgjørende syns å være at elevene behersker visse tekniske termer. Det ble lagt noe mindre energi i å drøfte hvilke krav en skulle stille til forståelsen av de vedlagte tekster og forståelse av språk og kultur. Elevene har adgang til å bruke hjelpemidler. Bruken av hjelpemidler ble heller ikke drøftet inngående. Det avgjørende syntes å være at de *vedlagte* tekstene var brukt og at en ikke hadde gått i ”kildedefella”, dvs. at eleven ikke hadde latt seg friste til å bringe inn stoff fra hjelpemidler som ikke var direkte relevant for oppgaven. Mange sensorer har dessuten pekt på at elevene ikke kan skrive korrekte kildereferanser til tross for at eksamenssettet inneholder mønstereksempler (referansene til vedleggene). Det ble konstatert, men ikke drøftet spesifikt verken under forhåndssensuren eller sensorskoleringen.

Forhåndssensuren ble avsluttet med at en forsøkte å summere opp vurderingen av eksempeloppgavene i det vurderingsskjemaet som følger vurderingsveiledningen. Hensikten var å bruke skjemaene under sensorskoleringen. Sensorene er oppfordret til å bruke de samme skjemaene. *Sammenlignet med skjemaet med kompetansemål er vurderingsskjemaet svært summarisk. Det inviterer ikke i særlig grad til å utforme eksplisitte begrunnelser. Slik sett mener vi at det virker mot sin hensikt.*

Begge gruppene greide relativt greit å komme fram til et utvalg av oppgaver der en kunne enes om karakteren. *Kanskje kan det innvendes at en unngikk besvarelser det var vanskelig å enes om og som det dermed kunne vært viktig å drøfte grundigere. Men arbeidet skjedde under et visst tidspress.*

6.3 Sensorskoleringen og fellessensuren

Sensorskoleringen foregikk på Gardermoen og på Flesland for NOR1211, på Gardermoen for NOR1212 og i Oslo for NOR1049. En av prosjektgruppens medlemmer var på Flesland, en på Gardermoen under NOR1211 og tre deltok under NOR1212 og en under NOR1049. Oppmøtet var bra selv om langt fra alle sensorene møtte: NOR1211, Gardermoen, hadde 230 deltakere, NOR1211, Flesland, ca 80. Til sammen var det oppnevnt ca. 560 i alt i NOR1211. Under kurset for NOR1212 på Gardermoen møtte ca. 115 av 130 oppnevnte. I Oslo møtte alle 16 som sensurerte NOR1049.

Alle samlingene ble innledet med en generell innledning. Deretter ble de utvalgte besvarelsene fra forhåndssensuren delt ut. Forsamlingen ble delt inn i grupper som så skulle drøfte hvilken karakter besvarelsene fortjente. Deretter ble alle samlet i plenum for en gjennomgang. Den foregikk slik at en først ba om å få oversikt over hva forsamlingen mente ved håndsopprekning. Under gjennomgangen ble det uttrykkelig presisert at ekspertgruppas forslag ikke skulle oppfattes som fasit. Etter avstemningen fikk representanten fra ekspertgruppa og noen av sensorene i salen komme med noen begrunnelser for sin karaktersetting. Dessverre ble disse diskusjonene ikke gode. I en stor forsamling med flere innspill fikk den karakter av at både innleggene fra salen og fra ekspertgruppa betonte enkelte kompetansemål uten den helhetlige vurderingen som trengs.

De som er intervjuet, sier uten unntak at sensorskoleringen var verdifull og nyttig. Det påpekes at det ble for lite tid til faglige drøftinger av kriterier og besvarelser.

Gjennom intervjuene kommer det omtrent entydig fram at sensorene mener at sensorskolering i en eller annen form bør bli obligatorisk.

Vi støtter det. Særlig nyoppnevnte sensorer bør få en skolering der en går gjennom tidligere besvarelser. Om de årlige kursene blir obligatoriske, betyr det flere deltakere og en utfordring på kostnadssiden. En måte å gjøre det på er å dele opp mer og desentralisere slik at også Trondheim og Tromsø brukes. Etter vår oppfatning vil alle de fagfolkene som deltok under forhåndssensuren, kunne håndtere et kurs knyttet til årets oppgaver og besvarelser. Det er billigere at kurslederne reiser enn at mange sensorer reiser. Dessuten ville en få den fordel at hvert kurs har færre deltakere, noe som vil lette muligheten til at alle kan involveres i faglige drøftinger.

Fellessensuren organiseres av fylkesmennene i de ulike eksamensregionene. To av prosjektgruppas medlemmer var til stede. Prosjektgruppa ønsket oversikter som viste foreløpige og endelige karakterer for et utvalg besvarelser, men har dessverre ikke lyktes med det.

6.4 Hurtigklagesensuren

Hurtigklagesensuren foregikk i Oslo fra 6. til 9. juli og omfatter flere fag enn norsk. Hurtigklagesensuren organiseres av Fylkesmannen i Østfold, som også står for den praktiske gjennomføringen. Resten av klagebehandlingen gjennomføres seinere. To av prosjektgruppens medlemmer var til stede. Fylkesmannen har laget en generell veiledning og i en gjennomgang ble det lagt sterk vekt på de juridiske og prinsipielle sider ved klagebehandlingen. Bl.a. forelå en form for mal for begrunnelser og det ble understreket at begrunnelsene måtte ha en form som harmonerte med de juridiske retningslinjer for klagebehandlingen. Ved åpningen innledet en representant fra Utdanningsdirektoratet. I denne innledningen ble den foreløpige karakterstatistikken fra sensuren trukket fram, og den momentlista vi har omtalt ovenfor, ble også gjennomgått.

Klagebehandlingen gjennomføres som en slags akkordoppgave, der sensorene betales pr. besvarelse. 11 nemnder behandlet 1959 klager, et gjennomsnitt på 178 klager. De raskeste behandlet langt flere enn snittet.

Vi har sendt et spørreskjema til medlemmer i klagenemnder for NOR1211 og NOR1212. Alle som svarer er svært godt fornøyd med tilretteleggingen og den praktiske gjennomføringen. Flere mener behandlingen kan bli for rask og etterlyser mer tid til grundigere, faglige drøftinger av oppgavene.

6.5 Kan vi stole på sensuren?

Tre forhold avgjør om en kan stole på sensuren:

- At det er utviklet kriterier som på en rimelig måte knytter oppgavene og vurderingene til læreplanens kompetansemål

- At sensorene er i stand til å anvende kriteriene noenlunde likt
- At oppgavesettet er laget slik at det er mulig å vurdere hva elevene faktisk kan og at det også er laget slik at det er mulig å skille mellom elevene på en rettferdig måte

6.5.1 Kriteriene

I 6.1 har vi vist til vurderingsforskriften og vurderings- og sensorveiledningene. Vurderingsveiledningen og spesielt sensorveiledningene knytter oppgavene tydelig til læreplanens kompetansemål.

Problemet består i *vektingen* av kriteriene. Ovenfor viste vi til tabellen i vurderingsveiledningen. Første rad i tabellen gjelder helhetsinntrykket – at besvarelsen ”kommuniserer” at den fungerer som en ”helhet” og den skal svare på oppgaven. Tabellen bygger videre på fire kompetanseområder: ”oppbygging”, ”språk og formelle ferdigheter”, ”forståelse og bruk av vedlagte tekster” og ”forståelse av språk og kultur”. Karakterangivelsene er lagt inn horisontalt for hvert område. Men tabellen sier ingenting om den ”vertikale dimensjonen” altså vektingen av de fire kompetanseområdene. Og det er her diskusjonen ofte oppstår. Sensorveiledningene gir noen nærmere anvisninger. I år ble det i tillegg utarbeidet en momentliste til klagesensuren med presiseringer.

I gjennomgangen av oppgavene pekte vi på at kompetansemålene i hovedavsnittet ”Språk og kultur” blir gjort lite tydelig (kortsvaroppgaven og oppgave 1 til hovedmål). Ofte kan åpenbare svakheter på innholdssiden oppveies av at elevene behersker noen formelle analysebegrep eller rett og slett skriver noenlunde bra norsk. Innholdselementet i besvarelsene vil også avsløre elevenes lesekompetanse, om de har forstått tekstvedleggene. Vi har pekt på at elevene kunne få bra karakterer selv om innholdet i besvarelsen var direkte feilaktig (”Mann med koffert” og ”Lillelord”).

Vi savner også en tydeligere markering av at alle elever må ha elementære ferdigheter i skriving på et akseptabelt minstenivå, at de mestrer ortografi, tegnsetting, har et variert ordforråd og kan bruke ulike setningskonstruksjoner (kompetansemål under skriftlige tekster for 7. trinn). Vi har gjennomgått en del besvarer fra klagesensuren og vår vurdering er at klagenemndene er lite tydelige i vurderingen av elevenes ferdighetsnivå.

I hele prosessen har det foregått en drøfting av hvordan en skal se på forholdet mellom kortsvaret og langsvaret i hovedmål. I momentlista fra Utdanningsdirektoratet ble dette tatt opp før hurtigklagesensuren. Presiseringene virker lite konsistente og vanskelig å forstå, bl.a. siden kortsvaroppgaven skulle være en slags ”faglig garanti”:

”Dersom kortsvaret manglar:

Kortsvar kan mangle fordi eksaminanden ikkje meistarar oppgåva eller som resultat av ein glipp. Karakter i øvre del av skalaen er ikkje aktuelt, men kandidaten kan få 2 eller kanskje 3 dersom langsvaret viser god fagkompetanse.”

Det er kanskje enda vanskeligere å forstå følgende:

”Eksempel: Langsvar til stryk - kort svar til 3? Skal dette ende i 2?
Svar: Ja, det riktige er då sannsynlegvis 2.”

Til hurtigklagesensuren forelå en foreløpig karakterstatistikk. Den viste en svak tilbakegang i prestasjonene sammenlignet med året før. Nedenfor følger tallene aggregert til nasjonalt nivå.

Fagkode	Alle	Jenter	Gutter	% 1	% 2	% 3	% 4	% 5	% 6
1211	3,1	3,2	2,9	6,2	24,8	35,9	24,2	8,1	0,8
1212	2,9	3,0	2,8	8,2	28,7	35,1	20,6	6,7	0,8
1049	2,8	2,9	2,6	14,2	25,5	33,2	20,5	6,2	0,4

Direktoratet var bekymret for dette og antydte at oppgavene kunne ha vært for vanskelige. Klagenemndene ble derfor oppfordret til å ta hensyn til det under behandlingen. Nedenfor følger rapporten fra fylkesmannen i Østfold.

Klagesensur - hurtigklagesensur V-2010
Sist oppdatert : 16.07.2010 - Hele landet

Snitt før = karaktersnitt ved primærsensuren for elever som har klaget

Snitt etter = karaktersnitt etter klagebehandling for elever som har klaget

Fagkode	Fagnavn	Antall	Klager	% uendret	% opp	% ned	Snitt før	Snitt etter
NOR1211	Norsk hovedmål,	40849	1959	79,0	19,8	1,3	2,1	2,3
NOR1212	Norsk sidemål,	20250	1055	82,0	17,8	0,2	1,9	2,1
NOR1049	Norsk som andrespråk,	1134	39	71,8	28,2	0,0	1,3	1,6

Vi ser at gjennomsnittet for de elevene som har klaget, har bedret seg med 2 til 3 tideler som følge av klagebehandlingen. En kan ikke trekke entydige konklusjoner av dette. Kanskje er det grunn til å peke på at henholdsvis 28, 2, 19,8 og 17,8 % av klagerne har fått bedret sin karakter. Det er relativt høye tall og kan være en følge av direktoratets oppfordring ved åpningen.

6.5.2 Brukes kriteriene likt?

Under sensorskoleringen ble det brukt seks eksempeloppgaver både til hovedmål og sidemål (to ulike besvarelser på oppgave 6 både til hovedmål og sidemål). Etter et gruppearbeid ble forsamlingen invitert til å sette karakterer på eksempelbesvarelsene med håndsupprekning..

På Flesland (sensorskolering hovedmål) ble resultatet slik:

Karakter/ Oppgave	6	5	4	3	2	1	Ekspert gruppa
1				4	20	8	1
3	4	25	7	2			5
4			7	20	4		3
5			7	25	7		3
6a	15	15	5				5
6b			1	7	15	6	2

På Gardermoen (sensorskolering sidemål) ble resultatet slik:

Karakter/ Oppgave	1	2	3	4	5	6	Ekspert gruppa
1		4	54	29	5		3
2			3	28	46	24	5
3		17	54	29			4
4	2	50	28				3
6a	34	57					1
6b				13	52	20	6

Det er viktig å legge til at denne håndsopprekningen foregikk etter at gruppene hadde prøvd å bli enig seg imellom. I noen tilfeller vil derfor spredningen kunne være enda større i utgangspunktet Ekspertgruppas vurdering samsvarer ikke alltid med "flertallets" oppfatning.

Dette illustrerer hvor vanskelig det kan være å finne en rettferdig karakter. Forskjellene kan skyldes at sensorene oppfatter oppgavene ulikt og/eller at de vektet kriteriene ulikt.

Vi har et konkret eksempel på en besvarelse som vi kan følge gjennom alle ledd.

- Den ble drøftet i "ekspertgruppen", og etter ganske mye diskusjon ble det bestemt at denne besvarelsen skulle brukes under sensorskolering som et eksempel på kar.6.
- Under sensorskolering varierte karakteren fra 4 til 6.
- Besvarelsen ble vurdert til 4 ved ordinær sensur.
- Eleven klaget, og klagenemnda ga karakteren 5.

Besvarelsen gjaldt oppgave 6, "Risikoanalyse" av Erlend Sande.
"Gjør kort greie for hovedsynet i teksten og vurder argumentasjonen. Kva meiner du sjølv om risikosport?"

Oppgaven har tre deler: Kandidaten skal gjøre greie for hovedsynet i tekstvedlegget og deretter vurdere argumentasjonen. Dessuten skal han/hun gjøre rede for sin egen mening om risikosport.

Dette er norsk sidemål. Kandidaten behersker nynorsk som sidemål svært godt. Her fins bare noen få feil i verb- og substantivbøying. Den språklige måloppnåelsen var heller aldri noe diskusjonstema, verken i ekspertgruppen eller på sensorskolering. Uenigheten synes å være knyttet til to forhold: hva

instruksjonen ”vurder argumentasjonen” *betyr* og om denne oppgaveformuleringen krever bruk av fagterminologi.

Ved hurtigklagebehandlingen er det flere eksempler på at besvarelser ble hevet to trinn. Det er ikke vanskelig å forstå at det kan skape mistillit til hele systemet ved skolene. Kanskje er det også noe tilfeldig hvilke elever som klager.

Siden det oppstår uenighet om tolking og vekting, er det viktig at sensorene utformer eksplisitte faglige begrunnelser som dekker alle kompetanseområdene. Sensorer vi har intervjuet har understreket det.

Prosjektgruppen har hatt tilgang på noen av besvarelsene fra klagebehandlingen. Nedenfor følger noen av de begrunnelsene klagenemndene har anført når det settes endelig karakter.

Karakter 1 ved opprinnelig sensur og 1 etter klagebehandling:

”Del A: Eleven skriver noe om innholdet, men ikke om ironibruk. Fortellemåten kommenteres ikke.

Del B: Eleven viser svært mangelfull forståelse i møte med tekstene. Skriver ikke om mannsidealer, men om forventninger til unge.

Besvarelsen viser at eleven har svært lav kompetanse i faget. Karakteren 1 er derfor ikke urimelig. Den blir stående.”

Utvalget av kriterier kan virke noe tilfeldig. Dette er en strykbesvarelse og ironi er vanskelig for alle elever. Det er positivt at denne begrunnelsen eksplisitt kommenterer forståelse av tekstene. Men mangelfull forståelse av tekstene var et trekk ved mange besvarelser – som likevel kunne få bra karakter. Det er merkelig at begrunnelsen ikke sier noe om elevens språklige ferdigheter.

Neste eksempel fikk også 1 ved sensur og 1 etter klagebehandling:

”I del a skriver kand. en del om tekstene, men lite sammenligning av likheter og forskjeller. I del b skriver kand. om generasjoner, men ikke et kåseri om språk.”

Det er umulig å se av denne begrunnelsen hvorfor denne eleven skulle ha 1. Eleven har tross alt levert noe på del a (jf momentlista som sier en kan stå selv om del a står til stryk). Heller ikke denne begrunnelsen sier noe om elevens generelle språklige ferdigheter.

Men vi finner også begrunnelser som er mer utførlige selv om de er kortfattet.

Sidemål, eleven fikk 5 ved sensur og 5 etter klagebehandling:

”Svaret er godt, i periodar framifrå når det kjem til sjølve analysen av Kaldhol sin tekst. Eksaminanden nyttar eit fagleg språk på høgt nivå. Språket flyt god, med god variasjon og eit omfattande ordtilfang. Her er nokre feil i formverket, særleg bøying av verb og substantiv dreg ned. Dei modernistiske trekka er peika på, men denne delen kunne vore utvida. Ei samla vurdering peikar mot mykje god kompetanse i faget. Karakteren fem er ikkje urimeleg og blir ståande.”

De generelle språkferdighetene er langt oftere kommentert når det gjelder sidemål enn hovedmål.

Det er ikke vanskelig å finne eksempler på besvarelser sensorene har vurdert ulikt. Et sprik på to trinn er ikke uvanlig. For enkeltelever kan dette ha store konsekvenser mht. videre utdanning. Noe kan forbedres ved at oppgavene ikke blir for komplekse og at instruksjonene er tydelige. Sensuren kan også bli sikrere om en arbeider videre med ulike former for sensorskolering der en bruker konkrete besvarelser og drøfter bruk av kriterier.

Det er svært viktig at sensorer i alle ledd må utforme mer fylldige begrunnelser og får tid til det. Vi mener vurderingsskjemaet kan forbedres slik at sensorene må kommentere alle kompetanseområdene og bruk av skjemaet bør være obligatorisk.

6.5.3 Oppgavesettet og reliabilitet

Når en skal vurdere en eksamens eller prøves reliabilitet, må en bl.a. se på hvordan oppgavesettet er konstruert. I norsk er ofte oppgavene åpne, eller de åpner for ulike måter å svare på. Det forutsetter høy grad av sensorreliabilitet - eller "tolkningsfellesskap" som vi har kalt det - at sensorene vurderer nokså likt. I avsnittet ovenfor har vi drøftet det. Generelt kan en si at problemet med sensorreliabilitet øker med grad av åpenhet i oppgavene. Det er vanskeligere å bli enig om karakteren på et essay eller en novelle enn en sakprosatext¹⁸. Det er ikke vanskelig å finne eksempler på at sensorene vurderer besvarelser ulikt.

Det ligger også en vanskelighet i at oppgavesettet skal åpne for at hver enkelt elev skal få vise hva han/hun kan samtidig som eksamen skal være en prøve i et fag med stor bredde. Til hovedmål skulle kortsvaroppgaven sørge for at noe av bredden ble dekket. Både i hovedmål og sidemål ser vi at oppgavene er laget slik at hver enkelt oppgave er ment å dekke flere kompetansemål. Det er tenkt å bidra til at sensorene får et bredere grunnlag for å sette en rettferdig karakter. Sensorveiledningen understreker også at vurderingen skal være "helhetlig". I vurderingsveiledningen knyttes det til at besvarelsen "kommuniserer", at den til en viss grad fungerer som en "helhet" og at den svarer relevant på oppgaven.

Etter vår vurdering virker disse formuleringene forstyrrende inn på skjemaet som helhet. Kriteriene for om teksten kommuniserer, fungerer som helhet og svarer på oppgaven finnes i de fire kompetanseområdene i resten av tabellen. Vi mener derfor at dette skaper mer forvirring enn klargjøring, noe debatten mellom sensorene også ofte viste.

Sensorveiledningene innskrenker i praksis muligheten til å vurdere alle sider ved en besvarelse. Momentlista sier at en elev ikke nødvendigvis får 1 om en svarer til stryk på enten kortsvar eller langsvar. I mange av oppgavene understrekes det at eleven skal kunne velge ulike innfallsvinkler i besvarelsen. Vi har flere ganger pekt på at elever kan få bra karakter selv om innholdet er svakt og selv om eleven opplagt ikke har forstått tekstvedleggene. Det oppstår en paradoksalmotsetning mellom på den ene side behovet for å prøve bredden i elevens kompetanse og på den annen side ønsket om at alle elevene skal bedømmes positivt for det de får til. I mange av besvarelsene står "helheten" for svært smale

¹⁸ Se for eksempel Svein Lie i Tveit (red).

og mangelfulle kunnskaper og ferdigheter Det gjør det også vanskeligere å gi en rettferdig vurdering av elevene i forhold til hverandre. Når dette ses i sammenheng med at det er vanskelig å oppnå sensorreliabilitet ved åpne oppgaver, stiller det et spørsmålstegn ved eksamenens reliabilitet.

Vi kan ikke med dette si at elevene ikke får rettferdige karakterer. Tvert imot er det god grunn til å anta at elevene i det store og hele får en rettferdig behandling (se 6.5.4). Det arbeidet som foregår gjennom forhåndssensur, sensorskolering og i klagenemndene, og støttes av veiledninger og sensorenes erfaring, gir til sammen et tilforlatelig inntrykk i et fag der vurdering ikke alltid er like enkelt.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en oversikt over sensuren (se vedlegg) som tabellarisk viser karakter ført inn i PAS av førstesensor og annensensor endelig karakter. Den viser at avstanden mellom gjennomsnittet av karakterene satt av førstesensor og annensensor i en eksamensgruppe er overraskende liten.

Ved sensurering av NOR1949 er avviket i gjennomsnitt større enn 0,5 karakterpoeng i bare 1 av 16 eksamensgrupper. I NOR1211 er avviket mer enn 1 karakterpoeng i bare 5 av 455 eksamensgrupper, og avviket var fra 0,6 til 0,9 i 60 grupper. I NOR1212 var avviket på 1 karakterpoeng eller mer i bare 6 av 234 eksamensgrupper og fra 0,6 til 0,9 i 32 grupper.

Her har Utdanningsdirektoratet en mulighet til å se nærmere på sensuren til de sensorparene som har det største avviket.

Til tross for gjennomsnittlig bra samsvar kan mangel på faglige drøftinger, uenighet om vektlegging av ulike kriterier og hva en legger i "faglighet" og ikke minst ulik forståelse av hva oppgavene krever, gi inntrykk av at karakterer til tider settes på et noe tilfeldig grunnlag.

6.5.4 Den foreløpige karakterstatistikken

Til hurtigklagesensuren forelå en foreløpig karakterstatistikk. Vi har sett nærmere på den: Tallene aggregert til nasjonalt nivå er gjengitt ovenfor (6.5.1). Nedenfor følger tallene for de enkelte fylkene.

	1211 Hovedmål	1212 Sidemål	1049 Minoritetsspråk
Hele landet	3,1	2,9	2,8
Østfold	2,9	2,9	2,9
Akershus	3,1	2,8	2,8
Oslo	3,2	3,0	3,0
Hedmark	3,0	2,8	2,6
Oppland	3,0	3,0	2,5
Buskerud	3,0	2,9	2,8
Vestfold	3,0	2,8	2,7
Telemark	3,0	2,9	2,1
Aust-Agdr	3,0	2,9	2,2
Vest-Agder	3,0	2,8	3,8
Rogaland	3,1	3,0	3,2
Hordaland	3,1	2,9	2,9
Sogn og Fjord	3,2	3,3	3,0
Møre og Romsd	3,1	3,0	3,0
Sør-Trøndelag	3,2	3,0	2,7
Nord-Trøndelag	3,0	3,0	1,9
Nordland	3,0	2,9	2,7
Troms	3,0	2,6	2,4
Finnmark	2,9	2,6	2,0
Utlandet	2,9	2,9	2,0

Gjennomsnittresultatene er noe lavere enn i fjor. Det voldt litt bekymring og ble tatt opp av direktoratet under hurtigklagesensuren. Etter vår mening ser også disse tallene tilforlatelige ut. Fordelingen av karakterene fylkesvis samsvarer godt med bildet i andre statistikker. Jenter skårer høyere enn gutter. Snittet i hovedmål er svakt bedre enn i sidemål.

Det kan være av interesse å se på PISA-resultatene i lesing fordi lesekompetanse og skrivekompetanse henger sammen. Norske 15-åringer og spesielt norske gutter skåret dårligere i 2006 enn tidligere, og trenden hadde vært sterkt nedadgående siden 2000. På den norske hjemmesiden¹⁹ presenteres et av hovedfunnene slik:

”Andelen norske gutter som ligger på nivå 1 eller lavere, har økt fra 23 prosent i 2000 til 29 prosent i 2006. En betydelig andel av disse guttene vil ikke være i stand til å tilegne seg gode nok kunnskaper og ferdigheter til å dra tilstrekkelig nytte av de utdanningsmulighetene som tilbys.”

Det er vanskelig å trekke entydige konklusjoner av dette, men det kan understøtte at det ikke er overraskende at snittet også går ned ved skriftlig eksamen i videregående skole.

Dette harmonerer også med det generelle inntrykket hos mange sensorer som under intervjuene sier de synes det er mange svake besvarelser og at de til dels har justert opp karaktersetningen for ikke å få for mange 1-ere. Både under

¹⁹ <http://www.pisa.no/resultater/2006/index.html>

forhåndssensuren og under sensorskoleringen pekte mange på at de nesten ikke brukte 6 – beste karakter.

Selv om dette er et tynt grunnlag, er det derfor ting som tyder på at sensorene med sin erfaring og følelse av hvor nivået skal ligge, samlet sett har levert en sensur som ikke virker helt urimelig. Det forhindrer ikke at det kan forekomme mange eksempler på enkeltbesvarelser som ikke har fått en rettferdig behandling.

6.6 Sammenfattende vurderinger

- Vurderingsprosessen har mange positive sider og bidrar til at sensureringen foregår på en rimelig forsvarlig måte.
- Vi mener elevene i det store og hele har fått en rettferdig vurdering til tross for at det har hersket uklarhet rundt vurderingsprinsipper og ikke minst vektlegging av ulike mål og kriterier.
- Utdanningsdirektoratet bør se nærmere på hvordan oppgavesettene samlet sett kan sikre tilstrekkelig bredde i vurderingen av elevenes kompetanse.
- Utdanningsdirektoratet tar arbeidet med å bringe sensorene inn i et ”tolkningsfellesskap” på alvor. Organiseringen av forhåndssensur, sensorskolering, fellessensur og klagesensur er viktige bidrag til det.
- Sensorskoleringen er en nøkkel til en mest mulig rettferdig vurdering. Sensorskolering bør gjøres obligatorisk og bør desentraliseres noe mer for å gjøre det enklere for sensorene å møte. Ferske sensorer bør få en særskilt introduksjon til arbeidet.
- Utvalget av eksempelbesvarelser var hensiktsmessig, men kanskje kunne en valgt et par besvarelser som det var litt mer problematisk å sette karakter på for å stimulere til faglige drøftinger.
- Som et ledd i skoleringsarbeidet må det legges enda sterkere vekt på at faglige begrunnelser må gjøres tydelige og dekke alle de aktuelle kompetanseområdene i en oppgave.
- Vurderingsveiledningen og sensorveiledningene er godt forankret i læreplanen. De forklarer intensjonen med oppgavene og viser til aktuelle kompetansemål. Vurderingsskjemaet i vurderingsveiledningen blir for generelt og kan bidra til at de faglige vurderingene ikke kommer så klart fram som ønskelig. En løsning kunne være å knytte vurderingsskjemaet til sensorveiledningen og gjøre dem mer detaljerte relatert til årets oppgaver.
- Vi foreslår at en ikke bruker uttrykket ”helhet” i vurderings- og sensorveiledninger, men henviser til konkrete kompetanseområder og kompetansemål.
- Sensorene er godt fornøyd med vurderingsveiledningen og sensorveiledningene. Mange, men slett ikke alle, sier at de brukes underveis.
- Fellessensuren er greit organisert. Mange peker på at arbeidet til tider går for raskt og at det trengs mer eksplisitte faglige drøftinger.
- Organiseringen av hurtigklagesensuren er god. Som under fellessensuren går arbeidet til tider for raskt. Det går utover faglige drøftinger og formulering av begrunnelser.

- Utdanningsdirektoratet bør se på om det bør lages tydeligere retningslinjer for hvordan begrunnelsene skal utformes ved behandling av klager.

7 Hva kan en forvente av elevene?

Det kan ikke være tilfredsstillende at bare 33,1 % av elevene får 4 eller bedre i norsk hovedmål og bare 28,1 % i sidemål. Under en prosent får 6 både i NOR1211 og NOR1212. Det er spesielt urovekkende fordi dette er eksamen ved en studieforbereidende linje. 6, 8 % og 8,2 % får 1. Kanskje skulle dette tallet heller vært høyere enn lavere ifølge det mange sensorer sier i intervjuer og samtaler. Lesing av noen besvarelser som har fått 2, viser at det ikke skal mye til for å få bestått karakter og dermed generell studiekompetanse.

7.1 Hvor svikter det?

En besvarelse som får svak karakter, svikter som regel på flere punkter. Besvarelsene har gjennomgående svakt språk, ordfeil og tegnsettingsfeil og feil i grammatikk og syntaks. Det er forbausende sjelden at klagenemndene i NOR1211 peker på dette i sine begrunnelser. Dette er en uheldig konsekvens av instruksjonen om at en først og fremst skal fremheve det positive i en besvarelse. Med den vekt kunnskapsløftet legger på grunnleggende ferdigheter, må dette løftes fram. Svake besvarelser har dessuten svak struktur og elevene behersker ikke sjangerkrav. Innholdet viser gjerne svak lesekompetanse. Det er ikke merkelig siden lesekompetanse og skriveferdigheter på mange måter er to sider av samme sak.

Det er flere forklaringer på dette:

- Læreplanen i norsk er relativt ny. Det kan være grunn til å spørre om norsklærerne i tilstrekkelig grad har tatt den nye innretningen i norskfaget inn over seg. Slik sett kan det være all grunn til å fortsette med oppgavetyper som påvirker lærerne til å arbeide med lese- og skriveferdigheter. Samtidig vet vi at videregående opplæring arver problemer fra barne- og ungdomstrinnet og en kan ikke innrette en fagpolitikk for videregående opplæring som bygger på at elever ikke får med seg det de skal fra grunnskolen.
- Vi har flere ganger pekt på at oppgavene kanskje reflekterer at læreplanen er for omfattende. Det gjelder spesielt de mange kompetansemålene relatert til sjangerforståelse og sjangerbeherskelse, retorikk og analyse og bruk av sammensatte tekster. Disse kompetansemålene vil være uoppnåelige uten solide, basis lese- og skriveferdigheter. Men også kompetansemålene i avsnittene om språk og kultur er omfattende. Og om en norsklærer virkelig begynte å ta læreplanen i norsk på alvor, ville ikke tiden på noen måte strekke til. Resultatet blir overflatisk læring. *De kompliserte analyse- og sjangerkravene fører til tider også til at elever som i og for seg skriver og*

tenker klart, får svakere karakter enn de kanskje fortjener. Noe av forklaringen på at vi finner så få seksere kan ligge her.

Vi ser det slik at fordi læreplanen er for omfattende, må sensorene redusere kravene til elevene siden de ikke kan beherske alt. Dersom læreplanen gjøres mindre omfattende, kan en skjerpe kravene til elevene inn mot de kompetansemålene læreplanen har.

- Det er et vel etablert faktum at norske elever ikke viser den motivasjon og arbeidsinnsats som skolegang forutsetter (se for eksempel PISA, TIMSS og elevundersøkelsene). Vi vet at prøve- og eksamensformer er et virkningsfullt styringsmiddel. Derfor er det viktig at det i og for seg positive prinsippet om at alle elever skal få vise noe de mestrer, ikke misbrukes i en retning som gir det inntrykket at en ikke behøver å anstrenge seg særlig for å få godkjent karakter.

7.2 Var oppgavene for vanskelige?

Ifølge Rambølls undersøkelser synes sensorene og lærerne stort sett at oppgavene både i NOR1211 og NOR1212 var greie, at de ga gode muligheter til å demonstrere kompetanse og at arbeidsmengden ikke var for stor. Blant elevene er det flere som synes oppgavene er vanskelige.

Hvorvidt oppgavene oppfattes som vanskelige eller ikke, har med de forventninger en har å gjøre. Vår oppfatning er at noen oppgaver umiddelbart oppfattes som mer vanskelig enn andre, for eksempel oppgavene 1, 2 og 3 i sidemålssettet. De andre oppgavene oppleves kanskje ikke som vanskelige. Flest elever valgte oppgavene 1 og 6 i hovedmål og 6 i sidemål. Spesielt oppgave 6 i sidemål ble nok oppfattet som ”lett” av mange. For å gi et bilde av hvordan elever kan oppfatte dette, tar vi med et utdrag av en e-post vi har fått oversendt:

”Rundt meg satt elever som hadde jobbet hardt med realismen og romantikken. Elever som har evnen til å sammenlikne Kielland med Skram, elever som kan uttale seg om forholdet mellom samfunn og litteratur, og elever som kan kommentere språkdebatten på 1900-tallet. Da kan man ikke kalle det noe annet enn trist at de fleste oppgavene på eksamen først og fremst skulle vurdere vår ”evne til å sammenlikne” eller vår ”evne til å begrunne”. Da det var Hamsunår i 2009 og det er Bjørnsonår i 2010, klarer jeg ikke helt å forstå hvordan de som står bak eksamensoppgavene klarer til de grader å sløse bort en fantastisk mulighet til å la elever få vise seg frem.

Jo visst kan vi å skrive kåseri og essay. Det har vi gjort siden ungdomsskolen. Å la flere av oppgavene omhandle kun slike ”enkle” kompetansemål som dette, er å gi en gavepakke til alle elevene som har overlevd norskfaget ved å velge plankeoppgaver ved en hver anledning. Denne gangen hadde de ikke bare en eller to slike oppgaver å velge mellom. Flertallet av oppgavene var oppgaver en dyktig 15åring kunne besvart med godt resultat. Dette er ikke bare irriterende for de elevene som har genuin interesse for norskfaget, det er også kraftig provoserende.”

Her ligger et paradoks. Oppgaver som vi etter en nærmere vurdering mener objektivt sett er krevende, oppfattes av mange elever som ”lett”. Besvarelsene viser at flertallet av elevene sliter tungt også med de ”lette” oppgavene. De belønnes for besvarelser som strengt tatt er det rene dilletanteri. Det gir helt gale signaler og kan bidra til at elever beholder illusjonen om at slike oppgaver er ”lette”.

7.3 Sammenfattende vurderinger

Elevene presterer i gjennomsnitt for svakt. Vi finner få gode besvarelser. Det er flere forklaringer på at elevene presterer svakt til eksamen:

- Oppgavene er krevende fordi vi har en for omfattende læreplan. Når elevene likevel kan få brukbare karakterer, gir det falske forestillinger om egne prestasjoner.
- Elever kan også komme til å prestere dårligere enn de egentlig er i stand til, nettopp fordi oppgavene er komplekse i instruksene.
- Læreplanen er for omfattende. Den bør forenkles: Med en mindre omfattende læreplan kan en være tydeligere i kravene til elevene.
- Ikke alle lærere har tatt kunnskapsløftet og den nye læreplanen inn over seg. Det må arbeides intensivt med sammenhengen mellom ”leseforståelse” og ”skrivekompetanse”.
- Vi vet fra mange undersøkelser at svake prestasjoner også kan knyttes til at holdningene til faget, motivasjon og arbeidsinnsats ikke er på høyde med det som er nødvendig i et studieforberedende program.

8 Eksamen NOR1049

Oppdraget om eksamen NOR1049 var formulert slik:

”Det finnes ikke lenger egen læreplan i norsk som andrespråk. Elevene med andrespråkbakgrunn får opplæring enten etter læreplanen i grunnleggende norsk eller etter ordinær læreplan i norsk, men kan våren 2010 velge å ta eksamen etter den tidligere læreplanen i norsk som andrespråk, som en forlenget overgangsordning 20. Spørsmålet om en eventuell egen eksamensordning i Kunnskapsløftet for elever med kort botid i Norge og som ikke har tilstrekkelig norskkunnskaper til å avlegge ordinær eksamen i norsk, skal utredes nærmere.

Problemstillinger:

- Hvor stor er variasjonen i måloppnåelse blant elever som avlegger eksamen i NOR1049 Norsk som andrespråk?
- Er kompetansen denne elevgruppen viser tilstrekkelig til å kunne avlegge ordinær eksamen i norsk? Er det noen hovedområder/kompetansemål som skiller seg ut i denne sammenhengen?”

I arbeidet med denne delen av oppdraget har vi i hovedsak fulgt det samme opplegget som for NOR1211 og NOR1212, men i mindre omfang. Vi har gått gjennom oppgavesettet, deltatt under fellessensuren, intervjuet et utvalg sensorer og gjennomgått noen elevbesvarelser med klagenemndas vurdering.

16 lærere har vært involvert i vårens sensurering av eksamen. Av disse har vi intervjuet 5. I tillegg har vi sett på 10 elevbesvarelser som etter klagesensuren fordeler seg på karakterene 1 – 5.

Alle sensorene møtte til sensorskoleringen. 4 av sensorene retter denne fagkoden for første gang i år, resten har sensurert norsk som andrespråk i flere år. Alle de intervjuete sensorene understreker viktigheten av at det gjennomføres sensorskolering, og flere tar til orde for at den gjøres obligatorisk.

²⁰ Se brev fra Utdanningsdirektoratet datert 25.01.2010.

8.1 Eksamensoppgavene²¹

Eksamenssettet består av to kortsvaroppgaver, som begge er obligatoriske, og seks langsvareoppgaver hvor eleven skal svare på én. Oppgavetyperne er svært lik oppgavene i NOR1211 og NOR1212 ved at elevene forutsettes å bygge besvarelsen på lesning av ett eller flere tekstvedlegg som finnes i et utdelt ressurshefte. I motsetning til ved eksamen NOR1211 og NOR1212 får elevene ved denne eksamen utdelt teksteftet, som omtales som ressursheftet, på forhånd slik at de har tid til å sette seg godt inn i materialet. Det arrangeres en forberedelsesdag der elevene også kan ha tilgang på veiledning, men det kan være høyst forskjellig fra skole til skole og er kanskje mest vanlig der det er hele klasser med minoritetsspråklige elever. Ressursheftet er nokså omfattende. En elev som utnytter forberedelsestida godt og får hjelp av andre, vil ha stor nytte av å få tekstene før eksamensdagen.

Dersom en skal vurdere validiteten av eksamen, må en gå nøyere inn på forholdet mellom oppgavene og den aktuelle læreplan. Siden det hersker en viss uklarhet om elevenes læreplangrunnlag, er det vanskelig. Eksamen i norsk som andrespråk har sin bakgrunn i en læreplan som ikke lenger eksisterer. Det virker imidlertid som sensorveiledningen²² for NOR1049 bygger på den utgåtte læreplanen for norsk som andrespråk. Veiledningen mangler den type referanser til kompetansemål og kriterier som vi finner i vurderingsveiledningen og sensorveiledningene for NOR1211 og NOR1212. Sensorveiledningen viser ellers til *Om vurdering av skriftlig arbeid i norsk som andrespråk for språklige minoriteter* fra 1997.

Slik oppdraget er formulert, ville vi først og fremst se på elevenes språklige ferdigheter. Vi kommer til å gå noe inn på innholdsmessige vurderinger, men da først og fremst for å sammenligne kriteriene som legges til grunn for ulike karakterer. Oppdraget er gitt for å få et bedre grunnlag for å vurdere om også minoritetsspråklige elever kan avlegge ordinær eksamen. Det forutsetter gode ferdigheter i lesing og skriving. Samtidig henger lese- og skriveferdighet alltid sammen med dypere kunnskap om de forhold tekstene tar opp. Derfor vil det alltid være lettere å forstå og skrive om tekster en har et forhold til. Tekstvedlegg og tema i andrespråkseksamen kan målrettes mer mot minoritetselvers kulturelle bakgrunn og virkelighet enn ved ordinær eksamen.

Vi skal kommentere noen trekk ved oppgavene fordi det også i dette settet er slik at noen av instruksene kanskje har hatt uheldige konsekvenser for både skriving og vurdering av besvarelsene. Dette er vesentlig siden det under sensorskoleringen ble understreket at elever ikke kunne få 2 eller bedre utelukkende på bakgrunn av ”godt språk”.

8.1.1 Kortsvaroppgavene

²¹ Eksamensoppgavene vil bli tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets hjemmeside

²² Se Utdanningsdirektoratets hjemmeside, eksamen videregående skole

Den første oppgaven går ut på å gjøre kort greie for formelle trekk som skiller to dikt i ressursheftet fra hverandre.

To av de intervjuete sensorene trekker fram at tekstene er greie, mens fire gir uttrykk for at formuleringen ”formelle trekk” var uheldig. Under sensorskoleringen ble det trukket fram at mange elever også bringer inn tolking av tema og budskap i besvarelsen. Direktoratet sa at sensorene ikke skulle trekke for dette, hvis det ikke skjedde på bekostning av det oppgaven ba om, men at det ikke skulle telle positivt. Når elever feiltolker oppgaven slik, kan det enten skyldes at de er usikre i norsk begrepsbruk eller at de ikke har vært kritisk nok når oppgaven skulle tolkes og besvares. Det kan også tenkes at noen rett og slett skriver litt ekstra for å få vist sin kompetanse i norsk. De forhåndsutplukkete besvarelsene ble vurdert av sensorene individuelt og i grupper på fire under sensorskoleringen. I den etterfølgende plenumsdiskusjonen kom det fram at nesten ingen av elevene hadde forstått uttrykket ”formelle trekk” eller avgrenset besvarelsen til det. Denne oppgaven er slik sett nok et eksempel på at det er instruksene i oppgaveformuleringen som kan skape problemer både for elever og sensorer.

Den andre kortsvaroppgaven ber elevene skrive et kort leserinnlegg. Med henvisning til en kort tekst i ressursheftet, skal eleven enten argumentere for eller imot at en sersjant fra Florida ble dømt til ett års fengsel fordi han nektet å dra tilbake til Irak.

Under sensorskoleringen ble det presisert at det må trekkes hvis elevene argumenterer både for og imot.

Tre av de intervjuete sensorene var kritiske til den denne oppgaven. Den inneholdt vanskelige begrep og et lite velvalgt tema. Mange av svarene var etter sensorenes vurdering tilfeldige, generelle og til dels meningsløse. Det kan bety at elevene ikke har forstått hva det spørres etter. Med direktoratets presisering av oppgaveinstruksen blir også denne oppgaven et eksempel på at formelle sider ved instruksen får betydning for vurderingen.

8.1.2 Langsvaroppgavene

Oppgave 1 – Om ”ære”

Tre av de intervjuete sensorene mente oppgaven var vanskelig. Det ble stilt spørsmål ved tekstvedlegget, som en sensor oppfattet som fjernt fra norske forhold. Æresbegrepet var heller ikke enkelt å håndtere for elevene. Sensorene drøftet også på hvilken måte en skulle bruke eller vise til det aktuelle tekstvedlegget. Tilsvarende diskusjon oppstod rundt oppgave 4 i hovedmål.

Det er urealistisk at en elev i denne gruppen skal kunne skrive en artikkel til *Utop*. Sensorene mente en burde ha fjernet alle slike ”rammer” for besvarelsene. Det kom også til uttrykk under sensorskoleringen.

Oppgave 2 - Om morsmålets betydning

Her peker en av sensorene på at det blir uforutsigbart med så mange føringer i oppgaveteksten, en annen at elevene har for liten kjennskap til bakgrunnen for teksten, og at de derfor ikke makter å sette seg inn i novellen og forstå den. Kanskje kunne det blitt enklere med noe informasjon om den historiske rammen. De øvrige syns det er en grei oppgave. En av sensorene peker på at det er meningsløst å tenke seg at *Språknytt* skulle ta inn disse elevbesvarelsene.

Oppgave 3 – Om ungdom og utdanning

Svart mange valgte denne oppgaven. En av sensorene peker på at todelingen i oppgaveteksten var uheldig. Tre sensorer syns det er en bra/grei oppgave. En sensor trekker fram at det var for mange ulike instruksjoner, og at mange ikke hadde lest oppgaven godt nok. En sensor omtaler oppgaven som redningsplanken. En annen sier at temaet gjorde det greit å få vist fagkompetanse og utnytte tekstene i ressursheftet. Det er helt urealistisk at elevene skal kunne skrive til *Utdanning*.

Oppgave 4 – Møte

Ingen av sensorene hadde noe å utsette på denne oppgaven.

Oppgave 5 – Om moralpoliti

Her har fire av sensorene innvendinger mot oppgaven. Den er for snever og den kan være tvetydig. Spørres det om en sammenligning av innholdet eller framstillingen? Uttrykket ”sosial kontroll” er vanskelig. I besvarelsene fant sensorene mange misforståelser. Karakterene ble svake. Kan disse elevene ha forutsetninger til å vurdere hvordan et inserat til *nettavisen.no* skal utformes?

Oppgave 6 – Skriv et kåseri

To av sensorene er kritiske til at denne elevgruppen skal skrive kåseri og mener det ville vært lettere å skrive et essay. En av sensorene syns at tekstgrunnlaget knyttet til denne oppgaven er svakt. Elevene vil neppe kunne skrive godt nok til at besvarelsen kan trykkes i ungdomsbladet *Spirit*.

8.2 Hvor ligger kompetansenivået til denne elevgruppen?

I den foreløpige karakterstatistikken er resultatene slik:

Fagkode	Alle	Jenter	Gutter	% 1	% 2	% 3	% 4	% 5	% 6
1049	2,8	2,9	2,6	14,2	25,5	33,2	20,5	6,2	0,4

Erfarne sensorer vi har snakket med, antyder at en som en tommelfingerregel kan si karakteren ville vært to trinn lavere om besvarelsen hadde blitt vurdert i en ordinær eksamen. Dette er selvfølgelig svært generelt. Sensorene er dessuten

ikke helt samstemte om hvordan de vakter generelle språkferdigheter og innholdselementer. Det kan ha sammenheng med at sensorveiledningen for NOR1049 bare angir hva som skal til for å få en karakter over middels. I tillegg blir det understreket innledningsvis at det er helhetsinntrykket av svaret som skal ligge til grunn for karakteren. Dermed får sensorene de samme tolkningsproblemene som sensorene i NOR1211 og NOR1212. Også i denne sammenhengen bidrar uttrykket ”heilskapsinnstrykket” (sensorveiledningen s.2) mer til forvirring enn oppklaring. Det åpner for upresise generelle betraktninger uten referanse til klare kriterier og kompetansemål.

Vi har prøvd å sammenligne måloppnåelseskriteriene i sensorveiledningen til eksamen i norsk som andrespråk med kjennetegnene i veiledningene til norsk hovedmål og sidemål. Vi finner at det gjennomgående forventes mye mer i norsk hovedmål for å få en karakter over middels enn ved eksamen i norsk som andrespråk. Kravet for å få karakter over middels i den første kortsvaroppgaven i NOR1049 er at eleven må ”ha peikt på dei sentrale trekka som skil det tradisjonelle diktet ”Din ungdom” frå det modernistiske diktet ”vi kan ikkje eige kvarandre.” I vurderingsveiledningens fagspesifikke del (NOR1211 og NOR1212), finner vi under *Forståelse og bruk av vedlagte tekster* at eleven må kunne ”sammenligne tekster på en nyansert måte” for å få karakter over middels. Kravet i NOR1049 svarer mer til kravet for å få karakteren 2, eleven må kunne ”peke på noen sider ved innhold og form i tekster”.

I oppgave 4 i NOR1049 skal elevene skrive en novelle og i oppgave 6 et kåseri. For å få en karakter over middels må eleven ”ha vist vilje til å innfri/oppfylle sjangerkravet”. For å få en karakter over middels i norsk hovedmål må eleven kunne ”bruke et bredt register av språklige virkemidler i den valgte sjangeren.” Igjen svarer kravet til over middels i NOR1049 mer til kravet for å få karakteren 2 i hovedmål: Eleven ”bruker enkelte språklige virkemidler i den valgte sjangeren”. I oppgave 5 i NOR1049 skal elevene sammenligne innholdet i to tekster og komme med sitt syn på et utsagn i den ene teksten. For å få en karakter over middels, må ”svaret heve seg over referatet” når det gjelder sammenligningen. For å få en karakter over middels i norsk hovedmål, må eleven kunne ”sammenligne tekstene på en nyansert måte”.

Disse sammenligningene underbygger at tommelfingerregelen kan gi en pekepinn. I så fall betyr det at bare ca ¼ av elevene ville fått 2 eller bedre ved en ordinær eksamen..

8.2.1 Noen besvarelser

Vi skal se litt nærmere på dette ved å gå inn på noen av besvarelsene fra klagesensuren

Språket til elever som ikke har norsk som morsmål vil gjerne ha noen tydelige svakheter. De bruker feil ord og uttrykk, språket er ikke idiomatisk korrekt, de bruker dobbelt bestemthet der det ikke skal være det, de bruker feil ordklasse osv. Slike feil vil vanligvis trekke karakteren langt ned til eksamen i hovedmål, men kan vektlegges noe mindre i en eksamen i norsk som andrespråk.

Besvarelse KON 0324 ble hevet fra 4 til 5 etter hurtigklagesensuren.

Oppbygging av teksten, språk og formelle ferdigheter står til middels eller litt under middels karakter vurdert etter kriteriene for hovedmål. Kandidaten mestrer stort sett ortografi og tegnsetting, bruker et variert ordforråd, mestrer stort sett hovedformene i formverket, har varierte setningskonstruksjoner og stort sett god tekstbinding. I det første kortsvaret peker kandidaten på ”noen sider ved form i tekster” som skiller diktene fra hverandre (laveste nivå). Kandidaten kobler ikke forskjellene mellom de to diktene til at det ene er tradisjonelt og det andre modernistisk og bruker 2/3 av svaret til å sammenligne innholdet i de to diktene, dvs. skriver utenom oppgaven.

I det andre kortsvaret viser kandidaten stor sjangerbevissthet, delvis forståelse for tekstgrunnlaget, og bruker det aktivt i besvarelsen sin, men grunngir sitt eget syn på en enkel, ensidig måte.

Kandidaten har valgt langvaroppgave 3, som er todelt. Med utgangspunkt i to tekster skal eleven først drøfte hvorfor så mange ikke fullfører videregående skole. Deretter skal kandidaten gi sin forklaring på hvorfor innvandrerjenter gjør det så bra. Begge oppgavedelene er løst på en relativt enkel måte. I deler av besvarelsen blir kandidaten veldig tekstnær.

Samlet sett skriver kandidaten en tekst som fungerer godt som helhet og svarer stort sett relevant på oppgaven. Denne besvarelsen ville trolig ikke ha fått bedre enn karakteren 3 vurdert ut fra kjennetegn på grad av måloppnåelse i norsk hovedmål.

Besvarelse RJU 0027 ble hevet fra 1 til 3 etter hurtigklagesensuren. Oppbygging av teksten, språk og formelle ferdigheter er litt under middels. Kandidaten mestrer stort sett ortografi og til en viss grad tegnsetting, bruker et variert ordforråd, mestrer stort sett hovedformene i formverket, har varierte setningskonstruksjoner og stort sett god tekstbinding i langsvaret. I kortsvarene er språket svakere. I det første kortsvaret svarer eleven i svært liten grad på det oppgaven spør etter. I det andre kortsvaret bruker eleven i svært liten grad virkemidler i den aktuelle sjangeren, viser liten grad av tekstforståelse og grunngir sitt eget syn i svært liten grad. I langsvaret bommer eleven på sjangeren, kåseri. Denne besvarelsen ville trolig ha fått karakteren 2, i beste fall, vurdert ut fra kjennetegn på grad av måloppnåelse i norsk hovedmål

Besvarelse DRA 0322 ble hevet fra 3 til 4 etter hurtigklagesensuren. Oppbygging av teksten, språk og formelle ferdigheter er noe over middels. Kandidaten mestrer ortografi og tegnsetting, bruker et stort og variert ordforråd, mestrer formverket godt, har varierte setningskonstruksjoner og god tekstbinding. I det første kortsvaret peker kandidaten på ”noen sider ved form i tekster” som skiller diktene fra hverandre (laveste nivå i hovedmål). Kandidaten kobler ikke forskjellene mellom de to diktene til at det ene er tradisjonelt og det andre modernistisk og bruker halvparten av svaret til å sammenligne innholdet i de to diktene, dvs. svarer ikke på oppgaven.

I det andre kortsvaret viser kandidaten stor sjangerbevissthet, viser delvis forståelse for tekstgrunnlaget, bruker det aktivt i besvarelsen sin, men grunngir sitt eget syn på en enkel, ensidig måte.

Denne kandidaten har også valgt langsvaroppgave 3 (se ovenfor).
Besvarelsen inneholder drøftinger og forklaringer, men blir svært tekstnær.

Eleven svarer stort sett relevant på oppgaven. Vurdert ut fra kjennetegn på måloppnåelse i norsk hovedmål ville trolig denne besvarelsen ikke ha fått bedre enn karakteren 3.

Sammenligningen ovenfor tar ikke høyde for at eksamen i norsk som andrespråk er organisert på en annen måte enn ordinær eksamen i norsk hovedmål. Det er rimelig å anta at om elevene skulle gått opp til en eksamen uten forberedelsesdag, kunne det virket negativt inn på eksamenskarakterene. Under forberedelsesdagen har elevene mulighet til å arbeide med tekstgrunnlaget, skaffe seg bakgrunnsinformasjon og noen kan få hjelp til tekstforståelsen osv. De gjennomgåtte besvarelsene røper svake leseferdigheter og inneholder mange misforståelser. Disse elevene bruker gjerne også lenger tid på lesingen. Det ville skapt ekstra vansker om de skulle gått opp til ordinær eksamen.

I tillegg er oppgavene i NOR1049 mindre komplekse enn oppgavene i hovedmål. Det er ikke trukket inn i sammenligningen ovenfor.

På denne bakgrunn er det åpenbart at denne elevgruppen ville fått problemer om de skulle gå opp til ordinær eksamen. Alle de intervjuete sensorene med unntak av en, mener det bør være en egen eksamen.

8.3 Om eksamensordningen

I dag får denne elevgruppen en egen forberedelsesdag der de kan gå gjennom ressursheftet. Til tross for det røper besvarelsene svake leseferdigheter og inneholder mange misforståelser. Oppgaveinstruksene kan også skape tolkingsvansker og usikkerhet. Ovenfor har vi konkludert med at de fleste minoritetsspråklige elever med kort botid i Norge vil ha små muligheter for å mestre en ordinær eksamen. Vi er kjent med Østberg-utvalgets innstilling og at spørsmål om læreplan opplæring og eksamen for denne elevgruppen skal diskuteres nærmere. Vi går derfor ikke nærmere inn på det her.

Om en skal beholde en egen eksamen, må en ha klarere regler for hvem som kan meldes opp. I Rambølls undersøkelser kommer det fram at det kan foreligge ulike motiver for oppmeldingen, og at det er en mulighet for at flere blir meldt opp rett og slett for å få bedre karakter og for lettere å kunne skaffe seg generell studiekompetanse.

8.4 Sammenfattende vurderinger

- Elever med minoritetsspråklig bakgrunn med kort botid i Norge kan ikke uten videre gå opp til ordinær eksamen.
- Vi antar at noe over 20 % kunne bestått ved en ordinær eksamen.
- Det hersker noe uklarhet om premisser for å melde opp minoritetsspråklige til den særskilte eksamen. Det åpner for ”snarveier” til studiekompetanse.

- Det er fornuftig at en på grunnlag av Østberg-utvalgets innstilling drøfter grundig hva slags læreplan, opplæring og eksamen denne elevgruppen skal ha.

9 Vedlegg

1. Brev datert 14.05.2010 til sensorer i eksamensregion 2 og 6 med invitasjon til å delta i intervju.
2. Intervjuguide til bruk ved intervju av sensorer i NOR1211 og NOR 1212.
3. Intervjuguide til bruk ved intervju av sensorer i NOR1049
4. Brev datert 19.06.2010 med tilleggsspørsmål, til sensorer som deltok i forhåndssensur av eksamen NOR1211.
5. Brev datert 19.06.2010 med tilleggsspørsmål, til sensorer som deltok i forhåndssensur av eksamen NOR1212
6. Utskrift fra PAS med gjennomsnitt av foreløpige og endelige karakterer for hver eksamensgruppe i NOR1211, NOR1212 og NOR1049

VEDLEGG 1

Evaluering av eksamen i norsk VG3

14. mai 2010

Oppnevnte sensorer til Fylkesmannen i Sør-Trøndelags eksamensdistrikt til eksamen NOR 1211, NOR 1212 og NOR 1049

Utdanningsdirektoratet har engasjert Skri✓esenteret ved Høgskolen i Sør-Trøndelag til å evaluere eksamensordning og eksamensoppgaver til eksamen i norsk hovedmål, norsk sidemål og norsk som andrespråk våren 2010. Det er selve eksamensordningen med kortsvars- og langsvarsoppgaver og de konkrete eksamensoppgavene som skal vurderes. Det vil si å vurdere om ordningen og oppgavene er en faglig forsvarlig måte å prøve elevenes kompetanse på sett i lys av læreplanen, og å undersøke om besvarelsene kan vurderes på en forsvarlig og rettferdig måte. Slike evalueringer skjer hvert år, i fjor var det eksamen i matematikk som ble evaluert.

Skri✓esenteret er relativt nyopprettet med oppgave å være et kompetansesenter for elevers læring og utvikling av skriveferdighet. Senteret skal engasjere seg i kursing, utviklingsarbeid og forskning. Vi ser derfor på dette evalueringsarbeidet også som en viktig mulighet til å bygge kompetanse som vi har bruk for i det daglige arbeidet. Også derfor ber vi om at dere ser med velvilje på det vi spør om nedenfor.

Evalueringen skal foregå i samarbeid med Rambøll management AS som skal gjennomføre IKT-baserte spørreskjemaundersøkelser der elever, lærere og sensorer blir bedt om å delta. Dette vil dere bli informert om seinere både fra Utdanningsdirektoratet og Rambøll. Rambøll lager en spørreskjemaundersøkelse som leter etter tendenser gjennom statistisk analyse. Skri✓esenteret skal foreta en såkalt "kvalitativ" evaluering. Vi skal prøve å gå mer i dybden. Vi skal gjennomføre en såkalt dokumentanalyse der vi ser på oppgavene i lys av læreplan og vurderingsveiledninger. *I tillegg ønsker vi å gjennomføre intervjuer med et mindre antall sensorer der vi først og fremst vil spørre om hvordan det har vært å vurdere besvarelsene.* Vi kommer også til å være til stede under sensorskoleringen.

Denne henvendelsen går til alle sensorer som skal sensurere i Fylkesmannen i Sør-Trøndelags distrikt. Vi vil gjerne hente vårt utvalg blant dere. Vi trenger sensorer fra alle de tre eksamenene. **Nå ber vi pent om at de som kan tenke seg å hjelpe oss, sier fra ved å returnere et positivt svar på denne e-posten så snart som mulig og seinest 21.mai.** Så vil vi seinere ta kontakt og gjøre konkrete avtaler om hvor og når vi gjennomfører intervjuene. Noen kan også bli tatt over telefon. Intervjuene skal foregå i midten av juni og være avsluttet før fellessensuren. Vi regner med ca. en time pr intervju.

Deltakelsen er frivillig.

Vennlig hilsen
Ola Moe

VEDLEGG 2

Skrivesenteret

Prosjekt: Evaluering av eksamen i norsk

INTERVJUGUIDE

Innledning

Det skal gjennomføres dybdeintervjuer som supplement til spørreskjemaundersøkelsene fra Rambøll og som utdyping av de inntrykk medlemmene i prosjektgruppen sitter igjen med etter å ha deltatt i forhåndssensur og sensorskolering..

Informasjon innledningsvis. Intervjuene skal anonymiseres og det skal opplyses at Utdanningsdirektoratet er den formelle eier av dataene. Den som intervjues skal informeres om hensikten. Intervjuobjektet skal også informeres om at svarene kan bli brukt i annen forskning ved Skrivesenteret, men at alle data slettes senest 1. juli 2013.

Ramme: Inntil 60 minutter. Helst i et møte, men kan også gjennomføres som telefonintervju. Dersom den som intervjues ikke har noe i mot det, kan intervjuet lagres i en opptaker. Men det er ikke hensikten at hele intervjuet i så fall skrives ut. Det er tilstrekkelig med utdrag. Ellers må den som intervjuer kunne notere underveis.

Intervjuet skal gjennomføres som en samtale – helst i en avslappet atmosfære, men den som intervjuer skal ikke involvere seg i diskusjoner med intervjuobjektet. Spørsmål, kommentarer, oppfølgingsspørsmål mv skal hele tiden bidra til å klarlegge hva intervjuobjektet mener og til å få fram problemstillinger som kan være av interesse i det videre arbeidet med eksamen i norsk.

Oppdraget

Oppdraget gjelder primært evaluering av eksamensordningen og de konkrete eksamenssettene. Spesielt skal det vurderes om eksamenssettet kan inneholde både kortsvars- og langvarsoppgaver, eller om en bare bør bruke langvarsoppgaver.

Nedenfor følger først en generell kommentar om oppdraget, deretter utdypes momentene i tilknytning til spørsmålene i skjemaet.

Skrivesenteret har tatt utgangspunkt i begrepene validitet og realibilitet og utdypet det slik:

Validitet:

Med validitet mener en at oppgavene prøver det de etter lov, forskrift og læreplan skal prøve på en ”gyldig” måte: Her skal det vurderes om oppgavene laget innenfor rammen av læreplanen og er formulert slik at de etterspør kompetansemål som en kan finne igjen i læreplanen. En må også se etter at vurderingsrettledningen og sensorrettledningen ligger innenfor de samme rammer som oppgavene. I det ligger også at en vurderer om oppgavene er laget slik at kravene som er stilt til elevene er rimelige ut fra de faglige forutsetninger en må regne med at de har ved avslutningen av vg3. Under eksamen er det tillatt å bruke hjelpemidler. I evalueringen må tilgangen på hjelpemidler drøftes. Det er viktig at bruk av

hjelpemidler ikke fører til at det bildet en får av elevenes kompetanse ikke stemmer. I så fall vil ikke eksamen ha ønsket gyldighet.

Realibilitet:

Eksamen danner grunnlag for sertifisering og rangering av elevene. Det må skje på en ”pålitelig” måte, det vil si den må være saklig og objektiv og rettferdig. I prinsippet skal elevens karakter være uavhengig av hvilken sensor som sensurerer. I evalueringen blir det viktig å se på om det eksisterer et rimelig ”tolkningsfelleskap” mellom sensorene. Til hjelp i vurderingen har sensorene en vurderingsrettledning og en sensorrettledning. Det kan være av betydning at sensorene faktisk bruker disse veiledningene og at de forstår dem på samme måte.

Om norsk som andrespråk .

.....

Gjennomføringen

I Intervju med sensorer i hovedmål og sidemål.

Intervjueren tar utgangspunkt i det relevante spørreskjemaet.

Spørsmål 1- 5 skal besvares. I tilknytning til 2 kan en spørre om hva en sensor synes er et rimelig antall å sensurere.

Spørsmål 6: Bruk av hjelpemidler.

Her bør en gå inn på sensors oppfatning om det er greit å bruke hjelpemidler, evt hvilke og en bør gå inn på sensors begrunnelser. I spørsmålene må en både komme inn på hjelpemidlenes forhold til at det er elevens kompetanse som skal prøves, men også om bruken av hjelpemidler virker inn på muligheten for en rettferdig vurdering av besvarelsene. En må spørre om hjelpemidler både i forhold til hovedmål og sidemål.

Kort- og langsvar.

Alle sensorene bør spørres om hva de mener om både kort- og langvarsoppgaver. Det bør etterspørres begrunnelser. Spesielt bør en spørre sensorene om hva de tror er begrunnelsene for å ha med kortsvarsoppgaver. Sensorene bør spørres om hva som passer best både til hovedmål og sidemål.

Spørsmål 7: Kompetansemålene

Sensorene kan utfordres på om de mener at det er gjort et rimelig utvalg av kompetansemål som grunnlag for oppgavene. Er det eksempler på krav som blir for perifere eller kanskje vanskelige? Er det viktige kompetansemål som ikke prøves, men som burde vært prøvd? Er oppgavene for smale, dvs styrer verbene i oppgavene for sterkt, eller er de åpne nok ved en eksamen? Hvordan er forholdet mellom oppgavene og tillatte hjelpemidler?

Hvordan vektlegger sensorene forholdet mellom formelle ferdigheter og innholdskomponenter. Er vurderingen lik uavhengig av om det er hovedmål eller sidemål?

Bør det være ulike oppgavetyper i hovedmål og sidemål?

Vanskegraden

Hva mener sensorene om vanskelighetsgraden? Hva mener de om den faglighet elevene demonstrerer i besvarelsene. Dersom elevene viser liten faglighet hva kan grunnen være? Er det oppgavene som er uheldige? Var utvalget av tekster heldig? Har det noe med bruk av hjelpemidler å gjøre? Kan det tenkes at læreplanen er for vid og at elevene derfor må spre seg for mye gjennom skolegangen? Er det spesielle oppgaver som kan trekkes fram her enten i hovedmål eller sidemål? Kan det tenkes at Kunnskapsløftet er for ferskt og at lærere og elever ikke har vennet seg til de nye oppgavetyperne?

Synes sensorene arbeidsmengden var rimelig? Be om begrunnelser.

Spørsmål 9:

Bruk hovedspørsmålene som innledning. Utdyp: I hvilken grad har du brukt vurderingsveiledningen og sensorveiledningen. Er det noe i vurderingsveiledningen eller sensorveiledningen du reagerer på? Passer veiledningen med oppgavene og de kompetansemålene som skal prøves? Styrer veiledningene din bedømmelse av besvarelsene på en måte du ikke er enig i? Burde elevene fått kjennskap til sensorveiledningen på forhånd?

Deltok du på sensorskoleringen? Kjenner du noen som ikke deltok? Vet du i tilfelle hvorfor? Mener du sensorskolering bør være obligatorisk? Begrunn. Har du drøftet oppgaver og besvarelser med andre norsklærere bortsett fra evt under sensorskoleringen?

Siden kunnskapsløftet er relativt nytt – kan det være aktuelt med særskilt kursing?

Spørsmål 12

Be sensoren om korte kommentarer til de enkelte oppgavene. Bruk litt tid på begrunnelser om det dukker opp spesielle kommentarer.

Takke for hjelpa!!!

Kanskje orientere om at rapporten med tid og stunderr vil bli lagt ut på nettet av Utdanningsdirektoratet.

VEDLEGG 3

Skrivesenteret

Evaluerings av eksamen i norsk

Intervju av sensorer eksamen 1049 – norsk for minoritetsspråklige

Bruk spørreskjemaet som basis, men vær oppmerksom på at jeg har nå har gitt noen innspill som vurderes. Det kan komme et nytt skjema. Det kan være greit å ha et nytt skjema tilgjengelig for hver en som intervjues. Da kan en kombinere å krysse av i skjema med å notere separat. Vær også oppmerksom på at det foreløpig endelige skjemaet har gal nummerering.

1-6 - Alle spørsmål besvares

7. Flere problemer her: Minoritetsspråklige er ikke en homogen gruppe. Få sensor til å si noe om spredningen og konsekvensene av det. Kan være greit å få sensors syn på om det bør være egen læreplan i norsk for minoritetsspråklige. En variant kan være felles læreplan, men egen eksamen. Mener sensor en moritetsspråklig som består uten videre kan starte på høyere studier? Er det greit om en setter en karaktergrense på for eksempel 3 – 4? De to siste spørsmålene er greie og interessante.
8. Første delspørsmål bør utvides med å diskutere ressursheftet. Er det for omfattende? Har det et rimelig utvalg av sjangre? Hvordan er vanskelighetsgraden på de ulike tekstene? Det siste delspørsmålet er uklart. Kompetanse målt i forhold til hva? K-06? Ordinære elever? Synes sensor det er greit med både kortsvar og langsva? Er oppgavesettet velegnet både for sterke og svake elever?
- 8 B Spørsmålene er vel knyttet til den generelle vurderingsveiledningen. Sensorveiledningen er etter min mening tynn. Still spørsmål om nytten ved sensorveiledningen. Still spørsmål om hvilke kriterier en sensor har brukt for å skille mellom bestått og stryk.
- 9 Ikke bra satt opp – her er det interessant å få et bilde av sensors erfaring med spredningen. Spør om det – om den var stor – om det var jevn fordeling evt flest svake. Om en har tid, kan en drøfte spredning i forhold til de ulike delspørsmålene.
- 9B Her vil spørsmål om fellessensur falle ut. Spør om sensor synes det var greit å finne nivåene i karaktersettingen og be om utdyping. Spør om sensor deltok på sensorskolering og om det evt. var nyttig. Om sensor ikke deltok, spør hvorfor.
- 10 Her bør en vel også ta med kortsvarsoppgavene.

VEDLEGG 4

Evaluering av eksamen i norsk VG3

19.06. 2010

Sensorer som deltok i forhåndssensur eksamen NOR 1211

Jeg viser til avtale om å sende dere noen spørsmål med utgangspunkt i det evalueringsoppdraget Skri vesenteret har for Utdanningsdirektoratet. For ordens skyld gjentar jeg noe av den generelle informasjonen nedenfor før jeg kommer til spørsmålene.

Skri vesenteret ved Høgskolen i Sør-Trøndelag skal evaluere eksamensordning og eksamensoppgaver til eksamen i norsk hovedmål, norsk sidemål og norsk som andrespråk våren 2010. Det er selve eksamensordningen med kortsvar- og langvaroppgaver og de konkrete eksamensoppgavene som skal vurderes. Det vil si å vurdere om ordningen og oppgavene er en faglig forsvarlig måte å prøve elevenes kompetanse på sett i lys av læreplanen, og å undersøke om besvarelsene kan vurderes på en forsvarlig og rettferdig måte.

Skri vesenteret er relativt nyopprettet med oppgave å være et kompetansesenter for elevers læring og utvikling av skriveferdighet. Senteret skal engasjere seg i kursing, utviklingsarbeid og forskning. Vi ser derfor på dette evalueringsarbeidet også som en viktig mulighet til å bygge kompetanse som vi har bruk for i det daglige arbeidet. Også derfor ber vi om at dere ser med velvilje på det vi spør om nedenfor.

Evalueringen skal foregå i samarbeid med Rambøll management AS som skal gjennomføre IKT-baserte spørreskjemaundersøkelser der elever, lærere og sensorer blir bedt om å delta.

Nedenfor følger noen spørsmål som har en litt annen karakter enn spørsmålene i skjemaet fra Rambøll. Vi ønsker at dere skal fylle inn noen korte svar på hvert spørsmål. Evt. på et eget ark som kan sendes som vedlegg til e-post til undertegnede.

1. Vil dere anbefale bruk av både kortsvar- og langvaroppgaver i de kommende eksamener? Hvis ja – gi en kort begrunnelse der dere spesielt begrunner kortsvaroppgaven. Og hvis ja – vil dere anbefale ordningen både til hovedmål og sidemål eller bare til den ene eksamen?
2. Med de erfaringer du nå har fra sensur – er det sider ved kortsvaroppgaven du kunne tenkt deg endret?

3. Elevene kan velge mellom seks ulike langvaroppgaver. Er det greit å ha like mange oppgaver senere? Begrunn kort svaret.
4. Er det noen av langvaroppgavene du mener var mindre vellykket – og i tilfelle hvorfor?
5. Noen sensorer mener oppgavesettet skulle hatt tydeligere krav om å vise litteraturhistoriske og kulturhistoriske kunnskaper. Hva mener du om det?
6. Hvordan ser du på å gjøre også sidemåleksamnen obligatorisk for alle (trekkfag i dag)?
7. Er det noen av tekstvedleggene du mener var mindre velvalgt og i tilfelle hvorfor?
8. Hvordan ser du på bruk av hjelpemidler? Kunne oppgavesettet vært det samme selv uten bruk av hjelpemidler? Burde en spesifisere noe mer hvilke hjelpemidler som er tillatt?
9. Har du synspunkter på gjennomføringen av forhåndssensuren og evt. tanker om hvordan den kan forbedres?
10. Mange sensorer vi har intervjuet mener sensorskoleringen burde vært obligatorisk. Hva mener du om det?
11. Har du synspunkter på gjennomføringen av sensorskoleringen og evt. tanker om hvordan den kan forbedres?

På forhånd takk og god sommer.

Vennlig hilsen

Ola Moe
Prosjektleder ved Skrivesenteret
Mob: 918 33 171

VEDLEGG 5

Evaluering av eksamen i norsk VG3

19.06. 2010

Sensorer som deltok i forhåndssensur eksamen NOR 1212

Jeg viser til avtale om å sende dere noen spørsmål med utgangspunkt i det evalueringsoppdraget Skri✓esenteret har for Utdanningsdirektoratet. For ordens skyld gjentar jeg noe av den generelle informasjonen nedenfor før jeg kommer til spørsmålene.

Skri✓esenteret ved Høgskolen i Sør-Trøndelag skal evaluere eksamensordning og eksamensoppgaver til eksamen i norsk hovedmål, norsk sidemål og norsk som andrespråk våren 2010. Det er selve eksamensordningen med kortsvar- og langsvaroppgaver og de konkrete eksamensoppgavene som skal vurderes. Det vil si å vurdere om ordningen og oppgavene er en faglig forsvarlig måte å prøve elevenes kompetanse på sett i lys av læreplanen, og å undersøke om besvarelsene kan vurderes på en forsvarlig og rettferdig måte.

Skri✓esenteret er relativt nyopprettet med oppgave å være et kompetansesenter for elevers læring og utvikling av skriveferdighet. Senteret skal engasjere seg i kursing, utviklingsarbeid og forskning. Vi ser derfor på dette evalueringsarbeidet også som en viktig mulighet til å bygge kompetanse som vi har bruk for i det daglige arbeidet. Også derfor ber vi om at dere ser med velvilje på det vi spør om nedenfor.

Evalueringen skal foregå i samarbeid med Rambøll management AS som skal gjennomføre IKT-baserte spørreskjemaundersøkelser der elever, lærere og sensorer blir bedt om å delta.

Nedenfor følger noen spørsmål som har en litt annen karakter enn spørsmålene i skjemaet fra Rambøll. Vi ønsker at dere skal fylle inn noen korte svar på hvert spørsmål, evt. på et eget ark som kan sendes som vedlegg til e-post til undertegnede. Selv om sidemåleksamen ikke hadde kortsvaroppgave er vi interessert i dine synspunkter på bruk av kortsvaroppgave rent generelt.

12. Vil dere anbefale bruk av både kortsvar- og langsvaroppgaver i de kommende eksamener? Hvis ja – gi en kort begrunnelse der dere spesielt begrunner kortsvaroppgaven. Og hvis ja – vil dere anbefale ordningen både til hovedmål og sidemål eller bare til den ene eksamen?
13. Elevene kan velge mellom seks ulike langsvaroppgaver. Er det greit å ha like mange oppgaver senere? Begrunn kort svaret.

14. Er det noen av oppgavene du mener var mindre vellykket – og i tilfelle hvorfor?
15. Noen sensorer mener oppgavesettet skulle hatt tydeligere krav om å vise litteraturhistoriske og kulturhistoriske kunnskaper. Hva mener du om det?
16. Er det noen av tekstvedleggene du mener var mindre velvalgt og i tilfelle hvorfor?
17. Hvordan ser du på å gjøre også sidemåleksamen obligatorisk for alle (trekkfag i dag)?
18. Hvordan ser du på bruk av hjelpemidler? Kunne oppgavesettet vært det samme selv uten bruk av hjelpemidler? Burde en spesifisere noe mer hvilke hjelpemidler som er tillatt?
19. Har du synspunkter på gjennomføringen av forhåndssensuren og evt. tanker om hvordan den kan forbedres?
20. Mange sensorer vi har intervjuet mener sensorskoleringen burde vært obligatorisk. Hva mener du om det?
21. Har du synspunkter på gjennomføringen av sensorskoleringen og evt. tanker om hvordan den kan forbedres?

På forhånd takk og god sommer.

Vennlig hilsen

Ola Moe
Prosjektleder ved Skrivesenteret

VEDLEGG 6

Foreløpige og endelig karakter - eksamen NOR1049, NOR1211 og NOR1212

Fagkode	Besvarelse r	Sensor1(kjønn,fød t)	Sensor2(kjønn,fød t)	Snittkar sensor 1	Snittkar sensor 2	Differanse forslag	Snitt sensor 1 og 2	Snitt endelig kar.
NOR1049	81	K49	K77	2,8	3,3	0,5	3,1	3,1
NOR1049	58	M51	K42	3,0	2,9	0,0	2,9	2,9
NOR1049	73	K77	K47	2,9	3,1	0,2	3,0	3,0
NOR1049	39	K55	K44	3,0	3,3	0,3	3,2	3,1
NOR1049	110	K44	K49	2,8	2,7	0,2	2,8	2,8
NOR1049	99	K49	K49	3,1	2,7	0,3	2,9	2,9
NOR1049	75	K53	K80	3,0	2,6	0,4	2,8	2,8
NOR1049	73	K47	K54	3,1	2,7	0,5	2,9	2,8
NOR1049	90	K49	K55	3,0	2,7	0,3	2,8	2,8
NOR1049	59	M46	K50	2,9	2,8	0,1	2,8	2,9
NOR1049	87	K55	K53	2,6	2,3	0,3	2,5	2,5
NOR1049	70	K50	M51	2,6	2,7	0,1	2,6	2,7
NOR1049	38	K54	K49	3,0	2,3	0,7	2,7	2,8
NOR1049	112	K54	K55	2,5	2,7	0,2	2,6	2,6
NOR1049	108	K42	M46	2,9	2,8	0,2	2,9	2,9
NOR1049	72	K80	K54	2,4	2,7	0,2	2,5	2,5
NOR1211	101	M74	M51	2,9	3,2	0,3	3,0	3,0
NOR1211	105	M62	M62	2,8	2,7	0,1	2,7	2,7
NOR1211	90	M51	K55	3,6	3,3	0,2	3,5	3,5
NOR1211	87	K51	M73	2,6	3,0	0,3	2,8	2,7
NOR1211	99	K60	M67	3,0	2,7	0,3	2,8	2,8
NOR1211	106	K74	K71	3,0	2,7	0,3	2,9	2,9
NOR1211	104	M46	K60	3,0	2,7	0,3	2,8	3,0
NOR1211	99	M54	K53	2,9	3,0	0,1	3,0	2,9
NOR1211	99	M50	M52	2,5	2,5	0,0	2,5	2,4
NOR1211	103	K59	M55	3,1	3,6	0,5	3,3	3,4
NOR1211	101	M48	M45	3,1	3,2	0,0	3,1	3,2
NOR1211	110	M54	K56	3,5	2,9	0,6	3,2	3,2
NOR1211	94	M52	M71	2,7	3,1	0,4	2,9	3,0
NOR1211	97	K59	M47	3,3	3,3	0,0	3,3	3,2
NOR1211	104	K68	K70	3,4	2,5	0,9	2,9	2,9
NOR1211	82	K58	K68	3,0	4,1	1,1	3,6	3,4
NOR1211	103	K66	M74	2,8	3,1	0,3	2,9	2,9
NOR1211	76	M51	K48	2,8	2,8	0,0	2,8	2,9
NOR1211	73	K71	M62	3,6	3,2	0,5	3,4	3,3
NOR1211	98	M45	K71	3,0	3,3	0,3	3,1	3,1
NOR1211	97	K49	K53	3,0	2,4	0,5	2,7	2,6
NOR1211	100	M59	M52	3,0	2,7	0,2	2,8	2,9
NOR1211	68	M76	M53	2,5	2,8	0,4	2,7	2,8
NOR1211	104	M48	M78	3,3	3,9	0,6	3,6	3,7
NOR1211	97	M72	M59	3,4	2,9	0,5	3,1	3,2
NOR1211	95	K56	M49	2,5	2,8	0,3	2,7	2,7
NOR1211	103	K57	K67	3,0	3,1	0,1	3,0	3,0
NOR1211	96	K74	K65	2,6	3,3	0,7	2,9	2,9
NOR1211	71	K74	M79	3,1	3,8	0,7	3,4	3,4

NOR1211	94	K51	K55	3,4	2,6	0,8	3,0	2,9
NOR1211	107	M47	M54	3,2	2,9	0,3	3,0	3,1
NOR1211	95	K52	K67	2,9	3,0	0,0	3,0	2,9
NOR1211	107	M55	K78	3,7	2,7	1,0	3,2	3,3
NOR1211	99	K80	K52	3,3	3,1	0,1	3,2	3,4
NOR1211	102	K56	K57	2,7	2,8	0,1	2,7	2,7
NOR1211	69	K58	K52	3,3	2,7	0,5	3,0	3,2
NOR1211	107	M54	M43	3,1	3,0	0,1	3,0	3,1
NOR1211	99	M62	M42	2,8	2,7	0,1	2,7	2,8
NOR1211	97	K67	K49	3,0	2,8	0,2	2,9	2,9
NOR1211	103	M54	K45	3,3	3,2	0,1	3,2	3,3
NOR1211	102	K70	M52	3,5	3,0	0,4	3,3	3,3
NOR1211	93	K81	K47	2,8	3,5	0,7	3,2	3,3
NOR1211	98	M48	K52	3,0	3,0	0,0	3,0	3,0
NOR1211	96	K55	M78	3,3	3,2	0,2	3,2	3,3
NOR1211	99	K67	K79	2,8	2,9	0,1	2,8	2,8
NOR1211	103	K54	M44	2,7	3,0	0,2	2,9	2,9
NOR1211	95	M71	K70	3,1	3,2	0,1	3,2	3,1
NOR1211	101	K60	M48	3,2	3,1	0,2	3,2	3,5
NOR1211	71	K62	K72	3,2	3,7	0,5	3,4	3,5
NOR1211	106	M71	K58	3,4	3,4	0,1	3,4	3,3
NOR1211	90	M73	K51	3,3	3,4	0,1	3,3	3,3
NOR1211	99	K80	M70	3,4	3,5	0,2	3,4	3,3
NOR1211	99	M52	K57	2,5	2,9	0,4	2,7	2,8
NOR1211	102	K74	K54	3,6	3,4	0,2	3,5	3,5
NOR1211	90	K52	K66	3,8	3,6	0,2	3,7	3,8
NOR1211	89	K81	K79	2,9	3,2	0,2	3,0	3,1
NOR1211	99	K71	K67	2,4	2,5	0,1	2,5	2,4
NOR1211	68	M60	K54	2,8	2,6	0,2	2,7	2,8
NOR1211	101	K75	K56	3,2	2,8	0,4	3,0	3,0
NOR1211	99	M50	K54	3,5	3,0	0,5	3,3	3,3
NOR1211	105	M45	M55	3,2	3,5	0,3	3,3	3,6
NOR1211	86	K49	K58	2,5	3,1	0,6	2,8	2,8
NOR1211	92	M51	K81	3,5	3,1	0,4	3,3	3,3
NOR1211	92	M48	K74	3,4	3,2	0,2	3,3	3,5
NOR1211	104	K44	K59	3,4	3,4	0,0	3,4	3,4
NOR1211	103	M46	K65	2,7	3,0	0,2	2,9	3,0
NOR1211	100	M52	K52	2,6	2,9	0,3	2,7	2,6
NOR1211	103	K48	K51	3,4	2,4	1,0	2,9	3,0
NOR1211	96	K52	M55	2,0	3,2	1,2	2,6	2,7
NOR1211	103	K47	M54	2,7	3,1	0,4	2,9	3,0
NOR1211	79	K53	M56	3,3	3,2	0,1	3,3	3,2
NOR1211	66	M52	M44	2,8	2,6	0,2	2,7	2,6
NOR1211	103	M46	M70	3,6	3,6	0,0	3,6	3,6
NOR1211	97	K84	K68	3,3	4,0	0,8	3,7	3,6
NOR1211	106	M49	M57	3,1	3,6	0,4	3,4	3,5
NOR1211	103	M70	K55	2,4	2,6	0,2	2,5	2,4
NOR1211	99	K67	M64	3,3	2,9	0,5	3,1	3,1
NOR1211	95	K69	M52	3,0	2,5	0,5	2,7	2,8
NOR1211	101	K78	K72	3,4	2,8	0,6	3,1	3,0
NOR1211	99	K49	M53	2,9	2,9	0,0	2,9	3,0
NOR1211	93	M52	M51	3,4	3,5	0,1	3,5	3,7
NOR1211	101	K74	M73	2,6	2,8	0,2	2,7	2,8
NOR1211	101	K68	K54	2,7	2,7	0,0	2,7	2,7

NOR1211	99	M70	K67	2,9	3,0	0,2	3,0	3,0
NOR1211	68	M79	M67	3,2	3,6	0,5	3,4	3,5
NOR1211	99	M52	K70	2,5	2,9	0,4	2,7	2,7
NOR1211	102	K71	M52	3,0	2,5	0,5	2,7	2,8
NOR1211	90	M64	K69	3,3	2,7	0,6	3,0	2,9
NOR1211	95	K65	K69	2,9	3,3	0,4	3,1	3,2
NOR1211	95	K54	K71	3,5	3,5	0,0	3,5	3,5
NOR1211	97	K65	K54	2,4	2,8	0,4	2,6	2,5
NOR1211	97	K53	K51	3,4	3,3	0,1	3,3	3,4
NOR1211	104	M56	M51	2,7	3,2	0,4	2,9	3,1
NOR1211	94	K53	K53	3,1	2,8	0,3	3,0	3,0
NOR1211	92	M58	K54	3,2	2,7	0,6	2,9	2,9
NOR1211	86	K69	M45	2,3	2,6	0,3	2,4	2,4
NOR1211	103	M80	K66	2,5	3,1	0,6	2,8	2,9
NOR1211	98	K75	K59	2,8	2,8	0,0	2,8	2,8
NOR1211	92	K60	K74	3,2	2,8	0,4	3,0	2,9
NOR1211	100	M76	K74	2,1	2,9	0,8	2,5	2,5
NOR1211	100	M42	K68	2,7	3,5	0,8	3,1	3,1
NOR1211	105	K53	K45	3,1	3,0	0,1	3,1	3,1
NOR1211	105	K57	M46	2,8	3,1	0,3	2,9	3,0
NOR1211	90	M49	K74	2,5	3,1	0,6	2,8	2,9
NOR1211	102	K51	K69	2,5	2,6	0,1	2,5	2,6
NOR1211	100	K54	M69	2,9	3,2	0,3	3,1	3,1
NOR1211	96	K74	M52	3,0	2,7	0,3	2,9	2,8
NOR1211	101	M43	K69	3,1	3,2	0,1	3,1	3,3
NOR1211	105	K50	M46	3,1	3,1	0,0	3,1	3,2
NOR1211	72	M71	K58	3,6	3,4	0,2	3,5	3,4
NOR1211	73	M52	K55	2,5	2,7	0,1	2,6	2,7
NOR1211	101	M52	K76	2,7	3,0	0,3	2,9	2,8
NOR1211	90	K57	K53	2,8	3,2	0,4	3,0	3,1
NOR1211	77	M73	M65	3,1	3,3	0,1	3,2	3,3
NOR1211	92	M78	K76	3,0	2,6	0,4	2,8	2,6
NOR1211	91	K57	K52	3,4	2,8	0,6	3,1	3,1
NOR1211	100	K53	M43	2,9	3,2	0,3	3,1	3,1
NOR1211	71	M65	K75	3,2	2,9	0,3	3,1	3,1
NOR1211	107	K67	K70	3,1	3,1	0,0	3,1	3,0
NOR1211	98	M81	K49	3,2	2,4	0,8	2,8	2,8
NOR1211	98	M50	M51	3,0	3,2	0,2	3,1	3,1
NOR1211	106	K50	M50	2,8	3,2	0,4	3,0	3,0
NOR1211	105	K52	M69	3,0	2,9	0,1	3,0	3,0
NOR1211	94	K63	M55	3,4	3,3	0,0	3,4	3,5
NOR1211	95	M70	M79	3,1	2,8	0,3	3,0	3,0
NOR1211	98	K66	M74	3,2	3,4	0,2	3,3	3,2
NOR1211	107	K70	M75	2,7	2,8	0,0	2,8	2,7
NOR1211	105	M54	K53	3,3	3,6	0,3	3,4	3,5
NOR1211	92	K73	M64	3,0	2,4	0,6	2,7	2,6
NOR1211	74	K75	K53	3,1	2,6	0,6	2,8	2,8
NOR1211	108	M52	M53	2,7	3,3	0,5	3,0	2,9
NOR1211	105	K58	K57	3,8	3,8	0,1	3,8	3,9
NOR1211	98	K72	K79	3,4	2,9	0,6	3,1	3,1
NOR1211	90	M71	K52	2,9	2,1	0,8	2,5	2,6
NOR1211	93	K60	M52	3,1	3,2	0,1	3,2	3,1
NOR1211	106	K78	K41	3,0	3,5	0,5	3,3	3,3
NOR1211	110	K55	M45	2,6	2,9	0,3	2,8	2,8

NOR1211	97	K52	K63	2,8	3,5	0,6	3,1	3,4
NOR1211	91	K54	M51	3,0	3,4	0,4	3,2	3,2
NOR1211	96	M68	K70	3,0	2,7	0,4	2,8	2,8
NOR1211	99	M72	K50	2,7	3,0	0,3	2,9	2,8
NOR1211	105	K72	M56	3,0	2,9	0,2	3,0	3,1
NOR1211	93	M52	K71	2,5	2,6	0,0	2,5	2,6
NOR1211	102	K54	K48	2,8	2,9	0,1	2,9	2,7
NOR1211	99	K75	K66	3,2	2,6	0,6	2,9	2,9
NOR1211	102	M51	M44	3,3	2,7	0,6	3,0	3,1
NOR1211	95	M58	M53	2,9	3,0	0,0	3,0	3,0
NOR1211	96	M79	M51	3,3	3,3	0,0	3,3	3,3
NOR1211	100	M50	K56	2,2	2,8	0,6	2,5	2,6
NOR1211	71	K53	M73	3,4	3,4	0,0	3,4	3,4
NOR1211	96	M75	K69	2,9	2,4	0,6	2,7	2,7
NOR1211	103	K53	K60	2,7	3,3	0,6	3,0	3,1
NOR1211	106	K52	K72	3,0	2,6	0,4	2,8	2,8
NOR1211	82	K59	M53	2,8	2,7	0,1	2,7	2,8
NOR1211	99	M49	M50	3,1	3,3	0,2	3,2	3,1
NOR1211	96	M63	K60	3,0	2,8	0,2	2,9	3,1
NOR1211	107	K60	K70	2,9	3,0	0,1	3,0	3,0
NOR1211	106	K49	M72	2,6	2,7	0,1	2,6	2,7
NOR1211	96	M59	K66	3,5	2,6	0,9	3,0	2,9
NOR1211	68	K55	K62	3,3	2,0	1,3	2,6	2,8
NOR1211	102	K71	K60	3,1	2,7	0,3	2,9	2,9
NOR1211	99	M78	K56	3,4	2,9	0,4	3,1	3,0
NOR1211	68	K66	K44	2,9	3,2	0,2	3,0	3,0
NOR1211	71	M44	K80	3,4	3,7	0,3	3,6	3,6
NOR1211	63	K71	K60	2,9	2,7	0,2	2,8	2,8
NOR1211	101	K56	K68	2,9	3,2	0,3	3,1	3,1
NOR1211	104	K49	M50	2,6	3,2	0,5	2,9	2,9
NOR1211	70	K58	M62	3,1	3,3	0,2	3,2	3,2
NOR1211	91	M50	M52	3,8	3,8	0,0	3,8	3,9
NOR1211	105	K55	K67	3,2	3,0	0,2	3,1	3,1
NOR1211	100	K79	M53	2,9	3,3	0,5	3,1	3,3
NOR1211	93	K46	K76	3,2	3,3	0,1	3,2	3,3
NOR1211	98	M48	K68	2,7	3,2	0,5	3,0	3,0
NOR1211	98	K80	K61	3,4	3,2	0,1	3,3	3,3
NOR1211	95	M51	M59	2,8	2,9	0,2	2,9	2,9
NOR1211	92	K52	K78	2,3	3,0	0,7	2,7	2,6
NOR1211	90	K55	M52	2,8	2,6	0,2	2,7	2,6
NOR1211	88	M58	M59	3,3	3,4	0,0	3,3	3,3
NOR1211	105	K45	M52	3,1	3,0	0,1	3,0	3,0
NOR1211	105	M53	M71	2,9	2,9	0,1	2,9	3,0
NOR1211	97	K67	M49	2,9	3,0	0,1	2,9	2,9
NOR1211	88	K66	M60	3,0	2,8	0,1	2,9	3,1
NOR1211	107	M52	M52	2,8	2,7	0,0	2,8	2,6
NOR1211	102	K66	K58	3,5	3,8	0,3	3,6	3,5
NOR1211	66	K55	K74	3,2	3,3	0,2	3,3	3,2
NOR1211	93	M56	K69	3,3	3,3	0,0	3,3	3,5
NOR1211	96	M69	M48	3,6	3,6	0,0	3,6	3,5
NOR1211	98	M75	K64	3,0	2,6	0,4	2,8	2,7
NOR1211	87	K78	M47	2,7	3,5	0,8	3,1	3,1
NOR1211	56	K69	K71	3,8	3,7	0,1	3,7	3,8
NOR1211	95	M60	M57	3,1	3,2	0,0	3,1	3,3

NOR1211	90	K65	M52	3,5	3,1	0,4	3,3	3,4
NOR1211	103	K64	K69	3,6	3,3	0,2	3,4	3,5
NOR1211	102	K53	M75	3,0	3,1	0,0	3,1	3,1
NOR1211	109	K64	K64	3,1	3,2	0,1	3,2	3,2
NOR1211	93	K76	K50	3,0	3,0	0,0	3,0	2,9
NOR1211	103	K60	K75	2,6	3,0	0,4	2,8	2,9
NOR1211	90	K67	K69	3,3	3,0	0,4	3,1	3,1
NOR1211	100	K81	M75	2,9	3,0	0,1	3,0	3,0
NOR1211	95	K49	K45	3,1	2,9	0,3	3,0	3,1
NOR1211	99	M73	M45	3,4	3,0	0,3	3,2	3,3
NOR1211	69	K68	M48	3,3	2,8	0,5	3,1	3,1
NOR1211	92	K59	M49	3,3	3,5	0,3	3,4	3,5
NOR1211	102	M52	K58	2,8	3,5	0,7	3,1	3,1
NOR1211	89	M48	K57	2,7	3,2	0,4	2,9	3,0
NOR1211	103	K72	M54	3,0	2,7	0,3	2,9	2,9
NOR1211	98	K80	K82	3,1	3,2	0,1	3,1	3,2
NOR1211	105	M46	K74	2,9	3,1	0,2	3,0	3,0
NOR1211	104	K69	K64	2,9	2,8	0,1	2,8	2,8
NOR1211	97	K58	K81	3,1	2,7	0,4	2,9	3,1
NOR1211	93	M54	M75	3,0	3,0	0,0	3,0	3,1
NOR1211	99	M73	M79	3,2	3,1	0,1	3,2	3,2
NOR1211	99	M67	K80	3,1	2,7	0,4	2,9	3,0
NOR1211	105	K66	M52	2,9	3,0	0,2	3,0	3,1
NOR1211	100	K44	K49	2,8	2,5	0,3	2,7	2,5
NOR1211	101	M71	M79	3,0	3,3	0,3	3,2	3,1
NOR1211	91	K75	K67	2,8	3,1	0,3	3,0	3,0
NOR1211	76	M48	M49	3,2	3,3	0,0	3,2	3,3
NOR1211	103	M50	K64	3,3	3,2	0,1	3,2	3,3
NOR1211	93	K54	M53	3,8	2,9	0,9	3,3	3,3
NOR1211	99	M56	K74	2,8	2,6	0,2	2,7	2,8
NOR1211	98	K66	M56	3,1	3,2	0,1	3,1	3,2
NOR1211	94	M53	K78	3,0	2,6	0,4	2,8	3,1
NOR1211	102	K61	M57	3,1	3,1	0,0	3,1	3,1
NOR1211	99	K70	K77	3,6	3,0	0,6	3,3	3,3
NOR1211	100	K61	M65	2,9	3,0	0,1	3,0	3,0
NOR1211	97	K71	K44	3,8	3,6	0,2	3,7	3,7
NOR1211	98	K51	M55	3,4	3,4	0,1	3,4	3,6
NOR1211	103	K66	K72	2,6	3,6	1,0	3,1	3,0
NOR1211	101	K70	M68	3,5	3,1	0,4	3,3	3,4
NOR1211	93	M51	K61	3,5	3,0	0,5	3,2	3,2
NOR1211	105	K54	M70	2,9	3,0	0,0	2,9	2,9
NOR1211	75	K76	M70	2,5	2,2	0,3	2,3	2,2
NOR1211	105	K76	K67	2,9	2,6	0,3	2,7	2,8
NOR1211	95	K74	K56	3,3	3,7	0,4	3,5	3,5
NOR1211	101	M79	K67	3,4	3,7	0,3	3,5	3,5
NOR1211	103	K70	K53	2,5	3,0	0,4	2,8	2,8
NOR1211	96	M54	K75	3,4	3,5	0,1	3,4	3,4
NOR1211	79	K50	M81	2,7	2,7	0,1	2,7	2,8
NOR1211	102	M50	K55	3,5	3,0	0,5	3,3	3,3
NOR1211	94	K58	M47	3,6	2,6	1,0	3,1	3,1
NOR1211	63	K54	K75	2,7	3,3	0,6	3,0	3,1
NOR1211	94	M52	K54	3,1	2,6	0,5	2,8	2,8
NOR1211	67	M63	M54	3,2	3,0	0,3	3,1	3,1
NOR1211	89	M47	M51	3,6	2,7	0,8	3,2	3,4

NOR1211	99	M49	K63	2,6	2,7	0,1	2,6	2,8
NOR1211	101	K53	K47	3,1	2,5	0,6	2,8	2,9
NOR1211	98	M74	M58	3,1	3,1	0,1	3,1	3,1
NOR1211	99	K49	M80	3,4	3,6	0,2	3,5	3,6
NOR1211	105	M51	M46	3,3	2,9	0,4	3,1	3,2
NOR1211	103	K71	M48	3,3	3,8	0,5	3,5	3,6
NOR1211	66	K70	M44	2,9	3,4	0,4	3,2	3,1
NOR1211	102	K50	K74	3,2	2,9	0,3	3,1	3,1
NOR1211	95	K53	K84	3,1	2,8	0,3	3,0	2,9
NOR1211	98	K67	M63	2,8	3,1	0,3	3,0	3,1
NOR1211	94	K53	K54	2,8	3,2	0,4	3,0	2,9
NOR1211	99	K78	M52	3,0	3,3	0,2	3,2	3,2
NOR1211	107	M45	K56	3,2	3,7	0,5	3,4	3,4
NOR1211	105	K51	M56	2,7	3,7	1,0	3,2	3,4
NOR1211	102	M67	M56	2,9	3,4	0,5	3,1	3,1
NOR1211	106	K64	M44	2,9	3,1	0,2	3,0	3,1
NOR1211	78	M57	K71	3,2	2,6	0,7	2,9	2,8
NOR1211	101	M70	M44	3,4	3,0	0,3	3,2	3,2
NOR1211	99	M62	M43	3,2	3,3	0,1	3,3	3,3
NOR1211	67	M69	K56	3,1	3,4	0,3	3,2	3,2
NOR1211	89	M53	K55	3,4	3,3	0,1	3,3	3,3
NOR1211	100	K56	M54	3,1	3,0	0,1	3,1	3,1
NOR1211	92	K58	K70	3,9	4,0	0,1	3,9	3,9
NOR1211	69	K68	M62	2,9	2,8	0,1	2,9	2,9
NOR1211	91	K63	K54	3,0	3,0	0,0	3,0	3,2
NOR1211	101	K54	K66	3,2	3,2	0,1	3,2	3,3
NOR1211	98	K58	K59	2,9	2,7	0,2	2,8	2,9
NOR1211	77	K54	M51	2,8	2,9	0,2	2,8	2,9
NOR1211	63	M48	M57	2,6	3,2	0,5	2,9	2,9
NOR1211	93	M52	K66	3,2	3,2	0,0	3,2	3,2
NOR1211	84	K61	K68	2,9	3,3	0,4	3,1	3,1
NOR1211	98	K80	K60	3,2	2,4	0,8	2,8	2,8
NOR1211	104	K41	K59	3,1	3,1	0,0	3,1	3,2
NOR1211	99	M53	K71	3,2	3,1	0,1	3,1	3,1
NOR1211	104	K56	M60	2,9	3,2	0,2	3,1	3,2
NOR1211	88	K60	M51	3,0	2,9	0,1	2,9	2,8
NOR1211	65	K65	M51	3,2	3,0	0,1	3,1	3,0
NOR1211	101	M51	K53	3,1	2,7	0,4	2,9	3,0
NOR1211	91	K54	K55	3,5	3,1	0,4	3,3	3,3
NOR1211	99	K54	K62	2,6	3,2	0,6	2,9	2,8
NOR1211	102	K62	K47	4,1	3,4	0,7	3,7	3,5
NOR1211	100	M44	K49	3,0	3,6	0,6	3,3	3,3
NOR1211	102	M53	K66	3,1	2,5	0,5	2,8	2,6
NOR1211	96	M55	K69	3,4	3,5	0,1	3,4	3,4
NOR1211	65	K67	K54	3,1	3,4	0,3	3,3	3,2
NOR1211	99	M44	K52	3,2	3,0	0,2	3,1	3,3
NOR1211	73	M51	M53	2,1	2,6	0,5	2,3	2,3
NOR1211	105	K57	M48	4,0	3,2	0,8	3,6	3,5
NOR1211	97	M68	M72	3,3	3,2	0,2	3,2	3,2
NOR1211	102	K68	K60	2,9	2,6	0,3	2,8	2,8
NOR1211	89	M52	M68	3,0	2,9	0,1	3,0	2,9
NOR1211	80	M54	M80	3,2	2,3	0,8	2,7	2,8
NOR1211	96	K71	K50	2,8	2,6	0,3	2,7	2,7
NOR1211	97	K72	M54	3,3	2,8	0,5	3,1	2,9

NOR1211	103	K76	M50	3,0	2,6	0,3	2,8	2,9
NOR1211	91	K66	K52	3,4	2,7	0,7	3,0	3,0
NOR1211	103	K54	K54	3,0	3,5	0,5	3,2	3,3
NOR1211	101	M55	M59	3,3	3,0	0,3	3,2	3,1
NOR1211	103	K56	K72	2,6	2,8	0,2	2,7	2,6
NOR1211	100	M45	K73	2,8	3,4	0,5	3,1	2,9
NOR1211	96	M80	K50	3,9	2,6	1,2	3,2	3,1
NOR1211	92	K69	M71	3,0	3,2	0,2	3,1	3,0
NOR1211	107	K49	K69	2,7	3,6	0,9	3,2	3,0
NOR1211	91	K56	K53	3,0	2,6	0,4	2,8	2,9
NOR1211	90	K72	K75	2,7	2,6	0,1	2,6	2,6
NOR1211	106	M53	K70	2,9	3,2	0,3	3,1	3,1
NOR1211	100	M54	K81	2,7	3,1	0,4	2,9	3,0
NOR1211	90	K46	M56	3,3	3,2	0,1	3,3	3,4
NOR1211	83	M70	K72	3,0	2,8	0,2	2,9	2,8
NOR1211	73	K75	K61	2,5	3,2	0,6	2,8	2,9
NOR1211	98	M46	K49	2,9	3,1	0,2	3,0	2,9
NOR1211	69	K54	M45	3,1	2,8	0,3	3,0	3,1
NOR1211	96	K56	K71	2,7	2,7	0,0	2,7	2,7
NOR1211	93	M44	K74	3,4	3,2	0,2	3,3	3,3
NOR1211	99	M50	K49	3,0	2,8	0,2	2,9	2,8
NOR1211	104	K52	K54	3,1	3,2	0,0	3,1	3,2
NOR1211	101	M70	K53	2,6	2,7	0,1	2,7	2,7
NOR1211	102	K71	K54	2,8	2,9	0,1	2,8	2,8
NOR1211	93	M49	M58	3,7	3,6	0,1	3,7	3,8
NOR1211	98	K51	K80	2,5	3,4	0,9	3,0	2,8
NOR1211	101	K55	K56	2,5	2,7	0,2	2,6	2,6
NOR1211	66	K68	K80	3,8	3,6	0,3	3,7	3,8
NOR1211	104	K44	M54	3,3	3,3	0,0	3,3	3,3
NOR1211	93	M52	M48	3,1	3,2	0,1	3,1	3,2
NOR1211	95	K78	M52	3,2	3,0	0,2	3,1	3,0
NOR1211	79	K45	K66	3,2	3,6	0,3	3,4	3,5
NOR1211	101	M48	K58	2,9	3,2	0,3	3,1	3,0
NOR1211	99	K59	M73	2,5	2,5	0,0	2,5	2,6
NOR1211	100	M60	K75	3,0	2,8	0,2	2,9	2,8
NOR1211	93	M62	M59	3,0	2,6	0,4	2,8	2,9
NOR1211	90	M55	M49	3,0	2,7	0,3	2,9	3,0
NOR1211	78	K59	M62	2,7	3,5	0,8	3,1	3,0
NOR1211	98	K69	K57	3,3	2,8	0,5	3,1	3,1
NOR1211	63	K59	K76	2,8	2,8	0,0	2,8	2,8
NOR1211	90	M52	K60	2,3	2,5	0,3	2,4	2,3
NOR1211	101	M56	K78	3,3	3,4	0,1	3,3	3,2
NOR1211	98	M55	K71	3,2	2,9	0,3	3,1	3,1
NOR1211	108	K79	K55	2,9	3,7	0,9	3,3	3,3
NOR1211	103	M46	K51	3,3	2,8	0,4	3,0	3,0
NOR1211	91	M59	M52	3,1	3,3	0,2	3,2	3,2
NOR1211	69	K61	M70	2,9	2,7	0,2	2,8	2,8
NOR1211	74	M47	M54	2,4	2,8	0,4	2,6	2,5
NOR1211	89	M56	M54	3,0	2,9	0,0	2,9	3,0
NOR1211	98	M43	K44	3,0	3,1	0,2	3,1	3,1
NOR1211	99	K53	M58	3,3	3,5	0,3	3,4	3,4
NOR1211	105	K66	K45	3,3	3,1	0,2	3,2	3,3
NOR1211	71	M56	M63	2,9	3,1	0,2	3,0	3,0
NOR1211	100	K57	K78	2,3	2,7	0,5	2,5	2,4

NOR1211	105	M79	K66	3,3	2,8	0,5	3,0	3,0
NOR1211	97	K82	K58	3,2	2,7	0,5	2,9	2,8
NOR1211	102	M52	M48	3,2	3,1	0,1	3,1	3,1
NOR1211	93	M64	M50	2,6	2,4	0,2	2,5	2,5
NOR1211	70	K74	M49	2,6	3,0	0,4	2,8	2,8
NOR1211	98	K77	K79	3,0	2,9	0,1	3,0	3,0
NOR1211	105	M55	K65	2,8	2,7	0,1	2,8	2,6
NOR1211	101	K79	M52	3,9	3,6	0,3	3,8	4,0
NOR1211	101	K60	M70	2,9	2,9	0,1	2,9	3,0
NOR1211	99	M45	K54	3,1	2,9	0,1	3,0	3,0
NOR1211	96	K52	M48	2,9	2,5	0,3	2,7	2,7
NOR1211	68	K54	K71	3,3	3,4	0,1	3,3	3,5
NOR1211	103	K64	M54	2,5	2,8	0,3	2,7	2,6
NOR1211	94	M49	K55	2,7	3,2	0,5	2,9	3,0
NOR1211	102	M54	K57	3,3	2,8	0,5	3,0	3,1
NOR1211	91	K55	K63	3,1	3,3	0,2	3,2	3,1
NOR1211	101	K65	K59	3,4	3,3	0,1	3,4	3,5
NOR1211	73	K51	K54	2,8	3,0	0,1	2,9	2,8
NOR1211	68	K70	M73	3,5	3,6	0,0	3,6	3,7
NOR1211	102	M73	K46	2,9	3,1	0,2	3,0	3,1
NOR1211	95	K69	K74	3,0	3,0	0,0	3,0	3,1
NOR1211	104	K49	M70	3,1	2,6	0,5	2,8	2,7
NOR1211	95	K49	K54	2,9	2,9	0,0	2,9	2,8
NOR1211	99	K53	M64	3,1	3,5	0,4	3,3	3,4
NOR1211	94	M57	K52	3,2	3,4	0,1	3,3	3,3
NOR1211	92	M68	M73	3,0	3,0	0,0	3,0	3,0
NOR1211	105	M43	M69	2,6	3,1	0,5	2,9	3,0
NOR1211	100	M69	M50	2,7	2,7	0,0	2,7	2,8
NOR1211	96	M48	M54	3,3	3,3	0,1	3,3	3,3
NOR1211	99	M59	K49	3,5	3,0	0,5	3,3	3,1
NOR1211	98	K72	K53	2,4	2,6	0,2	2,5	2,6
NOR1211	73	K59	M51	2,5	2,8	0,3	2,6	2,7
NOR1211	92	K74	M46	2,8	3,2	0,4	3,0	3,0
NOR1211	93	M51	K57	2,9	1,9	1,0	2,4	2,4
NOR1211	76	M59	K51	2,5	3,2	0,6	2,9	2,9
NOR1211	106	K54	K49	3,4	2,7	0,7	3,1	3,1
NOR1211	94	M75	M54	3,3	3,4	0,1	3,3	3,3
NOR1211	95	M52	K66	3,1	3,4	0,3	3,3	3,2
NOR1211	105	M55	M49	3,5	3,2	0,3	3,4	3,5
NOR1211	49	K51	M68	3,3	3,7	0,4	3,5	3,5
NOR1211	72	K53	K80	3,0	3,0	0,0	3,0	3,0
NOR1211	99	K47	M71	2,9	3,0	0,1	3,0	2,8
NOR1211	68	K56	K53	3,7	3,3	0,4	3,5	3,6
NOR1211	97	K55	K51	2,2	2,8	0,7	2,5	2,4
NOR1211	69	K74	K53	3,6	3,5	0,2	3,6	3,6
NOR1211	92	M67	K57	3,3	3,4	0,1	3,3	3,4
NOR1211	100	K60	K56	2,7	2,7	0,0	2,7	2,8
NOR1211	91	K56	M60	2,9	3,1	0,2	3,0	3,0
NOR1211	103	M57	K65	2,9	3,2	0,2	3,1	3,0
NOR1211	111	M57	M52	3,0	2,3	0,7	2,6	2,7
NOR1211	92	K48	M55	2,8	2,8	0,0	2,8	2,8
NOR1211	91	M53	K56	3,0	3,4	0,4	3,2	3,2
NOR1211	101	M53	M52	2,9	2,8	0,1	2,9	2,8
NOR1211	99	M62	M50	3,0	3,0	0,0	3,0	3,1

NOR1211	103	M54	M76	2,7	2,0	0,7	2,3	2,5
NOR1211	96	K66	K61	2,8	3,2	0,4	3,0	2,9
NOR1211	97	K79	K46	2,4	2,7	0,2	2,6	2,6
NOR1211	98	M59	K59	2,7	2,7	0,0	2,7	2,7
NOR1211	101	M44	K49	2,5	2,7	0,1	2,6	2,7
NOR1211	70	K69	K60	3,0	3,4	0,4	3,2	3,1
NOR1211	99	M47	M47	3,1	2,8	0,2	3,0	3,0
NOR1211	104	M51	K67	3,3	3,3	0,0	3,3	3,4
NOR1211	106	M54	K77	3,2	3,3	0,0	3,2	3,3
NOR1211	92	K74	M67	3,2	3,4	0,2	3,3	3,4
NOR1211	98	M46	K57	2,9	2,9	0,0	2,9	2,9
NOR1211	75	K63	K51	3,0	3,5	0,6	3,2	3,4
NOR1211	83	M64	K79	3,3	3,3	0,0	3,3	3,3
NOR1211	104	M69	M47	3,3	2,7	0,6	3,0	3,1
NOR1211	103	M52	M76	2,9	3,3	0,4	3,1	3,2
NOR1211	97	K69	K72	3,0	3,1	0,1	3,1	3,0
NOR1211	97	K45	K55	3,0	3,3	0,2	3,2	3,2
NOR1211	98	K79	K53	3,1	2,9	0,2	3,0	3,1
NOR1211	102	K57	M52	2,8	3,2	0,4	3,0	3,1
NOR1211	98	K67	K65	3,4	3,2	0,3	3,3	3,3
NOR1211	108	M60	K54	3,5	2,9	0,6	3,2	3,2
NOR1211	97	M47	K49	2,8	2,8	0,1	2,8	2,7
NOR1211	98	K45	M44	2,6	2,8	0,2	2,7	2,8
NOR1211	107	M56	M56	3,0	3,1	0,1	3,1	3,2
NOR1211	99	K57	M49	3,3	2,7	0,6	3,0	3,1
NOR1211	102	K69	M51	2,7	3,1	0,4	2,9	3,0
NOR1211	96	K67	M48	3,2	3,3	0,1	3,3	3,2
NOR1211	96	K74	M46	3,3	3,8	0,5	3,6	3,5
NOR1211	102	M51	M54	2,2	3,3	1,0	2,7	2,6
NOR1211	92	K54	M55	2,3	3,3	1,0	2,8	2,8
NOR1211	91	K47	K67	3,7	3,8	0,1	3,7	3,7
NOR1211	99	M49	K58	2,8	3,3	0,4	3,1	3,2
NOR1211	96	M54	K59	3,0	3,5	0,5	3,2	3,2
NOR1211	92	M75	K66	3,0	3,3	0,3	3,2	3,3
NOR1211	101	K70	M71	2,9	3,3	0,4	3,1	3,2
NOR1211	101	K55	K74	2,9	2,8	0,1	2,9	2,8
NOR1211	102	M65	M60	3,6	2,8	0,8	3,2	3,2
NOR1211	98	K71	M48	2,9	3,2	0,4	3,0	3,1
NOR1211	107	M70	K51	3,3	2,9	0,4	3,1	3,0
NOR1211	104	M49	M46	3,1	3,3	0,2	3,2	3,3
NOR1211	104	K57	M51	3,0	2,9	0,2	2,9	2,9
NOR1211	103	K72	M46	2,8	2,8	0,1	2,8	2,8
NOR1211	106	M44	M69	2,9	3,3	0,4	3,1	3,2
NOR1211	92	K56	K59	3,1	3,0	0,0	3,0	3,2
NOR1211	95	M51	M50	3,4	3,0	0,4	3,2	3,2
NOR1211	105	K77	K56	3,3	2,5	0,8	2,9	2,6
NOR1211	103	M44	K74	3,0	3,1	0,2	3,1	2,9
NOR1211	99	M73	M59	3,3	2,8	0,5	3,1	3,2
NOR1212	63	K52	K46	3,2	3,0	0,2	3,1	3,2
NOR1212	69	K65	K52	3,2	2,9	0,3	3,1	3,1
NOR1212	99	M73	M64	2,8	2,4	0,4	2,6	2,8
NOR1212	96	K55	K62	3,3	3,0	0,3	3,2	3,1
NOR1212	101	M47	K55	2,9	2,3	0,7	2,6	2,4

NOR1212	70	M53	M81	3,3	3,4	0,1	3,4	3,5
NOR1212	92	M54	K80	2,8	2,2	0,5	2,5	2,5
NOR1212	86	M49	M59	2,9	3,1	0,1	3,0	3,3
NOR1212	85	K67	K61	3,0	3,1	0,2	3,1	3,0
NOR1212	102	M49	K51	3,8	2,9	0,9	3,4	3,5
NOR1212	87	M68	K67	2,8	2,9	0,2	2,9	2,9
NOR1212	76	M53	M51	3,0	3,1	0,1	3,1	3,2
NOR1212	59	K78	M49	3,2	2,7	0,4	2,9	2,9
NOR1212	98	K60	K45	3,1	2,3	0,7	2,7	2,7
NOR1212	112	K58	K56	3,3	2,8	0,5	3,1	3,1
NOR1212	72	K84	K74	2,7	2,7	0,0	2,7	2,7
NOR1212	101	K53	K52	2,4	2,7	0,3	2,5	2,5
NOR1212	68	K78	M48	3,4	2,9	0,5	3,1	3,1
NOR1212	102	K64	M46	3,1	3,0	0,1	3,0	3,0
NOR1212	99	M81	M72	3,0	2,5	0,5	2,8	2,8
NOR1212	98	M72	K61	2,6	2,7	0,1	2,7	2,7
NOR1212	100	M59	K68	2,8	2,7	0,1	2,7	2,7
NOR1212	99	M55	M50	3,3	3,1	0,1	3,2	3,3
NOR1212	94	M76	M42	3,0	3,4	0,4	3,2	3,3
NOR1212	98	M63	M65	2,8	2,8	0,0	2,8	2,8
NOR1212	99	M72	M54	3,4	3,1	0,3	3,3	3,2
NOR1212	91	K72	M50	2,7	2,6	0,1	2,7	2,8
NOR1212	102	K68	K78	2,6	1,9	0,7	2,3	1,9
NOR1212	67	K57	M49	3,5	3,3	0,2	3,4	3,3
NOR1212	100	K67	M56	2,3	2,9	0,6	2,6	2,4
NOR1212	74	K48	K65	2,8	2,9	0,1	2,8	2,7
NOR1212	111	K69	K45	3,0	3,4	0,4	3,2	3,3
NOR1212	56	M51	M47	2,9	2,8	0,1	2,9	2,9
NOR1212	94	M59	K73	3,0	2,9	0,1	3,0	2,9
NOR1212	75	K74	K48	3,3	3,6	0,3	3,5	3,5
NOR1212	98	M76	K53	2,7	2,5	0,2	2,6	2,6
NOR1212	83	M63	M51	2,4	2,9	0,4	2,6	2,8
NOR1212	114	K63	K58	2,3	3,4	1,1	2,8	2,7
NOR1212	84	K77	M45	3,1	2,3	0,7	2,7	2,6
NOR1212	87	K49	K76	2,9	2,9	0,0	2,9	2,9
NOR1212	69	K52	K54	2,5	3,2	0,6	2,9	2,8
NOR1212	95	K51	M45	2,7	2,7	0,0	2,7	2,7
NOR1212	70	K68	K52	2,7	2,7	0,0	2,7	2,7
NOR1212	50	K64	K77	2,6	2,8	0,3	2,7	2,7
NOR1212	99	K54	M56	3,4	3,0	0,4	3,2	3,0
NOR1212	100	K46	M63	2,7	2,8	0,0	2,8	2,9
NOR1212	85	M69	K72	2,3	2,8	0,5	2,6	2,6
NOR1212	97	M50	K48	3,1	2,6	0,5	2,9	3,0
NOR1212	113	K61	M71	3,1	2,7	0,3	2,9	3,1
NOR1212	83	K76	K68	3,3	3,2	0,1	3,3	3,2
NOR1212	69	M72	K49	3,7	3,0	0,7	3,4	3,2
NOR1212	90	M45	M46	2,9	3,4	0,5	3,2	3,2
NOR1212	100	M63	K69	3,4	3,2	0,1	3,3	3,3
NOR1212	97	K51	M55	3,4	2,4	1,0	2,9	2,9
NOR1212	101	M49	K64	3,3	3,0	0,3	3,1	3,3
NOR1212	101	K58	K42	3,6	2,5	1,2	3,0	3,0
NOR1212	122	M64	M52	2,8	3,2	0,4	3,0	3,2
NOR1212	97	K68	M48	3,3	2,9	0,4	3,1	3,0
NOR1212	71	K59	M48	2,8	2,5	0,3	2,6	2,7

NOR1212	98	M44	M50	2,5	2,8	0,3	2,6	2,7
NOR1212	106	K72	M54	3,2	2,7	0,5	2,9	3,0
NOR1212	82	M54	K36	2,5	2,9	0,4	2,7	2,8
NOR1212	100	M84	M75	3,1	3,1	0,0	3,1	3,1
NOR1212	122	M47	K67	3,0	2,8	0,2	2,9	2,9
NOR1212	73	K74	M69	3,4	2,9	0,5	3,1	3,2
NOR1212	99	K45	M57	2,6	3,6	1,0	3,1	3,3
NOR1212	85	K48	K54	3,2	2,7	0,4	3,0	2,9
NOR1212	100	K55	M56	2,3	2,6	0,3	2,5	2,3
NOR1212	73	M55	K67	2,5	2,5	0,0	2,5	2,5
NOR1212	99	K65	M75	2,9	2,9	0,0	2,9	2,9
NOR1212	71	K45	K72	3,2	3,3	0,2	3,2	3,3
NOR1212	95	K51	K57	3,4	3,0	0,3	3,2	3,2
NOR1212	89	K52	M51	2,6	2,4	0,2	2,5	2,6
NOR1212	93	M64	M59	2,4	2,6	0,2	2,5	2,7
NOR1212	99	K72	K74	3,4	3,0	0,3	3,2	3,2
NOR1212	101	K53	M63	2,7	2,8	0,2	2,7	2,8
NOR1212	100	M48	K53	2,9	2,5	0,4	2,7	2,7
NOR1212	86	K72	M47	3,1	3,4	0,3	3,3	3,3
NOR1212	71	K47	K65	2,3	2,9	0,6	2,6	2,7
NOR1212	87	M63	K78	3,0	3,0	0,0	3,0	3,2
NOR1212	98	M73	K45	3,7	3,0	0,7	3,3	3,2
NOR1212	79	K46	K58	2,4	2,9	0,6	2,6	2,6
NOR1212	94	K65	M70	2,6	2,4	0,2	2,5	2,5
NOR1212	100	M79	K59	2,4	2,5	0,1	2,4	2,4
NOR1212	87	M66	K53	2,6	2,7	0,1	2,7	2,6
NOR1212	101	M69	K64	2,3	2,2	0,1	2,3	2,3
NOR1212	98	M41	M72	2,8	2,8	0,0	2,8	2,8
NOR1212	101	M46	K72	2,3	2,9	0,6	2,6	2,5
NOR1212	101	K46	K81	2,7	3,4	0,7	3,1	3,1
NOR1212	91	M53	K72	2,6	2,6	0,0	2,6	2,7
NOR1212	103	K51	K65	2,5	2,8	0,3	2,6	2,5
NOR1212	101	M75	K75	2,8	2,8	0,0	2,8	2,8
NOR1212	103	M64	K55	2,9	2,5	0,4	2,7	2,9
NOR1212	92	M60	M55	2,9	2,5	0,5	2,7	2,8
NOR1212	80	K59	M84	2,6	2,4	0,1	2,5	2,4
NOR1212	94	K73	K59	2,7	3,7	1,1	3,2	3,2
NOR1212	116	K46	K63	2,8	2,5	0,3	2,6	2,7
NOR1212	70	K57	K61	2,9	3,0	0,1	3,0	3,2
NOR1212	71	K57	K46	3,7	3,4	0,3	3,6	3,5
NOR1212	94	K64	K53	3,1	3,6	0,5	3,4	3,4
NOR1212	101	K71	M79	3,5	3,3	0,3	3,4	3,3
NOR1212	86	K49	M49	2,8	3,5	0,6	3,2	3,1
NOR1212	90	M47	M49	3,5	3,2	0,3	3,4	3,4
NOR1212	72	M49	M59	2,1	3,0	0,9	2,6	2,5
NOR1212	99	K77	K74	3,0	2,9	0,2	3,0	2,8
NOR1212	104	M42	M76	3,1	2,3	0,8	2,7	2,9
NOR1212	100	K52	M79	3,0	3,3	0,3	3,1	3,1
NOR1212	69	M56	K65	3,3	3,2	0,1	3,2	3,2
NOR1212	101	M59	M70	2,5	2,1	0,4	2,3	2,3
NOR1212	100	K39	M49	3,2	2,8	0,4	3,0	3,1
NOR1212	68	K46	M76	2,7	3,0	0,3	2,9	2,8
NOR1212	74	K54	M49	2,8	2,8	0,0	2,8	2,9
NOR1212	100	M47	K68	2,6	2,6	0,1	2,6	2,8

NOR1212	100	K48	K53	3,3	2,9	0,4	3,1	3,1
NOR1212	86	M49	M69	3,0	2,5	0,6	2,8	2,9
NOR1212	106	M56	K75	2,4	2,6	0,2	2,5	2,4
NOR1212	100	K69	K53	3,2	3,1	0,1	3,1	3,0
NOR1212	87	K70	M68	3,3	2,9	0,4	3,1	3,2
NOR1212	95	M46	M48	2,5	2,7	0,3	2,6	2,7
NOR1212	98	M55	K78	3,1	2,8	0,3	2,9	2,9
NOR1212	103	M48	K71	2,3	2,8	0,5	2,6	2,6
NOR1212	72	M70	K65	2,7	2,5	0,2	2,6	2,6
NOR1212	85	M79	K49	2,8	2,8	0,1	2,8	2,7
NOR1212	64	M63	M47	3,0	3,2	0,2	3,1	3,4
NOR1212	102	M55	M66	2,3	2,6	0,3	2,5	2,4
NOR1212	77	K42	K52	2,8	3,1	0,3	2,9	2,8
NOR1212	92	M48	M59	3,3	2,9	0,4	3,1	3,1
NOR1212	69	M73	M63	3,1	2,6	0,5	2,8	2,8
NOR1212	100	K65	M46	3,1	3,0	0,1	3,1	3,1
NOR1212	73	K57	K53	2,7	2,8	0,1	2,7	2,7
NOR1212	73	K64	M45	2,8	2,8	0,1	2,8	2,9
NOR1212	101	K50	M45	2,8	3,0	0,1	2,9	2,9
NOR1212	72	K51	K57	3,4	3,1	0,2	3,2	3,2
NOR1212	91	K68	K46	3,6	3,4	0,2	3,5	3,5
NOR1212	99	K78	M51	2,9	3,0	0,1	3,0	3,0
NOR1212	95	K62	M56	2,9	2,6	0,3	2,8	2,8
NOR1212	52	M73	K73	3,0	2,2	0,7	2,6	2,6
NOR1212	111	M50	K67	2,9	3,4	0,4	3,1	3,2
NOR1212	72	K74	M53	3,1	3,4	0,3	3,2	3,3
NOR1212	103	M71	K57	3,3	3,5	0,2	3,4	3,6
NOR1212	102	K48	M55	2,6	3,0	0,4	2,8	2,9
NOR1212	97	K61	M53	3,1	3,3	0,2	3,2	3,2
NOR1212	97	M48	K47	3,0	2,4	0,6	2,7	2,9
NOR1212	79	K56	K46	2,8	3,0	0,2	2,9	2,8
NOR1212	114	K57	M52	3,2	2,7	0,5	2,9	2,9
NOR1212	84	M46	K77	3,4	2,6	0,8	3,0	3,1
NOR1212	91	K61	K70	3,1	3,4	0,3	3,2	3,3
NOR1212	97	M51	M55	3,0	3,0	0,0	3,0	3,1
NOR1212	98	K53	K52	3,4	2,6	0,8	3,0	2,9
NOR1212	101	M65	K83	2,8	3,0	0,2	2,9	2,9
NOR1212	112	K75	M54	3,3	3,2	0,1	3,2	3,3
NOR1212	89	K52	M71	3,0	3,4	0,4	3,2	3,3
NOR1212	93	K36	M54	3,0	3,4	0,4	3,2	3,3
NOR1212	71	K75	K59	2,6	2,5	0,0	2,6	2,7
NOR1212	93	M59	K48	2,9	3,1	0,2	3,0	2,9
NOR1212	83	K52	K51	2,6	2,9	0,3	2,7	2,7
NOR1212	98	M75	M45	2,8	2,7	0,2	2,7	2,8
NOR1212	100	K45	K53	3,0	2,3	0,7	2,7	2,8
NOR1212	86	M55	M63	2,5	2,6	0,2	2,5	2,5
NOR1212	100	K56	M47	2,7	2,7	0,0	2,7	2,6
NOR1212	86	M55	M55	2,5	2,9	0,4	2,7	2,8
NOR1212	85	M51	K50	3,1	3,0	0,0	3,0	3,0
NOR1212	101	K83	M73	3,0	2,6	0,4	2,8	2,8
NOR1212	82	K53	M63	2,6	2,9	0,3	2,8	2,7
NOR1212	102	M46	K57	3,2	3,3	0,1	3,3	3,3
NOR1212	82	M76	M47	2,7	3,0	0,3	2,9	2,9
NOR1212	97	M79	K69	2,6	3,2	0,5	2,9	3,0

NOR1212	99	K80	M41	2,6	3,0	0,4	2,8	2,8
NOR1212	100	M50	K46	3,2	3,6	0,4	3,4	3,4
NOR1212	103	M56	K56	3,0	3,4	0,4	3,2	3,2
NOR1212	86	K73	K64	1,9	2,6	0,7	2,3	2,3
NOR1212	85	M51	M60	3,0	2,5	0,4	2,8	2,9
NOR1212	100	M51	M72	2,6	3,1	0,5	2,9	2,9
NOR1212	110	K70	K51	2,4	2,4	0,0	2,4	2,6
NOR1212	103	M50	M44	3,3	2,8	0,4	3,1	3,1
NOR1212	70	K65	M46	3,2	2,1	1,1	2,7	2,4
NOR1212	106	M52	M50	2,5	2,7	0,2	2,6	2,6
NOR1212	99	M61	K65	2,9	2,8	0,2	2,8	2,9
NOR1212	99	M71	K76	2,9	3,4	0,4	3,1	3,2
NOR1212	71	K81	K51	3,1	2,9	0,2	3,0	3,0
NOR1212	105	M45	K48	3,1	2,8	0,2	3,0	2,9
NOR1212	96	K59	K60	3,6	2,8	0,8	3,2	3,2
NOR1212	101	K53	M50	2,8	2,7	0,1	2,8	2,8
NOR1212	115	K65	K68	2,8	3,0	0,2	2,9	2,9
NOR1212	91	M64	M51	3,0	2,8	0,2	2,9	2,9
NOR1212	69	K73	K50	3,0	2,6	0,4	2,8	2,8
NOR1212	84	M55	M64	2,8	2,7	0,1	2,7	2,9
NOR1212	98	K60	M73	2,5	2,8	0,3	2,6	2,6
NOR1212	95	K55	M64	2,5	2,7	0,3	2,6	2,6
NOR1212	101	M51	K65	2,9	3,7	0,8	3,3	3,2
NOR1212	99	K49	M64	3,0	3,3	0,3	3,2	3,1
NOR1212	116	M69	M53	2,8	3,0	0,2	2,9	3,0
NOR1212	101	K49	M80	2,9	3,1	0,2	3,0	2,9
NOR1212	75	M54	M69	2,7	2,9	0,2	2,8	2,9
NOR1212	101	K54	M73	2,8	2,7	0,1	2,8	2,8
NOR1212	100	M57	K60	3,4	2,9	0,5	3,2	3,3
NOR1212	59	K66	M55	3,2	2,7	0,5	3,0	3,1
NOR1212	86	K53	K52	3,1	2,3	0,8	2,7	2,5
NOR1212	111	K53	K66	3,3	3,5	0,2	3,4	3,4
NOR1212	103	M48	M48	2,9	3,6	0,7	3,2	3,1
NOR1212	99	M50	K84	3,2	3,2	0,0	3,2	3,2
NOR1212	97	K53	K72	3,0	3,3	0,2	3,2	3,1
NOR1212	109	M50	M73	2,7	3,7	0,9	3,2	3,2
NOR1212	174	K67	M52	2,9	2,5	0,4	2,7	2,7
NOR1212	66	M80	K54	2,6	2,7	0,1	2,7	2,6
NOR1212	101	M49	K64	2,6	2,7	0,2	2,7	2,8
NOR1212	100	M46	K39	2,9	3,2	0,3	3,1	3,1
NOR1212	101	K67	M53	2,5	2,6	0,1	2,5	2,6
NOR1212	83	K54	M49	3,3	2,9	0,4	3,1	3,1
NOR1212	98	M48	K75	2,7	3,0	0,3	2,8	2,9
NOR1212	84	K50	K52	2,8	3,0	0,2	2,9	2,9
NOR1212	73	K54	M79	3,4	3,4	0,0	3,4	3,2
NOR1212	86	M72	K49	2,9	2,7	0,2	2,8	2,8
NOR1212	103	M45	K54	2,7	2,9	0,1	2,8	2,8
NOR1212	85	M52	M55	3,4	3,0	0,3	3,2	3,2
NOR1212	95	M49	K65	3,1	3,2	0,1	3,2	3,1
NOR1212	39	M47	M76	2,2	1,6	0,5	1,9	2,0
NOR1212	100	K51	M45	2,5	2,8	0,3	2,7	2,8
NOR1212	69	M53	M50	3,4	2,6	0,8	3,0	3,0
NOR1212	101	M45	M59	2,0	2,9	0,9	2,5	2,5
NOR1212	68	M54	M46	3,0	2,8	0,2	2,9	3,1

NOR1212	75	K65	K51	2,8	2,9	0,1	2,9	2,9
NOR1212	94	M56	K51	2,9	3,4	0,5	3,1	3,2
NOR1212	62	M52	K70	2,6	2,8	0,1	2,7	2,8
NOR1212	100	M54	M54	3,3	2,6	0,6	2,9	3,0
NOR1212	99	M45	K49	2,8	2,7	0,1	2,7	2,7
NOR1212	81	K52	K73	2,6	2,7	0,0	2,6	2,7
NOR1212	101	M45	M61	3,0	2,8	0,2	2,9	2,9
NOR1212	98	K65	K51	2,3	2,6	0,3	2,5	2,5
NOR1212	97	M70	M48	2,7	3,3	0,6	3,0	3,0
NOR1212	95	K72	M51	2,7	2,9	0,1	2,8	2,8
NOR1212	97	K75	K55	2,8	3,4	0,6	3,1	3,0
NOR1212	106	K51	K57	2,9	3,1	0,2	3,0	3,2
NOR1212	108	M59	K54	2,8	2,8	0,0	2,8	2,8
NOR1212	86	K76	M72	3,1	2,7	0,4	2,9	3,0

VEDLEGG 2: SPØRRESKJEMAER BENYTTET AV RAMBØLL

Spørreskjema – elever NOR1049

Evaluering av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne frivillige undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013.

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på X nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 25. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Hvilken målform ønsker du å besvare spørreskjemaet på?

- (1) ☐ Bokmål
- (2) ☐ Nynorsk

2. Kjønn

- (1) ☐ Jente
- (2) ☐ Gutt

3. Er du født i Norge?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Ønsker ikke å besvare dette spørsmålet

3.1. Hvor mange år har du bodd i Norge?

- (1) ☐ 1-3 år
- (2) ☐ 4-6 år
- (3) ☐ 7-10 år
- (4) ☐ 11-13 år
- (5) ☐ Over 13 år

3.2. Er foreldrene dine født i Norge?

- (1) ☐ Ja, begge foreldrene mine er født i Norge

- (2) ☐ Ja, en av foreldrene mine er født i Norge
- (3) ☐ Nei, ingen av foreldrene mine er født i Norge

3.3. Har du fått opplæring i grunnleggende norsk for språklige minoriteter?

- (1) ☐ Ja, 1 år
- (2) ☐ Ja, 2 år
- (3) ☐ Ja, 3 år
- (4) ☐ Nei

VALG AV EKSAMEN

I denne delen spør vi deg om bakgrunnen for at du gjennomførte eksamen i norsk som andrespråk.

4. Hvorfor valgte du å gjennomføre eksamen i norsk som andrespråk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Fordi jeg trodde at ordinær eksamen i hovedmål var for vanskelig
- (2) ☐ Fordi jeg ble anbefalt det av andre
- (3) ☐ Fordi jeg hadde større muligheter til å få en god karakter
- (4) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____
- (5) ☐ Vet ikke

4.1. Hvem anbefalte deg å ta eksamen i norsk som andrespråk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Lærer/kontaktlærer
- (2) ☐ Rådgiver på skolen
- (3) ☐ Skoleleder/rektor
- (4) ☐ Familien
- (5) ☐ Venner
- (6) ☐ Andre, vennligst spesifiser _____
- (7) ☐ Vet ikke

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

I denne delen spør vi deg om erfaringer med *forberedelser* til eksamen, og om du synes at du ble godt forberedt til eksamen.

5. Hvordan ble du forberedt til å skrive på eksamen?

Du kan sette flere kryss

- (1) ☐ Skrive lengre tekster
- (2) ☐ Skrive kortere tekster
- (3) ☐ Bearbeide tekster du har skrevet tidligere
- (4) ☐ Repetere formverk og rettskriving

- (5) ☐ Øve på ordforråd
- (6) ☐ Undervisning i relevant kildebruk
- (7) ☐ Vet ikke

6. Vennligst ta stilling til følgende påstander om forberedelsesdagen:

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Jeg fikk veiledning av læreren på forberedelsesdagen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vi gjennomgikk tekster på forberedelsesdagen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vi gjennomgikk norsk grammatikk på forberedelsesdagen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

7. Vennligst ta stilling til følgende påstander om behov for og nytte av forberedelsesdagen:

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Jeg hadde nytte av forberedelsesdagen før eksamen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg hadde behov for forberedelsesdagen før eksamen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det er viktig for meg å ha en forberedelsesdag før eksamen i norsk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSOPPGAVERNE

I denne delen spør vi deg om erfaringer med selve *eksamensoppgavene*.

8. Jeg synes det var enkelt å forstå *hva vi skulle gjøre* på kortsvarsoppgavene som ble gitt til eksamen i norsk.

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Verken enig eller uenig
- (4) ☐ Delvis uenig
- (5) ☐ Helt uenig
- (6) ☐ Vet ikke

9. Jeg synes kortsvarsoppgavene på eksamen i norsk, var

- (1) ☐ Enkle

- (2) ☐ Verken enkle eller vanskelige
- (3) ☐ Vanskelige
- (4) ☐ Vet ikke

10. Jeg synes at det var enkelt å forstå *hva vi skulle gjøre* på langsvarsoppgaven på eksamen i norsk som andrespråk

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Verken enig eller uenig
- (4) ☐ Delvis uenig
- (5) ☐ Helt uenig
- (6) ☐ Vet ikke

11. Jeg synes langsvarsoppgaven på eksamen i norsk som andrespråk, var

- (1) ☐ Enkel
- (2) ☐ Verken enkel eller vanskelig
- (3) ☐ Vanskelig
- (4) ☐ Vet ikke

12. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamen under

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Jeg fikk vist hvilken norskkompetanse jeg har/hva jeg kan i kortsvarsoppgavene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg fikk vist hvilken norskkompetanse jeg har/hva jeg kan i langsvarsoppgaven	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg hadde nok tid til å besvare kortsvarsoppgavene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg hadde nok tid til å besvare langsvarsoppgavene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg hadde nok tid til å besvare eksamen i sin helhet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

BRUK AV HJELPEMIDLER

13. Brukte du hjelpemidler under eksamen?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

13.1. I hvilken grad benyttet du deg av ulike hjelpemidler?

Vennligst kryss av for det alternativ som passer best for hvert enkelt hjelpemiddel.

	Benyttet mye	Benyttet noe	Benyttet ikke i det hele tatt	Vet ikke
Lærebok	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Utskrifter fra Internett	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Ressurshefte	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Egne notater fra forberedelsesdagen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Egne notater fra ordinær undervisning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Ordbok/ordliste	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Jeg benyttet andre hjelpemidler enn de som er nevnt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

13.2 Vennligst nevn hvilke andre hjelpemidler du benyttet

14. I hvilken grad var hjelpemidlene nyttige for deg under eksamen i norsk?

- (1) ☐ I stor grad
(2) ☐ I noen grad
(3) ☐ Ikke i det hele tatt
(4) ☐ Vet ikke

15. Hva er grunnen til at du ikke benyttet hjelpemidler, eller ikke opplevde hjelpemidlene som nyttige under eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Jeg hadde ikke med meg de hjelpemidlene jeg trengte
(2) ☐ Jeg hadde ikke bruk for de hjelpemidlene jeg hadde med
(3) ☐ Jeg hadde ikke tid til å bruke de hjelpemidlene jeg hadde med
(4) ☐ Jeg visste ikke hvordan jeg kunne anvende de hjelpemidlene jeg hadde med
(5) ☐ Andre grunner, skriv her _____
(6) ☐ Vet ikke

16. Henviste du til de hjelpemidlene/kildene du benyttet under eksamen i norsk?

- (1) ☐ Ja
(2) ☐ Nei
(3) ☐ Vet ikke

16.1. Hva er grunnen til at du ikke henviste til hjelpemidler/kilder under eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Jeg visste ikke at det var nødvendig å henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (2) ☐ Jeg visste ikke hvordan jeg skulle henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (3) ☐ Jeg hadde ikke tid til å henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (4) ☐ Andre grunner, skriv her _____
- (5) ☐ Vet ikke

SAMLET VURDERING AV EKSAMEN

17. I hvilken grad vurderer du at det er sammenheng mellom eksamen i norsk som andrespråk og den undervisningen som du har fått?

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

18. Dersom det er noe ved eksamen i norsk våren 2010 du er spesielt fornøyd eller misfornøyd med, kan du skrive det i denne boksen.

19. I etterkant av spørreundersøkelsen ønsker Rambøll Management Consulting å gjennomføre intervjuer med et utvalg elever som har deltatt i spørreundersøkelsen. Intervjuet vil bli gjennomført på telefon og vil ta inntil 30 minutter. Dersom du kan tenke deg å bli intervjuet, ber vi deg fylle inn ditt telefonnummer i boksen under. Opplysningene du gir under intervjuet, blir behandlet konfidensielt, og det vil ikke være mulig å spore dine svar tilbake til deg. *NB! Dersom du er under 18 år, minner vi om at dine foreldre/foresatte må samtykke i at du kan bli intervjuet.*

- (1) ☐ Ja, jeg kan tenke meg å bli intervjuet. Mitt telefonnummer er: _____
- (2) ☐ Nei, jeg kan ikke tenke meg å bli intervjuet

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på x i høyre hjørne

Spørreskjema – elever NOR1211

Evaluering av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne frivillige undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013.

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på X nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 25. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Hva er hovedmålet ditt?

- (1) ☐ Bokmål
- (2) ☐ Nynorsk

2. Kjønn

- (1) ☐ Jente
- (2) ☐ Gutt

3. Hvilke eksamener i norsk har du kommet opp i våren 2010?

- (1) ☐ Kun norsk hovedmål
- (2) ☐ Både norsk hovedmål og sidemål

4. Er du født i Norge?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Ønsker ikke å besvare dette spørsmålet

4.1. Hvor mange år har du bodd i Norge?

- (1) ☐ 1-3 år
- (2) ☐ 4-6 år
- (3) ☐ 7-10 år
- (4) ☐ 11-13 år

- (5) ☐ Over 13 år

4.2. Er foreldrene dine født i Norge?

- (1) ☐ Ja, begge foreldrene mine er født i Norge
(2) ☐ Ja, en av foreldrene mine er født i Norge
(3) ☐ Nei, ingen av foreldrene mine er født i Norge

4.3. Har du fått opplæring i grunnleggende norsk for språklige minoriteter?

- (1) ☐ Ja, 1 år
(2) ☐ Ja, 2 år
(3) ☐ Ja, 3 år
(4) ☐ Nei

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

I denne delen spør vi deg om erfaringer med forberedelser til eksamen, og om du synes at du ble godt forberedt til eksamen.

5. Hvordan ble du forberedt til eksamen i norsk hovedmål?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Gjennomgang av læreplanen
(2) ☐ Ble gjort kjent med vurderingsveiledningen
(3) ☐ Heldagsprøve med langsvarsoppgave
(4) ☐ Heldagsprøve med både kortsvars- og langsvarsoppgave
(5) ☐ Gjennomgang av eksempeloppgaver eller tidligere eksamensoppgaver
(6) ☐ Undervisning i relevant kildebruk
(7) ☐ Undervisning i å vise til kilder i egen tekst.
(8) ☐ Undervisning spesielt rettet mot eksamen
(9) ☐ På andre måter, skriv her _____
(10) ☐ Jeg ble ikke forberedt til eksamen i norsk på skolen
(11) ☐ Vet ikke

5.1. Hva slags undervisning har du fått i å vise til kilder i egen tekst?

Du kan sette flere kryss

- (1) ☐ Undervisning i å markere sitat
(2) ☐ Undervisning i å lage litteraturliste
(3) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

6. Hvordan ble du forberedt til å skrive på sidemålet ditt før eksamen?

Du kan sette flere kryss

- (1) ☐ Skrive lengre tekster
- (2) ☐ Skrive kortere tekster
- (3) ☐ Bearbeide tekster du har skrevet tidligere
- (4) ☐ Repetere formverk og rettskriving
- (5) ☐ Øve på ordforråd
- (6) ☐ Vet ikke

EKSAMENSOPPGAVERNE

I denne delen spør vi deg om erfaringer med selve *eksamensoppgavene*.

7. Jeg synes det var enkelt å forstå *hva vi skulle gjøre* på kortsvarsoppgaven som ble gitt til eksamen i norsk.

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Verken enig eller uenig
- (4) ☐ Delvis uenig
- (5) ☐ Helt uenig
- (6) ☐ Vet ikke

8. Jeg synes kortsvarsoppgaven som ble gitt til eksamen i norsk, var

- (1) ☐ Enkel
- (2) ☐ Verken enkel eller vanskelig
- (3) ☐ Vanskelig
- (4) ☐ Vet ikke

9. Jeg synes at det var enkelt å forstå *hva vi skulle gjøre* på langsvarsoppgaven som jeg valgte på eksamen i norsk.

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Verken enig eller uenig
- (4) ☐ Delvis uenig
- (5) ☐ Helt uenig
- (6) ☐ Vet ikke

10. Jeg synes langsvarsoppgaven som jeg valgte på eksamen i norsk, var

- (1) ☐ Enkel
- (2) ☐ Verken enkel eller vanskelig
- (3) ☐ Vanskelig
- (4) ☐ Vet ikke

11. Jeg synes langsvarsoppgavene som vi kunne velge mellom var omtrent like vanskelige

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Verken enig eller uenig
- (4) ☐ Delvis uenig
- (5) ☐ Helt uenig
- (6) ☐ Vet ikke

12. Hvilken langsvarsoppgave valgte du?

- (1) ☐ Oppgave 1
- (2) ☐ Oppgave 2
- (3) ☐ Oppgave 3
- (4) ☐ Oppgave 4
- (5) ☐ Oppgave 5
- (6) ☐ Oppgave 6
- (7) ☐ Vet ikke/Husker ikke

13. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamen under

Kortsvarsoppgaven gav meg mulighet til

å vise hvilken kompetanse jeg har/hva

jeg kan i norsk

Langsvarsoppgaven gav meg mulighet til

å vise hvilken kompetanse jeg har/hva

jeg kan i norsk

Jeg hadde nok tid til å besvare eksamen

BRUK AV HJELPEMIDLER

I denne delen spør vi deg om erfaringer med *bruk av hjelpemidler* på eksamen i norsk.

14. Benyttet du hjelpemidler under eksamen i norsk?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

14.1. I hvilken grad benyttet du deg av ulike hjelpemidler i norsk?

Vennligst kryss av for det alternativet som passer best for hvert enkelt hjelpemiddel.

	Benyttet mye	Benyttet noe	Benyttet ikke i det hele tatt	Vet ikke
Egne notater fra ordinær undervisning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Lærebok	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Ordbok	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Annen litteratur	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Oversikter du har fått på skolen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Utskrifter fra Internett	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Tekster lagret på minnepinne/USB-stick	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Jeg benyttet andre hjelpemidler enn de som er nevnt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

14.2. Vennligst nevne hvilke andre hjelpemidler du benyttet

15. I hvilken grad var hjelpemidlene nyttige for deg under eksamen i norsk?

- (1) ☐ I stor grad
(2) ☐ I noen grad
(3) ☐ Ikke i det hele tatt
(4) ☐ Vet ikke

16. Hva er grunnen til at du ikke benyttet hjelpemidler, eller ikke opplevde hjelpemidlene som nyttige under eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Jeg hadde ikke med meg de hjelpemidlene jeg hadde bruk for
(2) ☐ Jeg hadde ikke bruk for de hjelpemidlene jeg hadde med
(3) ☐ Jeg hadde ikke tid til å bruke de hjelpemidlene jeg hadde med
(4) ☐ Jeg visste ikke hvordan jeg kunne anvende de hjelpemidlene jeg hadde med
(5) ☐ Andre grunner, skriv her _____
(6) ☐ Vet ikke

17. Henviste du til de hjelpemidlene/kildene du benyttet under eksamen i norsk?

- (1) ☐ Ja
(2) ☐ Nei

- (3) ☐ Vet ikke

17.1. Hva er grunnen til at du ikke henviste til hjelpemidler/kilder under eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Jeg visste ikke at det var nødvendig å henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (2) ☐ Jeg visste ikke hvordan jeg skulle henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (3) ☐ Jeg hadde ikke tid til å henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (4) ☐ Andre grunner, skriv her _____
- (5) ☐ Vet ikke

SAMLET VURDERING AV UNDERVISNING OG EKSAMEN

18. I hvilken grad opplever du at du har fått en variert skriveopplæring i norskundervisningen?

Med variert skriveopplæring mener vi opplæring i å skrive både korte og lange tekster og tekster i ulike sjangre.

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

19. I hvilken grad opplever du at du har fått opplæring i å bruke kilder i egen tekst i norskundervisningen?

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

20. Dersom det er noe ved eksamen i norsk våren 2010 du er spesielt fornøyd eller misfornøyd med, kan du skrive det i denne boksen.

21. I etterkant av spørreundersøkelsen ønsker Rambøll Management Consulting å gjennomføre intervjuer med et utvalg elever som har deltatt i spørreundersøkelsen. Intervjuet vil bli gjennomført på telefon og vil ta inntil 30 minutter. Dersom du kan tenke deg å bli intervjuet, ber vi deg fylle inn ditt telefonnummer i boksen under. Opplysningene du gir under intervjuet, blir behandlet konfidensielt, og det vil ikke være mulig å spore dine svar tilbake til deg. *NB! Dersom du er under 18 år, minner vi om at dine foreldre/foresatte må samtykke i at du kan bli intervjuet.*

- (1) ☐ Ja, jeg kan tenke meg å bli intervjuet. Mitt telefonnummer er _____
- (2) ☐ Nei, jeg kan ikke tenke meg å bli intervjuet

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på x i høyre hjørne.

Spørreskjema – elever NOR1212

Evaluering av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne frivillige undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013.

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på **X** nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 24. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Hva er hovedmålet ditt?

- (1) ☐ Bokmål
- (2) ☐ Nynorsk

2. Kjønn

- (1) ☐ Jente
- (2) ☐ Gutt

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

I denne delen spør vi deg om erfaringer med *forberedelse* til eksamen, og om du synes at du ble godt forberedt til eksamen.

3. Hvordan ble du forberedt til eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Gjennomgang av læreplanen
- (2) ☐ Ble gjort kjent med vurderingsveiledningen
- (3) ☐ Heldagsprøve med langvarsoppgave
- (4) ☐ Heldagsprøve med både kortsvars- og langvarsoppgave
- (5) ☐ Gjennomgang av eksempeloppgaver eller tidligere eksamensoppgaver
- (6) ☐ Undervisning i relevant kildebruk

- (7) ☐ Undervisning i å vise til kilder i egen tekst.
- (8) ☐ Undervisning spesielt rettet mot eksamen
- (9) ☐ På andre måter, skriv her _____
- (10) ☐ Jeg ble ikke forberedt til eksamen i norsk på skolen
- (11) ☐ Vet ikke

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

3.1. Hva slags undervisning har du fått i å vise til kilder i egen tekst?

Du kan sette flere kryss

- (1) ☐ Undervisning i å markere sitat
- (2) ☐ Undervisning i å lage litteraturliste
- (3) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

4. Hvordan ble du forberedt til å skrive på sidemålet ditt før eksamen?

Du kan sette flere kryss

- (1) ☐ Skrive lengre tekster
- (2) ☐ Skrive kortere tekster
- (3) ☐ Bearbeide tekster du har skrevet tidligere
- (4) ☐ Repetere formverk og rettskriving
- (5) ☐ Øve på ordforråd
- (6) ☐ Vet ikke

EKSAMENSOPPGAVER

I denne delen spør vi deg om erfaringer med selve *eksamensoppgavene*.

5. Jeg synes det var enkelt å forstå *hva vi skulle gjøre* på eksamensoppgaven som jeg valgte i norsk sidemål.

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Verken enig eller uenig
- (4) ☐ Delvis uenig
- (5) ☐ Helt uenig
- (6) ☐ Vet ikke

6. Jeg synes eksamensoppgaven som jeg valgte i norsk sidemål, var

- (1) ☐ Enkel
- (2) ☐ Verken enkel eller vanskelig
- (3) ☐ Vanskelig
- (4) ☐ Vet ikke

EKSAMENSOPPGAVERNE

7. Jeg synes alle oppgavene som vi kunne velge mellom var like vanskelige

- (1) ☐ Helt enig
- (2) ☐ Delvis enig
- (3) ☐ Verken enig eller uenig
- (4) ☐ Delvis uenig
- (5) ☐ Helt uenig
- (6) ☐ Vet ikke

8. Hvilken oppgave valgte du?

- (1) ☐ Oppgave 1
- (2) ☐ Oppgave 2
- (3) ☐ Oppgave 3
- (4) ☐ Oppgave 4
- (5) ☐ Oppgave 5
- (6) ☐ Oppgave 6
- (7) ☐ Vet ikke/husker ikke

9. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamen under.

Eksamensoppgaven gav meg mulighet til å vise
hvilken kompetanse jeg har/hva jeg kan i norsk.

Jeg hadde nok tid til å besvare eksamen

BRUK AV HJELPEMIDLER

10. Benyttet du hjelpemidler under eksamen i norsk?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

BRUK AV HJELPEMIDLER

10.1. I hvilken grad benyttet du deg av ulike hjelpemidler i norsk?

Vennligst kryss av for det alternativet som passer best for hvert enkelt hjelpemiddel.

Benyttet mye

Benyttet noe

Benyttet ikke i det
hele tatt

Vet ikke

	Benyttet mye	Benyttet noe	Benyttet ikke i det hele tatt	Vet ikke
Egne notater fra ordinær undervisning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Lærebok	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Ordbok	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Annen litteratur	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Oversikter du har fått på skolen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Utskrifter fra Internett	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Tekster lagret på minnepinne/USB-stick	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐
Jeg benyttet andre hjelpemidler enn de som er nevnt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐

BRUK AV HJELPEMIDLER

10.2. Vennligst nevn hvilke andre hjelpemidler du benyttet

11. I hvilken grad var hjelpemidlene nyttige for deg under eksamen i norsk?

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

BRUK AV HJELPEMIDLER

12. Hva er grunnen til at du ikke benyttet hjelpemidler, eller ikke opplevde hjelpemidlene som nyttige under eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Jeg hadde ikke med meg de hjelpemidlene jeg hadde bruk for
- (2) ☐ Jeg hadde ikke bruk for de hjelpemidlene jeg hadde med
- (3) ☐ Jeg hadde ikke tid til å bruke de hjelpemidlene jeg hadde med
- (4) ☐ Jeg visste ikke hvordan jeg kunne anvende de hjelpemidlene jeg hadde med
- (5) ☐ Andre grunner, skriv her _____
- (6) ☐ Vet ikke

13. Henviste du til de hjelpemidlene/kildene du benyttet under eksamen i norsk?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Vet ikke

BRUK AV HJELPEMIDLER

13.1. Hva er grunnen til at du ikke henviste til hjelpemidler/kilder under eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Jeg visste ikke at det var nødvendig å henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (2) ☐ Jeg visste ikke hvordan jeg skulle henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (3) ☐ Jeg hadde ikke tid til å henvise til de hjelpemidlene/kildene jeg benyttet
- (4) ☐ Andre grunner, skriv her _____
- (5) ☐ Vet ikke

SAMLET VURDERING AV EKSAMEN

14. I hvilken grad opplever du at du har fått en variert skriveopplæring i undervisning i norsk sidemål? Med variert skriveopplæring mener vi opplæring i å skrive både korte og lange tekster og tekster i ulike sjangre.

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

15. I hvilken grad opplever du at du har fått opplæring i å bruke kilder i egen tekst i undervisning i norsk sidemål?

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

16. Dersom det er noe ved eksamen i norsk sidemål våren 2010 du er spesielt fornøyd eller misfornøyd med, kan du skrive det i denne boksen.

17. I etterkant av spørreundersøkelsen ønsker Rambøll Management Consulting å gjennomføre intervjuer med et utvalg elever som har deltatt i spørreundersøkelsen. Intervjuet vil bli gjennomført på telefon og vil ta inntil 30 minutter. Dersom du kan tenke deg å bli intervjuet, ber vi deg fylle inn ditt telefonnummer i boksen under. Opplysningene du gir under intervjuet, blir behandlet konfidensielt, og det vil ikke være mulig å spore dine svar tilbake til deg. **NB! Dersom du er under 18 år, minner vi om at dine foreldre/foresatte må samtykke i at du kan bli intervjuet.**

- (1) ☐ Ja, jeg kan tenke meg å bli intervjuet. Mitt telefonnummer er _____
- (2) ☐ Nei, jeg kan ikke tenke meg å bli intervjuet

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på x i høyre hjørne.

Spørreskjema – lærer NOR1049

Evaluering av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne frivillige undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på X nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 25. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Har du tidligere undervist minoritetsspråklige elever som skulle ta eksamen i norsk som andrespråk?

Vennligst kryss av for det alternativet som passer best.

- (1) ☐ Ja, jeg har tidligere undervist elever som skulle ta eksamen i norsk som andrespråk
- (2) ☐ Nei, jeg har ikke undervist elever som skulle ta eksamen i norsk som andrespråk

2. Er du sensor til eksamen i norsk som andrespråk våren 2010?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

3. Har du tidligere vært sensor til eksamen i norsk som andrespråk?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

4. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) ☐ Cand. philol./Master i norsk
- (2) ☐ Cand. mag. /Bachelor i norsk
- (3) ☐ Hovedfag/Master i norsk
- (4) ☐ Lærerskoleutdanning
- (5) ☐ Avlagt eksamen i enkeltstående norskfag fra universitet/ høyskole
- (6) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

5. Har du utdanning i faget norsk som andrespråk?

- (1) ☐ Ja, fag på høyskole/ universitet
- (2) ☐ Ja, kurs/ etterutdanning
- (3) ☐ Nei

6. Hva er din alder?

- (1) ☐ 30 år eller yngre
- (2) ☐ 31- 40 år
- (3) ☐ 41 - 50 år
- (4) ☐ 51 - 60 år
- (5) ☐ 61 år eller eldre

VALG AV EKSAMEN

7. Hvordan ble du klar over at overgangsordningen i eksamen i norsk som andrespråk ble forlenget våren 2010?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Gjennom informasjon fra skoleeier eller skoleledelse
- (2) ☐ Gjennom informasjon fra andre lærere
- (3) ☐ Gjennom informasjon på Utdanningsdirektoratets hjemmesider
- (4) ☐ Gjennom media
- (5) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____
- (6) ☐ Vet ikke

8. Hvorfor valgte din(e) elev(er) å gjennomføre eksamen i norsk som andrespråk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Fordi karakternivået tilsa at ordinær eksamen i hovedmål var for vanskelig
- (2) ☐ Fordi eleven ble anbefalt det av andre
- (3) ☐ Fordi eleven hadde større muligheter til å få en god karakter
- (4) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____
- (5) ☐ Vet ikke

8.1. Hvem anbefalte eleven(e) å ta eksamen i norsk som andrespråk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Lærer/kontaktlærer
- (2) ☐ Rådgiver på skolen
- (3) ☐ Skoleleder/ректор
- (4) ☐ Familien
- (5) ☐ Venner
- (6) ☐ Andre, vennligst spesifiser _____
- (7) ☐ Vet ikke

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

9. Hva slags opplæring har eleven(e) fått i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Undervisning etter læreplanen i norsk
- (2) ☐ Undervisning etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter
- (3) ☐ Ekstra timer i norsk
- (4) ☐ Vet ikke
- (5) ☐ Annet vennligst spesifiser _____

10. Hvordan forberedte du eleven(e) på eksamen i norsk som andrespråk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Skrive lengre tekster
- (2) ☐ Skrive kortere tekster
- (3) ☐ Bearbeide tekster de har skrevet tidligere
- (4) ☐ Repetere formverk og rettskriving
- (5) ☐ Øve på ordforråd
- (6) ☐ Undervisning i relevant kildebruk
- (7) ☐ Heldagsprøve med tidligere gitte eksamensoppgaver i norsk som andrespråk
- (8) ☐ Gjennomgang av tidligere gitte eksamensoppgaver i norsk som andrespråk
- (9) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____
- (10) ☐ Eleven(e) ble ikke spesielt forberedt på eksamen i norsk som andrespråk

EKSAMENSORDNINGEN

I spørsmål 11 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensordningen*, og vi mener da måten eksamen er tilrettelagt for minoritetsspråklige med kort botid.

11. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamen i norsk som andrespråk:

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Egen eksamen i norsk som andrespråk						
øker elevenes muligheter til å vise	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
hvilken kompetanse de har i norsk.						
Eksamen i norsk hovedmål er for	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
vanskelig for denne elevgruppen.						
Eksamen i norsk som andrespråk velges i stor grad av minoritetsspråklige elever med kort botid i Norge.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamen i norsk som andrespråk velges i stor grad av elever som har forutsetninger til å gjennomføre ordinær eksamen i norsk hovedmål.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamen i norsk som andrespråk er en forutsetning for å kunne gjennomføre tilpasset opplæring for denne elevgruppen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Egen eksamen i norsk som andrespråk kan samlet sett bidra til å svekke opplæringen for denne elevgruppen fordi det stilles for enkle krav.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSOPPGAVEN

I spørsmål 12 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensoppgavene*, og vi mener da innholdet i eksamensoppgavene.

12. Vennligst ta stilling til påstandene om innholdet i eksamensoppgavene som ble gitt til eksamen i norsk som andrespråk våren 2010.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Forberedelsesdelen er nyttig for elevene når de skal løse eksamensoppgavene.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegraden i kortsvarsoppgavene er rimelig ut fra elevenes opplæring og forutsetninger.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i kortsvarsoppgavene er rimelig ut fra elevenes opplæring og forutsetninger.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Vanskegraden i langsvarsoppgaven er rimelig ut fra elevenes opplæring og forutsetninger.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i langsvarsoppgaven er rimelig ut fra elevenes opplæring og forutsetninger.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene samlet sett gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

13. I hvilken grad mener du at det er sammenheng mellom den eksamensoppgaven som ble gitt i norsk som andrespråk våren 2010 og den undervisningen som eleven(e) har fått i henhold til læreplanen i norsk?

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

14. I hvilken grad har du tilpasset undervisningen til eleven(e) som skulle ta eksamen i norsk som andrespråk?

- (1) ☐ I stor grad
- (2) ☐ I noen grad
- (3) ☐ Ikke i det hele tatt
- (4) ☐ Vet ikke

15. Dersom det er noe ved eksamen i norsk som andrespråk du er spesielt fornøyd eller misfornøyd med, kan du skrive det i denne boksen.

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på x i høyre hjørne.

Spørreskjema – lærer NOR1212

Evaluering av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne frivillige undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013.

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på **X** nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 24. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Er du sensor til eksamen i norsk sidemål våren 2010?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

2. Har du tidligere vært sensor til eksamen i norsk sidemål?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

3. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) ☐ Cand. philol./Master med norsk i fagkretsen
- (2) ☐ Cand. mag./Bachelor med norsk i fagkretsen
- (3) ☐ Hovedfag/Master i norsk
- (4) ☐ Lærerskoleutdanning
- (5) ☐ Avlagt eksamen i enkeltstående norskfag fra universitet/ høyskole
- (6) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

BAKGRUNNSVARIABLER

4. Hva er din alder?

- (1) ☐ 30 år eller yngre

- (2) ☐ 31 - 40 år
- (3) ☐ 41 - 50 år
- (4) ☐ 51 - 60 år
- (5) ☐ 61 år eller eldre

EKSAMENSORDNING

5. Hvordan ble du kjent med eksamensordningen i norsk i Kunnskapsløftet?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Gjennom informasjon fra skoleeier eller skoleledelse
- (2) ☐ Gjennom informasjon fra andre lærere
- (3) ☐ Gjennom eksempeloppgaver på Utdanningsdirektoratets hjemmesider
- (4) ☐ Gjennom kurs
- (5) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____
- (6) ☐ Vet ikke

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

6. Hvordan forberedte du elevene på eksamen i norsk?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Læreplanen i norsk ble gjennomgått
- (2) ☐ Det ble gjennomført heldagsprøve med langsvarsoppgave
- (3) ☐ Det ble gjennomført heldagsprøve med både kortsvars- og langsvarsoppgave
- (4) ☐ De sentralt gitte eksempeloppgavene eller tidligere eksamensoppgaver ble gjennomgått
- (5) ☐ De sentralt gitte eksempeloppgavene eller tidligere eksamensoppgaver ble brukt som heldagsprøve
- (6) ☐ Elevene ble gjort kjent med vurderingsveiledningen
- (7) ☐ Undervisning i å benytte kilder
- (8) ☐ Undervisning i å vise til kilder i egen tekst
- (9) ☐ Har brukt kjennetegn på måloppnåelse i opplæringen
- (10) ☐ Undervisning spesielt rettet mot eksamen
- (11) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____
- (12) ☐ Elevene ble ikke spesielt forberedt på eksamen i norsk

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

6.1 Hva slags undervisning har elevene fått i å vise til kilder i egen tekst?

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Undervisning i å markere sitat
- (2) ☐ Undervisning i å lage litteraturliste
- (3) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

FORBEREDELSE TIL EKSAMEN

7. Hvordan forberedte du elevene til å skrive på sidemålet sitt før eksamen.

Du kan sette flere kryss.

- (1) ☐ Skrive lengre tekster
- (2) ☐ Skrive kortere tekster
- (3) ☐ Elevene bearbeider tekster de har skrevet tidligere
- (4) ☐ Repetere formverk og rettskriving
- (5) ☐ Øve på ordforråd
- (6) ☐ Vet ikke

EKSAMENSORDNING

I spørsmål 8 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensordningen*, og vi mener da måten eksamen er utformet og organisert på med hjelpemidler tillatt og mulighet for å få både kortsvars- og langsvarsoppgave.

I spørsmål 9 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensoppgavene*, og vi mener da innholdet i eksamensoppgavene.

8. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamensordningen:

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Eksamensordningen med alle hjelpemidler tillatt er godt egnet til å måle elevenes kompetanse i norsk hovedmål i forhold til kompetansemålene i læreplanen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamen med både kortsvars- og langsvarsoppgave øker elevenes muligheter til å vise hvilken kompetanse de har i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensordningen har gjort at jeg har endret måten jeg underviser i norsk på.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensordningen har gjort at undervisningen i norsk er styrket.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSOPPGAVEN

9. Vennligst ta stilling til påstandene om innholdet i eksamensoppgavene som ble gitt til eksamen i norsk sidemål våren 2010.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det er godt samsvar mellom de gitte eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegraden i eksamensoppgavene er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i eksamensoppgavene er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegrad og krav til arbeidsinnsats var lik for de forskjellige oppgavene.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk sidemål gir elevene god mulighet til å vise kompetanse i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk sidemål gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i forhold til de kompetansemålene oppgavene er ment å måle.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk hovedmål og sidemål gir samlet sett elevene god mulighet til å vise kompetanse i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk hovedmål og sidemål gir samlet sett elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i forhold til de kompetansemålene oppgavene er ment å måle.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSOPPGAVEN

10. I hvilken grad opplever du at eksamen med mulighet for kortsvar- og langsvarsoppgave har bidratt til en variert skriveopplæring i norsk?

Med variert skriveopplæring mener vi opplæring i å skrive både korte og lange tekster og tekster i ulike sjangre.

- (1) ☐ I stor grad
(2) ☐ I noen grad
(3) ☐ Ikke i det hele tatt
(4) ☐ Vet ikke

11. I hvilken grad opplever du at eksamen med alle hjelpemidler tillatt har bidratt til at elever undervises i å bruke kilder i egen tekst?

- (1) ☐ I stor grad
(2) ☐ I noen grad
(3) ☐ Ikke i det hele tatt
(4) ☐ Vet ikke

12. Vennligst ta stilling til følgende påstand

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Bestemmelsen om at eksamen i norsk sidemål er blitt et trekkfag har ført til at norsk sidemål prioriteres lavere i opplæringen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
tom linje	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

13. Dersom det er noe ved eksamen i norsk sidemål du er spesielt fornøyd eller misfornøyd med, kan du skrive det i denne boksen.

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på x i høyre hjørne.

Spørreskjema – sensor NOR1049

Evaluerings av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013.

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på **X** nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 25. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Har du vært sensor til eksamen i norsk som andrespråk tidligere?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

2. Hvor mange eksamensbesvarelser i norsk som andrespråk har du vurdert våren 2010?

- (1) ☐ Under 100
- (2) ☐ 100 - 150
- (3) ☐ 151 - 200
- (4) ☐ 201 - 250
- (5) ☐ Mer enn 250

3. Underviser du elever med sikte på eksamen i norsk som andrespråk, eller har du gjort det tidligere?

Vennligst kryss av for det alternativet som passer best.

- (1) ☐ Ja, skoleåret 2009/2010
- (2) ☐ Ja, både i skoleåret 2008/2009 og i skoleåret 2009/2010
- (3) ☐ Jeg har tidligere undervist elever som skulle ta eksamen i norsk som andrespråk, men ikke skoleåret 2009/2010
- (4) ☐ Nei, jeg har ikke undervist elever som skulle ta eksamen i norsk som andrespråk

4. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) ☐ Cand. philol./Master med norsk i fagkretsen
- (2) ☐ Cand. mag./Bachelor med norsk i fagkretsen
- (3) ☐ Hovedfag/Master i norsk

- (4) ☐ Lærerskoleutdanning
- (5) ☐ Avlagt eksamen i enkeltstående norskfag fra universitet/ høyskole
- (6) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

5. Har du utdanning i faget norsk som andrespråk?

- (1) ☐ Ja, fag på høyskole/universitet
- (2) ☐ Ja, kurs/etterutdanning
- (3) ☐ Nei

6. Hva er din alder?

- (1) ☐ under 30 år
- (2) ☐ 31 - 40 år
- (3) ☐ 41 - 50 år
- (4) ☐ 51 - 60 år
- (5) ☐ 61 år eller eldre

I spørsmål 7 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensordningen*, og vi mener da måten eksamen er tilrettelagt for minoritetsspråklige med kort botid.

I spørsmål 8 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensoppgavene*, og vi mener da innholdet i eksamensoppgavene. EKSAMENSORDNINGEN

7. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamen i norsk som andrespråk:

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Egen eksamen i norsk som andrespråk						
øker elevenes muligheter til å vise	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
hvilken kompetanse de har i norsk						
Eksamen i norsk som andrespråk velges						
av elever som har forutsetninger til å						
gjennomføre ordinær eksamen i norsk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
hovedmål						
Egen eksamen i norsk som andrespråk						
kan samlet sett bidra til å svekke						
opplæringen for denne elevgruppen ved	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
at det stilles for enkle krav						

EKSAMENSOPPGAVEN

8. Vennligst ta stilling til påstandene om innholdet i eksamensoppgavene som ble gitt til eksamen i norsk som andrespråk våren 2010.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Forberedelsesdelen er nyttig for elevene når de skal løse eksamensoppgavene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det er tilstrekkelig tid til å besvare både kortsvars- og langsvarsoppgavene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegraden i kortsvarsoppgavene er rimelig ut fra elevenes forutsetninger	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i kortsvarsoppgavene er rimelig ut fra elevenes forutsetninger	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegraden i langsvarsoppgaven er rimelig ut fra elevenes forutsetninger	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i langsvarsoppgaven er rimelig ut fra elevenes forutsetninger	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene samlet sett gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i norsk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSBE SVARELSENE

Eksamen i norsk som andrespråk våren 2010 er en forlenget overgangsordning etter Reform 94. Læreplanen er trukket tilbake. Elevene som tar denne eksamen våren 2010 skal ha fått opplæring i den ordinære læreplanen i norsk. På denne bakgrunn ber vi deg om å svare på spørsmålene under.

9. Hvordan vil du samlet sett beskrive kompetansen som fremkommer i besvarelsene du har sensurert, på bakgrunn av kriteriene i sensorveiledningen i norsk som andrespråk?

	Svært god kompetanse	God kompetanse	Middels kompetanse	Lav kompetanse	Svært lav kompetanse	Ingen entydig tendens
Tekstforståelse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Svar på oppgaveteksten	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Svært god	God	Middels	Lav	Svært lav	Ingen entydig
	kompetanse	kompetanse	kompetanse	kompetanse	kompetanse	tendens
Oppbygging av tekst	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Formuleringsevne: Ordvalg og stil	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Formelle ferdigheter: Grammatikk, ortografi og tegnsetting	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Helhetsvurdering av elevenes kompetanse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

10. Hvordan vil du samlet sett beskrive kompetansen som fremkommer i besvarelsene du har sensurert, hvis besvarelsene hadde vært levert til eksamen i norsk hovedmål?

	Svært god	God	Middels	Lav	Svært lav	Ingen entydig
	kompetanse	kompetanse	kompetanse	kompetanse	kompetanse	tendens
Tekstforståelse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Skrivekompetanse: Oppbygging av tekst, sjanger	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Skrivekompetanse: Ordforråd og formelle ferdigheter	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Forståelse av språklige og kulturelle forhold: Fagkunnskap	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Helhetsvurdering av elevenes kompetanse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

SENSUR

11. Vennligst ta stilling til påstanden om sensuren nedenfor.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det var stor enighet blant sensorene på fellessensuren	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Sensorveiledningen var samlet sett til god hjelp for å foreta sensuren	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Sensorskoleringen var en god forberedelse til å foreta sensuren	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det var enkelt å foreta sensuren	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det var stor spredning i besvarelsene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

12. I boksen under ber vi deg om å kommentere de ulike oppgavene som ble gitt til eksamen:

13. Dersom du mener at det er særskilte fordeler eller ulemper ved eksamen i norsk som andrespråk, og dersom du mener at denne elevgruppen har særskilte utfordringer, ber vi deg kort spesifisere dette i kommentarboksen.

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på x i høyre hjørne.

Spørreskjema – sensor NOR1211

Evaluering av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013.

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på **X** nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 25. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Har du vært sensor i norsk hovedmål tidligere?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

2. Hvor mange eksamensbesvarelser i norsk hovedmål har du vurdert våren 2010?

- (1) ☐ Under 100
- (2) ☐ 100-150
- (3) ☐ 151-200
- (4) ☐ Mer enn 200

3. Underviser du elever som har hatt norsk i Kunnskapsløftet, eller har du gjort det tidligere?

Vennligst kryss av for det alternativet som passer best.

- (1) ☐ Ja, jeg underviser skoleåret 2009/2010
- (2) ☐ Ja, jeg har tidligere undervist elever som har hatt norsk i Kunnskapsløftet
- (3) ☐ Nei, jeg har ikke undervist elever i norsk i Kunnskapsløftet

4. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) ☐ Cand. philol./Master med norsk i fagkretsen
- (2) ☐ Cand. mag./Bachelor med norsk i fagkretsen
- (3) ☐ Hovedfag/Master i norsk
- (4) ☐ Lærerskoleutdanning
- (5) ☐ Avlagt eksamen i enkeltstående norskfag fra universitet/ høyskole

(6) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

5. Hva er din alder?

- (1) ☐ under 30 år
(2) ☐ 31 - 40 år
(3) ☐ 41 - 50 år
(4) ☐ 51 - 60 år
(5) ☐ 61 år eller eldre

SAMMENHENG MELLOM EKSAMEN OG KOMPETANSEMÅL

I spørsmål 6 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensordningen*, og vi mener da måten eksamen er utformet og organisert på med både kortsvars- og langsvarsoppgave

I spørsmål 7 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensoppgavene*, og vi mener da innholdet i eksamensoppgavene. EKSAMENSORDNINGEN

6. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamensordningen under.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Eksamensordningen med alle hjelpemidler tillatt er godt egnet til å måle elevenes kompetanse i norsk i henhold til kompetansemålene i læreplanen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamen med både kort- og langsvarsoppgaver øker elevenes muligheter til å vise hvilken kompetanse de har i norsk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensordningen har ført til endring i undervisningspraksis	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensordningen har gjort at undervisningen i norsk er styrket	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSOPPGAVEN

7. Vennligst ta stilling til påstandene om innholdet i eksamensoppgavene som ble gitt våren 2010.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det er godt samsvar mellom de gitte eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det er tilstrekkelig tid til å besvare både kortsvars- og langsvarsoppgaven.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegraden i kortsvarsoppgaven er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i kortsvarsoppgaven er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kortsvarsoppgaven gir elevene god mulighet til å vise kompetanse i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegraden i langsvarsoppgaven er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i langsvarsoppgaven er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Langsvarsoppgaven gir elevene god mulighet til å vise kompetanse i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Langsvarsoppgavene er like vanskelige og krever samme arbeidsmengde	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk hovedmål gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk hovedmål gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i forhold til de kompetansemålene oppgavene er ment å måle.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSBE SVARELSENE

8. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamensbesvarelsene, basert på de erfaringer du har gjort i sensuren våren 2010.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Elevene har besvart kortvarsoppgaven best.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har besvart langvarsoppgaven best.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har besvart kortvars- og langvarsoppgaven like godt.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har hatt tilstrekkelig tid til å besvare oppgavene.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har benyttet de tilgjengelige hjelpemidlene på en relevant måte.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har oppgitt kildene de har benyttet i besvarelsen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har oppgitt kildereferanser på en formelt korrekt måte.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

SENSUR

9. Vennligst ta stilling til påstandene om sensuren nedenfor.

	Svært enkelt	Ganske enkelt	Verken enkelt eller vanskelig	Ganske vanskelig	Svært vanskelig	Vet ikke
Hvordan opplevde du å foreta sensuren?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Hvordan opplevde du å foreta sensur av kortvarsoppgaven?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Hvordan opplevde du å foreta sensur av langvarsoppgaven?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Hvordan opplevde du å vurdere elevenes	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

	Svært enkelt	Ganske enkelt	Verken enkelt eller vanskelig	Ganske vanskelig	Svært vanskelig	Vet ikke
--	--------------	---------------	-------------------------------	------------------	-----------------	----------

kildebruk?

10. Vennligst ta stilling til påstandene om sensuren nedenfor.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det var stor enighet blant sensorene på fellessensuren.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det var ingen forskjell på å sensurere de ulike langsvarsoppgavene. (Utdyp i svar på spørsmål 12.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kjennetegn på måloppnåelsen i vurderingsveiledningen var til god hjelp for å foreta sensuren.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vurderingsskjemaet i vurderingsveiledningen var til god hjelp for å foreta sensuren.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vurderingsveiledningen var samlet sett til god hjelp for å foreta sensuren.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Sensorveiledningen var til god hjelp for å foreta sensuren.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Sensorskoleringen var en god forberedelse til å foreta sensuren.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

11. I hvilken grad benyttet du vurderingsveiledningen når du sensurerte?

- (1) ☐ I stor grad
 (2) ☐ I noen grad
 (3) ☐ Ikke i det hele tatt
 (4) ☐ Vet ikke

12. I boksen under ber vi deg om å kommentere de ulike oppgavene som ble gitt til eksamen:

OPPSUMMERING

13. Dersom du vurderer at det er særskilte fordeler eller ulemper ved eksamensordningen, ber vi deg kort spesifisere dette i kommentarboksen.

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på **x** i høyre hjørne.

Spørreskjema – sensor NOR1212

Evaluering av eksamen

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne undersøkelsen!

Undersøkelsen er del av en evaluering av eksamen i norsk våren 2010, og resultatene fra evalueringen publiseres høsten 2010. Ved publisering vil alle svar være anonymisert. Svarene fra undersøkelsen kan også bli brukt til annen relatert forskning. Utdanningsdirektoratet er behandlingsansvarlig, dvs. kun direktoratet har tilgang til grunnlagsdataene. Alle grunnlagsdata fra undersøkelsen vil bli slettet før 1. juli 2013.

Du kan når som helst gå ut av spørreskjemaet, for så å gå tilbake og besvare resten av skjemaet på et senere tidspunkt. Du kan også endre de allerede innlagte svarene dine ved å gå inn igjen i spørreskjemaet. Du sender besvarelsen og avslutter undersøkelsen ved å klikke på **X** nederst i høyre hjørne på siste side, og du vil da ikke ha mulighet til å endre besvarelsen.

Undersøkelsen er åpen til 25. juni. Det vil ta mellom 5 og 10 minutter å besvare den.

BAKGRUNNSVARIABLER

1. Har du vært sensor i norsk sidemål tidligere?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

2. Hvor mange eksamensbesvarelser i norsk sidemål har du vurdert våren 2010?

- (1) ☐ Under 100
- (2) ☐ 100-150
- (3) ☐ 151-200
- (4) ☐ Mer enn 200

3. Underviser du elever som har hatt norsk i Kunnskapsløftet, eller har du gjort det tidligere?

Vennligst kryss av for det alternativet som passer best.

- (1) ☐ Ja, jeg underviser skoleåret 2009/2010
- (2) ☐ Ja, jeg har tidligere undervist elever som har hatt norsk i Kunnskapsløftet
- (3) ☐ Nei, jeg har ikke undervist elever i norsk i Kunnskapsløftet

4. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) ☐ Cand. philol./Master med norsk i fagkretsen
- (2) ☐ Cand. mag./Bachelor med norsk i fagkretsen
- (3) ☐ Hovedfag/Master i norsk

- (4) ☐ Lærerskoleutdanning
- (5) ☐ Avlagt eksamen i enkeltstående norskfag fra universitet/ høyskole
- (6) ☐ Annet, vennligst spesifiser _____

5. Hva er din alder?

- (1) ☐ under 30 år
- (2) ☐ 31 - 40 år
- (3) ☐ 41 - 50 år
- (4) ☐ 51 - 60 år
- (5) ☐ 61 år eller eldre

SAMMENHENG MELLOM EKSAMEN OG KOMPETANSEMÅL

I spørsmål 6 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensordningen*, og vi mener da måten eksamen er utformet og organisert på.

I spørsmål 7 spørres det etter erfaringer og vurderinger med *eksamensoppgavene*, og vi mener da innholdet i eksamensoppgavene. EKSAMENSORDNINGEN

6. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamensordningen under.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Eksamensordningen med alle hjelpemidler tillatt er godt egnet for å måle elevenes kompetanse i norsk i henhold til kompetansemålene i læreplanen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamen med både kort- og langsvarsoppgaver styrker elevenes muligheter til å vise hvilken kompetanse de har i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensordningen har ført til endring i undervisningspraksis.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensordningen har gjort at undervisningen i norsk er styrket.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSOPPGAVEN

7. Vennligst ta stilling til påstandene om innholdet i eksamensoppgavene som ble gitt våren 2010.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det er godt samsvar mellom de gitte eksamensoppgavene og kompetansemålene i læreplanen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegraden i eksamensoppgavene er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Arbeidsmengden i eksamensoppgavene er rimelig.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Vanskegrad og krav til arbeidsinnsats var lik for de forskjellige oppgavene. (Utdyp i svar på spørsmål 12.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk sidemål gir elevene god mulighet til å vise kompetanse i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk sidemål gir elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i forhold til de kompetansemålene oppgavene er ment å måle.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk hovedmål og sidemål gir samlet sett elevene god mulighet til å vise bredden i sin kompetanse i norsk.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Eksamensoppgavene gitt til eksamen i norsk hovedmål og sidemål gir samlet sett elevene god mulighet til å vise hvilken kompetanse de har i forhold til de kompetansemålene oppgavene er ment å måle.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

EKSAMENSBESVARELSENE

8. Vennligst ta stilling til påstandene om eksamensbesvarelsene, basert på de erfaringer du har gjort i sensuren våren 2010.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Elevene har hatt tilstrekkelig tid til å besvare eksamen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har benyttet de tilgjengelige hjelpemidlene på en relevant måte.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har oppgitt kildene de har benyttet i besvarelsen.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Elevene har oppgitt kildereferanser på en formelt korrekt måte.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

SENSUR

9. Vennligst ta stilling til påstandene om sensuren nedenfor.

	Svært enkelt	Ganske enkelt	Verken enkelt eller vanskelig	Ganske vanskelig	Svært vanskelig	Vet ikke
Hvordan opplevde du å foreta sensuren av eksamen?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Hvordan opplevde du å vurdere elevenes kildebruk?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

10. Vennligst ta stilling til påstandene om sensuren nedenfor.

	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
Det var stor enighet blant sensorene på fellessensuren.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Det var ingen forskjell på å sensurere de	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
-----------	-------------	----------------------------	--------------	------------	----------

ulike oppgavene. (Utdyp i svaret på spørsmål 12.)

Kjennetegn på måloppnåelsen i

vurderingsveiledningen var til god hjelp for å foreta sensuren. (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

Vurderingsskjemaet i

vurderingsveiledningen var til god hjelp for å foreta sensuren. (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

Vurderingsveiledningen var samlet sett til god hjelp for å foreta sensuren. (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

Sensorveiledningen var til god hjelp for å foreta sensuren. (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

Sensorskoleringen var en god forberedelse for å foreta sensuren. (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐

11. I hvilken grad benyttet du vurderingsveiledningen når du foretok sensuren?

- (1) ☐ I stor grad
(2) ☐ I noen grad
(3) ☐ Ikke i det hele tatt
(4) ☐ Vet ikke

12. I boksen under ber vi deg om å kommentere de ulike oppgavene som ble gitt til eksamen:

OPPSUMMERING

13. Dersom du mener at det er særskilte fordeler eller ulemper ved eksamensordningen, ber vi deg kort spesifisere dette i kommentarboksen.

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

Klikk på printerikonet for å skrive ut besvarelsen:

Du avslutter undersøkelsen ved å klikke på x i høyre hjørne.